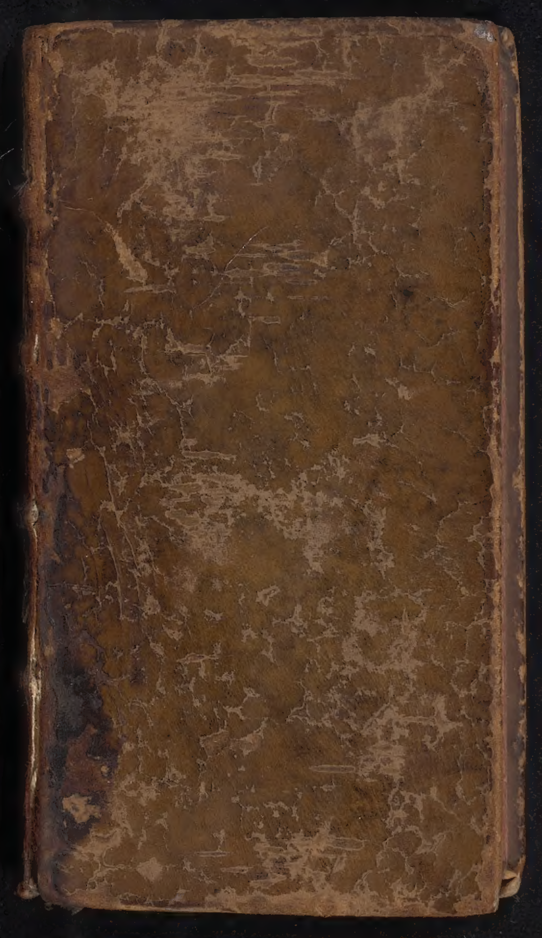

j. B. keijnoogen.

H. DREXELII.

S. J.

TRIBUNAL CHRISTI.

Seu

ARCANUM,

ac SINGULARE

CUJUSVIS HOMINIS

in MORTE

Judicium.

OPERUM

TOMUS II.

COLONIAE,

Apud BALTHASAREM ab EGMOND.

M DCCXV.

TRIBVNAL CHRISTI,

ſeu

Arcanum ac ſingulare cujuſvis hominis in morte

IVDICIVM,

Ab Hierem: Drexelio é Societ. IESV *explicatum.*

Col: Agrippinæ,
Sumptibus Conſtantin Munch *et Sociorum.*
A°. cIↄ Iↄc XXXV.

Reverendiſſimo Antiſtiti,

VITO ADAMO

Illuſtriſſimo S.R.I. Principi,

Epiſcopo Friſingenſi,

HIEREMIAS DREXELIUS
è Societate JESU.

Nimus mihi eſt, Reverendiſſime ac Illuſtriſſime Princeps, Epiſcopos Germaniæ ſcriptionibus meis ſingillatim ſalutare. Te, non inter primos ſolum, ſed primum numero. Iter ad Te ſpecto? Friſingam me propinquiſſima deducit via. Tiaram & pedum tuum contemplor? Illi nos proxime ſubjicimur; in tuis ovibus cenſemur. Noſtræ domus annuos Neomyſtas aſpicio? ii benevolam ac ſubmiſſam prorſus Humanitatem Tuam prædicant quotannis teſtes oculati. Societatem noſtram attendo? Ea pluribus nominibus Tibi ſe obſtri-

ctam non negat, quem sui amantem argumentis non dubiis hactenus est experta. Ita pergo, & jure merito scriptionem hanc Mitræ tuæ substerno, sed scriptionem à re prorsus seriam.

Tribunal Christi, & arcanum, singulare judicium sub oculos pono. Res profecto nimium quam seria. Et quod horrorem maxime auget; Judicium istud plerumque improvisum ac subitum, priusquam in cogitationem veniat, jam in oculis est.

Benadad Rex Syriæ à suomet filio ex improviso jugulatur. Balthasar Rex Babylonis proxima nocte post epulum regale occiditur. Jezabel regina Israelis dum stibio pingit oculos, per fenestras dejicitur, & ab equis conculcatur. Athalia regina in Juda è templo extrahitur & misere mactatur. Ita Reges & Reginas Judex subito, cum vult, reos peragit. Sceptro & purpuræ non parcitur; quid centones ac ligones sperent?

Ita Casimirus II. Poloniæ Princeps in ipsa convivii hilaritate ad reddendam rationem evocatur. Ita Ladislaus Bohemiæ ac Pannoniæ Rex dum thalamum & nuptias parat, ad tribunal Christi trahitur. Ita Basilius Orientis Imperator inter venandum ad Christum judicem abripitur. Nemo tutus; nusquam securitas. Ab isto Tribunali nullum protegit asylum. Comparendum est; seu crastina, seu hodierna. Atqui horrendum est incidere in manus Dei viventis, eumque judicem contremiscere, quem memineris contempsisse. Horrorem ea res vel sanctissimis viris incussit.

Augustinus ad judicis adventum trepidans animum suspiriis, oculos lacrimis, os Psalmis pœnitentiæ scriptis occupat. Gregorius Magnus sententiam decretoriam formidans: Non immerito, inquit, tunc cujusvis anima terretur, quando post pusillum hoc invenit, quod in

a Gregor. tom. 3. hom. 13. in Euang. mihi pag. 30.

æternum mutare non poſſit *a*. Bernardus non expers pavoris, in eundem alios, bono ipſorum, pertrahere conatus eſt. Cum enim Eugenium in ſummum ſolium audiiſſet evectum, animoſas ad ipſum litteras perſcribens, Aſcendiſti in altum, inquit, noli altum ſapere, ſed time, ne forte contingat ſero miſerabilē illam emittere vocem: A facie iræ & indignationis tuæ elevans alliſiſti me. Altiorem quippe locum ſortitus es, ſed non tutiorem: ſublimiorem, non ſecuriorem. Confortare igitur, & eſto robuſtus; manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum. Vindica tibi animi conſtantia & vigore ſpiritus partem quam dedit tibi extra fratres tuos omnipotens Pater. In omnibus tamen operibus tuis memento te eſſe hominem, & timor ejus qui aufert ſpiritum principum, ſemper ſit ante oculos tuos. Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes

tes tuis oculis aſpexiſti? Ipſi te prædeceſſores tui, tuæ certiſſimæ & citiſſimæ deceſſionis admoneant, & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nuntiet tibi. Jugi proinde meditatione inter hujus tranſeuntis gloriæ blandimenta memorare noviſſima tua, quia quibus ſucceſſiſti in ſedem, ipſos ſine dubio ſequeris ad mortem, *a* ad Judicem, ad Æternitatem.

a Bern. ep. 237. ad Eugen. fine. mihi pag. 1619.

Huc denique ſceptrum & diadema, huc pedum & tiara ducitur. Hoc vadimonium nec differre, nec deſerere fas ulli. Omnem humanam gentem lex iſta ſtringit. Vita fugit, mors nos ſequitur. In hoc inevitabile punctum conjiciemur omnes. Dum vivimus, in extrema tegula ſtamus, nec procul uſpiam abeſt Judex. *Mori* & *Judicari* vitæ noſtræ clauſula, finis omnium eſt. Nil patet hic effugii. Audienda brevi eſt Judicis ſententia æternùm non mutanda.

Vivendum igitur quotidie, ut veſperi dicamus; Vixi. Summum bonum tranquilla conſcientia. Mens in ſolido fundata & bene ſibi conſcia humeros habet inexpugnabiles. Judicem certe placatum ac faventem habebit, quiſquis illum mature ſibi propitiaverit. Et vero judicii ſæpius præcogitati mollior incurret ictus. Quicquid expectatum eſt diu, lenius accedit. Ideo ſubinde monitoribus egemus, qui nobis in aurem dicant: *Memento Judicii.*

Eo ſpectat hæc ſcriptio, quam Tibi, Tuoque nomini, Præſul Illuſtriſſime, inſcripſi. Nec metuo ne iſtud obſequii genus accidat ingratum. Virum magnum & principalis menſæ conſcium dixiſſe memini. Reverendiſſimum Antiſtitem Friſingenſem ſolere ſuper menſam eruditis atque è Theologia petitis diſſertationibus mirifice delectari. Quod olim in Auguſtino Hipponenſi Præſule adeo

com-

commendabatur, id non immerito in noſtro etiam Antiſtite laudamus. Solebat Auguſtinus, menſam, quam quidem vulgarem habuit, vel ſacra lectione, vel diſputatione condire. Habet imitatores ſanctus hic Pontifex. Inter eos Te, Reverendiſſime Præſul, numeramus. Eam ob cauſſam hæc diſſertatio è Theologiæ fontibus petita Tibi ſe ſiſtit, & tanto majore fiducia, quanto pluribus à Tua virtute trahitur argumentis.

Ambroſio Mediolanum proficiſcenti Probus vir illuſtris & Prætorio Præfectus dixit: Vade, age, non ut Judex, ſed ut Epiſcopus. Idem pene hic uſurparim. Cleri diſciplinam, Princeps Illuſtriſſime, non tam imperiis quam exemplis inſtaurare aggreſſus es; ad rem Eccleſiaſticam inſpiciendam & ordinandam, non tam ut Princeps, quam ut Epiſcopus vigilas. Familiam palatinam, aulæ ſtrepitum, famulitii frequentiam

Modeſtia Tua nunquam deſideravit: id admiſit ſolum quod uſus quotidianus poſceret. Nimirum e tam laudabili frugalitate proventus maximi, honeſtiſſimi colliguntur. Hinc ſumptus non modicos, etiam ex ære proprio, non ad amplianda Palatia, ſed ad reſtauranda templa convertit Tua vigilantia, grandi & jugi in Dei Matrem affectu. Sunt qui tantum ædes male materiatas & vitium facientes corrigant, ad mores incorrectos parum attendant. Tu mixtura nobiliſſima utrumque jungis; Templis nitorem priſtinum, aut etiam ampliorem reddis; mores ad ſeriam diſciplinam revocandos nequaquam negligis. Et illud prorſus oſtendis, quod in iis qui alios docent reguntque, laudatiſſimum eſt; à ſeipſo initium ducere. Verbo, Epiſcopum agis. Vultum tui pecoris, quod Hebræus Sapiens jubet, diligenter agnoſcis, tuoſque greges con-

consideras[a]. Testantur id paginæ, & tam ovium, quam pastorum tibi subditorum syllabus, quem ad memoriæ subsidium semper explicatum identidem intueris. Inde Curiones Tui vigilantius ad faciendum officium inducuntur.

a Prov. cap.27. v.23.

Enimvero quod non sepia sed auro exarandum censeam, hoc sedulo agis, ut semper agas aliquid, nec unquam cesses ab opere, hostis otii. Agnosco bonum Pastorem, cui vivere est *Laborare*, & quod sequi solet, suis se ovibus submisse ac humaniter attemperare.

Submissio, seu, Humilitas & Humanitas cognatæ virtutes sunt, & tanto amabiliores, quanto locum sortiuntur subliniorem. Bernardo, magna prorsus & rara virtus est *Humilitas honorata.* Non enim magnum est, inquit, humilem esse in abjectione[b].

b Bern. hom.4. super Missus est &c. mihi p.34.

Dicam, quod sentio. Modesta, seu humilis humanitas in

Prin-

Principe, non ſolum virtus, ſed virtutis apex mihi videtur. Atque hoc in Te amamus jure ac veneramur, Illuſtriſſime Princeps, qui Humanitatem Tuam, vel in privato laudandam egregia ſubmiſſionis ac humilitatis copulatione, humilitatem porro inſigni humanitatis concordia commendas. Et, quod nemini non placere poteſt, boni exempli factum. Inveniſti quo vel mortuus Humilitatem ſpirares. Friſingæ in æde ſumma ſepulturæ locum elegiſti ultimum, ut etiam è tumulo Humilitatis amorem omnibus ſuaderes. Virtus omnino magna ac rara, Humilitas tam honorata ſimul, & tam humana.

His ergo incitamentis ad tuas in ulas tractus, hanc Illuſtriſſimæ Celſitudini Tuæ ſcriptionem libens merito Dico ac Conſecro. Quicquid hic de ſummo Tribunali diſſeritur id Serenſſimi Principes noſtri ante annos aliquot benevolis auribus acce-

acceperunt. Nunc è dictione calamus ſcriptionem fecit, quæ ſub Tuis, Princeps, auſpiciis & tutela luci ſe committit Illuſtriſſimam Celſitudinem Tuam, cui Collegium noſtrum, meque una ſubmiſſiſſime commendo, Reſpublica & Societas noſtra diu incolumem felicemque ſortiatur. Monachii, ipſis Calendis Januariis, Anno Chriſtiano milleſimo ſexcentiſimo, trigeſimo ſecundo.

Benevolo Lectori
Bene.

TRibunal Christi, Benevole Lector, oculis subjicimus, non supremum illud in Orbis funere aperiendum, sed quod tibi mihique vicinissimum, quod plane proximum impendet. De ultimo illo ac publico loquuntur plurimi, de hoc arcanissimo pene nullus; hic omnes tacent. Tanto igitur magis res poscebat, ut hoc ipsum Tribunal inciperet loqui, in tanto scriptorum silentio. Mortis Prodromum, puto, audisti; inferorum carcerem inspexisti. En tertium Novissimorum Tribunal Christi.

Sed ubi Cœlum est, inquis, scriptioni jam promissum? In via, proximum est. Uti liceat verbis Domini: Appropinquat in vos regnum cœlorum. Et nisi me valetudo aut vita destituant, ante anni labentis finem spectabis cœlum, sed illud quod ego calamo depinxi. Nunc prius prætorium & judiciarias Christi leges inspiciamus. Horreo, cum cogito. Horroris caussas reperies, præsentia lecturus.

Sed

Sed quæso te, tam seria non nictante oculo, non volante animo legas. Hæc salutis nostræ arcana sunt; lectorem volunt attentissimum. Oscitantia in seriis tam grande quam turpe piaculum est.

Verum hic, mi Lector, non diu præfandum. Ad rem veniamus, hodierna vel crastina Iudici nostro responsuri. Non vocamur hodie? Vigilemus, nec ulli fidamus, non dicam diei, sed nec horæ, nec horulæ parti, sed nec momento ulli. Cras forsitan, aut hodie, aut etiam hac hora in jus vocandi. Agamus serio res nostras; assidue sit in oculis Æternitas. Ita demum te, Lector, salvere jubeo.

APPRO-

APPROBATIO
R. P.
PROVINCIALIS.

Tribunal Christi, quod. P. Hier. Drexelius, Societatis nostræ presbyter, de arcano ac ſingulari cujuſvis hominis in morte judicio ſcripſit, aliquot ejuſdem Societatis Theologis cenſum probatumque; Ego Antonius Welſer, Societatis *Ieſu* per ſuperiorem Germaniam Præpoſitus Provincialis, facta mihi poteſtate ab admodum R.P.N. Generali Mutio Vitelleſco, in lucem dari permitto. In cujus rei fidem, auctore Chirographum hoc dedi, officii mei ſigillo munitum. Monachii, Die S. Lucæ, *Anno* MDCXXXI.

Antonius Welſer.

EXPLICATIO.
Imaginis primæ, & secundæ

Tribus his imaginibus proponimus reum *Accusatum, Judicatum, Absolutum aut Condemnatum.*

In prima frontis imagine Accusat Justitia; Attendit rea Conscientia; parata est ad præmium, ad supplicium sententia. Palma & Oliva dextram occupat, nam sui ipsius victoria, & in alios misericordia præmium adipiscitur. Rhomphæa & Vipera ad lævam cernitur, nam prava cupiditas & maligna in alios voluntas supplicium meretur.

In hac imagine secunda rationem reddere jubetur reus. Aperti sunt libri. Judex hinc legem suam, illinc mortem suam commonstrat; hac misericors fuit, illâ justus erit. Utrimque autigraphei * scriptionem suam exhibent. Angelus virtutum officia libello non grandi; diabolorum manipulus noxas & delicta volumine ingenti repræsentat. Reus, seu, homo moribundus sententiam ultimam ac decretoriam expectat, quam mortuus intelligat. Omnis vita lusus est, hic serio agitur.

* *Die Gegenschreiber.*

Cogitationum, Verborum, Actionum,
O M N I V M.

TRIBUNAL CHRISTI.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Certum esse, in cujusvis hominis morte arcanum, peculiare Judicium exerceri:

seu,

Reddendam esse rationem.

Pictorum mos est, cum exteriores ædium parietes picturis ornant, sub rudi velario pingere, partim ne ducentem lineas sol interpellet, partim etiam ne adstantium oculi opus imperfectum præmature censeant. Absoluta ejuscemodi pictura, velarium crassum amovent, & suum cuique de opere jam perfecto, loquendi ac judicandi arbitrium permittunt. §. 1.

Humana vita huic pingendi modo simillima est. Plurima cogitamus, plurima facimus, quæ nullus mortalium videt, quæque ad nullius notitiam perveniunt. Solus & unus *Deus* eorum arbiter est. Nil clausum, nil velatum *Deo* est: divinis oculis patent omnia. Cum vero ad finem deducitur vita, jamque

manus amovetur de tabula; tunc oppanſa prius cortina diripitur. Quod Siracides ſignificanter admodum his verbis expreſſit: Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ, *a.* & in fine hominis *b. Denudatio operum illius.* Unica, inquit, horula, delitiarum & voluptatum, quæ præceſſerint, omnium oblivionem inducet. † Morientis angor gaudiorum prorſus omnium memoriam velut ſpongia delebit,

---------- Semperque viciſſim
Gaudia præmiſſi cumulant inopina dolores c.

Vis horæ unius omnem præteriti luxus ſuavitatem abolet: finis gaudiorum dolor. Hinc illi clamores admodum ſonori, ſed nimium ſeri: Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis *d*? En operis finem, ſed triſtem: Et in fine, Denudatio operum hominis. Hæc Theologi de die mortis, & de ſecreto cujuſvis hominis in morte Judicio interpretantur *e*. Atque hinc Theologorum verbis & ore pronuntiamus: Secretum in cujuſvis hominis morte Judicium exerceri, eſt de fide

Quem-

a Eccl. c. 11. v. 29.
b Græce. ἀποκάλυψις. revelatio.
c Claudianus de bello Getic.
d Sapient. c. 5. v. 8.
e Ita Ianſenius, Lyranus, Paulus de palatio in Eccleſiaſ. Bellar l. 1. de beatitud. c. 33. Suarez, tom. 2. in partem. 3. D. Thomæ diſput 52. ſect. 2. Salaſar. inr. 2. q. 5. art. 3. tract. 2. diſp. 10. ſect. 5. Vaſquez diſp. 19. cap. 2. aliique Theologi.

† Sterbſtund, ein bittere Stund macht das nimmer wol thut, all guter muth.

Quemadmodum vero vitrum soli objectum secreta omnia, & penitissimas panuit rimulas: ita cum nos Christo Soli objicimur, nostra omnia patescent. Sicut autem Archimedes urente speculo ad solem directo naves Marcelli combussit: ita nos nobis ipsis objecti tanquam speculum, quod ex irati judicis vultu flammas ebibet, nostra omnia conspiciemus nuda, & tabescemus. Defecimus, inquit rex David, in ira tua, & in furore tuo turbati sumus *a*. Et causam addit; Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui. Errores, peccata, negligentiæ, occulta & abscondita nostra omnia è Dei vultu lumen accipient, & tanquam in pellucido vitro patebunt. Hoc Deus jam assidue minatur: Arguam te, & statuam contra faciem tuam *b*. Operta jam sunt peccata dum vivimus, idcirco non terrent nos: in fine vitæ denudabuntur, & in ordinem disposita objicientur intuenda ei qui patraverit illa. Intelligite hæc, qui obliviscimini *Deum*: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat. Huc animum advertite, hæc cogitate: Aderit profecto dies, quo abstrusissima quæque revelabuntur: ne fidite secretis cubiculis, nec artificiosis dolis: quibus alios capitis: capiemini vicissim

a Psal. 89. v. 7.

b Psal. 49. v. 21. & 22.

ſim & rapiemini, nec erit qui eripiat. Eſt ergo religionis noſtræ aſſertio, ſecretum hoc judicium in cujuſvis hominis morte fieri. In fine hominis denudatio operum illius.

§. 2. Quanti videntur ſibi felices jam & beati? expectent paulukum. Mors brevi dicet, qualis hæc fuerit beatitudo. Monet Hebræus Sapiens: Ante mortem ne laudes hominem quemquam *a*.

------- Scilicet ultima ſemper
Expectanda dies homini eſt; dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet b.

Hoc ipſum Bernardus animo inſcriptum retinens: Quomodo, inquit, ſecura laudatio, ubi nec ipſa vita ſecura? Illorum lauda virtutem, quorum jam certa victoria eſt. Illos devotis extolle præconiis, quorum ſecure potes adgaudere coronis *c*.

Interrogatus olim Epaminondas, quis inter militiæ Duces videretur omnium fortiſſimus? ipſene an Chabrias, an Iphicrates, an quis alius? Iſtud quidem, reſpondit, dum vivimus nimis quam arduum eſt effari. Ultimus vitæ dies de ſingulis fert ſententiam *d*.

Ejuſdem prorſus animi Ageſilaus, cum audiret quempiam, qui regis Perſici etiamnum juvenis ſummam felicitatem miraretur, & extolleret: Eho,

a Eccl. c. 11. v. 30.

b Ovid. l. 3. Metamor.

c Bern. Serm. 5. Die feſto Sanctorum omnium, poſt initium.

d Plutarch. in apophtheg. græcis.

Eho, ait, hæc parcius. Nam nec Priamus quidem, cum hujus esset ætatis, erat infelix *e*. Nimirum vitæ finem expectandum censuit, qui hominis felicitatem si vera fuit, deteget. Sapienter ergo Sophocles: Nondum, inquit, appellato magnum, antequam defunctum videris *f*.

Sed sapientius Ambrosius: Laudatio hominis, ait, non in exordio, sed in fine est *g*. Et caussam alibi apponens: Si laudari, ait, ante gubernator non potest, quam in portum navim deduxerit: quomodo laudabis hominem, priusquam in stationem mortis successerit? Et ipse sui est gubernator, & ipse vitæ hujus jactatur profundo. Quamdiu in salo est, tamdiu inter naufragia. Dux ipse nisi confecto prælio non sumit lauream, nec miles arma deponit, nec stipendii mercedem adipiscitur, nisi hoste superato. Mors igitur stipendiorum plenitudo, summa mercedis, gratia missionis est *h*.

In morte pictura nostra erit absoluta, & ideo rude velum, quod hactenus pingentes texerat, diripietur. In fine hominis, denudatio operum illius. In fine aperietur liber, in quo moriens homo totam vitæ suæ historiam, nec vel apice, nec punctulo quidem omisso cernet & perleget; bonas & malas actiones mixtim inveniet.

e Idem in vita illius.

f Sophocles in Oedipo.

g Ambros. tom. 1. lib. de instit. Virg. c. 3.

h Idem tom. 1. l. de bono mortis cap. 9.

Quæ Vigilantius, dormitans in plurimis hæreticus contra garrire ausus est, ea erudite & nervose Hieronymus jam olim refutavit *c*. Tarsensis Paulus velut præco proclamat Orbi: Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem, Judicium *d*. Non solum universale, sed secretum ac peculiare, quoque Judicium hic promulgari asserunt prisci Patres *e*. Et illud Siracidæ in testimonium laudant: Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas *f*. Quid clarius? Liquet igitur è paginis divinis singulos homines ad secretum tribunal eo die judicari, quo eos contigerit mori.

Ita priscorum Patrum senatus loquitur. Theologiæ Sol Thomas Aquinas: Præter judicium, inquit, quod in cujuslibet hominis morte fit, finale judicium esse oportet. Addit: Anima separata à corpore habet statum immutabilem, & accipit suum judicium *g*. Ejusdem animi Joannes Damascenus: Ajunt viri divinitus illustrati, inquit, quod cum exhalamus spiritum, quasi in libra humana opera probantur *h*. Neque Chrysostomus aliter: Præsens hæc vita, inquit, recte vivendi occasionem & opportunitatem habet; postquam vero diem tuum obieris, judicium & pœna consequitur *i*.

c Lactantius hic melior Rhetor quam Theologus de statu alterius vitæ crebrius hallucinatus est.

d Hebr. c. 1. v. 27.

e Cyprianus, Ambrosius, Anselmus &c.

f Eccl. c. 11. v. 28.

g S. Thom. parte 3. q. 59. art. 5. in conclus. & ad tertium.

h Damascen. orat. de defunctis.

i Chrysost. tom. 2. hom. 37. in ca. 11. Matth. mihi p. 296.

Et

Et seipsum explicans Chrysostomus: Sicut illi, ait, qui è carceribus educuntur, una cum ipsis catenis ad judicium protrahuntur: Sic omnes animæ cum hinc emigraverint, variis peccatorum catenis implicitæ, ad terribile illud ducentur Tribunal *k*. Confessa res, & præ ipso meridie clarissima.

§. 3. Priorum omnium sententiam Augustinus luculenter confirmat. Nam ubi de Vincentio Victore agit, Petrum presbyterum his omnino verbis alloquitur: Istud rectissime & valde salubriter credit, judicari animas cum de corporibus exierint, antequam veniant ad illud Judicium, quo eas oportet, jam redditis corporibus judicari. Et dicta firmans *l*: Quis adversus Euangelium, inquit, tanta obstinatione mentis obsurduit, ut in illo paupere, qui post mortem ablatus est in sinum Abrahæ, & in illo divite cujus infernus cruciatus exponitur, ista non audiat, vel audita non credat?

Hic jure proclamem: Quid amplius egemus testibus? Augustinus loco mille testium est, qui signatis tabulis, *Valde salubriter & rectissime credi*, affirmat, *judicari animas cum de corporibus exierint.* Quod ut tanto explicatius doceat, addit: Antequam veniant ad illud judicium, quo eas oportet jam redditis corporibus judicari *m*.

k Id. eod. t. 2. in c. 4. Mat. hom. 14. mihi pag. 112.

l Hoc testimonio usus est etiam Irenæ. ad idem comprobandum. l. 2. contra hæreses c. 62. & 63.

m Aug. tom. 7. l. 2. de Anima & ejus origine c. 4. med. mihi p. 490.

Sed antiquior Augustino Cyprianus Carthaginensis Episcopus & martyr sanctissimus, Tertulliano fere coævus rem hanc explicatissime tradens: Quis, inquit, non omnibus viribus elaboret, ut cum Christo statim gaudeat? Clauduntur oculi in persecutionibus terræ, sed patet cælum. Quanta dignitas & quanta securitas exire hinc lætum? exire inter pressuras & angustias gloriosum? Claudere in momento oculos quibus homines videbantur & mundus, & aperire eosdem statim, ut Deus videatur & Christus? Tam velociter migrandi quanta felicitas? ut terris repente subtraharis, ut in regnis cælestibus reponaris *a*? Quod si certum post vitæ luctam mox sequi præmium; necessarium, non differri judicium.

a Cyprian. l. de exhortatione Martyr. c. ult. Numeratur inter indubitatos & certos Cypriani libros.

Sed antiquior Cypriano Tertullianus, quamvis longe obscurior, contra eum, qui secretum illud in hominis morte judicium negârat, disserens: Quid amplius, inquit, vis esse mortem, confusa spe, & incerta expectatione ludentem, an vitæ recensum jam & ordinationem Judicii inhorrentem? Prælibari putas Judicium an incipi? præcipitari an præministrari *b*? Tertullianus hæresin hic oppugnans: Num animæ, inquit, post egressum è corporibus incertæ & ambiguæ de statu suo, usque in diem

b Tertullian. l. de anima c. 58. seu ult. mihi p. 505. In editione Jacobi Pamelii.

diem judicii ſupremi permanent, & quod ſequitur neque præmium, neque ſupplicium ad illud uſque tempus recipiunt? Ita ſane mors meliorem hominis partem ſpe confuſa & expectatione incerta luderet. An non ergo potius *Vitæ recenſum*, ſeu, plenam recognitionem, & *ordinationem Judicii* tunc animus horret & expaveſcit? Neque univerſali Judicio illi per iſtud ſecretum quidquam demitur. Quod enim in ſingulos homines peculiari Judicio decernitur, illud omnibus & ſingulis hominibus judicium patefaciet ſupremum. Quod jam non præcipitatur, nec prælibatur, ut Afer loquitur, ſed potius incipit & præminiſtratur. Quod cum Auguſtino & Tertulliano Ambroſius diſertiſſime dixit: Statutum eſt omnibus ſemel mori, & poſt mortem judicabitur unuſquiſque juxta merita ſua: ante mortem nulla eſt perfecta laudatio *a*.

Et ratio id facile perſuadet. Cum enim in morte, tempus bene maleque agendi ſit exhauſtum, par eſt omnino, ut unuſquiſque de vitæ ſuæ actionibus judicium, quale quidem promeritus eſt, ſubeat. Cur enim iſtud ulterius differatur? Hæc certe dilatio multum affligeret juſtos, de ſua ſalute incertos, neque hæc afflictio iis ad ſalutem quidquam prodeſſet. Imo probi juxta & im-

a Ambroſ. tom. 1. l. de bono Mortis cap. 3. mihi p. 378.

improbi toto tempore inter mortem & supremum judicium interjecto forent æquales, ob statum dubitationis & formidinis plenum.

§. 4. E dictis clarum est, secretum atque peculiare hoc Judicium sic peragi, ut in sua unicuique morte, sententia pronuntietur, è qua intelligat animus, quid de se futurum sit tota æternitate.

Quando igitur tam divinæ paginæ, quam sancti Patres, complura Concilia, Theologi omnes affirmant, unumquemq; hominum mox à morte sua præmiis vel suppliciis affici, sequitur evidentissime, prius etiam unumquemque judicari. Hoc autem aliud non est, quam suum in æternitate statum cognoscere.

Post hominis mortem præmia vel supplicia mox sequi, res certa & Christianæ religionis dogma est. Christo utique id è cruce pronuntianti credemus: Hodie mecum eris in Paradiso: Stephanus non tantum cælos vidit apertos, sed petiit insuper spiritum suum à Christo suscipi. Paulus cupit dissolvi, & esse cum Christo. Frustra hoc cuperet si ad Christum ante Judicium supremum pervenire non posset. Joannes cælestium arcanorum conscius vidit beatos Martyres in cælo stolis albis amictos, & palmas in manibus eorum *a*.

a Apo. c. 7. v. 13. & seqq.

Su-

Supremo die justi salutis suæ jam certi, stabunt in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. *b* Hinc ad præmium à morte statim accipiendum Paulus nos erigens. Scimus, inquit, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis. Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de cælo est, superindui cupientes *c*.

b Sapient. c. I. v. 1.

Ergo anima corpore soluta Judicii supremi diem non expectat dormiendo, sed vel inter delitias cælestes, vel inter flammas Avernales novum æternumque connubium præstolatur. Quod clarissime Tertullianus in adversarium pugnans: Salvum debet esse, inquis, in judicio divino negotium suum sine ulla prælibatione sententiæ: tum quia & carnis operienda est restitutio, ut consortis operarum & mercedum. Quid ergo fiet in tempore isto? dormiemus? At enim animæ nec in viventibus dormiunt, corporum enim est somnus, quorum & ipsa mors cum speculo suo somno. Aut nihil vis agi illic, quo universa humanitas trahitur, quo spes omnis sequestratur *a*? Itaque statutum est hominibus semel mori, post hoc autem Judicium.

c 2. Corint. c. 5. v. 1. &.

a Tertull. l. de Anima c. ult. mihi p. 505.

CA-

CAPUT II.

Quid secretum, peculiare Judicium.
seu,
Quid sit rationem reddere.

§. I. DIscrimine quadruplici ad Judicium secretum homines ex Orbe hoc evocantur. I. Sunt qui sententia Judicis audita statim transeant ad æternam felicitatem. II. Sunt qui pariter statim à Judicio rapiantur ad æterna supplicia. III. Sunt quos inhærentes nævi nondum expiati à conspectu Numinis abstineant. IV. Denique sunt quos sola inquinat noxa primigenia. His omnibus subeundum est Judicium peculiare ac secretum. Istud autem ab universali Orbis Judicio differt, loco, tempore, Judicis Majestate. Alio certe loco gens humana omnis conveniet, seu Josaphati vallis, seu alia pars terræ ultimo huic Tribunali sit assignanda. Sed alio quoque tempore totum genus humanum, & alio singuli homines judicabuntur. Nostrum autem non est nosse hæc tempora & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate *a*. Sed & supremi Judicii apparatus longe alius erit quam Secreti, longe major Judicis Majestas. Tunc enim non solum universi homines, sed etiam

a Acto. c. 1. v. 7.

etiam tam beati quam damnati Angeli ad dexteram lævamque Judicis sistentur, in classes sane diversissimas distribuit. Tunc omnium omnino hominum conscientiæ pandentur, velut libri undequaque apertissimi, omnibns legendi. In arcano Judicio unius solum hominis conscientia patet detecta. Quid ergo est arcanum hoc & singulare Judicium?

§. 2. Hic, mi Lector, non multis te morabor, sed ut cœpi hoc Caput, ita quam potero tam dicenda conferam maxime ad compendium. Sed erit quod juxta mecum summe mireris. Si Theologos inrerrogem de hoc Judicio, facilis ac prompta responsio. Homines non Christianos miror, non interrogatos, de hoc ipso apposite respondere.

Job quærit: Quis dedit Gallo intelligentiam *a*? Non minus quæri potest: Quis homini Gentilitatis tenebris oppresso dedit scientiam, Quis ei tantum lucis infudit? Obstupesco prorsus homines, qui nullam Christianæ religionis disciplinam acceperunt, quos *Deus* sui notitia non afflavit, eo quacunque demum ratione progressos, ut de arcano ac singulari cujusvis hominis Judicio perspicue ac enodate disseruerint. Num istud scientiæ è divinis voluminibus, num è priscis Patribus, an è solo natu-

a Job. c. 38. v. 36.

naturæ lumine id hauserunt? Audite quid philosophorum apex, quid sapiens Plato, de hoc ipso peculiari Judicio senserit. Verba tam illius, quam ceterorum optima fide adnumerabo.

Plato dialogum de Rhetorica scripsit, cui titulum præfixit Gorgias. Hic mentione facta Judiciorum, de eo quod cujusvis hominis mortem consequitur, ita differens: Nudi, ait, his omnibus sunt judicandi. Sunt enim judicandi post obitum. Mox suam Judici potestatem definiens; Judicem quoque ipsum esse nudum oportet, mortuum videlicet, & ipso duntaxat animo, inquit, animum ipsum inspicientem statim post insperatum cujusque obitum: animum, inquam, à cognatis omnibus desertum, omnemque ornatum exteriorem relinquentem in terra, ut judicium juste procedat.

O vera hæc, verissima de nostro Judice. Christus Dominus vere nudus ab omni affectu, vere judicatus & ipse à præside Pontio, vere mortuus, & judiciariam hanc potestatem in omnes consecutus moriendo.

Pergit Plato: Cum igitur ad judicem pervenerunt, Rhadamanthus a eos sistens, uniuscujusque animam intuetur; cujus tamen anima illa fuerit non animadvertit. Sed plerumque magni Persarum regis, aut alterius regis,

a Severus Judex.

gis, sive potentis obvium animum contemplatus nihil in eo reperit sani: sed perjuriis atque injustitia quasi quibusdam verberibus cicatricibusque infectum, qualia cujusque actio contraxit impressitque animo omniaque obtorta mendaciis atque vanitate nihilque recti habentem, quia sine veritate fuerat educatus. Præterea ob peccandi licentiam & petulantiam, mollemque lasciviam, & in actionibus singulis intemperantiam, incompositum penitus atque turpem. Animum igitur contemplatus sic affectun ignominiose, recta in custodiam transmittit, ubi meritas subire pœnas oportet. *Pergit Philosophus:* Convenit autem omnem, qui ab aliquo recte punitur, vel ipsum fieri meliorem, utilitatemque percipere. vel ceteris exempla dare, ut alii pœnas ejus conspicientes, meliores ob timorem efficiantur. Qui vero apud Deos & homines ita dant pœnas, ut utilitatem inde aliquam referant, hi sunt qui peccata sanabilia commiserunt, quibus dolor cruciatusque prodest, & apud homines & apud inferos. Non enim aliter quis potest ab injustitia liberari.

Quis obsecro arcanum istud de peccatis levioribus & gravioribus Platoni aperuit? Peccatum lethale vere insanabile. Sed Platonem porro loquentem audiamus,

Qui autem, *inquit*, extrema injustitia detinentur, ac propter ejusmodi delicta sunt insanabiles, ex his exempla sumuntur, ipsique nullam amplius utilitatem inde reportant, utpote qui sanari non possint: sed prosunt duntaxat aliis per exemplum, qui eos intuentur propter flagitia maximis & terribilissimis pœnis omni tempore cruciatos, tanquam exemplum monimentumque & spectaculum apud inferos in carcere præbentes injustis omnibus, qui ad ea loca descendunt.

§. 3. *Quid, oro, clarius & quid magis Christianum de inferorum suppliciis deque damnatorum catervis Chrysostomus aliquis, aut Augustinus dixerit? Sed nunc audite Reges & intelligite, audite Principes & præsides, audite opulenti ac divites, audite quicunque alii potentes, quid de vobis, vestroque vitæ genere divinus Plato sentiat. Hæc illius verba sunt:*

Arbitror autem in eorum numero qui solum exempla tradunt, plurimos esse tyrannos, reges, potentes, civitatum gubernatores. Quippe cum hi ob peccandi licentiam gravissima profanissimaque peccata committant. Nihil tamen prohibet inter hos etiam bonos quosdam esse viros: & certe qui talis fuerit, mirifice est colendus. Nempe arduum est, ô Callicles, ingentique laude dignum, ut quis in magna

peccan-

peccandi licentia constitutus justam transigat vitam: paucique tales reperiuntur.

Plerique autem, ô vir optime, potentum improbi sunt. Quamobrem, ut dicebam, quando Rhadamanthus aliquem ejusmodi deprehendit, nihil aliud in ipso novit, neque quisquam sit, neque ex quibus ortus, sed utrum sit malus: cumque id compererit, dimittit in Tartarum, obsignans utrum sanabilis vel insanabilis videatur. Ille vero illuc transmissus meritas subit pœnas.

Interdum vero alium intuitus animum, vel privati, vel alicujus alterius, qui pie atque integre vixerit: quod quidem Philosophis *a* potissimum contingere arbitror, rem suam agentibus, neque multis se negotiis implicantibus. Applaudit huic, & transmittit ad insulas beatorum.

a Ita sæpius loquitur Chrysostomus, qui vitam piam nominat Philosophiā.

Obstupesco prorsus hæc talia ab homine Christianæ religionis ignaro dici, scribi, imo & credi. Sed plura Plato & luculentiora conceptissimis his verbis addit:

Ego, igitur, ô Callicles, ab hujusmodi sermonibus flector, & jam considero, qua ratione Judici sanissimum animum ostendere possim. Quamobrem omnes populi spernens honores, veritatemque considerans, conabor revera, quam maxime poteto, bonus vivere atque mori Cohortor autem & ceteros omnes quantum

possum. Te quoque ad hujusmodi vi
tam revoco atque certamen : quod e
quidem assero præ aliis certaminibu
in hac vita esse homini subeundum
Quapropter & te objurgo, qui no
poteris tibi ipsi opem ferre, quand
de te *Judicabitur* instabitque senten
tia, quam modo dicebam.

Quid de arcano singulari Judicio lucu lentius, quid magis pium aut verius di potest? Et quæso, Christiani, non colorem ducimus, non erubescimus, cum ista legi mus? Quam autem hæc serio & oration confirmata dixerit, ipse etiam Plato ex plicans

Hæc, *inquit*, forsitan anilis quædam fabula tibi videtur, & quæ dicta sunt contemnis? Sed profecto nihil mira bile foret hæc spernere, si quo pacto perquirentes meliora his & verior invenire possemus. Nunc vero vides cum tres viri sitis, omnium qui nun sunt Græcorum sapientissimi, no posse vos tamen ostendere, alia es ratione vivendum, quam ea quæ illu quoque conducere videatur.

Imo vero in tot sermonibus, cum ceteri redarguti fuerint, solus hic re manet firmus: scilicet cavendum e se, injuriam facere magis quam pati idque viro præ ceteris omnibus medi tandum, non ut bonus quidem videa tur, sed ut revera sit bonus publice at que privatim. Si quis autem malu quodam modo fuerit, esse punien dum.

Quá

Quas ob res mihi credens, ſequere me illuc, quo cum perveneris, & vivens & mortuus beatus eris. Atque permitte ut aliquis te contemnat, ut ſtultum, injuriiſque ſi libet afficiat, neve cures ſi ignominioſe percutiaris. Nihil enim grave patieris, ſi revera honeſtus bonuſque ſis, virtutemque exerceas. Hanc igitur rationem, quæ nunc nobis innotuit, tanquam ducem ſequamur, oſtendentem vobis, hunc optimum eſſe vivendi modum, ut juſtitiam ceteraſque virtutes colentes & vivamus, & moriamur *a*.

Quid nobis Liber de imitando Chriſto religioſius ingeſſerit; Seipſum odiſſe & animi ſubmiſſionem in omnibus ſequi, primaria Lex Chriſti eſt: Atqui revera nemo ſeipſum robuſtius odit, nemo altius ſe demittit, quam qui dici icit pati, ut ſtultum ſe contemni. Quod Plato ſingulari huic poſt mortem judicio proludium optimum æſtimavit.

Hic ego jure merito interrogem, è quibus demum voluminibus hæc Plato ſumpſit? Philoſophus idololatriæ medius ad ſingulare poſt mortem Judicium ſe parat, & vero etiam hortatur alios, ut idem faciant & unice hoc ſatagant, qua ratione Judici ſanctiſſimum animum oſtendere queant: certamen eſſe ſubeundum, nec auxilii quidquam ſperandum, quando jam Judicium & ſententia

a Plato dial. Gorgias, ſeu I. de Rhetorica circa finem mihi pag. 357. Ita etiam Græcus contextus habet.

Centum fere annos poſt Hieremiam Prophetam Plato vixit.

reum concluserint. Quid ergo no
Christiani? Non mollicimus Judici
sententiam, dum licet præoccupati
jam obsequiis? Sed Platoni testes
priscis adstituo.

§.4. Quod philosophorum Home
rus, imo Deus, & princeps Academi
Plato de singulari hominis post obi
tum judicio pronuntiavit, idem pos
illum Maro cecinit.

Nec vero hæ sine sorte datæ, sine Judi
ce sedes.
Quæsitor Minos urnam movet: Ille si
lentum.
Conciliumque vocat, vitasque & cri
mina discit.

Et:

Gnossius hæc Rhadamanthus habet du
rissima regna:
Castigatque, auditque dolos, subigitqu
fateri,
Quæ quis apud superos furto lætatus i
nani,
Distulit in seram commissa piacul
mortem a.

a Virg. 6. Æneid. post med.

Hæc eo tantum recito, ut pateat ut
cunque pervulgatam priscis opinio
nem inhæsisse, post obitum sonte
suppliciis affici, bene meritos præ
miis ornari, & in eam rem constitu
tum esse examen & Judicium. Idem
cecinit Papinius:

Arbiter hos dura versat Gortynius urna
Vera nimis poscens, adigitque exprome
vitas.

Usqu

Usqueretro, & tandem pœnarum lucra fateria. a Statius. l. 4. Thebaidos.

Ut justissime, quemadmodum Plato loquitur, recteque de transmissione animarum judicetur. Revera quisquis ad Judicium singulare ducitur, fateri cogitur quicquid per omnem vitam non solum agendo & loquendo sed etiam cogitando deliquerit. Quæsitor & Judex Christus vera nimis poscit, quæ judicandorum nullus negaverit. Et quamvis Plato de singulari in hominem morientem constituto judicio dilucidissime sit locutus, de eodem tamen non minus dilucide Hermes Trismegistus loquitur, cujus hæc omnino sunt verba:

Cum fuerit animæ à corpore facta discessio, tunc arbitrium examenque meriti ejus transiiet in summi dæmonis potestatem, isque eam cum piam justamque providerit, in sui competentibus locis manere permittet. Si autem delictorum illitam maculis, vitiisque oblitam viderit, desuper ad ima deturbans procellis, turbinibusque aëris, ignis & aquæ, sæpe discordantibus tradet. Atque inter cælum & terram mundanis fluctibus in diversa semper æternis pœnis agitata raptabitur. Ut in hoc obsit animæ æternitas, quod sit immortali sententia æterno Judicio subjugata. Ergo ne his implicemur cavendum, verendum, timendumque

esse cognosce. Increduli enim post delicta cogentur credere non verbis sed exemplis, nec minis, sed ipsa passione pœnarum.

Ecquis, obsecro, Hermeti Trismegisto hæc dictavit chartis mandanda? Quam apertum & clarum testimonium illius privati Judicii! Mirari satis nequeo, unde hoc Ethnicis innotuerit. Neque privatum duntaxat, sed & publicum Orbis Judicium, una cum præcedentibus signis describit in hunc modum:

Tenebræ præponentur lumini, & mors vita melior judicabitur; nemo suspiciet cælum. Religiosus pro insano, irreligiosus putabitur prudens, furiosus fortis, pro bono habebitur pessimus. Anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata est, aut immortalitatem se consecuturam esse præsumit, secundum quod vobis exposui, non solum risus, sed etiam putabitur vanitas. Sed mihi credite, etiam periculum capitale constituetur in eum, qui se mentis religioni dederit. Nova constituentur jura, Lex noxa, nihil sanctum, nihil religiosum, nec cælum, nec cælestibus dignum audietur, aut mente credetur. Soli nocentes Angeli remanent, qui humanitati commixti ad omnia audaciæ mala miseros manu injecta compellent ad bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia quæ sunt

ſunt animarum naturæ contraria. Hæc & talis ſenectus veniet Mundi, irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum hominum. *En prævia univerſalis Judicii ſigna: addit.*

Cum hæc cuncta contigerint, ô Aſclepi, tunc ille Dominus & pater, Deus primipotens & unus gubernator Mundi, intuens in mores factaque voluntaria voluntate ſua, quæ eſt Dei benignitas; vitiis reſiſtens & corruptelæ omnium errorem revocans, malignitatem omnem; vel alluvione diluens, vel igne conſumens, vel morbis peſtilentibus ubique per diverſa loca diſperſa finiens, ad antiquam faciem mundum revocabit, ut & Mundus ipſe adorandus videatur, & mirandus, & tanti operis effector & reſtitutor Deus ab omnibus qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibuſque celebretur. Hæc enim Mundi genitura cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ, ipſius, ſanctiſſima & religioſiſſima reſtitutio, peracto temporis curſu, quæ eſt, & fuit ſine initio ſempiterna. Voluntas etenim Dei caret initio, quæ eadem eſt, & ubique eſt ſempiterna.

Atque ut ſciremus quis Judex nobis expectandus, quis ſummus ille dæmon, penes quem arbitrium examenque noſtri meriti eſt:

Deus, *inquit*, ſupra verticem ſum-

 mi cæli

mi cœli consistens, ubique est, omniaque circumspicit. Non enim hominum delicta, sola humana lege puniuntur. Primo enim terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt. Nunc omnia, etiam quæ sunt rationi corporali viventia, & à vivendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis aut delictis, pœnis obnoxia tanto post mortem sævioribus subjiciuntur, quanto multa forsitan fuerunt celata, dum viverent. Præscia enim rerum omnium divinitate reddentur, perinde ut sint pro delictorum qualitatibus pœnæ.

Contra justo homini in Dei religione & summa pietate præsidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omnium est Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Ergo vitæ, æternitatisque Deus ipse plenissimus, viventium vel vitalium quæ sunt in Mundo, sempiternus gubernator est, sanctus, incorruptus, ipsiusque vitæ dispensator æternus. Solus Deus, & merito solus, ipse in se, est à se, & circum se, totus est plenus atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec alicujus impulsu, nec loco moveri potest, cum in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. Deus igitur stabilis fuit, semperque est, & cum eo similiter Æternitas, consistit, Mundum vero non natum, quem recte senti-

sensibilem dicimus, intra se habens. Hujus Dei imago hic mundus esse ctus est Æternitatis imitator. Omnium enim quæ sunt, primordium Deus est, & Æternitas. Omnia enim Deus, & à Deo omnia, & ejus voluntatis omnia. Quod totum est bonum, decens, immutabile, & prudens, & ipsi soli sensibile atque intelligibile, & sine hoc nec fuit aliquid, nec est, nec erit. Omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum *a*.

Romanus sapiens Anneus Seneca, de Orbis universo busto ante Judicium statuendo dilucide pronuntians: Cum, inquit, tempus advenerit, quo se mundus renovaturus extinguat, viribus ista se suis cædunt, & sidera sideribus incurrent, & omni flagrante materia, uno igne, quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit. Nos quoque felices animæ æterna sortitæ, cum Deo visum erit, iterum ista moliri *b*.

§. 5. Audita Trismegisti ac Platonis de arcano judicio sententia, non miror Augustinum. Platoni ac Pla-

a Apud Madaurensem Philoph. in editione Aldi Manutii Venetiis Anno 1521. mihi pag. 185. Hæc velim Joan. à Wouver. in sua editione, anno 1606. & in sua anno 1588. Petrus Colv. non omisissent. Fidem certe suam magis probassent, si quæ antiquiores ipsis in lucem dederunt, illi tenebris tam temere nondamnassent. Nota hic, obsecro, Lector, & arcanam Numinis vindictam obstupesce: Petrus Colvius Brugensis, quem dixi, ingenio suo rectius potuisset uti. At ille Asini aurei, scriptionis parum Pudicæ scoliastes, ab asino calce protritus obiit. Hoc habet. Extant duo ejus epitaphia, quæ hoc ipsum optima fide testentur. Vide Matthæi Raderi Martialem cum commentariis, in præfatione ad Lectorem post initium.

b Seneca Consol. ad Marciam cap. ult. fine.

Platonicis tam faventem fuiſſe, ut dixerit: Quoniam de uno Deo, qui fecit cælum ac terram, quanto melius ſenſerunt Platonici, tanto ceteris glorioſiores illuſtrioreſque habentur *a*. De ipſo autem Platone: Quod & me, inquit, plurimum adducit, ut pene aſſentiar Platonem illorum librorum *b* expertem non fuiſſe. Sed undecunque ille iſta didicerit, ſive præcedentium eum veterum libris, ſive potius, quomodo dicit Apoſtolus. Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis, Deus enim illis manifeſtavit. Inviſibilia enim ejus à conſtitutione Mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.

De Platone ſimul & Porphyrio ejus diſcipulo hoc aſſerit: ſingula quædam dixerunt Plato atque Porphyrius, quæ ſi inter ſe communicare potuiſſent, facti eſſent fortaſſe Chriſtiani *c*. Quod alibi repetens: Paucis, inquit, mutatis verbis atque ſententiis Chriſtiani fierent *d*. Ubi rem miriſſimam commemorans: Initium, inquit, ſancti Euangelii ſecundum Joannem, quidam Platonicus, aureis litteris conſcribendum, & per omnes Eccleſias in locis eminentiſſimis proponendum eſſe dicebat, ſicut à ſancto ſene Simpliciano, qui poſtea Mediolanenſi Eccleſiæ præſedit Epiſcopus, ſolebamus audire *e*.

a Auguſt. tom. 5. l. 8. de Civit. c. 11. mihi pag. 91.
b De bibliis loquitur.
c Idem l. 22. de Civ. c. 27. initio, mihi pag. 30.
d Idem tom. 1. l. de vera religione c. 4. mihi p. 302.
e Idem Aug. tom. 5. l. 10. de civit. c. 93. mihi pag. 119.

Sed

Sed ut ad lineam redeamus: Quid demum eſt illud, quod particulare appellitant Judicium? Theologia Chriſtiana in hunc modum reſpondet: Cum homo moritur, ſub ipſum mortis punctum totius vitæ ſuæ tam promerita, quam delicta omnia cognoſcit, & ſimul irrevocabilem Chriſti Judicis ſententiam audit, intelligitque quid de ſe Deus in omnem æternitatem decreverit; num ſibi gaudendum ut amico Dei, an vero ardendum ut hoſti æternùm. Atque hoc judicium peculiare, arcanum nominamus, in quo quivis hominum ſuum futurum ſtatum in omnes æternitates permanſurum clariſſime cognoſcit. Atque hoc eſt, poſt mortem Judicium ſubire, hoc rationem reddere. Dilucide ac vere Chryſoſtomus: Ponamus, inquit, ſæculi conſummationem poſt viginti annos futuram, poſt triginta, poſt centum. Quid hoc ad nos? Annon uniuſcujuſvis conſummatio eſt vitæ ſuæ terminus a? Nimirum cuique ultimus dies vitæ, deſtinatus eſt dies judicii & ſententiæ in æternum non revocandæ.

a Chryſoſt. tom. 4. in 1. epiſt. ad Theſſ. hom. 9. mihi p. 1235.

CAPUT

CAPUT III.

Incertum esse annum, mensem, diem, horam secreti, peculiaris Judicii,

seu,

Reddendæ rationis.

EUangeliorum ſacra hiſtoria non docet Chriſtum Orbis Servatorum adeo frequenter ſediſſe, ſed iter feciſſe & ambulaſſe. Sedit quidem in monte, ſed velut in ſchola Magiſter, ut doceret diſcipulos: ſedit ad fontem, ſed fatigatus à via, & ut Samaritidem expectaret, per quam plurimos ſibi erat adjuncturus. Ergo rara Domini quies, itinera perpetua. Quo quidem erudiit homines, viatores ſe meminerint eſſe, & eo tendere, ubi confecta via ſint manſuri æternum. Proinde jam quieſcendi tempus non eſſe, optimas horas non otioſe in hoſpitio frangendas. Non ſedendum,
a Hebr. ſed eundum eſſe. Feſtinemus ergo
c. 4. ingredi in illam requiem *a*. A modo
v. 11.
b Apoc. jam dicit Spiritus, ut requieſcant à
c. 14. laboribus ſuis *b*.
v. 13.
c Matt. De Chriſto Matthæus: Ambulans
c. 4. Jeſus, inquit, juxta mare Galilææ *c*.
v. 18. Quid hæc ambulatio ſibi voluit? Ipſos piſcatores venit piſcari. Duos ex improviſo ab aquis evocavit, & ſequi juſſit. Mors æmulatur mortis Dominum, & obambulat hoc magnum

gnum Mundi mare, & non raro dum nos in naviculis nostris festivissime jocamur ac ludimus, unum alterumque nominatim evocat: Veni post me. Judex te vocat; sequere. Et continuo relictis retibus & navi, quisquis vocatur: sequi cogitur. Tantarum virium est imperiosa vocula: *Veni.* Honores, opes, voluptates, cognati, parentes, & quicquid charum est, deserendum est.

Sed hæc Mortis evocatio longè incertissima est; non hora, non dies, non mensis, sed nec annus quidquam certitudinis habet. Ita hæc ad Judicium evocatio temporis est incertissimi, quod jam paullo uberius exponemus.

§. I. Judicium, de quo agimus, tam terribile neutiquam foret, si dies quo illud indicitur, paullo esset certior. At vero Judicis apparitor mors tunc plerumqne vocat, cum minime expectatur. Cum domum subit, non solet quærere, quis in ea ceteris senior aut imbecillior, sed ei judicium denunciat, quem Judex designaverit vocandum, etsi omnium sanissimus, & natu minimus sit. Plurimos sine omnibus ceremoniis ac delitiis invadit, illud unum insusurrans: *Veni post me*, seu tu rationes composueris, seu distuleris: non expecto, sequere. Sat temporis tibi concessum. Neglexisti? Tibi culpam imputa. Tu jam sequere.

Tunc ergo ut plurimum Judicii fit denunciatio, cum letalis morbus ingruit, cum animi deliquia iterantur, cum frigidus prorumpit ſudor. De tali homine facile cogitare eſt; jam in via eſt ad judicem, jam abit, jam in oculis habet Tribunal Chriſti. Cum autem incertiſſimum, quis ultimus & letalis ſit morbus, & quamdiu is duraturus, ideo nec momento quidem ſecuri ſumus. Nobiliſſimum Auguſtini dictum eſt: Nihil certius morte, nihil incertius hora mortis. Latet ultimus dies, ut obſerventur omnes dies *a*.

a Aug. lib. de Contrit. cordis. c. 1.

Idcirco autem Deus ex improviſo judicium inſperatum nec opinatum vult indici, ut iſtud ſemper exſpectemus, & omnibus horis verſemus illud animo: *Jam aderit*. Non ſolet dominus qui cum aliis in conclavi colloquitur, præmonere ſervos qua parte horæ colloquium ſit finiturus, idque ideo, ut ad omnem nutum, & ad ſignum vel leviſſimum prompti & parati ſint. Servorum eſt expectare & vigilare.

Jobus ad omnem Domini nutum paratiſſimus ſervus: Cunctis diebus, inquit, quibus nunc milito, exſpecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego reſpondebo tibi *b*.

b Job. c. 14. v. 14. & 15.

Si liceret præſcire tempus, quo quis ad Judicem vocandus, quotuſquiſque eſt qui ſeipſum non blan-

diſſim-

dissime seducens diceret: Multum superest vitæ; viginti aut triginta restant anni. Curabo igitur ut mihi bene sit: ubi cœpero vinum de fundo bibere, * omni conatu res meas agam, & Christiani hominis officium insigniter explebo. Satis mature & ante finem id fecero. Qua quidem ratione licet amici Numinis mereremur, promeritorum tamen supellectilem prorsus exiguam congeremus. Atque ita cælestem gloriam singulis diebus augendam, in ultimos dies rejiceremus.

* Waan es wird auff die Neyg gehn.

§. 2. Et quæso quæ facies Orbis esset, si quivis hominum diem ultimum præsnosceret? Teterrima quæque flagitia in infinitum cumularentur cum neque sic quidem in officio contineri possit humana nequitia. Nec horam nec diem prænoscimus, & nihilominus tam flagitiose vivimus, & temeritate incredibili Æternitatis ostium pulsamus. Nec crastini, nec vesperæ, sed nec præsentis horulæ certa fides est; & tamen virtuti segniter studemus. Certi funeris incertissima hora est. Hæc scimus, & tamen vitiis non valedicimus.

Si reo jam capitis damnato, septuaginta panes proponantur in carcere, cum expresso monito, unum ex iis venenatum esse. Quam cauta manu, quam solicitis oculis exploraret

ille singulos. Quotidie apud se dice re audiretur: Fortassis hic est, qui m vivorum numero exturbet. Nequ vero hic aliud somniaret noctu, co gitaret interdiu, quam mortem se ptuagesimo saltem die obeundam.

In carcere sumus omnes, nem non reus; capite damnati omnes, o Adæ furtum. Statutum est mori. Tr bunal proximum est. Vitæ necisqu arbiter Deus septuaginta vel octogin ta panes captivis suis permittit Quod Hebræus vates significans Dies, inquit, annorum nostrorum i ipsis, septuaginta anni. Si autem i potentibus, octoginta anni, & am plius eorum labor & dolor. *a*

a Psal. 89. v. 10.

Quàm multi pane primo latitan tem mortem glutiunt: alii septimo aut decimo quarto pane: vigesimo primo aut octavo alii: Quidam qua dragesimo nono, aut quinquagesi mo sexto, aut sexagesimo tertio. Nonnulli septuagesimo, pauci octo gesimo anno venenatum panen contingunt. Quis mortalium scir potest, quo anno lethalem * bolun faucibus receperit.

b Sunt hi climacterici anni, qui singulis septennis redeunt.

Tunc quæsieris, scire nefas quem mihi quem tibi. c

* Den todtsbrocken.

Finem Deus præscripserit. Seu plure hiemes, seu dedit ultimam, ad Tri bunal nos paremus quam minimum creduli posteræ luci; dum scribimus dum loquimur, fugit ætas.

c Horat. l. 1. Carm. oda. II.

Omne

Omnes eodem cogimur; omnium
Versatur urna: serius, ocyus
Sors exitura, & nos in æternum
Exilium. a
Aut in cælestem patriam missura.
Ergo, quisquis es
Immortalia ne speres, monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem
Pulvis & umbra sumus. b

a Idem l. 2. Carm. Oda. 3.

b Idem l. 4. Carm. Oda. VII.

Et nemo scit nostrum quam prope versetur terminus. Fortassis dum ego hæc scribo, dum tu hæc legis, mi bone Lector, venenatum panem jam admordimus, hoc anno extinguendi; Ergo non aliud somniemus noctu, non aliud cogitemus interdiu quam vicinissimum Christi Tribunal. Jam pridem moniti sumus: Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Ideo & vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est. *c* Horis omnibus & omnibus horæ partibus rationes sint confectæ, ut cum Judicis apparitor *, ad Tribunal evocaverit, extemplo illuc cum eo properemus quo vocamur.

c Matt. c. 25. v. 13. & c. 24. v. 44.

* *Gerichtsdiener.*

Secundus Philosophus vir sapiens Adriano Imperatori, quid mors esset sciscitanti, respondit: Latro hominis. Latenter certe, & à latere obrepit improvidis. Quod in Æternitatis Prodromo explicatum.

§. 3. Apostoli quam maxime seria

quæstione Magistrum suum aggressi: Dic nobis, ajunt, quando hæc erunt? & quod signum adventus tui? *a* Christus velut dissimulans audisse quæ interrogarunt, progressus est dicendo. Demum subjunxit: De die autem illa & hora nemo scit, neque Angeli cælorum, nisi solus Pater *b*. Hæc Domini verba Chrysostomus altius expendens, de secreti Judicii die explicatissime prorsus & dilucidissime verbum è verbo sic expressit: Quemadmodum in aliis, relictis quæ propria sunt, communia curamus, ita & hic, omittentes quisque suum ipsius finem curare, communem & generalem consummationem discere volumus. Quid enim tibi cum illa commune est; Si unum istum finem bene disposueris, nihil ab illo mali patieris. An non unius cujusvis consummatio est vitæ suæ terminus? Audi Paulum dicentem: ipsi namque exacte scitis, diem Domini ut furem in nocte, ita venturum, Addit aureus Orator, quod unice notandum: Non solum cummunis ille, sed & uniuscujusque proprius ita veniet. Iste quippe illum imitatur. Est enim & iste cognatus illi. Quod enim ille simul & summatim, hoc iste per partes facit *c*.

Idcirco sapientissime decrevit Deus ut non solum universalis, sed etiam secreti ac peculiaris Judicii diem ne- scire

a Matt. c. 24. v. 3.

b Ibid. v. 36.

c Chrysost. tom. 4. in 1. Thess. c. 5. hom. 9. mihi pag. 1235.

sciremus. Quod Ecclesiastes affirmat. Nescit homo finem suum *a*. Jobus non immemor Judicii subito instituendi: Nescio, inquit, quandiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus *b*.

a Eccl. c. 9. v. 12.

b Job. c. 32. v. 22.

Neque solum Judicii tempus, sed & locus plane incertus est. Nescimus plane an mors Judicis apparitor (ut eum appellavimus) nos invasurus sit domi, an mediis campis, in lecto, an extra illum; aggressu lento an repentino, morbo productiore, an vi subita; nescimus, an gladio, an tormento bellico, scalarum præcipitio, aut tegulæ illapsu, in igne aut aquis hinc ad Tribunal evocandi simus. Nos quidem edimus, bibimus, quiescimus, dormimus; interim, ut Basilius & Gregorius loquuntur, in navi sedemus, quæ nec momento quidem consistit. Ita divino Tribunali continuo progressu, horis singulis propiores simus. Subito adest Apparitor & grandi voce inclamat: Heus tu illic in illa parte navis, exscende & ante judicem compare. Hic nemini licet tergiversari. Exscendendum est, & ante Judicem comparendum. Sed forsan Mors erga solos pauperes tam parca ceremoniarum est? Cum Magnatibus utique prisce aget, & delitias faciet. * Ad hos tales non sic irrumpet, sed impetrata prius admissione, prout mos est, tum demum

Wird ein wenig prangen.

jussa Judicis, præfando largius expo-
net.

Hæc nostra sunt somnia, sed pror-
sus inania, quibus tamen subinde
spei aliquid accedit sed vanæ. Erra-
mus toto cœlo, si Morti mores vere-
cundos induimus. Stator Judicis *Statt-knecht.*
longe audacissimus, & nimis quam
inverecundus est: pauperes, divites
juxta habet. Et illos & istos sine pom-
pa evocat ad Judicium. Dum filii at-
que filiæ Jobi saliariter epularentur
ruina subita oppressi, eodem tem-
poris momento simul omnes judi-
cium subierunt.

Sisara Dux militiæ & Isbosethus
Saulis filius, dum suaviter meridian-
tur, ad judicium evocantur; Abner
& Amasa dum salutationem, oscu-
lum & amplexus parant, gladio con-
fossi rapiuntur ad tribunal. Amnon
regius juvenis, dum ad germani fra-
tris Absalonis mensam temulentus
sedet, à siccariis trucidatus eodem
abripitur. Cum ipse Absalon cœli
terræque medius è quercu penderet,
ad subeundum judicium pariter ab-
stractus est.

Heli Sacerdos & Ochozias Rex
præcipitatis imperiis ad reddendam
rationem trahuntur. Jezabel regina
dum stibio ac purpurisso pingit ocu-
los, & per fenestras prospicit, per eas-
dem dejicitur, è suo corpore convi-
vium datura canibus. Dum Babylo-
nius

ius Rex Balthaſar inter epulas hi-
ureſcit vino, ad judicii virgam evo-
atur. Ita reges & reginas tractat Ju-
icis Lictor: Num parcet ceteris?
ed mittamus tam priſca.
Marcellus Pontifex Maxentii Cæ-
ris ævo, dum in ſtabulo inter pecu-
es agit, ad ſupremum judicem ac-
itur. Martinus V. Pontifex nervo-
um ſideratione tactus, antequam ſe
grum ſciret, jam mortuus ſuum Ju-
icem audivit. Caſimirus II. Polo-
iæ princeps, cum à Lucio Pontifice
npetrata Floriani Martyris ſacra
ipſana Cracoviam intuliſſet, poſte-
o die in convivio ſollenniſſimo de
ælitum beatitudine locutus, ſubito
oncidit, & poſt pauculas horas lo-
uentem judicem auſcultavit. Theo-
edus Rex Hiſpaniæ in ſuomet pa-
tio coriacea clava à ſtulto interfe-
tus, ad Christi Regis Tribunal ul-
imam ſententiam accepit. Theo-
oricus Italiæ & Oſtrogothorum
ex, poſt annum regni trigeſimum
ecundum, ſubito Ravennæ diem
uum obiit. Viſigothorum Rex Ala-
cus, in Siciliam navigans naufra-
ium fecit. Non multo poſt apud
onſentiam urbem à morte repen-
ina judici oblatus eſt. Dux Fri-
onum Ratholdus, *a* à VVulfrano
ræſule Chriſtianis ſacris erudi-
us fonte luſtrali tingendus erat.
Cumque jam dextrum pedem in

a Alii; Radbonus. è libello Gallic. Apoph. mihi pag. 20. Annal. Franc. in Dagoberto circa an. Christi 708.

eo lavacro posuisset, retrahens alte rum interrogavit, Ubinam plures suis majoribus crederentur esse, in Tartaro, an in Paradiso? Ubi audiit videri plures esse in Tartaro: pede aquis subducens: Satius est, ajebat ut plures quam pauciores sequar. A hoc dicto, die tertia fato subitan raptatus est ad Judicem.

Conradus II. Imperator Ital subacta, in Trajecto inferiore, Frisi Urbe, ipso Pentecostes solenni die cum nihil minus cogitaret, quam ho ram ultimam, excessu subito ad vit necisque arbitrum abductus est.

Baptista Mirandulanus Ferrariæ du llo adversarium equitem equ aggressus, territum jam in fuga verterat, cum statim ipse victor in quo nutare, exanimari & corruer sic sine ullo vulneris signo mortu è singulari certamine ad Judiciu singulare translatus est. Obstupesce te spectatorum corona: quibusda dubitantibus, nimiane ira gaudiun ne hominem extinxisset. Hæc scrip qui spectavit *a*.

a Fulgosus l. 9. c. 11. qui Duellatorum, quos dixi, cum ceteris Judex erat constitutus.

§. 4. Hæc autem nequaquam e se rara, pene quotidianis ejuscem di funeribus docemur. Illa veteru non ignota sunt. Anacreon unico væ acino suffocatur. Simili leti gen re perit Sophocles. In Æschylu calvastrum aquila splendore calv delusa testudinem velut in saxum lid

didit & perimit. Philæmon vidit asinum ficus mensæ paratas devorantem, mox tanto diffluxit risu, ut inter cachinnos lachrimas fatales auspicatus sit. Appius Saufejus scriba è balneo reversus ovum sorbet, & cum eo mortem. Aulus Pompejus & Marcus Juventius dum sacrificant, expirant. Æmylius Lepidus domo egressurus, pede ad postes offenso, repente corruit emortuus. Catelli morsu Balbus perimitur. Aristidem mordet mustela, & puncto temporis extinguit. Manlius Torquatus dum manum extendit ad placentam, reperit mortem. Bebius Pamphylus cum puerum interrogat de hora diei, ante responsum, horam vitæ peragit supremam. Cæsar Prætor hilariter è lecto surgit, sed dum calceum induit, hominem exuit. Chilo Lacedæmonius dum filium ex Olympiacis reducem & coronatum amplectitur, inter gaudia efflat animam. Caninius Consul ipso die Consulatus, & fasces & una vitam deserit. Crassus orator inter declamandum in senatu è vivis decedit. Rhodiorum Legatus ubi causam apud Senatores insigniter egisset, sub egressum in limine curiæ exanimis concidit. Fabius Maximus pilum tenuem cum lacte haurit, & vivere definit. Autolemus incendium domus evadit, & fulmine ictus interit. Me-

dorus Valla dum mustum è carchesio trahit, dulce sed repentinum exitium bibit. Petrus Calceonus, dum ei barba raditur, ad plures ire cogitur.

Nec plebejas tantum animas Mors impudens sic abripit, sed cum Regibus etiam & Cæsaribus eundem lusum non raro ludit, ad quos sine omni ceremonia irrumpit. Lycurgus Rex Thracum à suis in mare præcipitatur. Mithridates Rex Ponti ævi sui miraculum morte subita intercipitur. Theodoricus Ostrogothorum Rex, quem modo nominavimus, improvisa morte tollitur. Alaricus Rex Visigothorum in Siciliam navigans, fracta navi urbem ingreditur, ubi extra omnes fluctus in lectulo subitum vitæ naufragium patitur. Andebandus Rex Anglorum nimio vino in cæna submergitur. Grimoaldus Rex Longobardorum post apertam venam transmissis aliquot diebus jaculo columbam petit, venam rumpit, & unà vitam effundit. Alexander Imperator naribus stillat sanguinem, & simul animam amittit. Alphonsus VIII. Rex Hispaniarum, dum in itinere considet sub arbore, actutum ad Judicem abducitur. Philippus Ludovici Crassi Galliarum Regis filius ex equo labitur, & in feretro componitur. Henricus Alphonsus VIII. Castellæ Regis filius,

filius, dum puer lusitat cum pueris tegula obteritur. Cardinalis Columna Neapolitanus Prorex Caroli V. ævo ficus glacie frigefactas avidius comedit, post quas nil amplius edit.

Eadem sors adolescentes, pueros, infantes. & nostro etiam ævo involvit. Adolescens piscis spina, quemadmodum Tarquinius, jugulatus est. Juvenis qui promisit Religiosorum vitam intra annum se initurum, eodem die inter choreas ex vita emigravit. Juvenis alius dum Christi patientis personam in theatro egit, in cruce demum serio expiravit. Drusus puer innoxio lusu sæpius pomum in aërem jecit, & ore excepit. Tandem faucibus hæsit hic bolus & occidit. Puer Thracius in Hebro flumine postquam conglaciasset, lusit; rupta glacies caput præsecuit, cadaver sub undas misit. Puer alius dum templum subiit, prægrandi stiria è tecto in caput delapsa est occisus. Hylas puer hausturus aquas, urnæ pondere in aquas tractus & submersus est. Hyacinthus puer dum disco lusit, ab imprudente socio percussus disco lusum & vitam finiit. Puer pastoritius ignem ad arborem struxit & obdormiit, sed arbore ambusta & lapsa obtritus non amplius evigilavit. Infans in utero matris fulmine percussus lucem intueri desiit

desiit antequam inciperet, matre[...] men Martia superstite. Hermo[...] ctes, etiam infans, in cunis ab a[...] cula confossus obiit. Nunquam fi[...] sit si pergam. Quot his ipsis annis [...] tissimi nobis paralysi repentina [...] cti ad tribunal protinus abrepti su[...] Quot homines fulmen, quot ali[...] ruinæ, quam multos aquæ, qua[...] tos incendia in prætorium Chri[...] transmiserunt? Quot centena mil[...] hominum properata pestis ad ju[...] cantem Christum ablegavit? Qu[...] myriadas militiæ his quindecim a[...] nis plumbeæ glandes subito in j[...] ambulare, & vitæ rationem redde[...] coëgerunt?

Ita mortem à vita disterminat m[...] mentum. Tempore quo minime p[...] tamus adest Judex, & de tota pr[...] nuntiat æternitate *a*.

Quot scimus ipsi sanos ivisse c[...] bitum, repertos mortuos? Quot i[...] ter colloquendum, ambulandum[...] prandendum subito, ad peculiare h[...] judicium abducti? Res vilissima, m[...] nima, extrudit è vivis; herbula v[...] nenata, piscis spinula, exigua pust[...] la, è tecto tegula, vulnusculum n[...] glectum, strictior aura, intemp[...] rantior ira aut lætitia, risus, som[...] nus, cibus, ipsa vitæ subsidia vita[...] rapiunt, & subito totius vitæ agimu[...] rei.

§. 5. Sed ordine, ut videtur, inæ[...] qual[...]

a De pluribus vide Prodromum c. 1. parag. 20.

æquali prorſus & confuſo ad tribunal Chriſti citamur. Subinde liberis parentibus parentatur, & qui ultimi venerunt in Orbem, primi exeunt. Cur autem (dixeris) tam inæqualiter in jus vocamur, per protoplaſtum omnes æqualiter mortem meriti? Cur mors tam cœca nos audacia invadit?

Ne quæſo mortem querimoniis vanis accuſemus. Moriendi pœna æqualis eſt; levis eſt differentia temporis. Et quid triginta vel quadraginta anni ad æternitatem ſint? Ordinem à morte nullum ſervari in hominibus ad Judicium evocandis, non morti, ſed Deo adſcribendum eſt, qui ſic imperat fieri.

Solitus eſt Thomas Morus dicere: Hunc Orbem vere non aliud niſi carcerem eſſe, à quo alius ſuper alium in jus rapitur. Quis magiſtratui modum conſtituat, quemnam captivorum diutius ſervare debeat in carcere? Quis Deo legem ſanciat, quemnam aliis citius ad ſuum Tribunal evocet? Hæc Deus omnia in nnmerato habet, cujus providentia nec minimo temporis puncto fallitur. Hanc Jobus ſuſpiciens: Conſtituiſti, ait, terminos ejus qui præteriri non poterunt: Numerus menſium ejus apud te eſt *a*. a Job. c. 14. v. 5.

Deinde ipſa corporis humani conſtitutio ſic habet, ut iſta illam durando

rando vincat: accedit loci, aëris, cib
diversitas, quæ omnia ad celeriore
aut tardiorem mortem faciunt. No
ipsi, Dei permissu, vitam longius ex
tendendam præscindimus divers
culpis. Inobedientia, Intemperan
tia, & Incontinentia vivendi spatiu
decurtant plurimi. Legislator è cæl
Honora, inquit, patrem tuum & ma
trem tuam, ut sis longævus supe
terram, quam Dominus Deus tuu
a Exod. c. 20. v. 12. *dabit tibi a.* Ab intemperantia & vo
racitate vitam præcidi res certa. Lu
culentum Siracidæ testimonium est
In multis escis erit infirmitas: &
aviditas appropinquabit usque a
choleram. Propter crapulam mu
ti obierunt, qui autem abstinen
b Eccl. c. 37. v 33. & 34. *est, adjiciet vitam b.* De aliis cani
Hebræus Psaltes: *Viri sanguinum*
& dolosi non dimidiabunt dies
c Psal. 55. v. 24. *suos c.*

Quod autem sæpissime homines improbi sint longævi, citius moriantur probi, Sapientia caussam assignans: *Justus, inquit, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis; & ætas senectutis vita immaculata. Raptus est, ne malitia mu-*
d Sap. c. 4. v. 7. seqq. *taret intellectum ejus d.* Non ideo sanctior aut nequior est, qui prior alio transit ad Judicium. Non sunt ut ali-

aliquoties ridet Hieronymus, à vetustate hominum æstimanda ingenia, sed à probitate, eruditione, morum gravitate *a*. Hinc Abel ante Cain Judici Deo præsentatur, innocens Naboth lapidatur, & Achab Rex ejus vineam invadit; Joannes Baptista tollitur, & Herodi longior vita indulgetur. Quod si improbus ad judicium celerius probis evocetur, id ideo fit, ne sua sibi augeat supplicia, & ad ea plures secum abducat.

a Hieron. epist. 104.

Ita nullus inter evocandos servatur ordo. Incertum est quo te loco Mors (Judicis apparitor) expectet: itaque tu illam omni loco expecta. Evocatio ad Tribunal certissima est: Ubi & quando fiet, nihil incertius. Quo Judex voluerit die, quo momento, Mors evocabit cum imperio. Heus homo in jus ambula, tribunal te citat; Judici te siste. Quis unquam potuit sic evocantem non sequi?

Quocirca cautissime age, quisquis es, & ad rationem reddendam te quotidie para. Nam ut Cyprianus monet: Qualem te invenit Dominus cum vocat, talem te & judicat *b*. Nescit miles quando aut qua irrumpendum in hostem: semper ergo procinctus excubet. Nescit mercator, quando ventus secundior aspiraturus: Navim igitur semper paratam, & merces in portu habeat. Nescit viator, quãdo portæ civitatis claudendæ,

b Cyprian. serm. 4. de mortalit.

dendæ, aut quantum ſuperſit vita
non igitur moretur, ſed properet,
nonnunquam currat. Neſcit pron
ba Virgo, quando venturus ſit ſpo
ſus: Oleum igitur ſemper præſto ſ
& lampas ardeat.

Eccleſiaſtes fideliſſime monens n
ſine acerbo riſu: Lætare ergo Ju
nis in adoleſcentia tua, inquit, &
bono ſit cor tuum in diebus juve
tutis tuæ. & ambula in viis cor
tui, & in intuitu oculorum tuor
(hæc omnia per ironiam) ſed addi
Et ſcito quod pro omnibus his add
cet te Deus in Judicium *a*.

a Eccl. Sed forſan hæc monita non mag
c. 11. ducimus, idcirco Chriſtus ipſe t
v. 9. ties vociferatur & monet: Ope
mini dum dies eſt; venit nox, qua
b Joan. do nemo poteſt operari *b*: Vide
c. 9. vigilate, & orate: neſcitis en
v. 4. quando tempus ſit. Sicut homo q
peregre profectus reliquit dom
ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtat
cujuſque operis, & janitori præce
ut vigilet. Vigilate ergo, neſcitis
c Marc. nim quando Dominus domus v
c. 13. niat: Sero, an media nocte, an ga
v. 33. cantu, an mane; ne cum venerit
& ſeq. pente, inveniat vos dormient
Quod autem vobis dico omnibus
co, Vigilate *c*.

CAPUT IV.

Quis mœror, angor, terror, secretum peculiare Judicium soleant præcedere;

seu,

Quid rationem redditurus præcipue pertimescat.

DIu blandiebatur Dalila suo Samsoni. Demum latentibus apud se insidiis & Samsone attonso vociferata est: Philistæi super te Samson: Et cœpit abigere eum, & à se repellere, Hic heros robustissimus priorem lusum cogitans, facili negotio evasurum se credidit. Nesciens quod recessisset ab eo Dominus *a*. Ita captus à Philistæis, & catenis vinctus in carcerem contrusus est.

a Jud. c. 16. v. 19. & 20.

Idem nobis plerisque omnibus contingit. Robur nostrum & vires suspicimus, ægrotamus subinde, sed revalescimus, & mortis imperium evadimus. Ita hunc ludum aliquoties ludimus. Demum correpti morbo, aut aggressu subito cincti, nos pariter ut prius evasuros credimus. Hic vita, cui fidebamus, & quæ tamdiu nobis blandiebatur, altum inclamat: Philistiim super te Samson. O Samson, ô homo qui te arbitrabaris tam robustum, en ut circumdent te Philistæi ab inferis, non tu amplius

te ipſum juvare, ſed nec alii pote-runt, omne robur à te receſſit. Ligaberis & duceris ad Judicem.

Diximus, reddendam eſſe rationem Judici. Explicavimus, Quid ſit rationem reddere, & quam incertum ſit tempus rationis reddendæ. Nunc porro dicendum, qui terrores & angores judicium iſtud plerumque antecedant.

§. 1. Poſt egreſſum gentis Hebrææ ab Ægypto, Deus complura loca deſignans Moſi: Et ad ultimum, inquit, ſalſiſſimo claudentur mari *a*. Hi erunt termini. Dum vivimus, in Orbem alium peregrinamur. In via ſubſiſtere non licet. E loco in locum aſſidue migramus: dies diem ſequitur, horam extrudit hora. Varia quidem vivendi ratio eſt. Sunt homines operoſi & ærumnoſi, apud quos labor laborem, afflictio afflictionem excipit, alius iis ex alio dolor naſcitur. Sunt & homines voluptuarii, apud quos è feriis feriæ, convivium è convivio, voluptas ex voluptate naſcitur. * Sed nec iſtis nec illis unquam ullam intercapedinem peregrinandi, nec ad momentum quidem licet facere. Et iſti quidem qui voluptatibus indulgent, diu dormiunt, non tamen ſemper dormiunt; ſæpe comedunt, large bibunt, non tamen ſemper comedunt bibuntque; crebro ludunt, deambulant, fabulantur,

a Num. c. 34. v. 12.

* *Ein Faßnacht uber die ander.*

tur, tripudiant, venantur, laſciviunt, non tamen hæc ſemper faciunt, at vero ſemper ad mortem, & ad Iudicium tendunt. Sic & alii homines frugi non ſemper legunt & ſcribunt, non ſemper laborant & ſudant, non ſemper gemunt & plorant, ſemper tamen moriuntur, atque ſic aſſidue tam illi quam iſti propius atque propius tribunal accedunt. Tandem poſt continuum hoc iter, ad mare mortis ſalſiſſimum venitur. Hi termini ſunt omnis voluptatis, omnium laborum. Ex hoc ſalſiſſimo mari non tantum bibendum, ſed ſubmergendus in hoc viator. Hic trepidatio, lucta; palpitatio miſerorum varia. Tentationes morientium quandoque multæ, ac diverſæ.

Etſi cacodæmon vix unquam diu à tentationibus interjungat, in morbo tamen lethali & ultimo importuniſſimus eſt. Pirata ſcilicet inſidiatur navi cum ea revertitur & onuſta eſt. Ita tunc diabolus omnia molitur, habens iram magnam, ſciens quod modicum tempus habet *a*. Niſi ergo tunc vincat, victus eſt æternum. Hunc hominis cum dæmone conflictum Ioannes depicturus: Ecce equus pallidus, ait, & qui ſedebat ſuper illum, nomen illi Mors, & Infernus ſequebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ *b*. Infirmum hominis corpus,

a Apoc. c. 12, v. 12

b Idem c. 6. v. 8.

equus pallidus est, quo Mors vehitur; circa lectum infernales milites sunt in tres turbas divisi.

In turba prima tentationes sunt, quæ oriri solent ex morbo. Hic cibi fastidium, somni defectus, vehemens sitis, tetra somnia, molesta pharmaca, frigus aut æstus, dolores varii, & quandoque continui, qui caput, pectus, pulmones, totum corpus occupant, & ita premunt, affliguntque, ut ægrotus inde anxius, tristis, perturbatus, modo iram, impatientiam non dissimulans, murmurare, conqueri, & eos, quorum curæ commissus est, odisse incipiat, subinde nec Deo parcat, sed velut ab eo desertissimus expostulare audeat: Cur hoc Domine? Num ego hæc merui? Tune ille tam misericors pater sic in me sævis? Quo major scilicet vitæ ac sanitatis amor est, eo plures ac graviores esse solent ejuscemodi tentationes. Sanari mallet æger quam mori. Hinc subinde valetudini remedia vetita quæruntur. ita Rex Ochozias misit nuntios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël. Idcirco dictum illi: De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris *a*.

a Regum. c. 1. v. 16.

§. 2. Altera tentationum turba, memoria mortis & metus. Non sine gemitu dixit Siracides; O mors, quam amara

amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis: viro quieto, & cujus viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum *a*. Secundus philoſophorum non infimus prudenter dicere ſolebat: Mors divitum pavor, pauperum deſiderium. Nonnunquam tamen & pauperes, cum Tribunal in oculis habent nimiam mortis feſtinationem accuſant. Memini pauperculum, qui nonaginta & aliquot annos ſuperaverat, audire dicentem: Diutius equidem vivere potuiſſem. Sic opulentiores: Itane, ajunt, conjugem & liberos, familiares & cognatos cogor deſerere? Heu facultates amplæ, non juvatis? officia & dignitates magnæ, non ſuccurritis; Amores mei ubi eſtis? Sic Munde deſeris? Hic, ut Gregorius loquitur, diabolus nudus luctatur cum veſtito *b*. Hic eo ſubinde triſtitia increſcit, ut & Deus oblique perſtringatur, qui tot pupillos conſtituat, bona omnia tam cito rapiat, ſolatium in extremis miſeriis ſubtrahat.

a Eccl. c. 42. v. 1. & ſeqq.

b Greg. hom. 32. in Euang.

Tertia tentationum turba, horror futurorum. Abeundum eſt: quo autem, & qua via? Judicandus ſum ſed num inferis, num cœlo aſſignandus? Hic adeſt diabolus, & longiſſimam totius vitæ hiſtoriam opponit & ingerit oculis. Velis nolis legenda eſt, Hic moribundus peccata ſua omnia

velut in aperto volumine cernit Conſcientia monſtrat, & legentem urget: Hæc, & hæc, & hæc, & iſta, & iſta, & iſta etiam feciſti: Illa, & illa & illa quoque omiſiſti facienda. Jam Tribunal ferit oculos, jam cominus cernitur advenire Judex brevi adfuturus, Judicii ſatellites; Mors & dæmones jam adſunt:

Horribili ac varia lectum cinxere corona,
Nec ſpes ulla fugæ; labor ultimus opprimit ægrum:

Redde rationem, redde, redde. Ergone, inquit moribundus, nil ſupereſt auxilii; Nil contra morbum remedii eſt? Heu quid brevi viſurus, quid auditurus, quid paſſurus ſum? Pedem referre, & ire retro non poſſum: ſic pergere, horrendum, & intolerabile: Subſiſtere non permiſſum ulli.

Hic jam dæmon omnem movet lapidem, ut trepidantem ægrum ad impatientiam, aut ad deſperationem occultam, aut certe ad puſillanimitatem pertrahat. Ita nimbi, grando, venti, turbines, procellæ uno impetu caſam luteam invadunt: ſi ea ſit arenæ inædificata, hoc eſt, remiſſæ, molli, voluptariæ vitæ, corruet; ſin vero piæ, ferventi, religioſæ, ſtabit, & hos impetus ſuſtinebit.

Qua in re moribundo ſæpe idem quod Beniamitis evenit, qui non intellexerunt, quod ex omni parte illis inſta-

inftaret interitus *a*. A tergo urbs capta flammis injectis ardebat, à fronte hoftiles copiæ obvios quofvis cædebant. Ita moribundus quocunque fe vertat, in anguftiis eft: Refpicit præterita; Cernit innumera peccata: profpicit futura; Imminentem videt Judicem juftiffimum, quem nihil latere poteft. Terrores & angores undique. Ideo non miremur fudare moribundos. Judicii jam viciniffimi horror fudorem exprimit. Optime dixit beatus Nilus: Vere terribile eft mortis myfterium. Nec fere aliam ob caufam, nifi ob Judicium quod proximum eft. Nam plurimis facile foret mori; fed à Judice omnifcio judicari, hoc acerbum & tremendum.

a Judic. c. 20. v. 34.

Non timeo mortem, timeo quæ fata fequuntur.

dicebat nonnemo.

Job velut in extremis conftitutus, jam jamque ad Judicem adducendus: Spoliavit me gloria mea, inquit, & abftulit coronam de capite meo. Deftuxit me undique, & pereo, & quafi evulfæ arbori abftulit fpem meam: Iratus eft contra me furor ejus, & fic me habuit quafi hoftem fuum. Simul venerunt latrones *b* ejus, & fecerunt fibi viam per me *c*, & obfederunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quafi alieni receffe-

b Dei milites. Chaldæi, Sabæi, morbi, dolores, fqualor, tabes, vermes, &c.

c Conculcarunt me.

runt à me. Dereliquerunt me propinqui mei, & qui me noverant, obliti sunt mei *a*.

a Job. c. 19. v. 9. & seqq.

§. 3. De hoc vicini Judicii horrore ac metu apposite dici poterit: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit *b*. Et quemadmodum Pharao nunquam sævior fuit in Hebræos quam cum abitionem molirentur ita diabolus nunquam truculentior in hominem insurgit, quam cum eum hinc migraturum advertit. Tunc vadit & assumit septem alios spiritus nequitiores se *c*.

b Matt. c. 24. v. 21.

c. Luc. c. 11. v. 26.

Narrant de Cunone oppidi Malburchensis domino, qui annis quadraginta moribus parum probatis ad Mundi leges vixerat, demum sub seram senectutem veluti recipiscens religioni se addixit, & triennio post diem suum obiit. Eo tempore cacodæmon, qui hominem insederat, aperte fassus est, se una cum quindecim millibus suorum (tot enim fuisse asseveravit) in morientis cubiculum convenisse, sed precantium clamoribus repulsum morienti nocere non potuisse *d*.

d Hieron. Platus l. 1. de Bono status Relig. c. 31. med.

Deus immortalis, tantus diabolorum exercitus animulam unicam corpore egressuram obsidione cingat? Quindecim millia horum ex Erebo latronum homini vel unico insidientur? Quo fugiat, aut ubi abscondat se, sic obsessus, sic vallatus homo?

Quid

Quid is faciat cujus cor non perfectum fuit cum Domino Deo ſuo? quod in extremo ſenio Salomoni contigit ſtulta fit, Deo juſtiſſime permittente, quod ſubinde in morientibus eſt obſervare, ut ſui obliviſcantur in morte, qui dum viverent, obliti fuerant Dei. Hinc ſæpe rationis & linguæ uſum ſubito amittunt oppreſſi lacrimabili veterno. Auguſtinus teſtis id graviter affirmans: *Percutitur*, inquit, *etiam hac animadverſione, ut moriens obliviſcatur ſui, qui dum viveret, oblitus eſt Dei.* Hoc certe modis omnibus laborat dæmon, ut Chriſti patientis memoriam crebriorem adimat, & ſic ante Crucifixum Dominum velut pallium oppandat, ne moribundus oculos eo cum ſuſpiriis emittat.

Cum Balaam vates inter vineas iter faceret aſina vehens. obvium habuit Angelum in anguſtiis duarum maceriarum ſtantem, & ſtricto gladio minitantem. Progredi conabatur Balaam, ſed obſiſtebat locus anguſtus, ubi nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram poterat deviari *a*. Ita moribundus gemino tam hujus quam alterius vitæ pariete clauſus, & in his anguſtiis deprehenſus ſtrictum Judicii gladium non evadet.

a Numer. c. 22. v. 24. & 26.

Tuam manum, ô Deus, ait Sapientia, effugere impoſſibile eſt *b*. Hinc fortiſſimus Eleazarus jam ſuppliciis ad-

b Sapiens. c. 16. v. 15.

admotus: Manum Omnipotentis, quit nec vivus, nec defunctus effugiam *a*.

a 2. Machab. cap. 6. v. 26.

Christus Hierosolymis minatus: Venient dies in te, ajebat, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ *b*.

b Lucæ c. 19. v. 43. & 44.

Hæc Domini verba de moribundo rectissime dici affirmans Gregorius: Inimici, ait, sunt dæmones. Vallum, tempus elapsum, male perditum, & peccata, præsertim nondum expiata. Hæ copiæ circumdabunt lectum, & coangustabunt ægrum, jam pene ultimis singultibus confectum. Neque solum improbis morientibus, sed & aliis illi è tartaro inimici adsunt. Arbitratur Dionysius, *c* neminem mori (Matrem Domini excipit) cui dæmon non appareat, idque diverso habitu & forma. Gregorius Magnus se testem adjungens: Ad electos quoque egredientes veniunt, inquit, & suum in illis, si prævaleant, requirunt *d*.

c Carthus. de 4. Noviss.

d Greg. hom. 39. in c. 19. Lucæ.

Ejusdem prorsus animi Joannes Chrysostomus: Qui vinctus, inquit, propter sua scelera fuerit, cum solvitur ut ad Judicium produci queat, tunc maxime tremit, tunc formidat,

dat, quando ad Tribunal Judicis jam appropinquat, quando ad relationem rationum jam devenit. Idcirco terribiles visiones narrare solent morituri. quarum speciem nullo modo ferentes, & lectulos plerumque ipsos, magno jacentes impetu concutiunt, & torvis eos, qui adsunt, aspiciunt oculis: vel quia rescinditur à corpore reluctans anima, vel quia spirituum speciem ferre non possunt. Si enim terribiles intuiti homines metu concutimur, quid faciemus, cum minaces angeli, & rescindentes animam à corpore virtutes nos invadent *a*? aChrys. tom. 2. hom. 54. in c. 16. Matt.

§. 4. Severus Sulpitius refert Martino Turonensi Præsuli, viro sanctissimo cacodæmonem instante morte spectabilem adstitisse. Cui Martinus impavide resistens: Quid, inquiebat, adstas cruenta bestia, nihil in me, funeste, reperies. Hac emissa voce animam efflavit. mihi p. 401.

Macrina Virgo integerrima, Gregorii Nysseni soror in mortis vicinia enixe precabatur: Domine Jesu succurre, ne hostis invidus iter meum impediat.

Antonius, quod divus Athanasius de eo memorat, alta jam nocte vocem audiit monentem: Surge Antoni, exi. & vide. Surrexit Antonius, & exiit, viditque sublatis in cælum oculis statura horribili gigantem, qui

qui caput nubibus inserebat. Vi
etiam alatos homines, qui cæl
peterent volando. Hos gigas ille
trahens elidebat in terram, aut i
quas. Quosdam tamen illorum
stra conabatur retrahere. Hic iter
audita vox: Quod vides, expen
Cœpitque Antonius intelligere,
lum esse volatum animarum, qua
corpore jam liberatas tartareus
gas arceret cælo, quotquot infra
sius prædatorias manus volaren
Quæ autem gigantis caput volan
superarent, libere transire ad stel
tam domum *a*. Quo quidem vi
discrimen morientium significa
tur, siquidem eorum aliqui, sed pa
ci, ad Beatorum sedes recta transv
lant: alii merguntur Orco, quos
multates, odia, & vindictæ ardore
quos carnis sordes & libidines inq
narunt.

a Athanas. in Vita Antonii c. 38. Paschasius c. 19. n. 4.

Ante annos aliquot unus è M
gnatibus in Austria, morti jam vi
nus, lectum suum ab aterrimis au
gis circumdari vidit. Qui omnes o
periebantur animam brevi egressi
ram, ut eam in thermas Acherusi
veherent *b*. Sic finiunt, qui sic v
vunt: sic obeunt & pereunt, qui J
dicium non expendunt.

Narrat Climacus rem observat
dignissimam, quæ cœptum serm
nem plurimum dilucidet. Quidam
inquit, cui Stephanus nomen, so
tudi

b Geor. Scherer Domin. I. Quadrag. conc. 1. mihi p. 332.

libidinis amans complures annos in cœnobio egit, ubi jejuniis & lacrimis, sed & ceteris virtutibus inter omnes eminuit. Ergo profectu ardens insigniore, ad arctius ac severius vivendi genus seipsum damnans, anachoretarum locum, cui Fides nomen, petiit. Hic annos aliquot arctissimo vitæ instituto, procul omnibus humanis solatiis peregit. Nam fere septuaginta millibus passuum ab omni hominum habitatione disjunctus, Deo solum & sibi vacavit. Denique sub extremum vitæ tempus ad priorem cellulam reversus, non diu illic fuit, & morbo tentari cœpit. Uno ante obitum die, repente obstupescere, dextra lævaque circumspicere, & velut rationem exigentibus respondere, cunctisque, qui adstabant audientibus, dicere: Sic revera est, sed propter hoc tot annis jejunavi. Subinde, non certe, ajebat, sed mentimini; hoc non feci. Deinde rursus: Ita vere est; negare non possum. Sed ingemui, sed flevi, sed pœnitentiam egi, & pœnas subii. Et rursus: Ita est, vere me accusatis. Ad quædam, quæ illi credebantur objici, sic respondebat: Et quidem ad hæc quæ dicam non habeo: est ut dicitis, sed spero misericordiam. Erat profecto, ait Climacus, spectaculum horrendum ac terrificum, invisibile illud ac rigidum Judicium,

in quo etiam (quod terribilius e
non facta objiciebantur, perinde
facta illi solitudinis ac sanctæ qu
tis amatori, qui annis pene quad
ginta religiosam disciplinam non
ne crebris lacrimis observabat. F
qui de hoc viro graviter affirmaba
visum eum à se cum in eremo Le
pardum è sua manu pasceret. Hic
pse tamen cum adeo exacte & ad n
vissimum usque teruncium ration
ab eo poscerentur sic finiit, ut hodi
que incertum, quis terminus, qu
sententia, quis rationum finis fueri
quod Judicium acceperit, quo loc
rum pervenerit *a*.

Ah, Domine Jesu, quomodo ii st
bunt in hoc Judicio, qui magnam v
tæ partem per incuriam transmi
tunt, vitiorum cæno infixi? Non po
terunt ei, ut Jobus loquitur, respo
dere unum pro mille. Addit de se
pso: Qui etiamsi habuero quippia
justum, non respondebo, sed meu
judicem deprecabor *b*.

a Climacus in scala paradisi, gradu 7. post med. mihi p. 121.

b Job. c. 9. v. 3. & 5.

§. 5. Quocirca nemo mortaliu
rationes conficiendas procrastinet
nemo differat pœnitentiæ pharma
cum. Cum ultimi dolores instant, se
rum est prudenter & enucleate vell
rationes componere, & ad proxi
mum sese judicium disponere. Hi
ego ægrotos omnes, aut eos qui gra
vius ægrotarunt, interrogo: Dicite
quæso, num inter dolores vacat, se-
dulo

ulo precari, veniam rogare, judi-em conciliare? Hæc corpus ſanum ꝛ animum tranquillum requirunt. * In morbo multum eſt, jam parta on amittere; inter dolores ſatis eſt, um doloribus patienter loqui. Et uomodo is demum, qui corpus tam enerè amavit, ut negligeret ani-num, ad interiora ſe recipiet; & nimi habebit curam, in tantis cor-oris doloribus? Auguſtini vocem gnoſcite: Illuc rapitur intentio entis, ubi vis eſt doloris. Fac quod aciendum eſt, dum ſanus, dum tuus s. Quoniam non eſt in morte qui nemor ſit tui *a*. a Pſal. 6. v. 6.

Divino juſſu proclamari Moſes ad opulum præcepit: Eſtote parati in iem tertium. Jamque advenerat ertius dies, & mane inclaruerat: & cce cœperunt audiri tonitrua, ac icare fulgura, & nubes denſiſſima perire montem, clangorque buc-inæ vehementius perſtrepebat. To-us autem mons Sinai fumabat, eo uod deſcendiſſet Dominus Deus uper eum in igne *b*. b Exod. c. 19. v. 15. & ſeqq. Tres iſti dies lluſtri adumbratione vitæ noſtræ rincipium, medium, ac finem de-notant. Hæc tota vivendi periodus ſt. Naſci, dolere, mori. Quivis ho-minum de ſe dicere poteſt: Hodie, & Cras, & tertia die conſumor. *c* c. Luc. c. 13. v. 33.

Eſtote

* *Laſt ſich wenig betten und buſſen im ſmertzen.*

Estote igitur parati in diem te-
tium. Nam die hoc ultimo audie-
tur tonitrua, conscientiæ ac dæmo-
num accusationes; peccata præteri-
velut fulgura & fulmina terrebun-
nubes & caligo totum montem, ho-
minem totum involvent, oculi, se-
& intellectus & ratio contenebr-
buntur; aurium, ceterorumque se-
suum usus deficiet. Audietur & t-
bæ clangor, cognatorum complora-
tio: sed & suos quoque tubicines j-
bebit canere Judex, qui monea-
his ipsis vocibus: Ad Judicium, æ-
grote, ad Judicium: reddenda est r-
tio; ad judicium.

Eheu quis tunc non trepidet? cu-
non solvantur genua? Quis non an-
gatur & æstuet? Totus mons Sina-
fumabit, homo totus cubabit in an-
gustiis, & sudabit. Cupiet è lecto su-
gere (quod pene certum mortis si-
gnum a) sed vel non poterit, aut in-
ter opitulantium manus (quod cre-
brum) collabetur & expirabit. En
montem igne fumantem, en homi-
nem sudore gelido manantem, eo
quod descendat Dominns in igne
justissimus Judex in flamma justi-
tiæ, ut quos invenerit corona dig-
nos, ad coronam; quos dignos gla-
dio, ad gladium ableget.

a In morbo letali

Audite igitur, quotquot etiam-
num vivitis, audite mortis stipendia-
rii, Dei jussu proclamo: Estote parati
in

diem tertium. Descendet Dominus in igne, & fumabit mons Sinai. reddenda est ratio totius vitæ. Hoc judicium à Domino omni carni *a*. ergo, quod Siracides monet, Ante judicium parate vobis justitiam. Estote parati in diem tertium.

a Eccl. c. 18. v. 19. & c. 41. v. 5.

CAPUT V.

Quæ caussæ in hoc Judicio ventilentur; seu, De quibus reddenda sit ratio.

LOnge alia Dei sunt Judicia quam hominum, nec juxta intuitum hominis Deus judicat *b*; quantum à terra cælum, tantum illa sunt ab his disjuncta. Herodem, obsecro, & captivum illius Joannem Baptistam aspicite. Humanis oculis Herodes dives, potens, rex magnus videbatur, qui delitiis afflueret vir beatus, Semideus. Joannes vero vir pauper & captivus, neglectus eremicola, regium mancipium, carceris inquilinus, fors occulte reus censeri poterat.

b 1. Reg. c. 16. v. 7.

At Christus longe aliud de Herode, aliud de Joanne tulit Judicium: Herodem appellans vulpem: Ite, inquit, & dicite Vulpi illi *c*. Videte, & cavete à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis *d*. Joannem vero tanquam Constantiæ & Pœniten-

c Luc. c. 13. v. 32.
d Marc. c. 8. v. 15.

a Matt. tiæ ſpeculum laudat, Prophetam
c. 11. plus quam Prophetam, imo & An
v. 10. lum vocat *a*. Quam hoc diverſum
priori judicium! Non enim Dom
nus, Iſaia teſte, ſecundum viſion
oculorum judicat, neque ſecundu
b Iſai. auditum aurium arguit. *b* Et de ſ
c. 11. pſo hic judex: Ecce, inquit, omn
v. 3. animæ meæ ſunt, ut anima patri
ita & anima filii mea eſt: Anima q
c Ezec. peccaverit ipſa morietur. *c*
c. 18. Divinum hoc Judicium quod
v. 4. humano longiſſime, quod infini
divertit, adeo expavit vir ille ſecu
dum cor Dei, ut dixerit: A Judic
d Pſal. tuis timui *d*: Nec minus formida
118. v. Paulus: Nihil mihi conſcius ſui
140. inquit, ſed non in hoc juſtificat
ſum. Qui autem judicat me, D
minus eſt. Ego igitur ſic curro, n
e 1 Cor. quaſi in incertum: ſic pugno, n
c. 4. & quaſi aërem verberans: ſed caſti
c. 9. v. 26. corpus meum, & in ſervitutem r
digo *e*.

Si timent nihil ſibi conſcii, & c
ſtigant ſe tam ſancti, quanto mag
timendum iis, quos accuſat co
ſcientia. Præſertim cum judex ip
monendo dicat: Cum accepe
f Pſal. tempus, ego juſtitias judicabo.
74. v. 3. Et Salomon metum hunc auge
Eſt via, inquit, quæ videtur hom
ni recta, & noviſſima ejus ducu
g Prov. ad mortem. *g* Quam igitur copio
c. 16. erit materia, quæ ad hoc Judiciu
v. 25. devo

volvetur, tametsi homo unicus sit
dicandus. Et istud est quod or-
ne sequitur. Quænam caussarum
rietas in peculiari hoc judicio
ntilanda, seu, De quibus redden-
sit ratio. Quod hoc capite discu-
endum.

§. 1. Oeconomus ille prodigus a-
uanto tempore muneris sui ne-
igens, & incurius, denique apud
minum suum diffamatus, serium
ud audiit: Redde rationem villi-
ionis tuæ, jam enim non poteris
licare *a*. Hic misero hærere aqua, a Luc.
animus fluctuare, hic obversari c. 16.
ulis paupertas, hic titubare lin- v. 2.
a, membra tremere incipient. Ec-
iid faciam? ait.

Hic ultimus decoctorum Psalmus
: Quid moliar? quid agam? quid
achinabor? Ita villicus: Quid fa-
im, inquit, nunc demum sen-
, cum herile premit imperium,
e servum, non herum fuisse. Ve-
or sane ne quod ære solvere non
tero, pelle luam. Ergo in pectore
natum coge, & dic, quid faciam?
dere non valeo, mendicare e-
besco. Dum vivimus, fodere
lemus eleemosynis, jejuniis,
iis corporis afflictationibus; vi-
lando & orando mendicamus.
ost mortem neutrum licebit.
unc primum manu pectus tunde-
, largam stipem spargere, erro-

rum veniam rogare nimis serum e
Fatuæ virgines obseratas fores lac
mis nullis reserant; purpuratus ep
lo aquæ guttulam petit, non imp
trat. Judicia Domini vera, justifica
a Psal. 18. v. 10. in semetipsa *a*. Ergo redde rati
nem. At at Domine, delicta quis i
b Ibid. v. 13. telligit? *b* Redde rationem, quia n
luisti intelligere, ut bene ageres
c Ps. 35. v. 4. Rationem redde.

Reddam, sed spero judicem n
ipsas rimaturum medullas, ut eti
volatile verbum, curiosiorem oc
lum, licentiorem manum, cogi
tionem nemini noxiam censura
gida persequatur. Reddenda tibi
tio est, usque ad novissimum q
drantem: Neque advocatum
caussidicum circumspice: tu sol
rationem reddes. Syracides præm
nuit: Non dicas, à Deo abscondar,
ex summo quis mei memorabitu
d Eccl. c. 15. v. 16. & 17. In populo magno non agnoscar.
Agnosceris, nec abscondi poteris;
solus ante Judicem stabis. Sunt q
bus mors sit, consortio hominu
carere, & solum esse. Nec paucu
quidem diebus soli cum solo Deo
gere possunt aut volunt animalia
mium sociabilia. Quicquid facias:

Cæcam cogeris solus inire viam.

Non ignoras quid orbis Eccles
stes dicat: Unusquisque onus suu
e Gal. c. 6. v. 4. & 5. portabit. Igitur opus suum probet
nusquisque *e*. Quod Salomon conf
man

chans. Si sapiens fueris, ait, tibimetipsi eris: Si autem illusor, solus portabis malum *a*. Anima tua corpore jam soluta, illis Prophetarum vocibus seipsam deplorabit: Ego transmigrata, & captiva, ego destituta & sola. Ambulate filii, ambulate, ego enim derelicta sum sola *b*.

Cogita quæso quam durum ac difficile tibi videatur, de unico tantum anno sacerdoti vitæ tuæ rationem reddere: quid erit rationem reddere Deo, de totius vitæ decursu? Verum non opus hic erit momoriam fatigare, aut animum huc illuc dividere, omnia vel minima quæque in aperto erunt, modo ea sint ut Judici probentur. Job quærens. Quid enim faciam, inquit, cum surrexerit ad Judicium Deus? & cum quæsierit, quid respondebo illi? *c*

Ut igitur explicare noris quam multa & varia complectatur ratio quæ reddenda est, jam serio ac mature cogita, dum licet, has Judicem voces tibi reo ingeminare.

§. 2. 1. Redde rationem de omnibus etiam occultissimis & abditissimis cogitationibus. Jurisconsulti veteris Ulpiani scitum est: Cogitationis pœnam nemo patitur. * Sic Ulpianus; sed longe aliter Christus, qui abstrusissimas etiam & subtilissimas cogitationes protracturus est in Judicium. Res liquidissimi juris

a Prov. c. 9. v. 12.

b Isaiæ c. 49. v. 21. Baruc. c. 4. v. 19.

c Job. c. 31. v. 14

* *Die Gedanken seynd zoll-frey.* Falsissimum

est: Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo *a*. Vale igitur
a Matt. c. 5. v. 29. Ulpiane, Salve Christe: tuis legibus vivendum est iis, qui cælum aspirant, tibi Judici reddenda ratio de latentissimis etiam cogitationibus.

2. Redde rationem, de verbis dictisque omnibus. atque adeo de omni etiam otioso verbulo. Iudex ipse clarissimum hoc decretum figens: Dico autem vobis, inquit, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de
b Matt. c. 12. v. 36. eo in die Judicii *b*. Si verba otiosa, quanto magis turpia, obscœna, obtrectatoria, blasphema, contumeliosa, maledica, perjura, quæcumque alia flagitiosa Judicium subibunt?

3. Redde rationem de actionibus factisque omnibus, & scito non solum vehementiores motus, sed ipsos etiam tuos passus singulos vigilantissime observatos. Iobus severitatem hujus Judicii veritus: Tu quidem, inquit, gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Signa-
c Job. c. 14. v. 16. sti quasi in sacculo delicta mea. *c* Observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considera-
d. Idem c. 13. v. 27. sti. *d* Deus omnes & singulas hominum actiones observat, numerat, & velut in ephemerides & diaria sua transcribit, quæ homo à primis annis delinquit. Et hæc omnia velut
saccu-

facculo clausa signantur, in Iudicio protrahenda.

4. Redde rationem de exterioribus quinque sensibus, quis apud te Videndi, Odorandi, Audiendi, Gustandi, & Tangendi usus aut abusus fuerit? Num meo honori, tuæ carni, aut Mundo & Dæmoni hæc sentiendi instrumenta adhibuisti?

5. Redde rationem de septem Misericordiæ operibus, quo animo, quoties, & in quos ea exercueris. Non nesciebas accuratissimum super his futurum in Judicio examen. Prædixi apertissimè: Quamdiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Addidi clausulam & epilogum Judicii: Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternã.[a]

[a] Matt. c. 24. v. 45. & 46.

6. Redde rationem de septem capitalibus noxis, quem te in iis gessisti? Inficiari non potes occultam tuam superbiam, quæ vesti, supellectili, habitationi, rebus tuis omnibus sese miscuit. Cor tuum insatiabile, quod pulchris sermonibus operiebas, jam patet. Quot libidinis peccata magis erubuisti fateri ad salutem, quam facere ad interitum. Quantum vindictæ, quantum irarum & invidiæ in alios clam coxisti? hoc jam tibi uni exedendum est. Ubi nunc corpus tuum, quod ita blande ac molliter tractasti? cui sæpe velut Deo serviisti?

7. Redde rationem de meis dece
præceptis; Quoties, quo modo qu
graviter ea violasti? Dixisse me sci
ras: si vis ad vitam ingredi, ser
a Matt. c. 19. v. 17. mandata *a*. Et non servasti. Discip
lum meum scripsisse noveras: H
est Charitas Dei, ut mandata ejus c
stodiamus: & mandata ejus gra
b. 1. Joan. c. 5. v. 3. non sunt *b*. Et tamen ea non cust
disti, quantumvis facilia factu.

8. Redde rationem de omnib
corporis & animi, sed & fortunæ b
nis. Corporis vires, animi dotes, c
teraque commissa tibi talenta qu
modo collocasti? pecuniam quib
artibus acquisivisti? acquisitam qu
bus studiis auxisti; auctam in quo
usus expendisti; Dic, quibus exerc
tationibus ac curis Intellectum, me
moriam, voluntatem adhibuisti.

9. Redde rationem de commiss
tibi munere ac officio, quam sedul
illud & quam fideliter curasti? Oe
conomus, Villicus fuisti, redde jam
rationem villicationis tuæ. Patrem
familias, Pastorem, Episcopum, Prin
cipem, Regem te constitui, quam
curam ovium, quam subditorum ha
buisti? Tot tibi gubernandos tradidi
qua eos sollicitudine, qua fide guber
nasti?

10. Denique rationem redde tem
poris bene vel male collocati: tot
vitæ horas, tot menses, tot annos
quomodo exegisti? Hic, ô Christiani,
nau-

naufragiorum ſcopulus ingens & horrendus eſt, ad quem omnium noſtrûm naviculæ ſi non frangentur, certe allidentur, damnum paſſuræ. Horreo & contremiſco, cum tot horas male perditas, aut certe non utiliter expenſas cogito. Hic pene nemo innocens. In aliis pleriſque omnibus licet cauſſa non laboremus, profecto tempus longe pretioſiſſimum nos reos conſtituet. Agedum hanc cauſſæ partem paullulum excutiamus.

§. 3. Sunt anni unius diei trecenti ſexaginta quinque, ſunt octo mille ſeptingentæ ſexaginta horæ per annum. Si quis redeuntibus Januariis Calendis interrogetur: Dic ſodes, quonam abiere octo millia horarum ſupra ſeptingentas ſexaginta, quis in iis labor ſuſceptus, quis perceptus ab iis fructus? quot horas cibo, quot ſomno, quot confabulationibus, quot otio, quot luſibus & choreis, quot domum pravis actionibus contriviſti? Reſponde mihi. Num in Deum tam liberalis fuiſti, ut è novenis pene millibus horarum, novem horulas elegeris, quibus te Chriſto tuo ſtiteris in ſacro convivio, ad id toties invitatus? Dic quæſo, è tot millibus horarum, quot horas precibus, quot lectione pia, quot ſacra meditatione conſumpſiſti? Quod ſi vel anni unici horas difficile

est ad mortales calculos revocare quomodo de quadraginta, quinquaginta, sexaginta annorum horis rationem reddemus? Si unicus annus turbatissimam facit rationem, tot anni quam difficilem reddent, quantum turbabunt?

Objiciant hic illusores: Tam persiculatas Deus ac morosas rationes non exigit. * Quis iste horarum calculus? Ea ratione si quis sexaginta vixisset annis ubi de quingentis millibus horarum respondisset, insuper de viginti quinque millibus & sexcentis horis † respondendum foret. Quod si quis annos vitæ septuaginta numeraret, sexcenta horarum millia, & quod excurrit, tredecim millia & ducentæ horæ * rationibus inferrentur. Deus non ita minutim numerat.

Imo vero minutissima numerat. Jobum non audivimus? Omnes semitas meas observasti, vestigia pedum meorum considerasti, gressus meos dinumerasti *a*. Numerat gressus? ergo & horas. Vestigia pedum considerat? Ergo & manus, & oculos, & linguam. Omnes semitas observat? Ergo etiam ad cauponam, ad † choreum, ad lupanar. Verbum otiosum,

a Locis proxime signatis.

* *Sucht nit so gnach.* † 525600. *stund.* * 613200. *Stund.*
† *Dantsboden.*

tiosum, cogitationem abstrusam udicat? ergo etiam hora non relinquetur injudicata, quâ multæ cogitationum centuriæ transvolant.

Nos gravissime nosmetipsos decimus; cum enim modo hanc, modo illam, modo aliam, modo etiam plures horas sterili otiositate comburerem nihili putemus, eundem sensum Deo affingimus ignorantia miserabili. Quærit Hebræus psaltes: Propter quid irritavit impius Deum? Responsum est. Dixit enim in corde suo, Non requiret *. Deus ipse hanc nostram insaniam refellens: Existimasti, ait, inique quod ero tui similis; arguam te & statuam contra faciem tuam. *a* Hæc fecisti, & tacui. Vide, inquit Augustinus, tempus misericordiæ. Quid est tacui? Nunquid non corripuit? sed non judicavit. Quomodo enim tacet, qui quotidie clamat in Scripturis, in Evangelio, in Prædicatoribus suis? Tacuit à supplicio, non tacuit à verbo. Et quia tacuit Deus, id est non vindicavit, quid sibi dixit in corde suo peccator? Audi. Suspicatus es, inquit, iniquitatem, quod ero tibi similis, id est, parum est quia tu talis eras, & me talem putabas. Arguam te, & statuam te ante faciem tuam. Tu te ponis post te, ego te ponam ante te. Omnis enim qui non vult videre peccata sua, post dorsum se ponit, & alio-

* *Gott laßt geschehen.*

Ps. 9. v. 33.

a Psal. 49. v. 21.

& aliorum peccata acute attendit non per diligentiam, sed per invidentiam; non volens sanare, sed accusare; se autem obliviscitur *a*. Judicium igitur teipsum sibi ostendet.

a Aug. tom. 8. in Ps. 100. mihi pag. 459.

Verum quidem est, examen illud arcanum in cujusvis hominis morte non multis quæstionibus & responsis, non argumentis & defensionibus egebit, omnia liquida & aperti juris, omnia in syngraphis & perscriptionibus * Judicis accuratissime signata sunt. Judicis vices Isaias agens: Ecce, inquit, scriptum est coram me, non tacebo, sed reddam & retribuam *b*. Tunc anima omnes actiones, dicta, cogitationes suas unico cernet intuitu, nec poterit eorum quidquam negare conscientia undique convicta. Ita pronuntiabitur sententia, totumque hoc Judicium brevissimo tempore peragetur.

* *In schuldbrieffen.*

b Is. c. 65. v. 6.

Memor esto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo nisi pœnitentiam egeris *c*. Recordare, unde excideris e fastigio divinæ gratiæ, in tot fœda flagitia, in barathrum gehennæ. Ut scias: Non judicabit te Christus secundum opinionem tuam, sed secundum veritatem suam. Ab humanis divina Judicia sunt diversissima.

c Apoc. c. 2. v. 5.

CAPUT VI.

Quo loco, & quo tempore, arcanum, singulare Judicium sit futurum,

seu,

Quando, & ubi reddenda sit ratio.

MErcator mirabilis Diogenes Cynicus, Laërtio teste, Athenas venit, & loco mercium exposuit venalem sapientiam. Fuit ex urbis primatibus, qui vocato puero: I puer, ajebat, & vide quantum Sapientiæ institor ille stolidus pro tribus sestertiis vendat. Fecit puer quod jussus. At Philosophus huic emptori pro ea pecunia, istud sapientiæ vendidit: *In omnibus respice finem.* Adeo placuit venale hoc dictum emptori, ut illud ingentibus litteris inscribi januis ac propylæis jusserit.

Quod Syracides à Deo petere institit, hoc Deus à quolibet nostrûm exigit: Festina tempus, & memento finis [a]. Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Tot dedit Ecclesiasticus discipulo suo præceptiones, ut is non immerito queri potuisset, ac dicere: Quis infinitam hanc præceptionum congeriem memoria comprehendat? Ergo, inquit præceptor, ut summam rem complectar, documenta omnia conferam ad hoc compendium: In omnibus ope-

[a] Eccl. c. 34. v. 10. & c. 7. v. 40.

operibus tuis memorare noviſſim tua, ſeu brevius: Memento finis, ſcito tot diebus, tot menſibus, t annis neglecta non poſſe raptim ſubito ſarciri. Quod Chryſoſtom dixit: Multorum dierum negligen non poteſt una hora expleri. Etenim quando Chriſtus ad ſuum te Trib nal citaverit, lictorem mittet validi ſimum & oppido robuſtum, cui re ſtere non poſſis. Nam, ut ſcias, *perem ptorie* prorſus, ut Juriſconſulti lo quuntur, citaberis. Quo autem loco quo tempore, quo die, qua hora, ve etiam quo anno ad judicium citan dus ſis, nulla ſcire potes ſagacitate aut induſtria. Sed hoc ipſum jam explicatius tradémus.

§. I. Tria poſſunt aſſignari tempora, quibus arcanum hoc Judicium videatur poſſe peragi. Primum eſt, paullo ante mortem, cum animus etiamnum inhæret corpori. Atqui certum eſt, ſtata lege, & tempore hoc ordinario id fieri non poſſe. Nam dum animus inhabitat corpus, promerita hominis & delicta ad ultimum deducta non ſunt. Dum halitus ſupereſt, pœnitentiæ tempus eſt; nondum ſpes omnis abſciſſa eſt. Ergo ante mortem Judicium non exercetur. De iis quæ lege fiunt extraordinaria, dicemus infra.

Alterum eſt tempus, quod brevi mortem conſequitur. Ad teſtimonium

[...]nium citari poteſt notiſſimum illud [...]e Doctore Pariſienſi, qui anno Chriſtiano milleſimo octogeſimo ſecundo, in æde publica Accuſatum ſe, Judicatum, & Damnatum coram [...]ot teſtibus proclamavit. Nam cum [...]pſo funeris die illud Jobi caneretur [...]n templo: *Et tu reſponde mihi a.* Mortuus è ſandapila ſe attollens, omnibus attonitis proclamavit: Juſto Dei Judicio accuſatus ſum. Ergo in diem poſterum exequiæ dilatæ ſunt. Hic major accurſus hominum, & expectatio grandior. Omnia denuo ritu funebri peraguntur; verba ſolennia cantantur, *Et tu reſponde mihi.* Hic iterum defunctus ſe medium erigens è feretro. exclamavit. Juſto Dei Judicio judicatus ſum. Nondum liquebat quid æternus Judex hoc homine fieri decreviſſet. Expectandus ergo & tertius dies. Jamque multo maximus fuit civium affluxus, non ſine ſpe ac formidine ſpectaculi futuri. Ita inſtaurantur exequiæ, repetuntur illa: *Et tu reſponde mihi.* Hic denuo cadaver è capulo ſurrectum voce horribili ſucclamavit: Juſto Dei Judicio damnatus ſum. Tot ea res teſtes habuit quot auditores & ſpectatores. Hos damnati hominis clamores Bruno altius in animum demittens, cogitabat ſecum ipſe, ſi ſic vita hominum eſt, qui ſapit mature ſibi Judicem delinit.

a Job. c. 13. v. 22.

Ita

Ita cum aliis ſex ſociis ſeceſſit, aliam vivendi rationem ingreſſurus, illud Domini apud animum ſuum memorans. Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes *a*. Fugit ut ei ſoli probaret vivus, cui ut Judici ſiſtendus eſſet defunctus *b*. His affinia recenſent Leontius Cyprius, & Cyrillus Alexandrinus Præſul.

a Matt. c. 24. v. 16.

b Franciſcus de Puteo in Vita S. Brunonis.

Enimvero Judicium, de quo loquimur, differri poſt mortem non ſolet, quod quis forſan ex iis quæ narrata ſunt, poſſe deduci credat. Nec ulla differendi Judicii cauſſa eſt. Nam Judex non eget teſtibus, non deliberatione, aut conſultatione ulla. Ego ſum Judex & teſtis, dicit Dominus *c*.

c Hieron. c. 29. v. 23.

Tertium ergo ſupereſt tempus, quo ſingulare Judicium exercetur & eſt ipſum Mortis momentum. Siquidem quamprimum anima corpus deſerit, ſententiam Judex pronuntiat, ita quidem ut anima ſtatim ſub illud mortis tempus intelligat, an beata ſit æternum, an damnata. Atque hoc Judicis decretum ſpiritus jam corpore liber melius capit, quam reorum ullus acta ſua infamia, quæ populo publice prælegun-tur. *

* Vhrgicht.

Ita Judicium hoc arcanum tempore breviſſimo paragitur, eo ſcilicet, quod inter mortem, & alteram novamque vitam eſt medium. Hinc

cæleſtis

cæleſtis Judex adventum ſuum fulguri & furi comparat, jubetque in omnem horam, in omne imo momentum eſſe paratos, & ſtare in procinctu. Neque huic temporis brevitati obſtat diſcutiendarum rerum varietas & multitudo. In ultimo namque univerſali Judicio omnium omnino mortalium cauſſæ diſcutientur exactiſſime, id tamen tempore fiet non longo *a*; quanto magis id ſervabitur in hoc ſecreto Tribunali? Si quid rerum geſtarum in contrarium afferatur, id non tam ipſum Judicium, quam trepidantis conſcientiæ anguſtias, aut graves cum dæmonibus luctas, aut prævias ejus Judicii ceremonias vel picturas nobis repræſentat. Vult nimirum Judex hunc vitæ pavendum epilogum vel ipſis oculis ingerere. Hinc nonnunquam judicialem hanc actionem in morituris velut in tabula depingit, ſpectatoribus, ſi velint, utiliſſima commonitione.

a Sebaſt. Barradius putat diem unum Judicio] Univerſali conſumendum Tom 3. Concord. Euang. mihi p. 609.

E dictis ſequitur, animas damnatorum, antequam ad inferos devehantur, jam pœnis Avernalibus cruciari: Animas contra Beatorum, antequam ad cælum perveniant, jam Dei aſpectu & delitiis cæleſtibus perfundi. Prius enim judicantur, quam illæ ad Inferos, iſtæ ad cælum perducantur. Nam vel in ignem abripi, aut in para-

 diſum

disum deportari executio est Judicii.

§. 2. Quod ad hujus Judicii locum attinet, Theologi vocum concordi dicunt, istius Judicii sedem illic esse ubi quisque moritur. Ita omnino ubi corpus à morte sternitur, ibi à Judice animus judicatur. Ita idem & mortis & Judicii locus est. Cum enim Judex non homo solum sed & Deus sit, ubique locorum præsens est, ubi mortuus cadit, ibi tribunal figit: in cubiculo, in via, in campo, terra, marique. Cum autem nemo sciat, ubi suum quisque prætorium sit reperturus, omnia ei loca videri possunt suspecta.

Quoniam vero mors ut plurimum in cubiculo, seu conclavi & in lecto nos invadit, ferit, confodit, traditque Judici, utilissimum prorsus erit si domi suæ, in suo quisque cubiculo, Tribunal sibi cogitatione fabricetur, seipsum sic exhortando: En hic meus in me Judex sedebit, hic tutelaris Angelus, hic accusator diabolus stabit, hic ego jacens & prostratus sententiam irrevocabilem excipiam; hic judicabor, hic ego intelligam inter quos Æternitate tota victurus sim. Quocirca quotidie (sic statuo) Tribunal hoc mihi meæque caussæ constructum studiosissime contemplabor, ne unquam Judicii hujus immemor, in vitia deflectam, ra-

tiones

tiones meas implicem, ad Judicem imparatus veniam, iniqua caussa laborem.

Hoc demum est pie vivere, hæc mature prævidere. Tunc vero præcipue Judicium hoc in animo validissime imprimere conducit, cum cacodæmon impuras ac libidinosas cogitationes suggerit, cum iræ aut invidiæ faces admovet, cum ad vindictam stimulos subdit. Eo nos Ecclesiastes (quod sæpius inculcandum) non sine acerba ironia impellens: Lætare ergo juvenis, inquit, in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus Juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito quod pro his omnibus adducet te Deus in Judicium *a*. a Eccl. c. 11. v. 9.

Hic Chrysostomus consilium saluberrimum subjiciens: Post cœnam, inquit, quando i is dormitum, quando estis decubituri, & nullo præsente multa quies & silentium, excita Judicium tuæ conscientiæ, ab ipsa rationes exige & quæ interdiu mala cepisti consilia, vel dolos construens, vel propinquum circumveniens, vel prava desideria suscipiens, ea cum in illius quietis tempore, in medium adduxeris, & improbis illis cogitationibus conscientiam judicem dederis, eas fodica & di-

lania, & de eis pœnam ſume, occid cogitationem quæ peccavit. Hæ fiant ſingulis diebus, nec prius dor mieris, ô homo, quam mente verſa veris, quæ à te interdiu perperam a cta ſunt: & die ſequenti eris omni no tardior ad ea ipſa rurſus aggre dienda. Et quod facis in pecunia nec ſinis ut duo dies prætereant quin, cum famulo rationem ineas ne confuſionem inducat oblivio hoc etiam fac in actionibus. Singuli diebus veſperi ab anima rationem exige, & cogitationem quæ pecca vit, condemna eam, veluti in ligno ſuſpende, & torque, & jube ne am plius ea aggrediatur. Ne tantum ita que bonum neglexerimus. Qui hoc enim hic Judicium ſtatuerit, acerbas illic pœnas non dabit *a*.

a Chryſ. tom. 1. hom. in Pſ. 4. propius finem mihi p. 618.

Ita liquere cenſeo, quod arcani Judicii tempus ſit, & quis locus. Nunc porro videndum, an Chriſtus has temporis ordinatiſſimas leges non ſubinde mutaverit, & quam ob cauſſam.

§. 3. Beato Gregorio ex fide nar rante Criſorius homo nobilis, & tam vitiorum, quam numorum dives, tam avaritiæ quam libidinis & arrogan tiæ ſordibus merſus, diu felix, diu ſa nus, demum morbo tentari cœpit, & ita ſenſim deduci ad extrema. Sub ultimam vitæ horulam vidit viros a terrimos, qui formidabili corona morien-

morientis lectulum ſepiebant, evolaturam animam ad inferos abrepturi. Hic miſer expalleſcere, circumſpicere, contremiſcere, totis artubus ſudare, & filium ſuum nomine Maximum alta voce inclamare: *Maxime curre.* Mox adeſt filius, qui turbatus ac lugens ceteram quoque familiam convocat. Præter moribundum tamen, nemo Avernales Æthiopas vidit. Satis autem pallor & tremor ægroti teſtabatur, qui hoſpites non vocati adveniſſent. Nam æger ne teterrimas larvas ex Orco cogeretur adſpicere, modo huc, modo illuc in lectulo corpus volutabat, miſerrime ſe torquens in omnem partem. Quocunque autem ſe vertiſſet Criſorius, illic oppoſitos cernebat ex antris ſtygiis leones. Quid faceret obſidione tam arcta cinctus, quò moliretur effugium, cujus opem imploraret? Dei? Iraſcebatur tam graviter offenſus. Conſcientiæ? Adverſabatur toties vulnerata. Cælitum aut Angelorum? Non audiebant, non auditi ſæpius, & contempti. Familiæ ac cognatorum? Fruſtra. Serum eſt auxilium humanum, cum mors jam evocat ad Judicium. Ita Criſorius undique & undique anguſtiis circumfuſus, quanta potuit voce ſucclamavit: Inducias vel uſque mane, inducias. Nemo audiit, nemo juvit, inducias conceſſit nemo. Nam

inter illas ipſas voces expiravit.

Hæc induciarum petitio, mi Criſori, non mala, ſed nimis ſera fuit. Ante Judicium paranda eſt juſtitia. Conſtat autem, inquit Gregorius, quia pro nobis iſta, non pro ſe viderit, & ejus viſio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros ſpiritus ante mortem vidiſſe, & inducias petiiſſe quid profuit, qui eaſdem inducias quas petiit, non accepit? *a*

a Gregor. l. 4. dial. c. 38.

Jam enarrata venerabilis Beda confirmans: Novi ego ipſe fratrem, ait, quem utinam non nôſſem, cujus & nomen ſi expediret, dicerem. Hic in cœnobio nobili corruptis fuit moribus. Eam ob rem à majoribus imo & à ſociis ſtrenue monebatur. At ille quo cœperat pede progreſſus ad frugem ſe non correxit. Tolerabatur tamen, nam tanto melior erat artificio quanto moribus deterior. Ebrietatis & vitia ebrietatem comitari ſolita, ei familiaria fuerunt. Hinc officinam ſuam fabrilem magis, quam templum, quam precationes, & pſalmos curabat. Unde in eum dici poterat tunc notum cœnobiis verbum: Qui templum fugit, infernum quærit. Correptus demum lethali morbo, extremæ lineæ admotus eſt. Angebat hominem non tam mors, quam Judicium & reddenda ratio,

ratio, jamque sociis lectulo circumfusis æger mœstissimus, & desperationis plenus: Video, ajebat, hians barathrum; video in flammis Caipham & ceteros Christi parricidas; juxta hos proximam mihi paratam sedem video. Cohorruerunt ad audita qui aderant, & pœnitentiam ægro persuadere laborarunt. At ille jam exspes: Non est amplius, ajebat, tempus mutandæ vitæ: Judicium meum jam esse completum animadverto. Dixit & exhalavit, sine omni Sacromentorum munimine. Cadaver hominis ad ultimum cœnobii locum abjectum est, nec ullæ pro eo preces sunt fusæ.

O quantum est, inquit Bedâ, morientium discrimen! Stephanus mortem obiturus vidit cælos apertos. At homo ille infelix morte imminente vidit apertos Inferos. Contigit hoc nuper in provincia Berniciorum, & magnâ illico fama surrexit *a*.

a Bed. lib. 5. Hist. Anglorum c. 15. toto.

§.4. Hæc talia Deus permisit sæpius, permittitque fieri, non quod homo judicandus ante mortem sententia feriatur decretoria, sed ideo, vel quia moribundus, dum valebat, divina curæ non habebat, ita merito dæmonibus, quos audiebat, exagitandus varie permittitur, vel quia Deus prævidet non emendandum, ideo & deserit illum, ab illo jam pridem desertus, vel certe in eo-

rum fit gratiam, qui morituro ad ſunt, ut cum talia legerint, audierin viderint, arcanum hoc Judicium tan to altius animo inſculpant.

Adde quod ante annos non ade multos *a* noſtris oculis ſpectatu eſt. Vir doctus, noti ac magni nom nis (nomen ſilemus ſtudio) & a mundi leges examuſſim factus, plur ma ſcivit, viditque, experientiæ mu tæ: atque ſi corpus ſpectes, procerus vegetus, decoro aſpectu, ætate vir li florentiſſima, frequens in aulis optimatibus charus, linguarum no rudis, peritus Juris, magnæ auctor tatis. Annos pauculos in conjugio e git, & ad extrema deductus eſt. Hi ſeſe Catholicum profeſſus non omiſ ante Judicium interrogare ſeipſum & parare Juſtitiam, fecitque quo hominem Chriſtianum eo tempor decebat. Sed paullo antequam age ret animam, jacuit immotus, & ſub ito diductos oculos levavit, perind ſi quis ei dixiſſet: attende jam, qu tibi prælegentur.

a Sunt anni 36. circiter.

In Imperii civitatibus moris eſt, u cum reus ad ſupplicium vinctus pro ducitur, prius ſiſtatur in foro, ut ipſe met inter denſam plebem audiat a cta ſua recitari. Hic præco editum lo cum occupans, & ſilentium indicens ſic incipit: Qui præſens hic adſtat, Leonardus Mercurius, captus & li gatus, ſexagies majoris momen

furt

furta commisit. Quapropter sententia Curiæ, Sicca manu in patibulum attollatur finiatque vitam laqueo. *Hic reus plerumque auribus arrectis stare, & attendere quid publice prælegatur. Non aliter ille, quem dixi, moribundus aliquantisper oculis hiantibus jacuit, velut acutissime auscultans, quid prælegeretur: dein oculos submittens sine ulla ulterius voce cœpit agere animam. Ita finiit. Quid ei prælectum sit, nostrum non est scire. Salvet unusquisque animam suam *a*, & ad audiendam sententiam, mature se comparet. a Hierem. c. 51. v. 45.

Zacharias vates: Levavi, ait, oculos meos, & vidi; & ecce vir, & in manu ejus funiculus mensorum *b*. Levemus oculos & suspiciamus; en venit vir, judex Orbis, dicta & facta, sed & ipsas cogitationes ad legis suæ lineam examinaturus. Nunc obsecro, vigilemus & quotidie rectissimam illam lineam omnibus actionibus nostris applicemus. Non satis est bene incipere, sed bene finire *. Nihil magis serium esse potest, quam de suo capite caussam dicere. b Zach. c. 2. v. 1.

 Hic

* *Stilla: Gegenwerdiger Leonard Rampffer, gefangen und gebunden, hat 60. underschidliche angriff inn grosserem Diebstal begangen. Soll derowegen nach Recht nnd Urtheil eines Ehrsamen Raths, durch den Strang mit drueckner Hand vom Leben zum Todt gerichtet werden.*

* *Es hilfft nichts, wol spannen, sonder wol abtrucken.*

Hic Augustinus adest, & veternum excutiens: Cum venerit Judicii tempus, inquit, correctionis locus non erit, sed tantum damnationis. Et erit ibi pœnitentia, sed infructuosa, quia sera. Hodie hortatur te, ne judicet te: & qui Judex tuus futurus est, ipse est hodie advocatus tuus *a*.

a Aug. in Ps. 51. mihi p. 205.

Cum Syriæ Rex Benadab infelicissime pugnasset, centum millibus suorum cæsis, ipse vix vitam fuga servans latebras quæsivit. Ad quem famuli fugæ socii: Ecce, inquiunt, audivimus quod Reges domus Israël clementes sint, ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad Regem Israël: forsitan salvabit animas nostras *b*. Quod suaserant, fecerunt. Consilium optimum, nobis etiam profuturum. Mature igitur stringamus lumbos saccis continentiæ, induamus collum laqueis pœnitentiæ, & pro se quisque clamet: Vivat, oro te, anima mea. Miserebitur nostri, ne diffidamus, Rex Israël, & animas nostras in judicio servabit. Qui mite cupit Judicium, ante Judicium sibi Judicem devinciat.

b 2. Reg. c. 20. v. 31.

CAPUT

CAPUT VII.

Quis in arcano hoc Judicio sit Judex;
seu,
Cui reddenda sit ratio.

NOn multis eget hæc quæstio. Asserimus & proclamamus Orbi: Dominus Jesus, humanæ gentis Servator Christus, hic unus & solus Judex est in omnes omnino homines. Eleganter olim cecinit Prudentius:

Hic testis, hic est arbiter.
Hic intuetur quicquid est,
Humana quod mens concipit.
Hunc nemo fallit Judicem.

Hunc ipsum Judicem velut digito monstrans Augustinus: Ille, inquit, qui stetit ante Judicem, ille qui alapas accepit, ille qui flagellatus est, ille qui consputus est, ille qui spinis coronatus est, ille qui colaphis cæsus est, ille qui in ligno suspensus est, ille cui pendenti in ligno insultatum est, ille qui in cruce mortuus est, ille qui lancea percussus est, ille qui sepultus est, *a* ille ipse omnium hominum Judex est. In cujus manu anima omnis viventis & spiritus universæ carnis hominis *b*. Nihil in hoc dubii aut controversiæ, quod sacris paginis jam confirmamus, & ad ea quæ dubia

a Aug. tom. 8. in Ps. 96. initio, mihi p. 442.
b Job. c. 12. v. 10.

dubia videri possunt respondemus.

§. 1. Dominum Jesum reparatorem Orbis, vivorum ac mortuorum omnium esse Judicem sacra volumina explicatissime testantur. Princeps Apostolorum Petrus Cornelium centurionem in urbe Cæsarea Christianis sacris imbuens, cum de Christo redivivo verba faceret: Ipse est, inquit, qui constitutus est à Deo Judex vivorum & mortuorum. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent *a*.

a Actor c. 10. v. 42.

Athanasius suis verbis subsecutus: Venturus est, inquit, Judicare vivos & mortuos: Ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem *b*. De eodem hoc Judice Matthæus: Cum, inquit, venerit filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes; & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis; & statuet quidem oves à dextris suis, hædos autem à sinistris *c*. De eodém Marcus: Videbunt, inquit, filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & gloria *d*. Eadem & beati Lucæ verba sunt: Tunc videbunt filium hominis venientem cum potestate magna, & majestate *e*.

b Symbolum Athanasii.

c Matt. c. 24. v. 31. & seq.

d Marci c. 13. v. 26.

e Luc. c. 21. v. 27.

De

De eodem hoc Judice Paulus: Omnes nos, inquit, manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum [a]. Res liquida prorsus & nimis quam certa. Verum hi testes de universali Orbis Judicio loquuntur, in quo Christum Judicem futurum asserunt. Sed num etiam Judex est in singulari hoc Judicio? Est omnino hic idem ipsissimus Judex. Dilucide Joannes: Neque enim, inquit, Pater judicat quemquam; sed omne Judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem [b]. Ita omne Judicium tam universale quam singulare à Patre commissum est filio. Filius tam potestatem quam scientiam judicandi habet. Filio jus gladii commissum est. Nam ipse de sua potestate: Data, inquit, est mihi omnis potestas in cælo & in terra [c]. Idem affirmat Joannes: Quia omnia dedit ei Pater in manus [d]. Et Patrem ipsum alloquens: Sicut, ait, dedisti ei potestatem omnis carnis [e]. Idem asserit Daniel: Dedit ei potestatem, & honorem, & regnum [f]. Ideo in vestimento & in femore ipsius scriptum: Rex Regum, & Dominus Dominantium [g]. Potestas ergo Judicandi Filio est tradita.

Nec scientia deest, nam omnes

tam

a 2. Cor. c. 5. v. 10.
b Joa. c. 5. v. 22.
c Matt. c. 28. v. 18.
d Joa. c. 13. v. 3.
e Idem c. 17. v. 2.
f Dan. c. 7. v. 14.
g Apoc. c. 19. v. 16.

tam hominum, quam Angelorum cogitationes inſpicit Chriſtus, videtque non ſolum res creatas, ſed eas etiam omnes quæ quoquo modo creari aut eſſe poſſent *a*.

Principis Theologi Thomæ Aquinatis verba ſunt: Anima Chriſti omnia novit in Verbo proprie, quæ quocunque modo ſunt, fuerunt, vel erunt *b*. Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo; ipſe habet conſilium & intelligentiam *c*. Hanc infinitam Chriſti ſapientiam ac ſcientiam Bernardus pulchre adumbrat his verbis: Non minus habuit ſapientiæ vel potius non minus fuit Sapientia Jeſus conceptus, quam natus, parvus vel magnus. Sive ergo latens in utero, ſive vagiens in præſepio, ſive jam grandiuſculus interrogans doctores in templo, ſive jam perfectæ ætatis docens in populo, æque profecto plenus fuit Spiritu ſancto. At vero puer, quando volebat, & quibus volebat, ſapiens apparebat, quando & quibus volebat, ſapientior; quando & quibus volebat, ſapientiſſimus, quamquam in ſe nunquam eſſet niſi ſapientiſſimus *d*.

Cum ergo Chriſtus & poteſtatem & ſcientiam judicandi habeat, jus gladii, ſeu juriſdictionem in omnes homines judicandos jure meritiſſimo exercet. Sequitur omnino judiciaria

a Idque ſcientia Viſionis, ut Theologi loquuntur.

b S. Thom. parte 3. q. 10. a. 2. concluſione.

c Job. c. 12. v. 13.

d Bern. hom. 2. Super Miſſus eſt, circa med. mihi pag. 22.

iaria Christi potestas naturam humanam, in tali, ut scholæ loquunur, hypostasi, *a* quatenus nimirum hristus, homo Deus est. Hic duiis seu quæstiunculis aliquot responendum.

§. 2. Quæstiuncula I. Quis igiur Judex fuit ante mille sexcentos : plures annos, quis ab Orbis incuabulis? Ille ipse qui in apostatas ngelos sententiam tulit, eosque l æternos rogos damnavit, qui & ngelis perseverantibus jus dixit, uibus cœlestem gloriam adjudiivit Deus Optimus Maximus *b*. uisquam filius Dei hominem inieret, Christus non fuit, & iod sequitur, judicio præsidere, usas definire, sententiam dice-, supplicia vel præmia decerne- non potuit. Factus est in tem- re homo, qui ab æterno erat eus, à quo constitutus est Juex.

Omnes quidem quotquot ab Or- condito Dei amici, & gratiæ dinæ compotes fuerunt, ob Christi nturi promerita, in eo dignitatis adu collocati sunt, non tamen à hristo judicati sunt. Nam Chrius judiciarium hoc sceptrum fu- sanguine, toleratis cruciatibus, iima data promeruit. Ita jus glaii tunc exercere cœpit, cum vi m clausit *c*. Moriendo factus est Judex

a Seu, ratione unionis hypostaticæ

b Fuit hoc Judicium tribus SS. Triados personis commune, quamvis Filio seu Verbo, per appropriationem tribueretur.

c Jurisdictio hæc statui glorioso conveniebat, etiam ante Ascensionem

Judex tam vivorum quam mortuorum.

Quocirca non ii ſolum qui jam poſt Chriſti mortem recipiuntur cælo, ſed & ii omnes qui in lege priſca recepti ſunt Abrahæ ſinu, Servatori Chriſto id totum in acceptis referant. Sic in Hebræa curia vociferatur Petrus: Non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt in quo oporteat nos ſalvos fieri *a*.

Quæſtiuncula II. Num Chriſtus deſcendat è cælo ad hoc Judicium, an vero judicandi homines evehantur in cælum? Neutrum neceſſarium. Nam Judex non homo ſolum, ſed & Deus eſt, qui nuſquam locorum non præſens eſt. Non neſcio Auguſtinum dicere: Cum anima ſeparatur à corpore, veniunt Angeli ut perducant illam ad Tribunal Judicii *b*. Ajo hominem judicandum non potius deduci ab Angelis ad Tribunal, quam ſiſti Judici: lata vero ſententia, tum vero ab Angelis anima è loco judicii evehitur ad cælum, vel à diabolis abripitur in tartarum. Atque hoc voluiſſe Auguſtinum, & ſi qui alii ſimiliter locuti, ſatis compertum eſt.

Quæſtiuncula III. Num animæ ſuum Judicem videant audiantque? Diverſæ hic opiniones. Innocentius *c* exiſtimat ſub arcani Judicii tempus hominibus tam probis quam im-

a Actor c. 4. v. 11. & 12.

b Aug. lib. de Vanitate ſæculi cap. 1.

c Innocentius Tertius Pontifex creatus Anno 1198. l. 2. de contemptu Mundi c. 43. ſeu ult.

improbis Christum crucifixum aspectabilem obversari. Auctoris verba sunt hæc: Videt etiam tam bonus quam malus, antequam egrediatur anima de corpore, Christum in cruce positum. Malus videt sibi ad confusionem ut erubescat se non esse redemptum sanguine Christi, sua culpa exigente. Unde de malis dicitur in Euangelio. Videbunt in quem transfixerunt *a*.

Quod intelligitur de adventu Christi ad Judicium, & de adventu ejus ad diem mortis cujuslibet hominis. Bonus vero videt ad exultationem. Et hoc habemus ex verbis Apostoli, qui ait: Usque in adventum Domini nostri Jesu Christi, id est, ad diem mortis, quando apparet tam bonis quam malis Christus in cruce positus, & ipse Christus de Joanne Euangelista ait: Sic eum volo manere donec veniam, dum scilicet veniam ad obitum ejus *b*.

a Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt Apoc. c. 1. v. 7.

b Joan. c. 19. v. 7.

Opinio pia, & quæ non videatur ex toto refellenda, cum incredibile non sit, à multis in obitu Christum cum cruce conspici, aut solatio, aut terrori.

Nos cum Theologis arbitramur, ab uniuscujusque hominis anima videri Christum Judicem, & audiri. Videri quidem non corporis oculis. quos anima non habet, sed Intelle-

ctus *a*. Audiri autem eo modo quo videtur. Nec obſtat Chriſtum in cœlo exiſtere, & ibi eſſe animam ubi collapſum ejus tugurium corpus eſt. Nam uti ſpiritualis auditio præſentiam loquentis non exigit, ita nec talis viſio, eum coram adeſſe vult, qui videndus eſt. Quemadmodum ea quæ terra profundiſſime abdit, quæque cœlum ab oculis remotiſſima tegit animo contemplamur, ita Spiritus corpore liber à ſe diſtantia cernit, auditque. Sic anima ſuum Judicem videt, & ſententiam in ſe prolatam percipit. At vero ante mortem Chriſti Domini animarum nulla Deum Judicem videre potuit *b*.

Sed quæras etiamnum, qua forma Chriſtus Judex ſe ſpectandum præbet? Cenſent Theologi, Chriſtum Judicem ab unoquoque ſpectari ea omnino forma quam Diſcipulis exhibuit cum in cælum aſcendit, quam in cælo retinet, quamque etiam ſupremo Mundi die, cum de cælo ad judicia exercenda deſcendet toti humanæ genti ſpectandam dabit. Hanc vero formam poteſtate, gloria, majeſtate ultra quam dici poteſt, conſpicuam eſſe cenſendum eſt.

§. 3. Talis eſt ergo Judex Dominus Jeſus, qualem Siracides deſiderans: Noli, ajebat, quærere fieri Judex, niſi valeas virtute irrumpere ini-

a Ea tamen Viſio vera eſt, non imaginaria.

b Cornelius de Lapide in c. 12. Zachariæ, ſic loquitur: Chriſtus de cælo non deſcendit, ſed per mentalem locutionem manens in cœlo empyreo loquitur animæ migranti è corpore in terra revelans ei ſua facta dictanſque ſententiam vitæ vel mortis æternæ.

iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis *a*. Hic ille Judex est qui regum & Imperatorum, qui potentissimorum iratos vultus non pertimescit, qui omnium iniquitates exactissima justitia perrumpit. Hic ille omnibus mortalibus metuendus arbiter, qui seipsum suamque iram æquissimam velut depingens, & una familiarissime monens: ostendam vobis, inquit, quem timeatis: timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete *b*.

a Eccl. c. 7. v. 6.

Hic ille Judex est ab omnibus timendus, Judex plane inadulabilis, & incorruptissimus. Amor. vitæ tam ingeniosus & callidus est, ut jam mortem pene ipsam didicerit corrumpere. Nam homines opulenti, cum se vicinos morti sentiunt, aurum potabile ac sorbitiunculas è liquatis margaritis hauriunt, hoc velut munere deliniunt mortem, quam aliquanto saltem tempore à se destinent.

b Luc. c. 12. v. 5.

O divites mortem fortassis corrumpere potestis; sit ita. At vitæ mortisque Judicem corrumpere nunquam poteritis. Manus ille non habet muneribus, sed eleemosynis implendas. Cælum non vendit auro, sed virtutibus. Permisit sese ipsemet vendi, cum venisset judicari: non permittet se emi, cum

venerit judicare. Permisit sibi ferro configi manus, cum penderet veluti reus latronum medius, idque ne ad supplicium raperentur rei; at non permittet sibi manus illini auro, cum aderit judex puniturus reos. Hunc ergo timete.

Plurima Deus ab omni ævo per Angelos velut vicarios egit, & etiamnum agit. Per Angelos solatur & erigit, tuetur & protegit; per Angelos ducit & reducit, vindicat & punit; per Angelos medetur & sanat, instruit & voluntatem suam explicat; Per Angelos pugnat, & totos fundit exercitus; per Angelos in orbe plurima gubernat, non tamen quemquam judicat per Angelos.

Potuisset equidem Deus cui voluisset Angelorum hoc muneris demandare, ut is in defunctos sententiam proferret, & vel præmia sempiterna, vel supplicia denuntiaret. Verum hanc potestatem Deus soli Filio reservavit. In plurimis vices & personam Dei sustineant Angeli, jus gladii, officium judicandi eis non convenit, nam & ipsi arcanum hoc judicium subierunt.

Tibi soli, Domine Jesu, arbitrium vitæ necisque in omnes homines à Patre assignatum, tibi datus est Gladius. Quem eo etiam nomine meruisti, quia & ipse ut reus sub judice ste-

ce ſtetiſti, ſed innocens ſub iniquiſſimo, à quo ſententiam mortis accepiſti è prætorio raptatus in Golgotha ad ſupplicium in crucem. Hæc ſecum ſuaviter expendens Auguſtinus: Sedebit judex, inquit, qui ſtetit ſub Judice. Damnabit veros reos, qui factus eſt falſus reus. Ipſe veniet, forma illa veniet *a*. Sic Apoſtolis prædicunt Angeli. Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum *b*.

Ergo homines ab homine judicandi ſunt, & quidem ab eo homine, qui ob humilitatem nimiam & judicari & condemnari ſe paſſus eſt, & quidem pro iis quos judicaturus fuit. Quod clare ſignificat chariſſimus huic judici diſcipulus. Poteſtatem dedit ei, etiam judicium facere, quia filius hominis eſt *c*: quia hominem induit, quia Pilati judicium accepit, quia ſanguinem fudit quia mortem ſubiit. Huic igitur uni & ſoli, & Angelorum nulli, poteſtas judicandi congruit. Quod Hebræus Rex David ſedulo meditatus: Exaudi, ait, orationem meam: ad te omnis caro veniet *d*. Miſericordiam & judicium cantabo tibi, Domine *e*. Memor fui Judiciorum tuorum à ſæculo, Domine *f*. Tu Reges & Cæſares, Tu omnem humanam gentem judicas, Tu ipſos judicaſti Angelos, Cui cura eſt de omnibus, ut

a Aug. tom. 10. ferm. 64 ſeu ult. de Verbis Domini c. 7. mihi pag. 92.
b Act. c. 1. v. 11.
c Joan. c. . v. 27.
d Pſal. 54. v. 2.
e Pſal. 100. v. 1.
f Pſal. 118. v. 52.

ostendas quoniam non injuste judicas judicium *a*. Ad te veniet omnis caro.

a Sapient. c. 12. v. 13.

Eam ob causam par est modis omnibus, ut in Christum Dominum Judicem nostrum devotione, quanta possumus, feramur maxima. Quisquis es ne causa cadas (res capitis est) mature tibi Judicem concilia. Hic quæso, liceat paullo apertius ac liberius loqui.

Subinde novas nescio quas atque peregrinas sanctitates sequimur, religiones * exoticas aut excogitamus ipsi, aut ab aliis excogitatas velut ingeniosam pietatem arripimus, & multum nos credimus promovisse cum diversa facimus ab aliis. Dum his inhæremus, Christum patientem, Christum crucifixum non sine injuria transimus. O Christiane nominis tui memineris, & à quo illud traxeris, considera.

* *Selzame Andachten.*

Augustinus non sine acrimonia nos commonens: Quid prodest nomen, inquit, ubi res non est? Quam multi vocantur Medici, qui curare non norunt? Quam multi vocantur Vigiles, qui tota nocte dormiunt? Sic multi vocantur Christiani & in rebus non inveniuntur, quia hoc quod vocantur non sunt: id est in vita, in moribus, in Fide, in Spe, in Charitate *b*: Quomodo ergo te gloriaris esse Christianum? Nomen habes, &

b Aug. tom. 9. in epist. 1. Joan. tract. 4. c. 3. Ibid. tract. fine.

facta non habes. Qui Christum non habet in se, Christianus non poteſt dici *a*. Christus ſit origo, & radix, & caput Christiani *b*. Ad hanc originem, ad iſtam radicem, ad hoc caput omnis noſtra ſe convertat devotio. Quod Romani veteres in ſupplicibus libellis ad ſuos Cæſares ſubſcripſerunt; id nos erga Chriſtum jure meritiſſimo uſurpemus: Numini Majeſtatique Tuæ devotiſſimi: Tibi Chriſte, Tibi Domine Jeſu vivimus, Tibi morimur, Tibi facimus omnia.

a Et tom. 10. ſerm. 13. in Natali Domini.
b Et tom. 7. lib. 3. contra Creſconium c. 8.

§. 4. Hæc eo ſpectant, ut Chriſtum tanquam hominem ac noſtrum jam fratrem, noſtrum olim Judicem aſſidue proſequamur ſingulariſſimo affectu. Cujus rei principium ac fundamentum eſt, hunc ipſum hominem Virginis filium in animo, cogitatione depingere. Arbitrarium vero eſt cujuſvis affectui, vel Chriſtum in gramineis cunis infantulum, aut novennem puerulum, aut duodecennem adoleſcentulum inter Hebræos doctores medium, aut etiam juvenem ſedecim, vel ſeptemdecim, aut plurium annorum cum domi fabrile opus tractaret, & defuncto jam Joſepho tam ſibi quam matri victum manu pararet, menti inſculpere. Fortaſſe Chriſtus placet adultior? Ergo virili ætate, aut in ſolitudine jejunantem, aut jam

concionantem, & modo turbas, modo Apoſtolos docentem, & miracula patrantem, jam terra marique peregrinantem, jam in viis, in montibus, in Synagogis noſtri cauſa ſudantem, jam etiam ſolum orantem, in animo imprimere conducet. An forte magis pietatem inflammabit Chriſtus patiens? Ergo vel cum Apoſtolis cenantem, aut inter olivas precantem, & ſanguine manantem, aut ante judices ſtantem: aut vinctum ad columnam, & flagellis cæſum, aut ſpinis redimitum, aut in purpura è ſublimi populo monſtratum, aut ſuis veſtibus indutum, & lignea mole gravatum, aut ante crucis aſcenſum in ſaxo reſidentem, myrrha & felle refocillatum, aut jam ſpoliatum veſtibus, vulneribus & ſanguine amictum, & in cruce ſublatum, aut etiam de cruce in matris ſinu collocatum, aut jam in tumulo compoſitum aute oculos proponere juvabit. An vero plus afficit Chriſtus jam immortalis? Ergo Dominus jam redivivus prout vel matri, vel Apoſtolis, vel matronis piis, vel diſcipulis aliis ſe videndum præbuit, vel ea forma qua ex Oliveto in cælum aſcendit, aut qua in cælo dominantium dominus beatos omnes reficit, aut illa certe quam venturus judex toti humano generi exhibebit, animo concipiendus.

Hoc ajo, in quacunque ætate aut actione Christus Christiano magis placeat, in ea illum quilibet in suo sibi animo quam potest accuratissime cogitatione depingat, seu infantem, seu puerum, seu adolescentem, seu virum; sive docentem, sive orantem, sive patientem aut morientem, sentiat sibi magis ad virtutem esse incitamento. Atque hunc Christum dicta ratione sibi præsentem assidua veneratione, quotidianis colloquiis, communicatis consiliis, crebris suspiriis, ignitis precibus, optimis affectibus sibi magis magisque in dies devinciat; nil rerum incipiat, quin id cum Christo suo perficiat; illudque statim suavissimæ hujus familiaritatis initio quam altissime animo insculpat: Hic est meus non solum frater, ut ipse sese nominat, sed & Judex. Adhuc modicum aliquantulumque, & ego ante hunc ipsum Judicem stabo reus de omni mea vita rationem redditurus. Nunc igitur agam, & industria utar, eumque mihi dum licet, molliam, & conciliabo, iis præsertim obsequiis quæ illi scivero fore gratissima.

Hoc est esse Christianum, hoc est Christum induere (quod Apostolus monet) quæ Christi sunt, sapere. Salus tua Christus est, inquit Augustinus, Christum ergo cogita *a*. In eam rem multum juverit hunc suum Do- a Aug. in Ps. 102. mihi pag. 471.

 minum

minum ac Judicem oratione quam fidentissima simul & submississima in hunc fere modum alloqui:

Domine Jesu, en habes fatentem reum. Peccavi. Tuis nunc pedibus advolvor, tuo conspectu indignus nec dignus quem terra ferat. Non possum conqueri, quod mihi mineris inferos; ego mea me sententia damno: Conscientia non sinit negare delicta.

Sed parce victo & supplici reo, commissam culpam & meritam pœnam fatenti. Parce Judex justissime: bis vicit, qui pepercit. Si Justitiam audis, perii; si misericordiam magnam nimis, sperare cogor.

Ecquis desperet, qui tua vincula, columnam, flagella, spinas, crucem, cruentos clavos, felleum acetum, diram lanceam intuetur?

Nulla in me sunt merita: pro iis tua tibi tot verbera, tot opprobria, tot vulnera, tot tormenta offero. Cum Magdalena ingemisco, & tundo pectus cum Publicano, Ne repelle ad tuos pedes prostratum.

Permitte Domine Jesu, ut meæ lacrimæ misceantur tuo sanguini, & misereberis. Exue personam Judicis, & indue Patris: Judicem horreo, crucifixum amplector.

Peccavi fateor, peccata grandia, peccata innumera: idcirco flagellari & puniri non recuso. Flagella me-

pater

pater amantissime, & puni me, modo non punias æternum.

§. 5. Mentionem supra fecimus Asclepii Philosophi de arcano hoc judicio mirissima differentis. Ejus etiam ad Deum preces visum est adjungere, quas conceptissimis his verbis protulit:

Gratias tibi agimus, summe & exuperantissime. Tua enim gratia tantum sumus cognitionis tuæ lumen consecuti. Nomen sanctum, & honorandum nomen unum, quo solus Deus est benedicendus religione paterna, quoniam omnibus paternam pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunque est dulcior efficacia, præbere dignaris, & donas nos sensu, ratione, & intelligentia. Sensu ut te cognoscamus: Ratione, ut te suspicionibus indagemus: Intelligentia, ut te cognitione cognoscentes gratulemur, ac numine salvati tuo gaudeamus, quod nos in corporibus sitos, æternitate dignatus fueris consecrare. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ *a*. Cognovimus te lumen maximum solo intellectu sensibili. Intelleximus te, ô vitæ vera via, ô natorum omnium fecunda generatio, cognovimus te totius naturæ tuo conceptu plenissime, cognovimus te æterna perseveratio,

a Obstupescenda hæc in tali.

veratio. In omni enim ista oratio[ne] adorantes bonum bonitatis tuæ, h[oc] tantum deprecamur, ut nos velis se[r]vare perseverantes in amore cogn[i]tionis tuæ, & nunquam ab hoc g[e]nere vitæ separari *a*.

a Apud Madaurensem Philosophum qui interpres horum in editione quam supra diximus, mihi pag. 191. & 192.

Quis non obstupescat hæc à cal[a]mo hominis non dicam idololatr[æ] certe non Judæi non Christiani scr[i]pta. Inter cetera illud singularit[er] observandum: *Hæc est enim*, inqui[t], *sola humana gratulatio, cognitio majest[a]tis tuæ*. Dictum cæleste, divinum. N[e]que aliter locutus Hieremias Pr[o]pheta. Non glorietur, inquit, sapien[s] in sapientia sua, & non glorietur fo[r]tis in fortitudine sua, & non glori[e]tur dives in divitiis suis: Sed in h[oc] glorietur qui gloriatur, scire & no[sse] me, quia ego sum Dominus, qui fac[io] misericordiam & judicium *b*. Cu[m] judicat & damnat, justitiam; cum ab[]solvit & in cælum evocat, misericor[]diam potissimum exercet. Et istu[d] vere jam una est nostra gratulatio, divinæ ac judiciariæ Majestatis co[]gnitio; summa Christiani felicitas posse digito in Crucifixo intento di[]cere: Hic erit meus judex, hic mi[]hi nunc ambiendus est, hic ipse Do[]minus absolutissimum humilitatis, mansuetudinis, æquitatis exempla[r] sententiam in me mortuum dicet.

b Hierem. c. 9. v. 24.

Hunc igitur, ô Christiani, nostrum judicem mature nobis conciliemus

A

Ad illius Tribunal nullus eſt gratiæ vel odio, nullus eloquentiæ vel pecuniæ locus. Sola hic triumphat innocentia.

Non judicari vis? teipſum judica.

Aut certe hunc judicem præ rebus creatis omnibus ama;

Amans de amante judicans non judicat.

Judicio amantis nil quidquam indulgentius.

CAPUT VIII.

Quis in hoc judicio ſit reus, quis accuſator, & cujuſmodi ſententia pronuntiari ſoleat?

ſeu,

Quis hic rationem reddere cogatur?

Est cantilena, quæ unica conſtat voce, *Pœnitet*. Hanc cantilenam plerumque non ad initium, ſed ad finem actionis pravæ, aut fatuitatis commiſſæ canimus. Ita Romanus Cato jam moriturus cecinit, Trium me pœnitet: Quod arcanum alteri commiſerim, quod iter pedeſtre in maritimum commutarim, quod die uno nil ſerii egerim.

Ita Conſtantius Imperator morti vicinus, triplex ajebat, à ſe commiſſum malum, cujus pœniteret: Quod generum necaſſet, quod Julianum Cæſarem creaſſet, quod religionem novam

novam non repudiasset. Hoc est se
pænitentia in fundo. Senserat Con-
stantius se proximum ire divino tri-
bunali, judicem esse in propinquo
sententiam paullo post pronuntian-
dam. Hinc illæ voces, Pœnitet, Pœ-
nitet, Pœnitet.

Quis in arcano singulari hoc judi-
cio sit Judex, capite superiori dixi-
mus. Nunc porro addendum, qui
hic reus, quis accusator, & cujusmo-
di sententia pronuntiari soleat.

§. 1. Reus in hoc judicio, Anima
est hominis jam defuncti, sed sol.
& pavidus, ut qui jam primum è col-
lapsa domo evaserit. Corpus anim
domicilium mortis ariete quassa-
tum corruit, effugit spiritus, nec a-
liud quidquam secum, quam sua
vestes, hoc est, actiones suas extul.
Exanime corpus cognati etiamnu
& amici circumstant, quorum nem-
ni ad arcanum hoc Judicium sequ
aut comitari permissum.. Anima re-
gis etiam potentissimi æque sola si-
stetur Judici Christo, atque rusti
aut pauperrimi mendici. Famulo-
rum, opum, dignitatum, & quorum-
cunque aliorum comitatus in hanc
curiam non admittitur; ante fores
excluditur. Opera eorum sequuntur
illos *a*. Hæc in ipsum Judicis concla-
ve admittuntur.

a Apoc. c. 14. v. 13.

Et hinc liquet quam fatua sollici-
tudine favorem illorum ambiamus
qu

qui omnes ſub extremam hanc neceſſitatem nos deſerunt. Capitalem hic cauſſam quilibet perorat ſolus: Et licet annis plurimis meditetur, quam optime pro ſe dicat, plerumque tamen idem illi evenit, quod Lynceſti eveniſſe tradit Romanus ſcriptor. Lynceſtes apud Alexandrum Macedonum Regem à duobus indicibus delatus tertium annum cuſtodiebatur in vinculis. Demum è cuſtodia eductus, ſi quid haberet ſuæ cauſæ profuturum, juſſus eſt dicere. At ille quamquam toto triennio meditatus erat defenſionem, tamen hæſitans & trepidus, pauca ex iis, quæ compoſuerat, protulit. At ultimum non memoria ſolum, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſſet, non memoriæ vitium *a*.

Non tres ſolum anni, ſed ſæpiſſime triginta, ſaxaginta, octoginta, tota nobis vita permittitur, ut cauſæ noſtræ defenſionem exacte meditemur, Tandem è cuſtodia educti, cum rei ſtamus & ſoli, non memoria nos deficit, ſed conſcientia prodit. Quam autem paucorum ſollicitudo hæc ſatis prævidet? Omnia alia curamus gnaviter, hic dormimus.

a Q. Curt. l. 7. hiſt. c. 1. poſt. init.

Plurimi hoc unum ſatagunt, ut facultates & pecunias ſuas vel ad teruncium examinent, examinatus diſpo-

disponant, dispositas his illis assignent: Ne lites, ajunt, meum obitum sequantur rebus male compositis, ideo mature notarium & testes voco, testamentum condo.

Optime diligentiam hanc & providentiam laudamus; & id recte fieri censemus. Sed illud prorsus fatuum est, hæredes decernere, numos dividere, domestica omnia sollicite constituere, & conscientiam vix obiter inspicere, dicendam causam raro cogitare animam è noxarum vinculis non educere. Ita multi quibus opulentius est officium, omnem movent lapidem, ut filios, aut alios suorum ad id extollant. Neque hoc damnamus, modo non inhabiles & ineptos velint evehi. Quæ autem pro animo curæ vigilant? quæ animi est hæreditas? quantum pro spiritu laboratur? quæ meditatio suscipitur ad capitalis causæ defensionem? Pleraque omnia charo corpori fiunt, huic seritur, huic occatur, huic metitur. Liceat dicere: Hæc est sapientia carnis, sed fatuitas spiritus, hæc hominis providentia, sed negligentia est Christiani. Vere, quod Hieremias vates queritur, desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde *a*. Judicium hoc capitale, formidinis plenum, heu quam pauci satis ponderant.

a Hierem. c. 12. v. 11.

Habe-

Habemus ergo Judicem, & reum; quis adversarius & accusator rei, quis advocatus & defensor.

§. 2. Hic adesse censendi tam Angelus tutelaris, quam diabolus defuncti hominis adversarius. Angelus tutelam hominis quam à primo illius ortu suscepit ad ultimum usque halitum non deponit pervigil, fidelissimus custos. Sed illud lacrimabile, si Angelus locum mutare, & adversario dextram cedere, & animam tot annis à se defensam, demum cacodæmoni tradere cogatur. Quid luctuosius, quam si diabolus stet à dextris ejus, & cum judicatur, exeat condemnatus *a*?

a Ps. 108. v. 6. & 7.

Quod si Angelo monitori non asper, monitis ejus obedierit defunctus, dextra stabit Angelus, & sententia jam dicta clientem suum evehet in sublime, æternitatis felicissimæ possessorem. Sin Angelo refractarius adversarii votis amicas applicuerit aures, in thermas flammeas rapietur æternæ noctis inquilinus.

Nunc igitur vigilantissime cuivis attendendum, quo aures, quo oculos, quo animum declinet, Angelo an diabolo suadenti & trahenti pareat: Cum hoc aut illo judicatus ibit. Hoc certum: Anima in hoc judicio constituta tam distincte ac clare cernet, quidquid recte aut perperam

 gessit,

gestit, perinde si tutelaris genius omnes illius sanctas actiones grandi charta comprehensas, unico aspectu præbeat legendas. Cacodemon autem totam vitiorum seriem uno pariter volumine descriptam ingerat. Ita prorsus minima, maxima, recta, prava, dicta, facta, cogitationes latentissimas velut unicam vitæ suæ picturam anima non sine pudore ac horrore intuebitur: nec eorum quidquam negare volet aut poterit, convicta jam conscientia. Nec opus hic testibus, non vadimonio, non legibus, non ullis legum explicationibus. Nulla hic comperendinatio *, nulla revisio aut recensio, nulla replicatio vel defensio, appellatio aut procuratio nulla permittitur. Vetus Jurisconsultorum regula est: In criminibus notoriis non admittitur appellatio. Hic multo id verissimum: Causa liquidissima, crimina longe notissima erunt: Hic Judex sapientissimus, justissimus, potentissimus est, non doceri, non decipi, non circumveniri, non falli, non flecti, non trahi, non molliri potest, nec ab eo ad ullum alium provocare licitum.

Jam tacet, dissimulat, connivet mitissimus hic Judex. Interim minatur tacitus: Cum accepero tempus, ego justi-

* *Kein Auffzug, kein verweilung, kein œffters uberlesen, &c.*

justitias judicabo *a*. Quod Bernardus explicans: Venit, inquit, veniet, qui male judicata, rejudicabit: illicite jurata confutabit: qui faciet judicium injuriam patientibus: qui judicabit in justitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Veniet pro certo, qui per Prophetam minatur in psalmo: Cum accepero tempus, ego justitias judicabo. Quid faciet de injustis judiciis, qui ipsas quoque justitias judicabit? Veniet, inquam, veniet dies judicii, ubi plus valebunt pura corda quam astuta verba: & conscientia bona, quam marsupia plena: quandoquidem Judex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis *b*. Judicabit justitias, non solum noxas Justitiæ adversas. Tunc ergo cum tempus acceperit jure meritissimo exprobare reo poterit. Nonne dissimulavi, nonne silui, nonne monui? misericordiam & gratiam nonne centies, millies, sæpiusque obtuli? Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci ei *c*? Ninivitis non nisi quadraginta dies, tibi tot annos concessi ad resipiscendum. Misericordiæ tempus abiit, nunc solius est justitiæ. Hæc, & hæc, & hæc fecisti, & tacui *d*. Jam redde rationem.

a Ps. 74. v. 3.

b Bern. epist. omnium prima, mihi pag. 1412.

c Isai. c. 5. v. 4.

d Ps. 49. v. 21.

Ut autem arcanum hoc Judicium tanto altius inscribatur animo, ipsis

ipsis etiam oculis pictura id solet ingerere in hunc modum: Christus Judex sedet, velut jus dicturus, jacet ad pedes Judicis cadaver hominis judicandi, spiritus jam corpore liber sententiam expectat. Eandem audituri, hinc tutelaris Angelus, inde accusator diabolus, consistunt. Hæc arcani Judicii adumbratio & pictura.

§. 3. Porro triplicis generis est sententia, Prima in eos omnes dicitur, qui hostes Dei gratia divina vacui moriuntur. In illorum quemlibet hoc fulmen torquebitur: Discede à me maledicte in ignem æternum. Heu horribilis, immutabilis, irrevocabilis sententia! ô decretum! ô maledictio! ô repudium! ô ablegatio! ô discessio! ô ignis! ô æternitas! Ubi fides vestra, ô rei, ubi vestra ratio, ubi vestrum nunc judicium est? Hæc non maturè prævidere, hæc non cavere summis viribus nitamur? O Judicis sententiam terribilissimam! ô omni morte terribiliorem! Rem hanc oculis suis subjicere facile poterit, qui unquam sacerdotem ab episcopo exaugurari, sacerdotii dignitate ac vestibus spoliari, & cum ignominia demum repelli * viderit: Ita Christus summus Pontifex & una Judex rem & spem omnem auferet ab anima, eamque conspectu sua indignam à se repellet, tradetque carnifici diabolo. Sententia sic prolata nil

* Degradiri.

nil opis superest, auxilii tempus omne periit. Jam frustra est excusare, flere, rogare, promittere, provocare; patronos implorare, frustra hæc omnia.

Conviva ille non decore vestitus è nuptiali domo ejicitur, & neminem habet patronum: Talentum servo desidi adimitur, & nemo pro illo supplicat. Fatuæ Virgines sponsi ædibus excluduntur, & sociæ pro eis non deprecantur. Oves ad dextram, ad sinistram hædi statuuntur, & nullus est qui hædis faveat. Dives epulo in flammas mittitur, & nec Lazarus, nec Abrahamus veniam reo deposcunt. Non si Noëmus, aut Daniel, aut Jobus venerint, hunc Judicem exoraverint.

Jam actum est. Et licet mater Dei, licet omnes Angeli, licet omnes omnino cælites ad Judicis pedes sternantur, & pro anima deprecentur unica, nihil impetrabunt. Decretum est; sententia dicta est; spei nihil est; spes omnis penitus abscissa est. * Cælum & terra transibunt, verba autem hujus Judicis non præteribunt, in omnem æternitatem irrevocabilia.

* *Der Stab ist schon gebrochen; kan nimmer anderst seyn.* Non erit hîc Codici locus, nec Digestis: Idem Dominus, Judex, Actor est & Testis.

Tutelaris Angelus officio suo jam rite defunctus, * illud usurpare poterit: Innocens ego sum a sanguine hujus. Eum ego millies iterumque millies monebam: Cave, fuge, omitte hæc, millies iterumque millies hortabar: huc oculos, huc aures, huc verte animum; hoc age, hoc conare, hoc labora; fac hoc & vives. Noluit vivere, perire voluit. Ergo pereat æternum, summa Dei justitia damnatus, mortis æternæ reus. Ita diabolus animam sibi traditam, jamque suam abripiet, sibi nunquam amplius eripiendam. Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit, qui eripiat *a*.

* Sein Dienst ist aus.

a Psal. 49. v. 22.

Alterius generis sententia est in omnes eos pronuntianda, qui ut amici Dei, gratia divina præditi moriuntur. Illorum quivis audiet amicissimum istud: Veni benedicte Patris mei, percipe regnum, quod tibi paratum est ab origine Mundi. Mox accusator diabolus cum dedecore hinc facesset. Eodem temporis puncto, Dei conspectu anima perfruetur, etsi nondum in cælo sit. Tutelaris Angelus jam vere beatam animam & felicitatis perpetuæ cohæredem assumet, & in cælum evehet velut sui laboris testimonium. Sic Augustinus sensisse censendus. Siquidem de hoc ipso Judicio clarissime affirmans: Cum anima, inquit, sepa-

ſeparatur à corpore, tunc veniunt Angeli, ut perducant illam ante Tribunal Judicis *a*. Si ad Tribunal judicandam; ergo etiam in Tribunali abſolutam ad cælum deducent. Hic Angelorum Cælitumque omnium gratulationes expendendæ. Vicit, jam extra teli jactum eſt: ſatis jam laborum, ſatis lacrimarum, precum, vigiliarum & jejuniorum. Æterna requies, immortale gaudium ſuccedit. Beata pœnitentia, dulces lacrimæ, felix jejunium, pretioſæ calamitates quæ tali clauduntur fine! Et quanti beatiſſima hæc ſententia, fauſtiſſimæ gratulationes iſtæ non emendæ? vel centies, vel millies crucifigi parum eſt, modo hic talis candidus Judicii calculus ſequatur.

a Aug. tom. 9. l. de Vanitate ſæculi cap. 1.

Sententia tertii generis eſt, animam à Dei conſpectu arcendam, dum divinæ Juſtitiæ plene ſatisfiat. Joannes Apoſtolus decreti hujus formulam conſcribens: Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, inquit, aut abominationem faciens *b*. Hoc decretum (arceri aliquamdiu à conſpectu divino) grandius erit animæ tormentum, quam quod homo defunctus per omnem vitam luctuoſi paſſus eſt Cælo vel ad tempus ſic excludi, acerbior erit pudor, quam modo ab univerſis ſimul hominibus conſpui, & diris omnibus devoveri. Sed ſupereſt ſpes certa cæli. Hac

b Apoc. c. 21. v. 27. ult.

a Job. c. 17. v. 12. ſeſe Job ſolatus: Et rurſum, ait, poſt tenebras ſpero lucem *a*. E dictis duo hæc conſequuntur.

Primum; Non difficile indagatu fore, quam ſublimi ſpiritu dicat Eccleſiaſtes: Et dixi in corde meo: Juſtum & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei, tunc erit *b*. Apparent nonnunquam turbata omnia, & quod gravius angat, non videtur Deus res hominum curare, ſed ſinere ſuo quæque impetu aut curſu ferri. Hic Eccleſiaſtes: Dixi, ait, in corde meo, idque animo tanquam exploratiſſimam veritatem complexus ſum, à Deo ſcilicet non juſtos tantum proboſque, ſed improbos etiam ac ſceleratos ex Orbe hoc auferri, & tam hos quam illos, prout vel hi vel iſti egerint, judicari. Et tempus omnis rei tunc erit.

b Eccl. c. 3. v. 18.

Quanta, mi Deus, peccata, quot ſcelera modo teguntur, palliantur, ſupprimuntur, diſſimulantur, defenduntur? * Jam uſitati ac noti artificii eſt Juſtitiæ cereum naſum decore affigere; culpam à ſe in alium vertere quotidiani moris eſt; graviſſimas injurias honeſtiſſimis nominibus prætexere frequentiſſimum. Ævo nimium beato vivimus; vix quiſquam errat,

* *Man kans verblumlen, beſchonen, verdecken, bemanteln, vertuſchen, &c.*

errat, aut certe nemo se fatetur errasse. Et quamvis absurde atque etiam impie fiant plurima, ea tamen speciosissime purgare novimus. Indaga in errores, & huic alterive rem male gestam objice, mox caussæ, argumenta, rationes, palliola, prætextus, mantela mille in promptu sunt, quibus errores honestissime velantur. † Nulla nunc injuria rationibus caret; vix injustitiæ ulli suum deest palliolum; errores pene nulli non formoso nomine purgantur, nulli prætextu suo destituuntur, nemo non aliquid argumenti habet ut peccet; omnibus nimirum vasculis suum invenitur operculum. Veritas apud plurimos ludibrio est. Mero meridie tenebras sæpe densissimas inducimus, & diem artificiosa nocte involvimus, ut certam esse juris [illegible]-psin. Quot ejuscemodi [illegible]ples, ô Deus, in tribunalibus & curiis est cernere? Obi Orbem & inspice, plenissimus est simulatione, dolis, hypocrisi, fraudibus, mendaciis, larvis fucatissimis personatorum gregibus plena ubique omnia *. Verborum & ceremoniarum ubique plurimum est, parum amoris & fidei. Verba speciosa, ceremoniæ blandæ sunt, sed cor

 ama-

† *Hat alles sein bedencken, allen dingen kan man ein Farblein anstreichen.*

* *In der Welt ein lautere Mumerey.*

amarum natat felle: alter alterum exagitat, decipit, judicat, opprimit, damnat: Alter alterum calumniatur, vexat, deprædatut, jugulat. Et horum plurima in lucem non emergunt; tacentur, latent, celantur ſtudioſiſſime

Exſpectate obſecro, exſpectate paullulum. Hæc omnia protrahentur ad ſolem flagrantiſſimum. Arcanum, ſingulare Judicium occultiſſima quæque deprehendet, arguet, convincet. Et tempus omnis rei tunc erit.

Jam pene ubique lites & diſſenſiones vigent, paſſim certatur foro, cauſſarum & actionum ad tribunalia infinitus eſt numerus, & ſubinde jus ſuum non obtinet, caditque cauſa, qui cauſam defendit æquiſſimam. Hic iterum, oro, ne præcipitemus: aliud brevi judicium ſequetur. Et tempus omnis rei tunc erit: Quicquid latet apparebit, nil inultum remanebit *a*.

a Mortuales rhytmi.

Jam pauperes & bonæ mentis homines varie calamitoſi calcantur ut plurimum: florent alii tam vitiis quam divitiis felices. Hæc una res & lacrimas & cogitationes movet mœſtiſſimas. Sed iterum rogo, ne nimium feſtinent judicia noſtra, in vicino eſt omnium judiciorum noſtrorum Judicium, & tempus omnis rei tunc erit.

Alterum quod è dictis ſequitur,

Mors peccatorum pessima, cum hostis Dei subito ad Tribunal trahitur: velit, nolit, à cognatis, ab uxore, ac liberis, à sociis, à lusibus, à divitiis, à voluptatibus, è sua domo, è lectulo suo judicandus abripitur, hic ab Angelis, à Deo, ab omnibus cælitibus æterno anathemate separatur, in ferreum & flammeum lectum ad perpetuam egestatem, famem, sitim, ad damnatorum & dæmonum societatem, ad æternos cruciatus dejicitur. Rem oculis subjicimus; audite mira.

§. 5. Die quodem sub vesperem vir opulentus & magni nominis, cum omni familia in amœnissimam villam secessit, voluptati liberius cum suis vacaturus. Hic domus instructa supellectili & abundans, conclavia, præsertim dominicum, vario peristromate ornata, lecticæ conopeis vestitæ, ad voluptatem omnia egregie facta. Inter famulos homo fuit perfidus, qui in hilari pocœnio *, tam hero, quam conservis aliis lethargum miscuit. Ita plerique tam vino quam pharmaco in gravissimum soporem dati. Nocte media cum vivi pene ut mortui dormirent, nequam ille domini sui proditor lavernio-nes & prædones, fæcem hominum, reseratis foribus domo recepit. Hi, ubi

* *Schlafftrunck.*

ubi domum expilarunt, in domus dominum vim omnem converterunt. Parum illis fuerat ingenti damno affeciſſe, niſi & horribile ludibrium adderent. Ergo herum lethargo incredibili ſopitum, è cubiculo, è domo velut mortuum exportant, & campo medio depoſitum deſtituunt, Interea cælum fœdis tempeſtatibus miſceri, micare fulgura, mugire tonitrua, nimbi præcipitare, ita demum evigilare herus lethargicus, circumſpicere, pavere, in alium Orbem ſe delatum credere, horrere ac obſtupeſcere, ſe nuda humo extra cubiculum, & extra domum ſine famulis, ſine omni ope ac ſolatio inter pluvias, inter turbines & procellas rigentem gelu, irato cælo deſtitutum, & undequaque perditiſſimum.

Vis, Lector, hunc virum nominem? Da veniam: Tu es ille vir *a*: & ſi quis alius tibi non abſimilis. Vitam hanc cogita quæ in ultimum veſperem, & in noctem vergit, horis omnibus morti viciniores imus. Interim voluptates & vana gaudia ſectari lubet. Habet ſuam quiſque ſuburbanam villam & viridaria, ubi vel avaritiæ, vel inerti otio, vel crapulæ, vel luxuriæ, alterive vitio indulgeat. Hic nequiſſimus proditor ſervus, nomen ei Corpus, catalepſin ſuo hæro Animo propinat. Ita bonus iſte herus in exitium ſuum ſopitus non dormitare tan-

a 2. Reg. c. 12. v. 7.

tantum, ſed lethargo laborare incipit. Movetur, vellitur; monetur, impellitur, ſtimulatur à Deo, ab Angelis, ab hominibus. Sed non excitatur, oculos non aperit, quos lethargus vicit. Heu miſerum, quem tam inexpugnabilis dormiendi neceſſitas ligavit. Tam arcte ſopitum Acheruſii prædones diaboli, huc illuc rapiunt jam ſuimet oblitum & velut mortuum. At vero cum tempeſtas mortis ſupra caput ſtat, cum ira divina intonat, cum Judicii fulmen jam afflat, tunc animus demum oculos aperit, ſed jam extra domum ſui corporis eſt, ſine opibus, ſine famulis, ſine omni comitatu. Quis tunc tremor, quis angor & pavor animum occupabit, cum tabulas ſignatiſſimas Judex proferet, & ex iis dicet ſententiam. Nunc ergo in iis ſcribe, quicquid tunc ſcriptum voles, quicquid voles deletum, nunc dele, cum ſcribendi aut delendi tempus eſt. Hoc erit Judicium tuum, quod ipſe decreveris *a*. a 3. Reg. c. 20. v. 40.

CAPUT IX.

Quæ præcipue Judicium hoc exaſperent; ſeu, Quæ rationem reddendam potiſſimum turbent.

VEteris Philoſophiæ decus illuſtriſſimum. Seneca, de die fatali diſſerens: Singuli dies, inquit, ſubtrahunt ali-

aliquid viribus. Carpimur. Ego certe velut appropinquet experimentum, & dies ille de omnibus annis meis ſententiam laturus venerit, ita me obſervo & alloquor: Nihil eſt, inquam, adhuc quod aut verbis aut rebus exhibuimus. Quid profecerim, morti crediturus ſum. Non timide itaque componor ad illum diem, quo remotis ſtrophis ac fucis de me judicatutus ſum, an tantum loquar fortia, an ſentiam. Mors de te pronuntiatura eſt. Ita dico; diſputationes & litterata colloquia, & ex præceptis ſapientium collecta verba, & eruditus ſermo, non oſtendunt verum robur animi. Eſt enim oratio etiam timidiſſimis audax. quid egeris, tunc apparebit, cum animam ages *a*.

a Seneca ep. 76. med. l.

O verum veriſſimum! Quæ enim per omnem vitam cogitationes hominis, quæ dicta ejus & facta fuerint, extrema vitæ horula commonſtrat, Judicium hæc reo revelat. Nimirum in ultimo comœdiæ actu cernitur, quam boni aut mali actores fuerimus. Qualis quiſque fuerit œconomus, tunc liquet, cum rationes ſibi conſtant. cui & à quo reddenda ſit ratio, jam ſupra explicatum. Quæ rationem reddendam præcipue turbent, & judicium exaſperent, hoc capite dicendum.

§. 1. Primum omnium eſt *Incuria*, *ſeu*

seu Judicii oblivio voluntaria. Vitii est curas alere vanas, non necessarias: non minus tamen vitiosum, & magis noxium, in posterum nolle prospicere, nolle curas in futura extendere, sollicitudinem summe necessariam excludere. Hoc prorsus est causæ suæ indormire *. Quod tanto majus dispendium, quanto gravioris momenti est negotium. Atqui ad hoc Tribunal, cui vigilandum, de salute, de capite, de æternitate agitur. Hoc unum tanti momenti est, ut alia omnia, ad id collata, nullius momenti sint.

* *Sein recht verschlaffen.*

Morletus Musæus quæstor, ut narrant *a*, homo profanus, nec Deum nec homines revereri, nec Inferos formidare solitus, salutis plane incurius vixit, nunquam fere oculatior, quam cum numerenda fuit pecunia. Hinc ei cælum & marsupium plenum ejusdem pene pretii fuerunt. Ita sui negligens, & immemor futuri Judicii ad extrema venit. Hic subitus terror hominem invadere, & eo desperationis adigere ut infernalem foveam videre sibi visus sit sui desiderio apertam. Ingerebantur homini salutis monita, Christus in crucem actus, cælum sanguine Christi reparatum, divinæ misericordiæ solium, nemini dum viveret, inaccessum monstrabatur. Frustra omnia. Cælum illi ferreum & plane obse-

a Petrus Cresp. de immort. animæ. lib. 5. disc. 5.

obseratum, non illi gaudia promittebat, sed minabatur fulmina: Deus omnesque superi videbantur, ut hostes adversari. Ita vixit miser, ita finiit. Antecedens vita comitantis mortis est regula. Sicut vivitur, sic vita clauditur. Qua vergit arbor sana, illac cadit saucia: Vox Siracidæ est: anima nequam disperdet eum qui se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in sortem impiorum *a*.

a Eccl. c. 6. v. 4.

Rerum naturalium periti ajunt olorem morti vicinum hilarescere, & in lætitiæ signum aliis plaudere. Num canat & moduletur olor, multæ quæstionis est; hic non tangimus. Hyæna vero moritura, ut iidem asserunt, ingemiscit tristis, clamat, plorat, ululat. Caussam Aristoteles assignat sanguini. Cum ergo sanguis cygni dulcis ac defœcatus ad cor concurrat instante morte, mirum non est aliquid inde lætitiæ sequi. Hyænæ vero sanguis fœculentus, amarus, pestilens, cum ad ægrum cor properat, tristitiam ingenerat.

Sanguis Christiani bonus, bona conscientia. Salomonis oraculum est: In malitia sua expelletur impius: sperat autem justus in morte sua *b*. Impii in tenebris conticescent: Pedes sanctorum suorum servabit *c*: Pes noster finis noster est. Hunc singulari præsidio Deus, in amicis suis tue-

b Prov. c. 14. v. 32.

c 1. Reg. c. 2. v. 9.

tuebitur. Non oblivifcetur Chriftus fuorum, qui fui nunquam obliti funt. Vis ergo Judicium non formidare? affidue illud cogita, ad illud te femper præpara.

§. 2. Alterum quod fingulare hoc Judicium reddit formidolofum, eft, *Sacramentorum neglectus.* Utrumque vitiofum eft, aut infrequenter, aut ofcitanter his uti. Hæc falutis funt remedia, quæ ufu tam raro aut negligenti male applicantur. Recenfet Beda non ignotam, fed horribilem tragœdiam. Inter aulicum famulitium Coenredi regis vir induftrius erat, fed domino fuo charior quam Deo. Monebatur is fæpius defineret flagitia flagitiis nectere; vitam improbam fimili coronatam iri exitu, ni refipifceret. Aggreffum mortis incertiffimum effe, & fæpe repentinum: à morte fequi Judicium & Tribunal, quod vel otiofi verbuli, vel impuræ cogitatiunculæ rationes fit exacturum: à Judicio ifto pendere totam æternitatem. Quare videret quid ageret. Neminem cum Deo impune unquam jocatum. At ille hæc velut fomnia fuavi cachinno digerens; ne autem inter peffimos haberetur, pœnitentiam aufus eft promittere, fed nonnihil tardiorem. Inter hæc adeft morbus & hominem in lectum dejicit. Rex ad ægrum revifens, monet fedulo, nunc opportu-

num eſſe tempus, nunc occaſionem à fronte capillatam poſſe apprehendi: ideo moras rumperet, & cum Deo rediret in gratiam. At ille quo blandius regias preces exiret, non abhorrere ſe ajebat, quo minus præteri am vitam expiaret: id tamen, ubi à morbo revaluiſſet, efficacius conficiendum. Alioqui plurimes in aula dicturos, id mortis metu fieri. Fortiter ſibi locutus videbatur ſed ſcire nolebat miſer, has diaboli technas in ſuum deſituras exitium. Interim morbus acquirit vires & obſtinatum tacitis incrementis propinat morti. Rex redit, ægroti valetudinem oculis exploraturus. Hic æger, jam fruſtra ſe adire, nec enim quicquam amplius ſalutis ſperandum eſſe dicebat. Rex iſtud delirium morbo tribuens, innoxiam eſſe inſaniam interpretabatur. At æger, non inſanire ſe, ſed immane quantum à conſcientia perditiſſima cruciari, ab ea has voces extorqueri, & una narratiunculam brevem ingreſſus: Paullo ante, ajebat, duo venuſtioris ephebi ad lectulum adfuerunt, quorum alter libellum parvulum exhibuit legendum, in eo quicquid unquam boni à me factum, inveni, ſed heu quam id omne fuit exiguum? Mox agmen dæmonum huc irrupit, ex his unus volumen ingens & formidabile mihi pariter, legendum juſſit obtrudi.

trudi. Ut vidi, ut legi, perii, nam in eo scelera mea omnia non verborum tantum & factorum, sed & ipsarum cogitationum reperi & cohorrui. Tum hostes mei formosos juvenes allocuti: Hic noster est, ajebant, vos facessite. At illi hoc unum responderunt: Non negamus, vester est; quo vultis, ducite. Et cum dicto evanuerunt. Jamque miser ita perditus sum, ut non solum circa me, sed intra me sentiam tortores meos. Actum est de me, eheu, actum est: interii vel centies. Patent Inferi; jam eo abripiar. Hic ultimus fuit morientis psalmus. Nam paullo post infelicem animam exhalavit. Brevem pœnitentiam horruit, & in æternam incidit. Hæc autem, inquit Beda, non sibi sed nobis profutura vidit *a*. Serum nimis est, Judicium cogitare, cum jam instat; rationes pessime parantur differendo.

a Beda l. 5. histor. Anglican. c. 14.

Siracides fideliter ac tempori monens: Ne dicas, inquit; Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo cito proximant, & in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te *b*.

b Eccl. c. 5. v. 6. & seqq.

Leo famelicus acutissimis oculis vicinum sibi pabulum designat ut insi-

insiliat, & discerpat: Sic ira Dei peccantem obtutu assiduo respicit, & in eum mox insilit, quem misericordia destituit. Ergo non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Immane flagitium est, misericordiam Dei facere Lenam * diaboli. Ira Dei horrendus ignis est, peccandi vero contumax Voluntas huic igni pabulum & ligna suggerit; qui misericordiam rejicit, hanc iram magis & magis accendit. Nimirum nostra nos ulna metitur Deus. Qui enim, ut Basilius loquitur, non vult cum potest; non poterit cum volet. Deus ad pectoris nostri januam sæpissime pulsat, & ingressum rogat, sed crebro aliud responsum non impetrat, quam dormire cordis dominum, aut domi non esse. Sed erit tempus, cum & nos clamabimus atque pulsabimus, at responsum haud aliud quam nostrum impetrabimus. Nescio vos: Non sum domi, non novi vos.

§. 3. Tertium quod rationes facit impeditissimas, imo cassas & nullas, est *Simulatio & Hypocrisis.* Formosa nequitia est sed Deo nimium exosa, velle probum videri, & non esse.

Narrat Gregorius, in cœnobio cui nomen Thongolaton, fuisse hominem religiosum verecundis moribus.

* *Zu einer Kupplerin des Teufels.*

bus, insigni modestia, sedata indole; verbo in omnibus compositum. Sed longe alius fuit, quam esse apparuit, quod finis prodidit. Nam cum aliis palam jejunium servare credebatur, clam & occulte vorare consueverat. Multo tempore clandestinam hanc gulam aluit nemine ejus rei conscio, sic ab omnibus multæ abstinentiæ censebatur. Hoc sanctimoniæ furtum morbus aperuit. Nam ubi fictus hic jejunator ultimæ lineæ admotus est, omnes cœnobitas acciri voluit.

Gaudium illis spes vana injecit: Nemo fuit qui non crederet dignum aliquid à viro tam sancto moriente audiendum. O boni, cygnum speratis in funere cantaturum; corvum audietis. Nam moribundus angoribus affluens, & toto corpore contremiscens, quod diu texerat, tandem fateri compulsus: Cum una vobiscum inquiebat, jejunare me crederetis, ego furtive comedebam. Pudicos mores oculis vestris vendidi, alius animo fui. Nunc ecce morior, antequam moriar: Nam ab igneo dracone gluttiendus sum, qui squameo syrmate & ingentibus spiris genua pedesque meos circumligavit, suis vero faucibus spiritum meum ebibit. Dixit, & agere animam cœpit [a]. Utcunque constare potest, quæ à Judice in hunc hominem senten- tia

[a] Gregor. l. 4 dial. c. 38.

tia sit dicta. Rationes irritas * & damnatas conficit hypocrisis. Illa vero talia bono audientium moribundi oculis sunt objecta. Et de similibus dici poterit, arcanum singulare Judicium ante mortem cœpisse, non tamen ante illam finitum fuisse.

Hic nos divinæ voces excitent: Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris: & serva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te *a*.

a Apoc. c. 7. v. 1. & seq.

De plurimis in lege veteri querela fuit justissima: Cor eorum non esse perfectum cum Deo. Hoc omnium, simulatorum est, non habere cor perfectum cum Deo. Sic enim simulatores & hypocritæ tecta vafritie actiones suas convelant, perinde si Deus illas non penitus transpiceat. Cor imperfectum, cor pessimum. Hoc in Judicio non poterit non causa cadere.

§. 4. Quartum arcani Judicii malum produ[illegible]m: *Vehemens amor & curæ rerum fluxarum. & inanium, præsertim pecuniæ.* Quisquis hujus visco alas implicuerit, vix in morte se expediet. Recur-

* *Blinde Rechnung, ungültige Rechnung.*

Recurrent tam diu amata, nec ad tribunal liberum ire spiritum permittent. Oculos nostros hic testes sistimus, quibus subinde morientium spectacula objiciuntur, è quibus eluceat, quam difficile sit à rebus intemperanter amatis avelli. Pene idem in cujusque hominis vita quod in syllogismo est cernere: quales sunt conclusiones prodromi *a*, talis est & ipsa conclusio: Si illi necessarii, & istas illi apparentes aut falsi, talis & hæc erit. Eodem prorsus modo prout vivimus, sic vitam claudimus. Conclusio hæc sequitur suos anteambulones, seu vitia seu virtutes. Nimirum illac ruit arbor qua propendet, dextra aut læva: & miraculo simile sit, si in dextram proclinata, in lævam corruat, aut contra. Quisquis in virtutis dextram propensus, in vitiorum lævam raro desinit. Nec contra; hactenus in lævam vitiorum inclinatus, non facile ad virtutis dextram in morte vergit.

a Major & minor positio.

De homine opulento vir Religiosus & doctus commemorans: Notior, inquit, mihi unguibus meis mercator ditissimus fuit, quem moribundum calculos vel aurum numerare ex pollicis indicisque motu æstimasses, adeo vir ille (cetero qui non improbus) hujusmodi ratiunculis in vita fuerat occupatus.

Videns ipsi & audivimus simillima.

ma. Fuit qui moriturus brevi, nihilominus pecunias poſcens & familiam increpans: Vos, ajebat, nihil agitis; hoc & hoc nomen non expungitis. Huc ergo pecunias: ſinite ſurgam? ſyngraphas & perſcriptiones * inſpiciam.

O moriture ſyngraphas inſpice, ſed longe alias, ſed tuas, non aliorum: ad reddendam rationem te para; judicium præmeditare.

Sed quemadmodum cura quæ fatigaverit vigilantem, eadem ſeſe ingerit dormienti, ita quæ in delitiis fuere viventi, eadem recurſant fatigantque morientem.

Cameracenſis proëpiſcopus, de feneratore opulento mentionem faciens: Ego ipſe, inquit, in Brabantia virum pecuniæ ac fenerationi deditiſſimum vidi, quem ſæpius allocutus, ſtrenue objurgavi, & una monui amice, nimium auri amorem excuteret, & tandem aliquando funebre illud malum deſineret, cogitaretque ſerio, quam brevi rationem ſit redditurus Chriſto Judici: Tribunal illud pecuniis non poſſe corrumpi. Surdo fabulam. Nihil profeci, nec enim ulla morum emendatio ſecuta. Videbatur quidem, vir ille velle non inter peſſimos numerari. Nam homines religioſos cum eis occurreret,

* Schuld-brieff.

reret, humaniter alloqui & rogare, imo vero etiam cum lacrimis obtestari solebat, sui memores essent, & Deum pro se deprecari non omitterent. Nimirum vult, & non vult piger *a*. Non oderat cœlum vir iste, sed quia nimium pro cœlo amaverat aurum, se cœlo indignum fecerat. Quando igitur crebrioribus monitis nihil profectum est, voluit Deus tam infecundam arborem succidi. Ita morbo subito correptus, necdum imminens Judicium præparatione debita prævenit. Cumque mors spiculum in eum jam vibrasse videretur, en nigri duo molossi ad lectulum adsunt, (terribile visu) animam utique opperientes ad Tribunal eam comitaturi. At vero moribundus exerta lingua, ad longitudinem prope pedis (sic scriptor loquitur) dehiscens, horribiliter expiravit *b*.

a Prov. c. 13. v. 4.

Igitur quod apocalypticus Angelus monet, Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora Judicii ejus *c*.

b Tho. Cantipra. l. 2. Mir. sui ævi. c. 22. in fine.

§. 5. Quintum quod formidabile reddit hoc Judicium, est *Petulantia carnis & luxuria:* Hæc non solum claudit oculos, sed obligat, ne Judicem venturum videant. Hic ego impurioris vitæ hominem iis vocibus, compello, quas in Udonem Magdeburgensium Pontificem usurpatas, ajunt. Udo, Udo cessa à ludo, satis lu-

c Apoc. c. 14. v. 7.

a Res ipſa decantatior forte quam verior Tempora non addicunt. Narrat Naucl. Chron. volum. 3. gener. 34.

b Amb. l. 3. de Virg.

ſiſti Udo *a*. Sic ego: Ceſſa, impure, ceſſa cum Deo ludere; ſat diu luſum eſt: ceſſa, & libidines tuas expia. Brevi aderit Judex, & pro his omnibus adducet te in Judicium. Ideo mature cogita qualem animum & quale corpus Deo tuo in reddenda ratione ſis reſtituturus. Veriſſime dixit Ambroſius: Qui dominari neſcit cupiditatibus, is quaſi equus raptatur indomitus: volvitur, obteritur, laniatur affligitur *b*.

Equus conductitius minime tamen vitioſus, ſi pede claudus, aut dorſo læſus, aut male habitus & ſtrigoſus reſtituatur, is qui mutuum dedit, jure merito dicere ſolet: Non eſt meus hic equus, ego alium dedi; ego equum ſine vitiis commodavi. Hoc tibi & Judex tuus, impure, objiciet. Non eſt meum hoc, quod reddis corpus; ego tibi caſtum purumque dedi: linguam à me manuſque inattaminatas accepiſti. Tu vero corpus immundum per libidinum ſordes volutatum, ſpurcitiis plenum, tu linguam manuſque impuras reſtituis. Animum ego tibi docilem & continentiæ capacem credidi, tu refers luxurie refertum. Redde quod debes.

c. Job. c. 9. v. 21.

Quid ad hæc dicere habebit Veneris mancipium? Quod Jobus ingemiſcens: Si repente, ait, interroget, quis reſpondebit ei *c*? Ad rem nimis quam aperte Paulus; Omne peccatum, inquit,

quit, quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. An neſcitis quoniam membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri *a*. Tu igitur qui ad Tribunal Chriſti ſtas, redde quod debes, redde corpus, redde manus, linguam, & oculos, quales accepiſti, non pejores, non immundiores.

a 1. Cor. c. 6. v. 18 & 19.

Annæus Seneca dicenti, neminem aliter quam quomodo natus eſt, exire è vita: Falſum eſt, inquit, pejores morimur, quam naſcimur. Noſtrum iſtud non naturæ vitium eſt. Illud de nobis conqueri debet, & dicere: Quid hoc eſt? Sine cupiditatibus vos genui, ſine timoribus, ſine ſuperſtitione, ſine perfidia, ceteriſque peſtibus. Quales intraſtis, exite. Quod debetis, reddite.

Sed heu tam ſecuri non morimur quam naſcimur, non tales eximus, quales intravimus, nec reddimus quod debemus. Quid enimvero impedit? Cauſa autem hæc eſt, inquit Seneca, quod inanes omnium bonorum ſumus, quorum, in fine vita deſiderio laboramus *. Nemo quam bene vivat ſed quam diu curat *b*.

b Sen. ep. 22. fine.

Hoc proprium eſt hominis libidine inſanientis, vitam vult longam, non

* *Es heiſt: Ich wolt ich wer fromb geweſen, aber jetzt will ichs nicht ſeyn.*

non castam, non emendatam. Sed tales ante judicium subinde judicantur, perinde si diceret Deus: Præfinitum Judicii tempus expectare non possum: abrumpenda est huic homini vita, ne nimium excrescat ejus luxuria.

Anno millesimo ducentesimo sexagesimo, Misnensis juvenis, ut amoribus suis potiretur, à mago in abditos ædium recessus se duci passus est. Hic sese simulacrum virginis, quam juvenis deperibat, spectandum dedit magico carmine adductum. Juvenis in amores suos pronissimus dum larvatæ virgini manum porrigit, à cacodæmone parieti alliditur, & miserabilem in modum necatur. Cadaver autem eo impetu projecit in magum, ut is diu semianimis jacuerit. I, nunc, & libidini pare, diabolum ad amplexus invita a Quid in arcano Judicio de hoc homine decretum sit, facile est judicare.

a Sifridus Presbyter Misnensis qui Compendium histor. ab Orbe condito usque ad annum. 1307. scripsit Anno 1569. editus Lipsiæ.

Recentius narrat non ignotus Ecclesiastes. Ante annos non multos Viennæ homo impurus & libidine contaminatus à diabolo sub noctis initium è lecto extractus per fenestras in aërem, inde in viri primatis stabulum perductus est. Hic equi sudare & calcitrare, famuli cum lumine accurrere. Interim cacodæmon cum præda sua avolans, in cellam miserum avexit, ibique in labrum

atra-

atramento tectorio plenum * conjecit. Dignissimum homine libidinoso balneum. Inde miser ab accurrentibus extractus, & in urbico Xenodochio curatus est. Res nota Viennæ, plurium oculatis testimoniis firmata *a*. En hi sunt revera, quod Angelus Tobiæ dixit, quibus prævalere potest dæmonium, nam cum suæ libidini vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos *b*.

De aliis constat qui libidinis vitium sæpius quidem, sed nunquam serio ejurarunt, in pristinas sordes identidem relapsi: demum morte subita extincti, ad Judicium heu penitus imparati, tot cooperti flagitiis sunt abrepti. Vitium Luxuriæ horrendum prorsus ac pene insanabile malum est. Non enim (quod Oseas affirmat) non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt *c*. Igitur voces meas repeto; Cessa impure, cessa cum Judice tuo ludere. Sat diu lusum est, cessa, & libidinem omnem ejura. Non parcet Judex resipiscere nolenti.

§. 6. Sextum, quod singulare hoc Judicium reddit terrificum, est *Gula, ebrietas, crapula*. Rex Babylonius Balthasar dum saliare celebraret epulum, jam

a Geor. Scherer Dominica 1. Quadr. conc. 3. punct. 2. mihi pag. 347.

b Tob. c. 6. v. 16. & 17.

c Oseæ c. 5. & 4.

* *In een Zuber voll Kienrasz.*

jam temulentus & hilaris præcipit, ut afferrentur vasa aurea & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo quod fuit in Hierusalem. Bibebant autem vinum, & laudabant deos suos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneosque & lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ, & rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum & compages renum ejus solvebantur & genua ejus ad se invicem collidebantur *a*. Unde huic regi tantus pavor & terror? Ab unico epistolio trium duntaxat vocularum: *Mane, Thecel, Phares*. Hoc epistolium ad omnes eos scribitur, qui jam morituri citantur ad Judicium. Summa litterarum hæc est.

a Dan. c. 9. v. 2. & seq.

Mane, Numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud. Vitæ tuæ dies ad ultimam usque horulam & punctulum numerati & completi sunt. Arithmeticus qui tibi & omnibus hominibus vivendi spatium per omnia omnino momenta adnumerat, sapientissimus est, omnia in mensura, & numero, & pondere disponens *b*, & constituens terminos qui præteriri non possunt *c*.

a Sap. c. 11. v. 21. c Job. c. 14. v. 5.

Thecel, appensus es in statera. Hæc duas

duas habet lances, in una divinæ leges, in altera humanæ actiones ponuntur, si hæ cum illis non conveniant, id libripens non dissimulabit. Omnes actiones, imo & cogitationes omnes improbæ velut adulterina moneta rejicientur.

Phares, divisum est regnum tuum. Hactenus in animum & corpus dominabaris, nunc partes istæ sejungentur; Corpus tabi & vermibus, orco animus aut cœlo assignabitur. Ergo dispone domui tuæ: in jus tibi ambulandum, reddenda ratio, sententia excipienda est.

Scripturam hanc quæso sæpius legamus, & vitæ brevitatem attentius consideremus. Ab inferis clamant captivi: Nos nati continuo desivimus esse; in malignitate nostra consumpti sumus *a*. a Sap. c. 5. v. 13. & 14.

§. 7. Ergo sobrii estote, & vigilate *b*. jam dies dicitur, jam dica scribitur, ad Judicem jam vocamur. b 1. Petr. c. 5. v. 8.

Ebrietas vitiorum omnium periculosissimum vitium. Nam si ebrius subito incursetur à morte, & ad Judicium abripiatur, heu in recenti re, in ipsissimo scelere deprehensus, quid Judici respondebit, æternæ mortis reus? Idcirco Christus de Judicio futuro disserens, illud singularissime monuit: Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus

vitæ,

vitæ, & superveniat in vos repentina dies ista *a*. Hinc illi sanctorum pavidi clamores. Clamat ad judicem Rex David: Non intres in judicium cum servo tuo *b*. Quacunque duxeris, promptus te sequar, Domine, pro te vinciri, verberari, mori paratissimus, modo me in arcanum examinis conclave non duxeris. Frustra preces; ductus est. Clamat Jobus: Etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor *c*. Clamat pro suis Ecclesia. Ante diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo, animam nostram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus, Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec reprehendi unquam poterit, nec corrumpi *d*. Clamat cum Jobo Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit ad judicandum Deus, & cum quæsierit, quid respondebo illi *e*? Angustiæ sunt mihi undique. Clamat Bernardus: Quid tam pavendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimæ sollicitudinis excogitari potest, quam judicandum adstare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto judice sententiam *f*? Clamat Hubertus Leodiensis

a Luc. c. 21. v. 34.

b Psal. 142. v. 2.

c Job. c. 9. v. 5.

d Chrysost. hom. 10. in Epist. 1. ad Cor.

e Job. c. 31. v. 14.

f Bern. in ps. Beati qui habitant serm. 8.

diensis antistes: Heu angor: jam in via est Judex, jam vociferantem audio: Redde rationem villicationis tuæ. Omnia sua repetit, & quidem cum usura. Clamat Cæsarius Arelatensis Episcopus: Quid judicii tempore facturi sumus, quando contra crucifixi Domini livores notæ peccatorum nostrorum, & maculæ libidinum proferentur? Quo vultu respiciet redemptio nostra perditionem nostram? Tanto graviora erunt nostra delicta, quanto majora se ostenderint divina beneficia *a*. Clamat Fridericus Imperator: Væ vobis Principes, nam quales vos aliis præstiteritis, talem ergo vos judicem sentietis *b*. Ergo & nostrum quilibet cum psalte regio clamet: Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, quis est; ut sciam quid desit mihi. Horam & momentum mei judicii nosse non cupio: scio enim hoc te facere non solere, nec id mihi ut sciam expedire. Sed agnoscam, ô Deus, vitæ vanitatem, vivam ut brevi moriturus, conscientiam lustrem ut tibi Judici paullo post responsurus. Remitte ergo mihi, ut refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero *c*.

a Cæs. hom. 23.

b Æn. Sylv. de dictis Alphonsi.

c Psal. 38. v. 5. & 14.

Finio hoc caput cum gemina præceptiuncula. Pelagius narrat religiosum senem interrogatum à juvene istud: Unde, Abba, cor meum tam

durum eſt, ut nec Deum quidem timeam. Huic ſenex prompte & ingenue: Deum ideo non times, quia teipſum non increpas, non arguis; Tibi ipſi omnia facillimus credis: non corriperis à teipſo. Hinc illa durities animi. Noſti primam omnium originem noſtram fuiſſe lutum. Hinc toti pene lutei ſumus. At vero lutum hoc à ſole vanæ *Complacentiæ* indureſcit. Hinc homo ſibi placens, facile in ſaxum obrigeſſit. Addidit ſenex: Memor eſto quia te oportet Deo ad Judicium occurrere *a*.

a Pelag. libello 3. nu. 22.

En geminam & optimam præceptionem. Prima eſt: Increpa, argue, judica teipſum, aliis benignus, tibi rigidus Altera: Hoc ſecretum ſingulare Judicium aſſidue cogita. Omnipotentis & omnia inſpicientis Judicium non effugies.

CAPUT X.

Quæ potiſſimum Judicium iſtud mitigent; ſeu,

Quinam in ratione reddenda imitandi.

EXperientia docemur veriſſime dictum ab Annæo Philoſopho: Homines amplius oculis quam auribus credunt, quia longum iter eſt per præcepta, breve & efficax per exempla *b*. Multæ leges, moroſa res; exemplo inſtruere, expeditum magiſterium. Moſi Deus prolixum opus faciendum

b Seneca ep. 6.

ciendum imperavit. Siquidem tot vasa, tam varii generis. tot cortinas, tot candelabri partes, tot annulos, tot tegumenta & velamina, tot alia utensilia fabrefieri dictavit, ut humana memoria queri potuerit ac dicere. Quis infinita hæc præcepta retineat? Ergo iter brevius ingrediamur. Ergo mi Moses, *Inspice*, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est *a*. Sic errantem aliquis in via expeditissime docet, si dicat: En præeuntes istos, tu eos sequere, non errabis.

a Exod. c. 25. v. 40.

Omnes quotquot vivimus, in via sumus ad Judicium: viæ prorsus variæ, quædam malæ & aviæ, quædam ancipites, aliæ erroribus implicitæ, quædam inexplicabiles, & ad interitum rectissimæ. At scimus tot centena millia hominum ante nos, ad hoc idem ipsum Judicium profectos. Hic consultissimum, eos omnino sequi, qui viam bonam rectamque cæteris exactius tenuerunt. De quo nunc plura.

§. 1. Ex omni numero qui prisca sanctitate claruerunt, duo solum sidera quæ viam nobis ad Judicium signant, contemplemur. Hussæus princeps Jobus, & Rex Hierosolymæus David divini tribunalis observantissimi fuerunt. De se ipso Jobus: Semper enim, inquit, quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pon-

dus ejus ferre non potui. Quid enim faciam cum surrexerit ad judicandum Deus? & cum quæsierit, quid respondebo illi*a*; Significantissime & incredibili artificio expressit suum quem gereret, Judicii metum. Quasi tumentes, ait, super me fluctus Judicem meum formido.

a Job. c. 31. v. 23. & 14.

Cum rapax flumen insolenter auctum jam ruptis aggeribus, aut in vicinam planitiem excurrit, aut præceps per saxa ruit, aut aquarum montem in domum invehit, viator qui obvius tendit, ineluctabilem moriendi necessitatem in oculis habet. Viam relegat? cursu superabitur à flumine, & dum fugiet, comprehendetur. Hac illac declinet? Ubique & undique aquæ. Contra flumen eat? præsentissima mors. Locus effugii nullus. Sic angoribus pene ante mortem exanimatur. Eadem est ratio, cum aut subitus imber & procellosa tempestas, aut cataracta * viatorem mediis campis deprehendunt, aut cum in mari decumani fluctus in navim se infundunt. Nusquam hic effugium; mors proxima est. Ita Jobus: Divini tribunalis horror, inquit, velut ingens aquarum mons contra me in caput meum devolvitur, quacunque fugero, non effugiam; quicquid adversus aquæ impetum obmolitus fuero heu non effugiam: nihil auxilii, nihil spei, nihil consilii superest, non effugiam Judi-

* Wolckenbruch.

Judicium. Dei Tribunal ineluctabile. Scio me Deo Judici sistendum, scio. Censorios Dei oculos & Judicium subiturus sum, scio. Sed heu nescio, quid judicanti sim responsurus. Interea tamen tanto mitiorem sibi promittebat Judicem, quanto ipse in pauperes benignior fuisset & liberalior. Nam protinus adjungit: Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ exspectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea *a*. a Ibid. v. 16. & seqq.

Hæc assidua imminentis Judicii meditatio, & in egenos tanta liberalitas utique Judicem valde mitigarunt.

Hebræus rex David, Judicium divinum non minus formidans, imo in his ipsis cogitationibus assiduus: Omnia, inquit, judicia ejus in conspectu meo *b*. Judicia Domini vera, justificata in semetipsa *c*. Memor fui Judiciorum tuorum à sæculo Domine. Cognovi Domine quia æquitas Judicia tua. Confige timore tuo carnes meas: à Judiciis enim tuis timui *d*. Atque hinc David post primum lapsum cautissimus, vir secundum voluntatem Dei. Jugis divini Judicii memoria & metus ad illud sanctitatis culmen hunc regem evexerunt. b Psal. 17. v. 23. c Psal. 18. v. 10 d Ps. 118. v. 52. & v. 75. & v. 120.

2. In lege nova plurimi quamvis amicissimi Deo, ad divinum tamen Judicium subeundum non perfunctorie se pararunt. Hos indistincte referemus.

Franciscus Assisias, etsi ad intimam cum Deo familiaritatem pervenerit, quo tamen purior ante suum Judicem staret, nudus nuda humo mori voluit, ut qua liceret, ipsius Judicis in cruce expirantis imitaretur exemplum. Idem beati Joannis Euangelium de Christo patiente sibi prælegi jussit. Dein ubi suis patientiam, paupertatem, obedientiam commendasset, psalmum centesimum quadragesimum primum recitare orsus est: Voce mea ad dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum. Effundo in conspectu ejus orationem meam & tribulationem meam ante ipsum pronuntio, &c. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant justi donec retribuas mihi *a*. Sub hæc verba in sui Judicis paternas manus se collocavit.

a Psal. 14. v. 1. 2. & 8.

Ludovicus XI. Rex Galliarum, Anno Christiano millesimo ducentesimo septuagesimo, letali morbo correptus instiit ardenter hunc in modum precari: Fac nos Domine prospera mundi despicere, & nulla ejus adversa formidare. Cumque sacerdos sacrum viaticum porrecturus ex more quæreret: Num Christum Dominum præsentem crederet? Cui rex; Credo, inquit, idque tam certa fide, ac si eum ante me cernerem ea forma qua cælum ascendit. Sub luctam ultimam dixit: Ego autem in multitudine miseri-

ſericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum, in timore tuo. Domine deduc me in juſtitia tua *a*. Ita feliciter ad Judicem ſuum migravit. En, Chriſtiane, fac ſecundum exemplar, quod tibi monſtratum eſt, in hominum pauperrimo & regum potentiſſimo.

a Pſa. 5. v. 8. & 9.

Refert Stobæus interrogatum Arimneſtum, quid in vita homini potiſſimum expediret? Bene mori, ait. Nil profecto exoptatius, quam ad tibunal illud non imperatum evocari, & brevi huc tranſitu migrare in cælum.

Arnulphus nobilis Flander à Bernardo Claravallenſi ad vitam religioſam non ſine miraculo ductus, cum ſub exitum vitæ, colico dolore infeſtaretur, jam Sacramentis munitus ſubito exclamavit: Vera ſunt omnia, Domine Jeſu, vera ſunt quæ dixiſti. Erant, qui putarent eum vi morbi delirare lingua, & aliena loqui. At ille repetens eadem confirmabit veriſſime à Chriſto promiſſum: Nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem aut filios aut agros propter me, & propter Euangelium: qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, & in ſeculo futuro, vitam æternam *b*. Nec illud eſſe poterit irritum promiſſum: Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda. Vincenti dabo manna abſconditum *c*.

b Mar c. 10. v. 22. & 30.

c Apoc. c. 2. v. 11. & 17.

§. 3. Fuerunt, ſed admodum pauci, qui profecturi ad judicium, ſuaviter ſubriderent, bono Conſcientiæ teſtimonio freti.

Priſcus ſcriptor Gregorius Turonenſis refert in beatæ Radægundis cœnobio Virginem, cui Diſciola nomen, beati Salvii Albigenſis Epiſcopi neptem ſingulari hac felicitate obiiſſe. Cum in morbo cubaret, jamque ultimus & fatalis dies adeſſet, ægra velut revaleſcens ſuæ familiæ ſororibus dixit: allevatum corpus ſentio & à doloribus liberum. Ite meæ ſorores, & ſollicitudini veſtræ ſpatium date reſpirandi, & ego quoque paullulum quieſcam. Abierunt ergo in ægrotantis gratiam. Paullo poſt ad ægram reviſentes viderunt eam paſſis in cœlum brachiis, hæc velut ſolam proloqui: Benedic mihi ſancte, ac famule Dei excelſi. Ecce jam tertio fatigaris hodie mei cauſſa. Cumque interrogarent quæ lectulo adſtabant, ad quem hæc verba diceret? verbulo reſpondit. Poſt breve temporis intervallum & loqui, & ridere cœpit. Ita ſpe mitiſſimæ ſententiæ læta tranſiit ad Judicium. Examine corpus pro more lotum tam niveo candore prænituit, ut antiſtita nullum reperire linteum potuerit, quod cadaveris candorem inſolitum æquaret *a*.

a Greg. Tyron. l. 6. hiſt Franc. c. 29. initio, ubi plura addit miranda,

Cameracenſis Proepiſcopus rem teſta-

testatissimam recensens. Vidi, ait, matronam nobilem, quæ brevi post initum conjugium omnes voluptatum illecebras extreme cœpit odisse, fastidiens quicquid vanitatem aut petulantiam olebat. Nec vero unquam ridere visa est, nisi modeste & inter optimæ notæ homines. Domi velut ancillarum infima, vili habitu serviebat. Nec ægre tulit maritus hanc suæ conjugis insolentem sanctimoniam. Non diu sanitas stetit tam piæ fæminæ. Morbo letali occupata, jamque morti proxima sine voce ac usu sensuum diu jacuit, diductis tandem oculis & cælo sublatis in lætissimum risum erupit, nil ulterius locuta. Ita feliciter, & ridendo adiit Tribunal. Amœna ridentis facies etiam in cadavere remansit *a*. Idem Auctor: Hoc ipsum, inquit, ego meis oculis una cum sacerdote spectavi, in pauperculæ mulieris tugurio. Hic innocens puerulus cum animam ageret, primo quidem visus est angi & torqueri, dein subito apertis oculis cœlum suspiciens, vultu, totoque corpore gestiebat, risu tam valido concussus, ut extra domum audiri potuerit. Nec dubitamus inquit, qui hæc vidimus, quin singulari angelorum occursu, exhilaratus sit. Nil conscire sibi, beatitudinis principium.

a Tho. Cantiprat. l. 2. mirac. c. 50. v. 8.

Adjungit scriptor: In morte quos-

dam & risisse & cecinisse compertum est, dum scilicet futuras delicias occulto sensu prælibarent. Ex horum numero quidam in divi Dominici familia Brugis fuit, vir doctus & sanctus. Qui graviter decumbens, quanto erat morti vicinior, tanto visus est esse lætior. Hunc sociorum unus non sine lacrymis rogavit, si quid solatii singularis à Deo acciperet, ne se celaret. Cui moribundus: Jam, inquit, accepi, nam Dominum Jesum, Judicem meum brevi adfututum spero. Et ego, ait alter, per hunc ipsum te rogo, ut si quod speras, videris, manu saltem nutuve des signum. Faciam, inquit, æger, si quidem Dominus id permiserit. Ab hoc die tertia ingravescente jam morbo domestici accurrunt, & lectulo affusi spiritum migraturum Judici commendant. Dum precantur, en moribundus leniter attollit manum, & loquentem digitum in certum locum intendit, & voce quamvis debili ac fracta canere conatur: In Galilæa Jesum videbimus, sicut dixit nobis, Alleluja. Dixit & ad Judicem lætus migravit *a*.

De his talibus licebit illud Jobi affirmare: Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis. Donec impleatur risu os tuum, & labia tua jubilo *b*. Os justorum, inquit Gregorius, tunc risu reple-

a Idem loco quem supra laudavimus. De pluribus, qui sub mortem riserunt Cæsarius l. 7. c. 53. & 54.

b Job. c. 8. v. 20. & 21.

replebitur, cum eorum corda finitis peregrinationum fletibus, æternæ lætitiæ exultatione satiabuntur. De hoc risu Salomon & Siracides dixerunt. Ridebit in die novissimo. Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur *a*. Et hoc ipsum repetens; Timenti Dominum, inquit, bene erit, & in diebus consummationis illius benedicetur.

a Prov. c. 31. v. 25. Eccli. c. 1. v. 13. & 19.

Hujus sub mortem lætitiæ umbram aliquam vix unus alterve inter idololatras expressit. Theramenes Atheniensis in publica custodia coactus mori, porrectam veneni potionem non dubitanter hausit. Quodque ex ea superfuerat, jocabundus illisum humo clarum edere sonum coegit. Reddensque servo publico, qui eam tradiderat: Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum ad eum continuo perferas. Erat Critias ex triginta tyrannis crudelissimus. Profecto, inquit Valerius, supplicio est se liberare, tam facile supplicium perpeti. Itaque Theramenes perinde ac in domestico lectulo moriens, vita excessit. Inimicorum æstimatione punitus, suo judicio finitus *b*.

b Valer. l. 3. c. 2.

Longe sanctius Plato monachus, vir omni virtutum laude ornatissimus, qui & carceres, & exilium pro Christo ferre didicit. Plurimis demum labori-

laboribus & ſenio fractus, non ſine gaudio ſepulchrum ſuum contemplatus eſt, egitque Deo gratias, quod ſervulum indignum ad illud ævi, & ad hunc portum perduxiſſet. Ita mortem ſereno ac hilari vultu tanquam laborum omnium metam & æternæ lætitiæ principium ſalutavit. Nec tamen eorum quicquam omiſit, quæ hominem paullo poſt Judici ſiſtendum facere deceret. Quia vero Chriſtum Dominum, non tam ut Judicem rigidum, quam ut patrem amantiſſimum jam eminus conſpiciebat, hoc ſibi carmen funebre modulatus eſt: *Reſurgent mortui, & exſurgent qui ſunt in monumentis, & lætabuntur qui ſunt in terra.*

Cum iſtud & ipſe caneret, & alios, ut ſibi vocem præeunti accinerent, hortaretur, dextrorſum caput ſubmittens pacatiſſimus Chriſto Judici ſe commiſit *a*.

Quam præclare ac vere dixit Auguſtinus; Noli timere: non poteſt male mori, qui bene vixit *b*. Quo vita delicatior & ſolutior, eo mors plerumque formidoloſior & triſtior. Quo auſterior vita vel afflictior, hoc fere mors ſecurior ac lætior eſt.

§. 4. Pelagius Græcus interpres refert ſenem religioſiſſimum in Scythia morbo fatali & ultimo conflictatum. Cumque non pauci lectulum morientis cingerent, & optimi patris

a Plato monachorum montis Olympi abbas poſt plurima certamina obiit an. 812. die 4. Apr. de quo Cæſ. Baron. tom. 9. Annalium.

b Aug. l. de diſciplina Chriſtiana c. 12.

tris imminentem obitum deflerent, ſenex oculos inſolito modo circumvolvens ſemel iterumque riſit. Mirabantur qui adſtabant, atque etiam quærebant, cur flentibus ceteris ſolus rideret? His moribundus triplicem aſſignans cauſſam: Ego, inquit, riſi, quia vos timetis mortem omnibus communem, nemini non ſubeundam. Deinde riſi, quia cum mortem timeatis, nihilominus vos parum ſollicite paratis ad mortem. Riſi tertium, quandoquidem vos plorare cerno, quos lætari conveniret, cum ego nunc à laboribus tranſeam ad requiem. Hæc ubi dixit, oculos clauſit, & abiit ad Judicium *a*. Mala mors, inquit Auguſtinus, putanda non eſt; quam bona vita præceſſerit *b*.

Quod quidem in Urſino presbytero videre eſt. Hic, beato Gregorio teſte, poſt quadrageſimum ſacerdotii annum ad vitæ finem pervenit. Jamque proximus divino Tribunali; ſubito admirabili cum lætitia proclamavit: Bene veniant domini mei, bene veniant. Et unde hoc mihi, ut ad ſervulum infimum dignentur reviſere? Gratias ago, maximas ago gratias. Jamque venio, venio; en adſum Cumque hoc ſæpius ingeminaret, familiares, qui circumſteterant, quæſiverunt, quibus hoc diceret? At ille; Nunquid, ait, beatos Apoſtolos Petrum & Paulum non cer-

a Pelagius l. 11. n. 52. apud Roſweid. p. 612.

b Aug. l. 1. de civit. c. 11.

cernitis? Ad quos denuo conversus; Ecce venio, dicebat, ecce venio. Inter quæ verba felicissimo comitatu hoc stipatus, ad audiendum Judicem pervenit.

Addit Gregorius hæc ipsa verba; Plerumque contingit justis, ut in morte sua sanctorum præcedentium visiones aspiciant, ne ipsam mortis suæ pœnalem sententiam pertimescant, sed dum eorum menti supernorum civium societas ostenditur, à carnis suæ copula sine doloris, & formidinis fatigatione solvantur *a*.

Christus Dominus de isthoc ad Tribunal transitu nos sedulo commonefaciens; Et ego vobis dico, inquit; facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula *b*. Mature ambiendi sunt amici Judicis, ut mitem nobis sententiam exorent. Qua vero ratione commodissime id fiat, Trismegistus meus docebit *c*. In magnam profecto fiduciam reum jam judicandum erigent hi Judicis amici, si nobis eos maturis obsequiis conciliaverimus.

a Greg. lib. 4. dial. c. 11. fine.

b Luc. c. 16. v. 9.

c Trismegistus l. 2. c. 6. toto.

Imo ipse Judex pronissimus est suis Judicii metum ac horrorem imminuere. Idcirco moribundis compluribus sese spectabilem exhibuit, antequam eos in secretum examinis conclave * duceret; Perinde si di-

* *In das geheime Richtstublein.*

dixiſſet; En ego mi moribunde, frater tuus & ſervator tuus ſum, quamvis & Judex tuus, officio mihi à Patre demandato. Non eſt quod nimium formides. Metuant & contremiſcant hoſtes mei. Tu hactenus in amicorum, imo & fratrum meorum numero eras.

Nam in tribus maxime tuam mihi fidem probaſti. Singularem in adverſis patientiam conſervaſti. Deinde neminem judicaſti; Sciebas enim hoc mei eſſe muneris, & ſoli mihi jus gladii conceſſum. Denique voluntatem tuam in rebus omnibus ad voluntatem meam conformaſti; id ſaltem facere conatus es. Euge ſerve bone, Euge fidelis amice ac frater. Nunc quidem mortalitatis lege ad Tribunal meum evocaris. Sed animum erige & mihi fide, non tam Judicem invenies, quam Patrem.

Ita Chriſtus Antonino Patavino in hymnum erumpenti, ita Thraſillæ Gregorii Pontificis amitæ, ita compluribus aliis ſub mortem viſus eſt.

Anno milleſimo octogeſimo octavo Berengarius annorum prope nonaginta præfracti homo ingenii, & in Euchariſtiæ myſterium ſingulariter contumax, poſt tot libros contra ipſum ſcriptos, poſt tot congreſſus cum eruditis inſtitutos, poſt tot

Con-

Concilia adversus eum coacta, demum ipso die Epiphaniæ Domini jam morti ac Judicio proximus, contumacia cedens & ad confessionem erroris adductus, non sine gemitu hæc verba pronuntiavit: *Hodie apparebit mihi Dominus meus Jesus Christus, propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam; vel propter alios à me seductos, ut timeo, ad pœnam.*

Observa Lector, ante Judicium errores revocandos, famam reddendam, ablata restituenda *a*.

a Cæsar Baron. ad dictum annum 1088.

Sed priore lætior in jus divinum adiit Thibarensis Episcopus Felix, qui capite plectendus, cum jam duceretur, alta voce sic precatus est: Domine Jesu, gratias tibi ago, quod ad annum quinquagesimum sextum ætate pervenerim. Jamque quatuor sunt, quæ me plurimum solentur. Veritatem prædicavi, sacros codices non tradidi, virginitatem servavi, & nunc propter te cervicem securi præbeo. Justitiam ante Judicium parat, cui curæ ac cordi est, veritatem amare, divini verbi conciones frequentare, sui status pudicitiam tueri, mortem æquo & prompto animo tolerare. Huic tali homini Isaias optime precatus: Veniat pax, inquit, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua *b*. Huic homini bene erit in extremis; hic ridebit in die novissimo, dicetque cum bea-

b Is. c. 57. v. 2.

beato Ambrosio: Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus.

§. 5. Beatus Gregorius rem sibi compertissimam enarrans: Nonnunquam, ait, Omnipotens Deus trepidantium mentes quibusdam prius revelationibus roborat, ut in morte minime pertimescant. Cur autem Deus quibusdam sanctissimis viris horrorem Judicii non ademerit, ex eodem scriptore suo loco docebimus. Porro sic loquitur Gregorius: Quidam mecum in monasterio vivebat, Antonius nomine, qui quotidianis suspiriis ac lacrimis ad cælestis patriæ voluptates anhelabat. Solebat autem studiosissime divini eloquii verba meditari, non hauriendæ inde scientiæ, sed eliciendis lacrimis & animo ad cælestia erigendo. Hoc enim agebat, ut ubi mens ejuscemodi meditationibus incaluisset, tanto promptius iis, quæ fluxa sunt, excussis, ad beatam illam patriam evolaret. Dum sacris his studiis inhæret, visus est sibi secundum quietem has audire voces: Paratus esto; migrabis brevi. At ille simplici candore: Non est, inquit, mihi viaticum ad hoc iter. Cui protinus responsum est. Si quidem de peccatis agitur: veniam iis dat Deus. Audiit hæc, nec tamen in metu esse desiit. Eadem ergo vox sequenti etiam nocte ad au-

res allapſa mentem ad ſubeundum Judicium incredibiliter roboravit. Quinto ab hoc die, jam multo quam antea fidentiore animo ad Judicem, uti erat monitus, migravit *a*.

a Greg. lib. 4. dial. c. 47.

Quemadmodum indolem equi ex capite, auribus, & ore noſtri equiſones cenſent & æſtimant, ita Judicii hujus ac ſententiæ bonus aut malus exitus ab anteacta vita petendus. Conſtans virtutis ſtudium, mite ſequitur Judicium; piam vitam, grata ſententia, ſi religioſus fuit animus, Judex erit benignus.

In ejus rei teſtimonium Hieronymus Platus, quæ ipſe inter religioſos viros vidit & audivit commemorans. Fuit unus aliquis, ait, cui cum denundiatum eſſet, inſtare diſceſſum, ingenti gaudio elatus, ter illum qui hoc denuntiabat, arcte complexus eſt. Alter cum idem audiiſſet, ſe ſcilicet ad Chriſtum judicem vocari, quicquid infirmæ voculæ, ac pene jam conſumptæ habuit, id totum collegit, & cum maxima lætitiæ ſignificatione orſus eſt hymnum dicere, Te Deum Laudamus. Alium etiam ſcimus, inquit, fugiente jam anima, inflexa in cantum voce verſiculum è pſalmis recitaſſe: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus *b*; & in ipſo verſu expiraſſe. Addit.

b Pſa. 121. v. 1.

Guiliel-

Guilielmus Elfinſthonius, gente ac patria Scotus, ſanguine, ingenio, virtute nobilis, pene adoleſcens in Societatis famaliam admiſſus eſt. Hic nondum exacto menſe integro in letalem febrem incidit. In eo morbo ita ſe geſſit ut incredibilem ſemper alacritatem & verbis, & vultu, ipſiſque factis præ ſe ferret, nec ſatiari poſſet agendis Deo gratiis quod eo loci moreretur. Extremo ferme ſpiritu, cum in cubiculum confertim introëuntes videret, in hanc ipſam vocem erupit: O mortem, inquit, glorioſam tot Angelorum agminibus ſtipatam. Quin etiam ingenti lætitia perfuſus: Non videtis, inquit, non videtis Angelos ſimulque ſuum tutelarem Angelum compellans, aliquamdiu cum illo ita locutus eſt, perinde ſi eum oculis intueretur. Ab hoc ſignificatum ſibi, ajebat, miriſſimum fore Judicium Quærente autem neſcio, quo, qua forma is Angelus tutelaris foret, adoleſcentem quendam, qui tum aderat, indicavit, cui ſimilem cenſeret. Ea mox dulcedine morientis ſpiritus perfundebatur, ut ipſum etiam corpus, quantumvis morbo & mo te vicina fractum inſolitis motibus ſuper lectulo velut exiliens ac geſtiens agitaretur, non ſine admiratione omnium, qui ſimile quid vidiſſe non meminerant. Subinde hic

idem moribundus adoleſcens, oculos poſt cervical reflectens oſtendebat ſe aliquid ibi ſpectare, quo majorem in modum oblectaretur. Inter quæ gaudia repente conſiſtens, tanquam juſſus Judici jam jam locuturo attendere. Ita placidiſſime ſopitus ad Tribunal tranſiit *a*.

a Platus de bono ſtatu Relig. l. 2. c. 31. fine

Recte arbitror, ejuſcemodi mortem, diem Paſchatis, hoc eſt, tranſitus vocemus, quo ad immortalitatem tranſiit animus, ſuo tempore laboris ſui ſocium in gaudiorum ſocietatem adſciturus.

§. 6. Anno Chriſtiano milleſimo ſexageſimo quinto Ferdinandus Magnus Rex Caſtellæ & Legionis virtute militari, & victoriis inſignis, ipſo die naſcentis Chriſti, morbo tentari cœpit, in templo poſtridie regio prorſus cultu ornatus, & aurea corona redimitus ad templum præſulibus comitantibus deferri voluit. Hic æger ſe purpura, omnique regio cultu exuens, & è capite gemmatum diadema detrahens omnia ſimul in ara reponi juſſit, ut ita quæ à Deo accepiſſet, Deo reſtitueret. Poſt hæc lacrimis infuſus templi pavimento ſe aſternens, veniam noxarum ſupplex petiit. Ubi pœnitentiæ modum Epiſcopi ſtatuiſſent, cilicio indutus, & cinere aſperſus, die tertia in eodem templo ſancte obiens ſuo ſe ſtitit Judici, poſtquam annis quadraginta, menſe

menſe uno, diebus undecim imperaſſet. Huic regi etiamnum incolumi diem obitus divus Iſidorus prædixit *a*.

a Cæſar Isaron. Ann. 1065. & eodem Spondanus n. 4.

Et ecce de his omnibus beati Pauli veriſſimum vaticinium: Quorum finis erit ſecundum opera ipſorum *b*. Non poteſt male mori, qui bene vixerit. In teſtem, alium produco regem.

b 2 Cor. c. 11. v. 15.

Anno Chriſtiano milleſimo centeſimo trigeſimo ſexto Ludovicus Craſſus Rex Galliarum, cum annis triginta regno præfuiſſet, anno ætatis ſexageſimo, ad impendens Judicium ita ſe comparavit, ut poſt largiſſimam in pauperes & templa diſtributam ſtipem, exomologeſin ſæpius iterarit, profeſſionem fidei ediderit, Euchariſtiam in viaticum ſumpſerit. Quibus omnibus peractis, humi tapetem ſterni, eumque in Crucis formam cinere perſpergi, & in eo ſe collocari voluit. Hoc habitu, hac animi, corporiſque præparatione ſuum Judicem operiri voluit.

Satis abunde nos docent hæc hominum faſtigia, tanti Principes, qua præparatione, qua reverentia ſummus Judex ſit adeundus, qui, ut Iſaias loquitur, ponit in pondere Judicium, & Juſtitiam in menſura *c*. Et quis Regum aut Cæſarum dicet ei: Indica mihi, cur me ita judices *d*?

c Iſa. c. 28. v. 17.

d Job. c. 10. v. 2.

Verum ut habeat uterque ſexus, quibus cupiat per imitationem aſſimilari, qua ratione feminæ ad ſub-

eundum Judicium se pararint, paucula subjungimus.

Beata Paula Romana, nobilissima matrona, quæ Hieronymum habuit panegyristen, jam morti ac judicio proxima, illud è psalmis recitabat: Domine, dilexi decorem domus tuæ. Quam dilecta tabernacula tua, Domine, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini *a*. Cumque interrogaretur à Hieronymo, cur taceret, an aliquid doleret? Græco sermone respondit: Nihil se habere molestiæ; quieta omnia sentire. Post obmutuit. & clausis oculis, quasi jam mortalia despiceret, illos eosdem versiculos repetiit, sed voce tam gracili ac tenui, ut à circumstantibus vix audiri posset, digitumque ori admovens, crucis signum pingebat in labiis. Jamque spiritus deficiebat & anhelabat in mortem, animaque erumpere, ac suo sese Judici committere gestiebat *b*.

a Psal. 23. v. 8. & Psal. 83. v. 1.

b Hieron. tom. 1. epi. 27. circa finem, mihi pag. 81.

O felix iter ad hoc tribunal, quod tanto securius, quanto proprius & avidius suscipitur.

Elisabetha illa Ungari Regis filia, illa omnium egenorum mater laudatissima, diem mortis præscivit & prædixit. Ultimis diebus præter virum Religiosum, cui conscientiam commiserat, & domesticas ancillas neminem admisit, ejusque rei rationem significantius adjungens. Ad

Tribunal Judicis, ajebat, dicenda eſt * cauſſa; abſint curæ mortales. Quo autem cauſſam ſuam redderet meliorem, ipſum Judicem ex aſſe hæredem in pauperibus ſcripſit; unicam eamque vilem veſtem ſibi tegendæ retinuit. Ita ſacris omnibus expiata ad vadimonium venit *.

Non multum abſimili pietate beata Mechtildis ad audiendam Judicis ſententiam ſe diſpoſuit. Nam cum ei anima jam pene in extremis labris hæreret, nihilominus illud majori ſenſu quam voce identidem repetebat: Jeſu bone, bone Jeſu. Quibus verbis, quo aſpiraret, ſatis ſignificabat.

Tam bonæ mentis hominem Jobus conſolatione permulcens: In ſex tribulationibus *a*, inquit, liberabit te, & in ſeptima *b* non tanget te malum. In vaſtitate & fame ridebis: & beſtias terræ *c* non formidabis. Et ſcies quod pacem *d* habeat tabernaculum tuum. Ingredieris in abundantia ſepulchrum *e*, ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo *f*.

Quæ præclare Gregorius exponens: Nos, inquit, in ſex tribulationibus Dominus liberat, ne nos in ſeptima malum tangat: quia per paternæ

Vor Gericht erſchinen. Anno 1231. Vide P. Matthæum Raderum tom. 1. Bavariæ Sanctæ in fine Vitæ S. Elizabethæ. a Per miſerias hujus vitæ, quæ veluti ſex hebdomadis dies continet. b Judicii arcani. c Diabolos. d Ubi pax conſcientiæ ibi omnia bona. e Suo nimirum tempore non demeſſus in herba, non conculcatus ante ſpicam & granum, ut inauſpicata aut damnata ſeges: ſed ut triticum jam maturum & plenum quod tempore ſuo conditur in horreum. f Job. c. 5. verſ. 19. & ſeqq.

næ pietatis eruditionem, præsentis vitæ labore nos atterit, sed in adventu Judicis à verbere abscondit, ut tanto tunc ad salutem certiores exhibeat, quanto nunc nos flagella durius secant. Callidus autem adversarius, bestia terræ dicitur, quia ad rapiendas mortis tempore peccatorum animas violentia crudelitatis efferatur: Quos enim viventes blandiens decipit, morientes sæviens rapit. Illi igitur terræ bestiam morientes timent, qui Conditoris sui potentiam viventes non timent. At viri sancti quia divinæ se formidini medullitus subdunt, omne in adversarii adventu pondus timoris abjiciunt. Viventes timent Judicem, ne morientis metuant accusatorem *a*. Quisquis igitur hostem modo blandientem non sequeris, eum in morte sævientem non timebis.

a Greg. lib. 6. moral. c. 15. initio & c. 16. ante medium.

§. 7. Theologus & Ecclesiastes è divi Dominici familia rem testatissimam narrans: Norimbergæ, inquit, Virgo fuit religiosissima, à fortunis quidem egena, sed dives virtutibus: victu ac vestitu vili, sed pudicitia & castitate singulari, & iis moribus, quibus nemo jure potuisset obtrectare. Unum deerat, uti nihil ex omni parte beatum: assiduis conscientiæ stimulis male accipiebatur, hinc ad omnia trepidabat, in omnibus timida & anxia; & quod miserum,

post omnem sui accusationem vix unquam sibi satisfaciebat, nescio quid latentium adhuc nævorum suspicata. Imo, quod ejusmodi homines fere solent, pleraque omnia errata, noxas letales interpretabatur. Sic animo semper ægro ac saucio quietem nullam capiebat.

Miserum certe vivendi genus, sed non adeo periculosum, nam tales vix unquam gravius delinquunt. Sola laborant partim ignorantia, partim diffidentia: procul ab his nequitia est. Adeo autem virginem illam hic conscientiæ pavor viribus extenuaverat, ut macies corpus exederet, animum sollicitudo. Nec sine caussa illi à delirio aut insania metuebatur. Illud tamen boni restabat: iis quibus conscientiam commiserat. non erat refractaria; obediebat utcunque, sed tristis ac pusillanimis. Ita morbus eam lecto dejiciebat, vitæ finis, & Christi Tribunal imminebat. Hic subita mutatio deprehensa. Nam contra spem omnium triduo ante mortem adeo timor omnis & pusillanimitas eam infestare desiit, ut conscientia illius jam tranquilla & serena nihil fluctuantis æstus retinuerit. Interrogabatur moribunda, an nihil amplius conscientia obturbaret? Nihil, ajebat, jam Domino Jesu, cujus sanguine lota sum, plenissime fido a. Ita

a Notent hoc obsecro homines tot scrupulorum, superstitionum, terroris, metus, sollicitudinum aculeis confixi. Notent hic,

ſacris omnibus curata mundo placidiſſime exceſſit, & vadimonium ſuum obiit.

Huic geminum Theologus, quem dixi, adjungens: Novi, ait, matronam nobilem & opulentam, Catharina de Weſthauſen audiebat. Hæc conjuge Argentorati mortuo, in Virginum religioſam familiam tranſiit. Nihil huic feminæ virtutis cenſebatur deeſſe, niſi quod perpetua conſcientiæ trepidatione laboraret *, & tuta omnia timeret. Interim tamen prudentum virorum judicio ſe ſubmittebat. Illud ſolum timebatur, ne ubi vita ad mortem & judicium declinaret angores nimium aucti conſcientiam mole ſua obruerent. Sed contra prorſus evenit. Nam Catharina divino Tribunali jam propinqua omnem laborantis conſcientiæ pavorem in lætitiam mutatam ſentiens: Noſtis, ajebat, quantos pavores, ægritudines, ac fluctus conſcientiæ paſſa ſim. Nunc optimus Deus quietem dedit ab omni angore ac morſu tot ſollicitudinum. Divinæ Voluntati penitus acquieſco. Conditoris mei gratiæ me totam committo: Fido Deo. Jamque ſacro viatico inſtructa, fiduciæ plena in manus Judicis animam efflavit a.

Vociferatur olim perverſus Balaam, & ardenter optans: Moriatur, inquit,

a Joan. Nider Th. D. l. 2. de formicis c. 12. ſeu ult.

* *Voller Scrupel.*

quit, anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia *a*, Frustra, mi Balaam, frustra hæc optas infecundum & inane hoc votum est. Tu potius, si serio agis, vociferare ac opta: Vivat anima mea vita Justorum, & fiat initium ac progressus meus horum similis. Vis mori cum Justis? Cum Justis & vive. Non moritur Romæ, qui Romæ non vixerit. Si Bernardo credimus, arcanum illud Judicium nemo felicius adit quam *peregrinus, mortuus, crucifixus.* Explicamus hæc paucis.

a Num. c. 23. v. 10.

Peregrinus via regia incedit, non hac aut illac otiose declinat, si forte jurgantes viderit, non attendit, si choros agitantes, transit, quia peregrinus est, nec ad se ista spectare censet. Ad viæ terminum, ad patriam suspirat, eo properat, victum ac vestitum viliorem curat, nec aliis vult onerari. Huic in votis est mori. Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino *b*.

b 2 Cor. c. 5. v. 6.

Sed peregrino melior est *Mortuus*, qui possit dicere: Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus *c*. Ad cetera omnia sum mortuus, hæc non sentio, ista non attendo, illa non curo: si quæ vero sunt Christi, hæc me vivum inveniunt & paratum. Hic non mori solum optat, sed jam mortuus est, nec aliud curat, quam digne coram Judice appa-

c Galat c. 2. v. 20.

apparere. Ita mortuus optima ad Judicium via graditur.

Sed hac ipsa melior est ea qua *Crucifixus* ad Judicem Crucifixum tendit. Hic de cruce vociferatur cum Paulo: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo *a*. Non solum mortuus, sed & crucifixus sum mundo, ego illi & ipse mihi. Omnia quæ mundus amat, mihi crux sunt; laudes, divitiæ, voluptates, honores, & quicquid mundo pretiosum est; mihi lutum est, quæ mundus, ut lutum calcat, hæc ego amplector & osculor pronissimo affectu, imo vero & glorior in cruce Domini, jucundum est mihi pro Christo pati; malo jam crucifigi, quam angelorum choris inseri. Quoniam propter te, Domine, mortificamur tota die *b*.

a Gala. c. 6. v. 14.

b Ps. 43 v. 22.

Num iste primo & secundo non superior est? Nam peregrinus subinde minus memor patriæ, curiosiore aspectu aut colloquio retardatur, ut tardius aut penitus non perveniat, quo destinatum ducebat iter: Mortuus nec blanda curat, nec aspera; neutris moveri se sinit, quia neutra sentit. At vero crucifixus, mundi blandimenta odit ac rejicit, injurias omnes & quicquid asperi ac duri sentit, hilariter excipit, constanter tolerat, crucifixo Domino quam simil-

millimum fieri, primum honorem reputat, pro Christo; cum Christo crucifigi inter beneficia numerat. Hic vir, hic est qui lætus & fiduciæ plenissimus ad Judicium velut ad triumphum properat. Pensemus singuli, ait Bernardus, in quo quisque gradu sit positus, & studeamus proficere de die in diem *a*. Ad Judicium nemo securius festinat, quam qui quotidie, qui quavis hora ad illud se præparat.

a Bern. serm.7. de quadr. mihi p. 118.

Expli-

Explicatio
Imaginis tertiæ.

Actum eſt; Ilicet lata eſt ſententia. * Sed qualis? Nobis id ſcire nefas. Arcanum, arcaniſſimum eſt hoc Judicium. Ideo nos tam Angelos quam Diabolos ad abducendum promptos paratos, & coronas Tribunali diſpares appingimus, quia decretum hoc ultimum ignoramus, dum vivimus. Cur ergo temerarii judices, modo hunc abſolvimus, modo illum condemnamus? Temeritas eſt ignorantiſſima, & graviter plectenda. Nolite judicare, nolite condemnare *a*.

a Luc. c. 6. v. 37.

Porro illud hic longe horribiliſſimum eſt. Sententia prolata non mutabitur, non mitigabitur, multo minus revocabitur in omnes Æviternitates. Addictus es morti? Æternum morieris; ardebis æternum, ſupra quam capi poteſt, occiſiſſimus, deſperatiſſimus. Addictus es vitæ? Æternum vives; gaudebis Æternum, ſupra quam capi poteſt, beatiſſimus, ſecuriſſimus. Factum eſt decretum, immobile, fixum, firmum; irrevocabile. Quisquis beatitudinem amat, hunc ſibi Judicem mature propitiat.

LIBER

**Der Stab iſt brochen.*

Vel ad delitias, vel ad pœnas
SEMPITERNAS

LIBER II.

CAPUT I.

Theodorus, juvenis Ægyptius, Æternitatis & Judicii arcanum animo pertractat, & reddendæ rationi se parat.

IC aliquantulum post priora tam seria pausemus, Lector, & animum curis tam arduis remittamus. Versiculos misceamus non eos teretes ac venustos, nec murice Venusino nitidos, sed calamo volante scriptos, & impetu potius effusos, quam morosè natos. Eo autem animo hic miscentur, ut si quid priora peperissent tædii abstergant, & unà Judicii secreti memoriam altius infigant.

In Æternitatis parte prima, mentionem fecimus Theodori Juvenis Ægyptii. Hic Æternitatem animo sic combibit, ut facultatibus, patria, parentibus, rebusque omnibus valere jussis, se Christo servum tradiderit. Hunc ipsum Theodorum denuo hic sistimus. Sed alia atque alia secum animo agitantem. Prius illum Æternitas eo adegit, ut vinculis omnibus feliciter ruptis, ad vexillum crucis expedito cursu evolare destinaverit.

Nunc

Nunc majora meditatur & altiora. Jam ajebat ipse secum servus Christi sum, certe animo, sed nondum beatus sum: Theodore torrens superandus restat, torrens periculosus & rapax. Moriendum est. Hanc larvam non timere pridem didici. Sed timeo graviora. Ad Judicem mors trahit, Tribunal Christi, Judicium divinum mortem excipit. Et hoc est quod membris omnibus contremisco Mori non metuo: quid enim? è carcere tam molesto liberari cur abnuam? At vero Judicari, & quidem à Judice omniscio, hic ille torrens est profundissimus. Ah Theodore, quomodo trajiciemus? natando an navigando? quis monstrabit viam? quis comitabitur? Oraculum nosti: Opera illorum sequuntur illos *a*. Judicia humana frigent sæpissime; * divina heu nimium & semper calent. Inter omnia mortalium negotia, nullum tam serium est, atque de totius vitæ dictis, factis, & vero etiam cogitatis omnibus vel minimis rationem reddere, & stare reum (quis enim hic innocens?) ante Judicem vitæ mortisque Dominum. Inter homines agere, & humanis sordibus non inquinari vix hominis est, sed Angeli.

a Apoc. c. 14. v. 13.

Hoc cogitationum æstu Theodo-

* *Geht offt liederlich zu bey Gericht.*

rus incaleſcens, ita ſibi ſuperiſque cœpit canere:

Æternitas, Æternitas!
  Æternitas amata!
Plus centies, plus millies
  Æternitas beata!
Amor tuus me languidum
  Verſatque dividitque,
Ah! mens amore deficit,
  Amore cor liqueſcit?
Nam falſa mundi gaudia
  Vaniſſimaſque curas
Quis neſcit eſſe ſomnia,
  Meriſſimaſque nugas?
Quid me iuvabunt, maxima
  Gnaviſſimaque cura
Si conſequar quæ diligo
  Mundi voluptuoſa?
Nihilque curem ſanctius
  Quam totus eſſe Mundi,
Corpuſque quovis floſculo,
  Et mollius roſeto
Tractavero, dum ſplendeat
  Auroque purpuraque
Manus ebur ſi jaſpide
  Accendo vel pyropo:
Vel dente ſtructos erigo
  Eburneo capillos,
Curoque lac corallinis
  Ut fluctuet labellis;
Quid me juvabit Perſicis
  Si creſcat arca gazis?
Quid proderit ſi gaudiis
  Riſuque molliore
Exæſtuem; cras lugubri

Mutan-

Mutanda læta casu:
Fiam licet vastissimi
Potens monarcha Mundi;
Nostrosque prono vertice
Fasces adoret Orbis.
Nostris feret de fascibus
Mors falce sæva messem.
O falsa Mundi vanitas.
Vale, vale perenne.
Valete quæ caduca sunt,
Æternitas perennat.
Hanc mille votis quærito,
Suspiriisque mille.
Nec abstrahar doloribus
Furoribusque mille.
Non horreo vel milites,
Strictosque pugiones;
Truces ruam per milites,
Feros ruam per hostes.
Et hostium perspicula
Stantesque per sarissas.
Si vulneror; tum vulnus est
Amoris, haud doloris:
Nec horreo sic saucius
Unum vel esse vulnus;
Laus pulchrior, laus amplior
Est amplior cicatrix.
Amore si me vulneret
Æternitas amata
Plus centies, plus millies
Æternitas beata.

Dum hæc ab alto fundit pectore Theodorus, adsunt famuli Philemon & Stasimus, herilem filium quærentes. Horum alter Stasimus:

Sane, inquit, plus paulio hodie adbibi, quippe ni hunc in lætitia degere diem deceat, quem Ægyptus tota habet genialem. Vivamus. Erit, cum habebimus adhuc ægre ſatis.

Sed eho: Scin' tu, Theodoro quid factum ſit noſtro? ubique quæritur, invenitur nuſquam.

Quærat ipſe ſe, ſi amiſit ſe, certius inveniet nemo. At ibi inambulat. Salvus ſis, Theodore; ſatin' omnia recte? Ad quæ Theodorus:

Ut vita fert, quam plurimis
  Quæ plena ſtat periclis.

Mox iterum Staſimus: Quid tibi, ait, hic ſoli inambulatio eſt? Si ominor recte, ægritudo animum angit tuum.

Ediſcere, quid ſit, hæc enim tua mihi ſolitudo ſuſpicionem importat non leviſſimam. Si à nobis, quod in rem ſit tuam, fieri quid poteſt, nullum in utrovis tibi claudi videbis commodum. His Theodorus;

Si cogito feſtiſſimos,
  Cum gaudiis cachinnos;
Ubique qui jam perſonant,
  Mox eſſe deſituros:
Et cuncta mundi gaudia,
  Levi perire lapſu:
Rigantur ora lacrimis,
  Triſtiſſimis procellis.

Quam tu ſollicitus nimis es, ait Philemon, qui ita proſpicis in futurum; ad delitiarum præſentiam nunquam

quam me memini flere, cum earum absentia abunde mihi lacrimas creet. Adhæc, ab hoc tu metu otiosus esse potes quam maxime, ut qui patre natus es à fortunis quam instructissimo. Expunge quem alis ex animo mœrorem, dies iste inter delitias exeat nobis totus. Athletice, pugilice, pancratice, basilice, genialiter, musice hodie vivamus. Subjunxit Theodorus;

Hic si quis ambit gaudia;
Sales petulciores:
Desperet inter sidera,
Jocos beatiores.
Non est catena risuum,
Mundique, siderumque:
Nunc quisquis est Democritus,
Tunc fiet Heraclitus.
Quæris caduca gaudia?
Æterna perdidisti.

Hem, inquit Stasimus, quasi tu solus sis æternis qui cupiat beati gaudiis: An non id tibi de sacris paginis in memoria est, fruituros illis pauperes? Hic ergo inter gaudia vivamus, fortunæ dum ferunt nostræ, ut depauperati æternis fruamur in cœlo: quem enim alium tu putas in usum providum Deum hanc nostram omnibus amœnitatibus instruxisse terram, quam ut earum usum habeamus, dum sumus in vivis?

Theodorus oculos sensim attollens humo, hæc dixit:

O Terra, terra sordida

Auro licet beata!
Qualis mihi tu nautea
Vix amplius ferenda:
Si pulchra specto sidera,
Es narium cloaca.

Tu, ait Stasimus, narium pestem eam dicere terram ausis? quæ, ne omnia memorando prolixior sim, pellucicissimis suis fluminibus aurum gemmasque nobis suppetit affatim: pervellem sane, ut nos tales simos haberem quam copiosissimos, & cum opulentissimo quovis rustico de divitiis certarem. Contra Theodorus, quod dixerat, ingeminat.

O Terra! terra sordida,
Pigram vomens mephitim:
Si pulchra cerno sidera,
Es narium cloaca:
Gemmata jactas flumina,
Aurique profluenta.
Limosa plus, quam gemmea,
Et sordibus repleta.
Superna cerne culmina,
Aulam beatiorem.
Hic nulla prorsus nautea
Nec sordium cloaca;
Hic ipsa rotat suavitas.
Fluitque mellis æquor:
Hic thuris omnem permeat
Sabæa messis hortum.
Nec novit ullus eloqui,
Quis risus astra pingat.
Non Suada disertissima,
Apollinisque lingua;

Æter-

Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat:
Hic celsa ſtant palatia,
Amœnitate plena.
Cryſtallinis & gemmeis
Suffulta ſunt columnis:
Meriſſimo, puriſſimo,
Auro ſerena rident,
Gemmiſque lucidiſſimis,
Diſtincta tecta ſplendens;
Auro viæ ſunt ſingulæ,
Gemmiſque perpolitæ.
Hic vitreos dat ceſpites,
Jaſpis inter aſtra:
Et cœrulo mendacio
Sapphirus hic liqueſcit.
Et Virgines & Martyres
Dat Sardonyx colore:
Ardet rubore Sardius;
Smaragdus hic vireſcit.
Decerpis hic in marmore.
Vernos Berylle flores.
Platea quævis gemmea;
Pyropus ambulatur.
Thalaſſicæ nil bullulæ,
Nil Adriæque vitra:
Fruſtra tumeſcunt bacculæ,
Et Indici lapilli.
Plantas beatas baſiant,
Lychnuſque Sardiuſque:
Lapis Tiaris inſidens,
Pedes ibi oſculatur.

Et noſtra etiam hæc terra, inquit Philemon, delitias habet deſituras, nobis nunquam; niſi noſtra prius de-

 ſinat

ſinat vita: iis ergo frui nos par eſt, dum vita manet, ut ubi quis vivere deſierit, in cœlo fruatur æternis. Hominem in mœrore agere, ſanitati multum officit.

Huic Theodorus: Quod dixi, ait: repeto;

O Terra! terra ſordida,
Et ſordium cloaca,
Ne falſa jactes gaudia:
Sunt fluxa, ſunt caduca;
Non vera ſunt hæc gaudia,
Quæ lachrymis rigantur.
Quæ vitreos habet pedes
Non ſtat diu voluptas:
Hoſtis voluptas dulcis eſt,
Et carnifex amicus.
Figit labellis oſcula,
Nectitque fune colla:
Amœna ſpondet tempora
Vitæ beatioris.
Heu cuncta momento ruunt
Et defluit voluptas.
Aſtra, aſtra fundunt gaudia
Nullo fucata nævo;
Dant gloriam certiſſimam
Nunquamque deſituram:
Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat.

Ergo, ait Staſimus, humanam tu gloriam dedecori ducis? Sane hic juxta mecum non ſentis, qui alto præ reliquis loco eſſe; inter quæ homini evenire gratiſſima poſſunt numeravi ſemper.

Apage, inquit Theodorus, hæc fumi mendacia.

Eſt bulla, Mundi gloria
Eſt palliata fuco.
Dolis pugnat vaferrimis,
Et artibus protervis;
Cinis doloſus gloria eſt,
Tenerrimumque vitrum.
Cum creditur firmiſſima,
Vaneſcit inſtar umbræ.

Philemon hunc loquentis æſtum interpellans: Juvenum nobiliſſime, inquit, dic ſodes:

Non ſuave eſt nitido vehi caballo,
Qui fulvo rutilet ſuperbus auro?
Et totas hominum videre turbas
Mandantis Domini pavere nutum,
Præeſſe omnibus, & ſubeſſe nulli?
Hæc fert aulica vita, vita lauta
Hæc eſt vita beata, ſors amata.

Theodorus virgineum ſubridens mox ſubjecit.

Dum ſuave jucundiſſimo
Ridet polus labello,
Turbas coquit ſæviſſimas
Et grandines timendas;
Rex qui tiaram vertici
Ponit ſuperbus alto,
Cum ſe putat tutiſſimum
Grandi jacet ruina.
Quæ celſa ſurgunt culmina
Rupto propinquant cœlo,
Circumtonant hæc fulmina
Sævus quatitque turbo.
Quam plurimis proſperrima

Permixta ſunt periclis.
Nec mellė quæ ſunt illita,
Solent carere felle.
Aſtra, aſtra fundunt gaudia,
Dolore mixta nullo.
Quæ nec queant volubilis
Perire lege fati.
Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat.

Sed heus, Theodore, inquit Staſimus, cave quid ultra vires moliaris:

A primis puer, educatus annis
Es tu, delitiiſque, gaudiiſque:
Jucundiſſima quæ fuëre, vel ſunt,
Imo quæ reliquis erunt in annis,
Cunctorum melimella gaudiorum
Ad votum tibi ſemper, & ſecundo
Tractu perpetuis iëre rivis.
Conſueſti tenero cubare lecto,
Plumis molliter undequaque farto,
Horti floribus undequaque picto.
Inſtructa Aſſyrio culina luxu
Lautas ferre tibi ſolebat eſcas,
Et plenas ſtomacho parare menſas.
Atro cur velit, aſperoque pane
Jam placare famem; ſitim fluente
Qui poſſet, modo vellet, inter ipſa
Vel vini pluvias Opimianas,
Laute vivere, lautius ſitire?
O charum teneræ decus juventæ!
Quæ te pars animæ, micans Ocelle;
Quæ te mens mala, mens nimis ſevera,
Ad tantas miſerum trahit ruinas?
Num ſententia ſtabit iſta menti?

Non

Non eſt, falleris, hæc beata vita,
Qua certum properatur in ſepulchrum.
Aulæ delitias videto noſtræ,
Nullas cernere, nominare nullas,
Et Nullas bibere hic ſolemus undas;
Verum perpetuo natare Baccho,
Dum plenas trahimus mero culullos.
Hic nullum ferimus laboris æſtum.
Hæc eſt vita beata, vita grata;
Non hac ad ſtygios via caminos
Itur, moribus his nihil creatur
Quod poſſet macula notare fœda.

Eadem opera, inquit Theodorus, & maniam, & febrim, & aſini umbram laudares, quâ voluptatem fluxam.

Quid vita prodeſt aulica,
Heu vita deſitura!
Nil ſufficit, quod deficit,
Æternitas manebit.
Quid aula jactat pocula,
Preſſis opima botris?
Beatitudo poculis,
Latet periculoſa.
Licet mero ſtet ebria
Diſcis onuſta menſa:
Hæc fluxa, vana, nulla ſunt.
Æternitas perennat.
Jam Phœbus etſi rideat,
Mox flebit imbre multo;
Jam læta plaudant omnia,
Stent floribuſque picta:
Mox ingemiſcunt omnia.

Sunt ſordibusque recta ;
Argentea puriſſimi
Loquacitate rivi,
Blandiſſime jam garrulas,
Inambulant per herbas,
Gratoque ſuſurramine
Virgulta colloquuntur.
Urente ſed jam frigore,
Canos Hiems capillos
Cum concutit ; cum disjicit
Album nivis volumen:
Mox rivulorum vitrea
Gelu perit voluptas.
Non aëris vaſtiſſimam
Jam provolat per aulam,
Blandiſſimus Favonius,
Sed Auſter atque Corus.
At in ſuperna patria
Regumque regis aula,
Procul procul caduca ſunt,
Nullus metus ruinæ.
Æternitas hic imperat,
Æternitas perennat.
Mentes beatæ gaudio,
Et maximo triumpho,
Nugas putant vaniſſimas,
Meriſſimumque fumum:
Quas Orbis iſte baſiat
Opes & uſque jactat;
Quam grata vivent otia,
Nullis amara curis!
Nam triſtior ſors exulat
Abeſtque caſus omnis.
Non moribus illic acrior
Dolore tentat ullum;

Proſcri-

Proſcripta ſunt contagia
Et ſanitas perennat.
Deformis hic non inficit
Flavos ſenecta crines,
Senilibus nec pallida
Inſcribit ora rugis:
Sed ſuave ver pulcherrimæ
Semper viret juventæ:
Hic vera vivunt gaudia,
Nullo fuganda fato:
Mortale quicquid vixerat,
Abivit, interivit.
Non falce mors ſæviſſima
Hic atra jura ponit;
Eſt clauſa morti janua,
Perennat una vita.
O ergo terra ſordida
Vale, vale perenne!
O Munde, Munde perfide
Vale, vale perenne;
Votis locum qui dat tuis,
Ah! errat, errat, errat.
Donis ſinum qui implet tuis,
Ah! errat, errat, errat.

E calente pectore Theodorus hæc profuderat, & mox ad famulos verſus: Vos jam, inquit, hinc abite, & rerum veſtrarum ſatagite: Solus ego quid in rem meam ſit, rectius diſpiciam. Hæc talia negotia turbas non amant. Jamque ab omni arbitro liber: Quod igitur, inquit, feliciter Deus evenire jubeat: Jam terræ, jam mundo, jam rebus caducis omnibus valedixi. Cum Chriſto crucifigi, cum

eo mori cupio. Sed ſim jam crucifixus, ſim mortuus, an nihil reſtat, quod terreat? Hilarion, Arſenius, Agathon viri ſanctiſſimi certe crucifixi, plane mortui erant, ſed tamen ad Judicis adventum trepidabant. Ergo mortem vel ſanctiſſimam comitatur Judicium.

Quare age, Theodore, Hieronymum imitare, & ſive comedas, ſive bibas, illam evocantis præconis vocem cogita: Heus ad Judicium Theodore, ad Judicium. Seu quieſcas, ſive ambules, ſeu dormias, ſive vigiles, ſeu labores, ſive ores, hæc nunquam tibi excidant: Ad Judicem Theodore, ad Judicem.

CAPUT II.

Quoties Judex ipſe Judicium imminens cogitandum proponat;
ſeu,
Quam varie moneamur de reddenda ratione, & quis hic futurus ſit patronus.

NE quis divinorum Judiciorum negligens oblivioni potius quam ſibi culpam impingeret, Chriſtus tot diviniſſimis concionibus Judicii memoriam ingeſſit, imo vix unquam ad populum verba fecit, quin Tribunalis divini ſerio moneret.

Atque

Atque ut dicta hærerent altius, crebrioribus ea parabolis velut picturis proposuit. Hinc illa: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare *a*. Atque hoc superiore libro explanavimus. Eo etiam spectant ista; Assimilatum est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum Servis suis. Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta *b*.

a Luc. c. 16. v. 1. & 2.

b Matt. c. 18. v. 23. & 24.

Eandem Judicii memoriam & hæc instillant: Sicut homo peregre proficiscens vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum; unicuique secundum propriam virtutem: & profectus est statim, post multum vero temporis venit Dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis *c*.

c Matt. c. 18. v. 24 & seq.

Hæc sane omnia divini Judicii memoriam identidem refricant. Vult Christus nobis nunquam securis, illud assidue in auribus atque animo insonare: *Redde rationem, redde rationem*. De quo hactenus locuti sumus, porro jam illud addemus quàm varie moneamur de reddenda

denda ratione; & an ullus hic futurus ſit patronus.

§. I. Horribilem ac ſubitam cœli mutationem vaticinatur Amos, & clarum meridiem tenebris ſepeliendum præmonet: In die illa, dicit Dominus, occidet ſol in meridie a. Sunt plurimi qui vicino jam obitu ad ætatis ſuæ meridiem ſe perveniſſe credant. Hinc ſpe vana in neſcio quot futuros annos diſpenſant vitam, impendens Judicium non metuunt, neque ſe illi parant. Alias illi ſibimet rationes fingunt: Has, ajunt, domos ædificabimus, hæc convivia celebrabimus, hæc lucra congeremus, has nuptias frequentabimus, tantam familiam numerabimus. Videte, quæſo, ſerenum & innube cœlum, meridiem clariſſimum. Sed brevi nubila horrida, nimbos ac procellas ſpectabitis. Sol occidet in meridie. Nunquamne hominem vidiſtis, qui mediis maris fluctibus caballum agitarit, aut qui mediis aëris nubibus incitarit navigium? Tales ſunt iſti, qui ſpem concipiunt longiſſimam, qui vitæ ſuæ circulum ponunt ampliſſimum, & in eo conſilia & deſtinationes collocant quamplurimas, fors hodie reſponſuri Judici, cras tumulo tegendi.

a Amos c. 8. v. 9.

Quam appoſite canit Pſaltes: Dominus ſcit cogitationes hominum, quo-

quoniam vanæ ſunt *a*. Qui habitat a Pſ. in cœlis irridebit eos, & Dominus 93. v. 11. ſubſannabit *b*. Nam ſubito Mor- b Pſ. 2. tem Tribunalis ſui apparitorem v. 4. mittit, & en momento diruitur, quicquid in aëre tot vanis conſiliis ædificatum eſt. Ita machinæ omnes, cogitata & conſulta omnia evaneſcunt.

Circumſpiciamus paullulum, & recentium exemplorum ſatis cernemus. Quanti ſunt qui ſuaviter apud ſe cogitant: Jam demum res meas compoſui, curabo igitur, ut mihi bene ſit *. Adſunt divitiæ, nec honores deſunt, liberos in luculentas familias collocavi; cauſſam illam intricatam expedivi; grande illud opus ad finem perduxi; domeſtica provide conſtitui, domum copioſe inſtruxi: jam mihi, credo, licebit, ſub vite & ficu mea reſpirare largiter. Ergo vivamus.

Ergo morere, ait Deus, & tuo te Judici ſiſte. Sciebas equidem in exilio, non in patria te agere. Non eſſe hic manentem civitatem, ſed futuram inquirendam *c*; ad Judicium te c Hebr. c. 13. brevi evocandum millies audiebas, v. 14. ſed ſpernebas. Elapſa vitæ horula jam vocat: Jam ſtabis, ut Judicio contendam adverſum te *d*. d 1 Reg.

Ita ſæpius cum maxime cogitamus c. 12. vivere, mors evocat. Ita ille Judicii v. 7.

O ſecurus,

* *Will mir laſſen wol ſeyn*

securus, & prolixam sibi vitam pollicitur: Anima, inquiebat, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. At mors proxime adstans hæc hominis vigilantis somnia audivit, & susurris tacitis respondit: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te? quæ autem parasti, cujus erunt *a*; En ut turris in aëre structa corruit repente. En ut sudum ac ridens cœlum subito vultum induerit aterrimum. Propterea huic aëreo ædificio, & tàm faventi cœlo ne fide: ruina & nubes proxima sunt. Cuncta quæ fiunt, inquit Ecclesiastes, adducet Deus in Judicium, pro omni errato, sive bonum, sive malum sit *b*.

a Luc. c. 12. v. 12. & 20.

b Eccl. c. 12. v. 13. Sunt ultima verba Ecclesiastæ.

Rex Hebræus Saul, vir militaris, strenuus, audax, præliis compluribus interfuit, multis victo iis clarus: ausus etiam Samuelis manes ad colloquium evocare. At ubi sententiam feralem illam audiit: Cras tu, & filii tui mecum eritis. Statim cecidit porrectus in terram *c*. Adeo cohorruit ad subitam hanc tempestatem, & improvisum mortis nuncium.

c 1 Reg. c. 28. v. 19. & 20.

Complures ejuscemodi nuntios quotidie Deus ad nos destinat, qui mortem & Judicium indicant. Illos invalida senectus & cani, istos adversa valetudo & morbi, hos sacræ con-

ciones & libri, alios crebriora funera, & mortualis companarum clangor, quosdam piorum monita, non paucos calamitates & res afflictæ urgent, ut ad futurum sese Judicium parent. Hi omnes monitores ac nuntii cum Siracida clamant: Ante Judicium interroga teipsum: ante Judicium para Justitiam tibi *a*. Idem & Jobus vociferatur: Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium *b*. Idem hoc Judicium & David denuntians: Nisi conversi fueritis, inquit, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illum: & in eo paravit illum: & in eo paravit vasa mortis. Deus judex justus, fortis & patiens *c*. Idem & Salomon distinctissime proclamat. Judicium à Domino egreditur singulorum *d*.

a Eccl. c. 18. v. 19. & 20.
b Job. c. 19. v. 20.
c Psal. 7. v. 12. & seq.
d Prov. c. 29. v. 26.

At plurimi aut dissimulant hæc audire, aut contemnunt. Demum heu sero, cum brevis halitus, cum oppressum pectus, cum nox in oculis, pallor in ore, macies in vultu, dolor in membris, pavor in venis, mœror in animo, cum lingua titubat, præcordia tubent, pedes frigent, cum gelidus decurrit sudor, tunc illi ambire Judicem & pensare velle, & molles ad eum aditus * investigare. Hæc recte fierent, si fierent maturius & tempore opportuno.

* *Suchen gnädige Audientz.*

Nunquid, mi Christiane, centies, sexcenties, nunquid millies & sæpius cacuceatores * Judicis te monuerunt? & monentes non audisti. Nunquid te in singulas horas paratum esse jusserunt? & jussa neglexisti. Nunquid futurum hanc tempestatem prædixerunt? & prædicentibus non credidisti. Nunquid vellicarunt te dormientem, & excitarunt? Sed iterum obdormisti. Nunquid rogarunt & obtestati sunt, curam gereres salutis; Sed tu obtestationes has omnes nihil fecisti. Nunquid æternitatis inexplicabiles gyros sæpius ob oculos posuerunt? Sed eos aspicere noluisti. Nunquid inevitabile hoc Judicium sæpissime repræsentarunt; Sed tu hæc omnia contempsisti. Nunc obsessus, nunc deprehensus in flagrantibus delictis, quid Judici tuo respondebis? Num paratæ sunt rationes?

* Frid baitea.

§. 2. Hoc ipsum Judex prædicens: Sicut autem, inquit, in diebus Noë, ita erit & adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium commedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit Noë in Arcam, & non cognoverunt, donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis *a*. Quod Matthæus ex ore Domini, idem & Marcus testatur. Adventum vero

a Matt. c. 24. v. 37. & seq. Marc. c. 13. v. 35.

vero Judicis tam repentinum esse quotidiana loquitur experientia. Sunt qui ipsum fatalem lectulum, non sine affectu ad pristinas sordes, ascendant; anima in labris hæret, necdum tamen omnem peccandi libidinem ejurant. Sol istis occidit in meridie, subitum eos abripit diluvium.

Quod Matthæus, & Marcus idem & Lucas Domini jussu præmonens: Attendite autem vobis, inquit, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini, fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis *a*. a Luc. c. 21. v. 34. & seqq.

Dixerint hic Discipuli, imo & nos cum ipsis: Si crapula & ebrietas ideo tantum vitanda, ne novissimus Orbis dies imparatos obruat, securi sumus, & nos, & nepotes nostri. Nil penitus indicii est, mundum dum vivimus, finiendum. Quid igitur opus vigiliis tam arctis? Quapropter Christus non solum tempus orbis ultimum, diem repentinam vocat, cui vigilandum sit, sed cujusvis hominis fatalem ac ultimam lucem designat, qua illi omnes Judicium patientur, quos ad Tribunal mors evocaverit. Hæc cuivis ultima lux, dies est repentina

 & ma-

& mala, hæc poſcit vigilias, hæc ebrietatem & crapulam odit, hæc rationes exiget paratas.

Idcirco & Joannes Apoſtolus Domini perſonam agens: Ecce, inquit, venio, ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua *a*.

a Apoc. c. 16. v. 15.

Idem omnino, cum morimur, nobiſcum fit quod cum reis, qui ad ultimum ſupplicium educuntur è carcere: veſtes iis relinquuntur, ceteris omnibus, etſi ditiſſimi ſint, ademptis. Ita nos profectò præter pias ſanctaſque actiones hinc ad Tribunal, nihil auferemus:

In terram referes, ſi quid virtutis habebis;
Nec tecum hinc aliud, ferre ſineris onus b.

b Leſſus mortualis Oda. 2.

Hanc unam nobis ſarcinam hæredum tenacitas intactam relinquit. Quod Joannes, idem omnino aſſerens Paulus: Dies Domini, ait, ſicut fur in nocte veniet: Cum enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus *c*.

c 1 Thes. c. 5. v. 3.

Quod Paulus, idem & Jacobus Apoſtolus, tanquam Judicis nuncius monet: Ecce judex ante januam aſſiſtit *d*. Viciniſſimus eſt; præ foribus adſtat, nec eſſe vicinior poteſt, niſi cum fores ipſas aperuerit.

d Jac. c. 5. v. 10.

Ita Jobus, David, Salomon, ita Prophetarum chorus, ita Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes, Paulus, Ja-

cobus,

cobus, ceterique Apostoli, sic & alii viri sanctissimi sine ambagibus Judicium denuntiant. Nuntiorum abunde satis;

Sed nunquid etiam hic satis patronorum?

§. 3. Num opes, quarum ubique summa est auctoritas & potestas, hic reum tueri ac protegere non poterunt? Revera non poterunt. Hic nuntii quidem plurimi, patroni autem nulli admittuntur. Unusquisque enim onus suum portabit *a*. Si illusor fueris, solus portabis malum *b*. Sis Cræso licet opulentior, solus judicaberis: sit tibi copiosius quam Salomoni famulitium, solus damnaberis, si Judicem iratum habueris.

a Gal. c. 6. v. 6.

b Prov. c. 9. v. 12.

Nihil hic divitiæ, nihil vel aurei montes patrocinari queunt, nisi divitias dispersseris, & montes aureos in egenorum usus liquefeceris, nihil egisti. Hic opes prodesse non possunt, nisi aut generose contemptæ, aut patienter perditæ. Considera mihi triticeum granum, nihil eo ad alimoniam præstantius, sed moli debet, aut iterum mori? pinsendum est, aut denuo in terram abjiciendum. Sic & opes hunc Judicem non molliunt nisi abjectæ aut commolitæ in mendicorum sportulas. Jobus disertissime: Dives, inquit, cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet

oculos suos, & nihil inveniet. Apprehendet eum quasi aquæ inopia, nocte opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus urens & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo *a*.

a Job. c.27.v. 19. & seqq.

Turbo vehemens & præceps quacunque permeat, late omnia conturbat, arbores ab radicibus convellit, ingentia saxa circumactu rotat, & ejaculatur procul, navigantium vela disjicit & disrumpit, navigia ipsa contorquet, & nonnunquam in altum abripit. Ita divites Judiciarii turbinis incursus ad Tribunal abripiet divitiis omnibus spoliatos. Quod etiam regius vates expresse cecinit: Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis *b*.

b Psal. 75.v.6.

A fallacissimis divitiis nihil patrocinii sperandum esse, accurate observans Chrysostomus: Si unquam antea, inquit, nunc maxime licet dicere, Vanitas vanitatum, omnia vanitas. Ubi nunc inclytus ille consulatus splendor? Ubi illustres illæ faces? Ubi applausus illi ac choreæ epulæque & festi conventus? ubi coronæ & aulæa? ubi strepitus urbis, & illæ circensium spectatorum faustæ acclamationes atque adulationes? Omnia illa perierunt: procella vehemens folia dejecit, arborem spoliatam reddidit, jam radicitus vacillantem;

tem: tantaque vis venti impacta est, ut cum nervos ejus universos concusserit, tum ipsam funditus prosternere minetur. Ubi nunc fucati illi amici? Ubi compotationes & cenæ? &c. Omnia illa nihil nisi nocturnum somnium fuerunt appetente die evanescens. Flores fuerunt verni, vere exacto, emarcuerunt omnia: umbra erant & prætererunt: fumus erant, & soluta sunt: bullæ erant, & dirupta sunt: araneæ erant, & lacerata sunt: Quapropter occinimus indesinenter: Vanitas vanitatum, omnia vanitas.

Hoc dictum in parietibus, in vestibus, in foro, in ædibus, in viis, in fenestris, in januis, sed potissimum in ipsa cujusque conscientia continenter inscriptum esse oportet, omnique tempore cogitationi observari. An non assidue tibi dicebam fugitivas esse divitias [a]? Quin ergo advertimus vafritiem & dolos diaboli? Lutum dat ut cœlum rapiat, umbram ostendit, ut veritatem excludat, aureis nos somniis delinire cupit, ut ibi somnum nostrum dormierimus, in Judicio nihil divitiarum inveniamus in manibus nostris.

[a] Chry. tom. 5. hom. in Eutrop. initio, mihi p. 1129.

§. 4. Ante annos non multos ægrotabat ex opulentioribus quispiam. Monebatur is animum attolleret ad alta, hæc fluxa missa faceret,

jam cœlo vicinus, ostiolum cœli aspiceret. Ille altum ingemiscens: Aspicio, inquit, ostiolum cœli sed cerno clausum: utinam, ó utinam apertum esset *a*!

a Audivi & spectavi hæc ipse.

Hæc talia morituri Judicio jam vicini non temere proloquuntur. Rea conscientia hæc dictat axiomata. Quid ergo hic consilii? Ostiolum fera multiplici firmatum, qua arte reserandum? Pecuniam tuam confla & claves facito argenteas & aureas, istis vel mille feras recludes. Ne vero claves tanti pretii perdantur, pauperibus eas committe perferendas, illuc perferent securissime.

Hoc Tobias affirmatissime testatus: Eleemosyna, inquit, ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo Eleemosyna omnibus facientibus eam. Noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini. Præmium bonum tibi thesaurizas in die necessitatis *b*. Beatus ergo qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus *c*. Dies mala & horrenda, dies Judicii: Liberabitur in hac die, qui ad Tribunal Christi patrocinantem habuerit Eleemosynam. Sparge opes, & conservabis; abjice, & augebis.

b Tob. c. 4. v. 7. & seqq.

c Psal. 40. v. 1.

Verif-

Veriſſime dixit. Seneca: Nemo cum ſarcinis enatat *a*. Non facundia, non divitiæ, non forma, non quidquam horum te Judici commendabit: Vita ſceleris pura,& pudica Judicem conciliat. Divitiæ non amatæ, ſed contemptæ molliunt ſententiam quam formidamus.

a Senec. epiſt. 22. poſt med.

Verum divitibus pecuniam amantibus, pecuniæ contemptum laudare, pene idem eſt quod ægrotum harmonia fidium ad choreas invitare. Bene canitur, eſto; organis perite luditur, teſtudo ſcite pulſatur, eſto; ſed æger non ſurgit, non movet ſe. Canit ſuaviſſime Chriſtus: Beati pauperes, Non audiunt ægroti divites. Canit altius, ſed voce depreſſa & gravi: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cœlorum *b*.

b Matt. c. 19. v. 24.

Audiunt hæc forte divites. Sed nemo ſe movet, nemo ſaltat. Ne mirare: Aurigine ſeu auri fame graviſſime laborant.

Optimus quidem concentus eſt: Beatus vir qui poſt aurum non abiit *c*. Sed illis longe melior cenſetur iſte. Beatus vir qui auri plurimum collegit.

c Eccl. c. 11. v. 8.

Duriſſimum iis eſt ab ipſa meſſe diſcedere. Miſerias execrantur, ſed miſeriarum mercedem amant divitias.

Ita quæ cupiunt, deplorant, & de

earum

earum rerum fuga loquuntur, quibus carere nolunt. Nimirum cupiunt cum sarcinis enatare. Heu fatui! Nam Judex, cui brevi sistentur, paupertatem docuit, & ipse pauper fuit; opum contemptum non tantum suasit, sed & præcepit.

Huic Judici divitiarum hosti, divitiis onusti occurrere non verentur. Pro insani! Exitium invenient, ubi patrocinium speraverant. In hos Jacobus Apostolus vociferatur: Judicium sine misericordia illi qui non fecerit misericordiam *a*.

Ergo quod monui, ad ostiolum cœli reserandum claves fac argenteas & aureas, easque trade pauperibus eo deferendas. Perde opes, ut invenias. In arcano singulari, imo & universali Judicio, nemo eloquentius nec potentius partes patroni aget Misericordiæ. Judicis chirographum habemus: Quod fecisti uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis *b*.

Hæc Chrysostomus consignans: Tantæ, inquit, sumus negligentiæ, ut præferamus momentanea semper manentibus, terram cœlo: ea quæ avolant antequam habeantur, iis quæ nunquam finem accipere possunt. Quousque enim, dic quæso, ita insanimus in colligendis pecuniis? Quæ rabies cogit quotidie à tam molesta concupiscentia infestari &

a Jac. 2. v. 13.

b Matt. c. 24. v. 40.

ri & nunquam ſatiari, ſed deterius habere quam ebrii? Non videmus quod ii, qui ante nos fuere, quamvis totius Orbis victores eſſent, nudi & ſolitarii ex hac vita abrepti ſunt; hoc ſolum inde conſecuti, quod rationes & pœnæ pro omnibus illic ab eis exigentur. Clariſſimum ſecreti Judicii teſtimonium. Addit: Idcirco obſecro, ut cum tempus habemus, detergamus animæ ſordes largis eleemoſynis. Nihil enim prorſus ita nos eximere poteſt à gehenna ignis, atque largitas eleemoſynæ. *a* Gliſcentem flammam ſopimus aqua, imminentem gehennam extinguimus eleemoſyna.

a Chryſ. tom. 1. in c. 11. Geneſ. hom. 31. fine mihi pag. 219.

CAPUT III.

Quam varie Judicium hoc innotuerit, dum læſus lædenti diem dixit, & Judicio arceſſivit;

ſeu,

Quam crebro alter alterum ad rationem reddendam evocaverit.

HUmani juris eſt ab uno ad alium & ſublimiorem Judicem provocare, cui cauſſa denuo repræſentetur. Cum Jacob Iſaaci filius cum Labano toties mendaci, toties fallacioſo ſocero nunquam ad exitum pervenire poſſet, denique ad altiſſimum Tribunal reum poſtulans:

ſtulans: Deus Abraham, inquit, judicet inter nos *a*.

a Gen. c. 31. v. 53.

Cum David etiamnum aulicus regis citharœdus inter ſe ſuumque Dominum Saulem impetrare Judicem opportunum non poſſet injuria multiplici afflictus, ad cœli dictatorem provocans: Judicet Dominus, inquit, inter me & te, & ulciſcatur me Dominus ex te *b*. Jojadæ filius Zacharias ſacerdos cum adverſus regem impium Joas nihil juſtitiæ obtineret, jamque ad mortem traheretur lapidandus exclamavit: Videat Dominus, & requirat *c*. Certe vidit & requiſivit non multo poſt tempore. Anno namque vix evoluto, regii principes qui in hanc injuriam conſenſerant, Syrorum gladiis trucidati. Rex multis cladibus affectus, in lectulo crebris vulneribus confoſſus à ſuis, ad reddendam rationem divino Tribunali oblatus eſt.

b 1 Reg. c. 24. v. 13.

c 2 Par. c. 24. v. 23.

Non priſca ſolum, ſed & nova lex ejuſcemodi appellationes ad Dei Tribunal factas frequenter audiit. Quando enim cœleſtis Pater homini, ſuo filio judicandi poteſtatem, & omne jus gladii commiſit, ideo hic Judex, qui unice amat homines, hominibus ſæpiſſime obedivit. Et quia non raro pars graviter læſa partem adverſariam & lædentem in jus vocavit, Judex huic nominis delationi ſeſe attemperans, po-

ſtulatum

ſtulatum quoque adverſarium comparere juſſit; ut in ambos judicio præſentes ſententiam diceret. Bernardus ceteroqui vir mitiſſimus, & mella ſtillans, nihilominus ad Tribunal ſummum provocans: Tuum, inquit, Domine Jeſu Tribunal appello: tuo me judicio ſervo: tibi committo cauſſam meam. Domine Deus Sabaoth, qui judicas juſte, & probas renes & corda: cujus oculi ſicut fallere nolunt, ita falli non poſſunt. Itaque arbiter meus, Domine Jeſu, de vultu tuo judicium meum prodeat. Oculi tui videant æquitatem, videant & judicent *a*.

a Bern. ep. 1. ad Robertum. mihi pag. 1411.

Conſtat profecto plurimorum teſtimoniis ac tabulis fide digniſſimis, homines ſanos & incolumes à morientibus ad Dei Tribunal ſæpius invitatos, eaque vi ac pondere verborum poſtulatos, ut provocati provocatores ſuos ſtato tempore per mortem ad Judicium ſequerentur. Quod quidem arcanum iſtud, & ſingulare Tribunal Chriſti luculenter monſtrat, & velut oculis ſpectandum ſubjicit. Et ne teſtatiſſima fides hic deſit, agedum, mi Lector, nube teſtium te obruam, quos tibi ordine & certis numeris ac claſſibus digeſtos huc ſiſtam: Ordiamur à primis.

§. I. Primi teſtes arcani ac ſingularis Judicii. Anno milleſimo trecenteſimo

tesimo duodecimo, Joanne Mariana teste, Ferdinandus IV. Hispaniarum Rex, pace & bello bonus, at rigidus & in judicando præceps ad secretum Christi Tribunal hac occasione postulatus est. Rex Ferdinandus vere jam adulto fratrem *a* ad bellum præmiserat, ut Alcaudetem oppidum à Mauris occupatum cum copiis circumsederet. Rex ejus vestigia subsecutus Tuccos venit, Hispani Martos vocant. In eo municipio Carvajalii fratres, Petrus & Joannes regio jussu comprehensi è vinculis, more gentis caussam dixere. Caussa hæc fuit: Benavidius vir primarius, cum noctu regia egrederetur, ad Palentiam occisus est. Cædis auctor cognosci non potuit, suspicionibus multi exagitari: iis denique hi fratres oppressi, & lege majestatis postulati, quamvis nec testibus, neque Judicio convicti, neque crimen fassi, capitis damnati sunt. Modus supplicio is dictus, ut de rupe vicina præcipites darentur. Rex ob injuriam recentum intractabilis; nec clementiæ, nec precibus quidquam dare voluit. Itaque ad supplicium abrepti ambo fratres, divûm hominumque fidem testati sunt se innocentes mori. Quoniam igitur regiæ aures obturatæ essent, provocare ad Deum Judicem æquissimum, regique diem dicere, ab eo die (qui sibi ultimus esset) trigesimum.

a Petrum.

mum. Eæ voces in præsenti pro vanis habitæ, eventu certe mirabili confirmatæ ſunt.

. Rex nulla periculi cura Alcaudetem abiit in caſtra. Hic morbo tentatus graviſſimo Giennium ſeſe retulit, vi morbi in dies aucta. Et quamvis gravioribus curis impar eſſet valetudo, nuntio tamen capti oppidi rex lætus, novæ irruptionis faciendæ conſilia explicabat. Cum ecce die Jovis, ſeptimo Idus Sept. à prandio quieti ſe tradens, in ſtrato exanimatus repertus eſt, ipſo trigeſimo, à dicti ſupplicii die. Hic divini numinis vim interpretari facile fuit, quod à cæde patrata magno omnium miraculo diem trigeſimum præciſe numerarent. Unde inter Caſtellæ reges, *Ferdinandus in jus vocatus* nuncupari cœpit. Obiit in ipſo ætatis flore, in maximo rerum ſuarum curſu, annos natus viginti quatuor, menſes novem *a*. a Joan. Mariana l. 15. de rebus Hiſp. c. 11. medio.

Diſcite juſtitiam moniti & non temnere divos. Eludi joco nequeunt tam ſeria. Nares ſibi cereas affingi non patitur Juſtitia divina.

Secundi teſtes: Gualterus Burgenſis vir doctrina & ſanctitate clarus, Pictavienſis Epiſcopus inique accuſatus eſt: Poſt cauſſam male diſcuſſam ſede pulſus à Clemente V. ſummo Pontifice. Gualterus quamdiu vixit, injuriam patienter tulit. Mo-

riens jussit, ad exemplum credo aliorum, inscribi tumulo: *Ad justum Dei Judicium appello.* Legit appellationem Clemens, & injuriæ, quam intulerat, memoria expavisse ajunt. De obitu Pontificis hic nil addo *a*.

a Raphael Volat. Anthr. l. 21.

Non nescimus Christianos Martyres post fusum sanguinem, post ademptam vitam vociferari: Usquequo Domine, sanctus & verus, non judicas & non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra *b*. Subinde Deus aliquantulum dormit (ita judicant humani oculi) & ad injurias connivet, sed subito evigilat ad vindictam.

b Apoc. c. 6. v. 10.

Tertii testes: Cum homo invidus & obtrectator, nomen ei Agrestius, beatum Columbanum jam mortuum conviciis ac calumniis laceraret, Eustachius Abbas Columbani discipulus, ut erat tam patientia, quam multa scientia insignis, calumniatorem impavide aggressus: Heus inquit, Agresti, ego discipulus illius & successor, cujus tu disciplinam & instituta temerarie damnas, te coram his sacerdotibus *c*. ad divinum Judicium invito; intra annum fac compareas. Cujus virtuti obtrectaveris, è judice justissimo percipies. Agrestius has esse minas ex pelvi ridiculas & vanas arbitratus, insuper locum pœnitentiæ sæpius concessum spre-

c In Concilio Matisconensi congregatis.

ſprevit. Sed pondus ingens habuerunt Euſtachii verba, ſiquidem die trigeſimo antequam annus verteret, Agreſtius à ſuomet ſervo, quem in mancipium emerat, ſecuri percuſſus, interiit *a*. Hoc habet. Recte dixere priſci: *Semper Themis, ſemper Dice Iovi adſident* b.

a Jon. abbas Euſtachio coævus in vita illius c. 6. menſe Mart. apud Surium die 29.

b Dice præſes Judiciorum Themis Juſtitia.

§. 2. Quarti teſtes: In Germaniæ vicina Gothia, Joannes Turſo Judex dicta ſententia quendam capite plecti juſſerat. Hic, cum alia defenſio negaretur, in genua procumbens: En, inquit, injuſte morior. Sed te Judex inique, in jus voco, ut hac hora pro capite dicas ad Dei tribunal. Surdo nænia. Vix autem inſons carnificis manu obtruncatus eſt, cum & ipſe Judex velut fulmine ictus ab equo corruit exanimis. Quid reis fiet, ſi ſic Judices ipſi raptantur ad Judicium *c*?

c Olaus Magnus l. 14. hiſt. Aquil. c. 20.

Quinti teſtes: Certiſſimum habetur, quod Clementi V. Pontifici Maximo, cujus paullo ante mentionem fecimus, evenit. Qui cum *Templarios*, cœtum religioſum, & diu bonum atque utilem, Viennæ in Concilio damnaſſet, & in ſodales ferro atque igne paſſim animadvertiſſet, vel (ut alii loquuntur) ſæviiſſet, à pluribus eorum, uno præſertim Neapolitano equite ad Judicium divinum eſt appellatus, ita quidem in

Clemens Pontifex & Philippus rex Galliarum ad Tribunal superum citati intra annum se sisterent. Philippo Regi damnationes illæ fuisse bono putabantur, Templariorum opibus ad eum devolutis & confiscatis. Neque vana fuit hæc appellatio, nam intra tempus annuum, uno scilicet eodemque anno 1314, tam Papa quam Rex obierunt. Clemens, 20 Aprilis; Philippus, 29 Novembris *a*. Quis neget geniale aliquid & divinum hic intervenisse, supremo numine conscientе?

Sexti testes: In Liguria Italiæ nota parte Genuensium triremes contra piratas emissæ, Gotholanam biremem suæ potestatis fecerunt. Hujus vero navigii rectorem, in contemptum tam Siculorum quam Gotholanorum noctu patibulo affixerunt. Miser ille diu, sed frustra questus, nihil se unquam Genuensibus nocuisse: ut vidit illos plus gentis odio moveri quam æquitate, præcipuamque mortis suæ causam esse trierarchum Genuensem, ad superos se convertens, jussit ut ille ipse suæ mortis auctor, intra sextum mensem ante Deum Judicem compareret. Neque vadatio *b* fuit irrita. Tempore condicto Ligur extinctus vadimonium obivit *c*.

Quot-

a Mejerus l. 2. Annalium, & l. 17. Chron. Christianus Massæus & Onuphrius Panvinius in epitome de Rom. Pontif. consentiunt. Idem recitat Fulgosus l. 1. exemp. c 6. qui Pontificem repente obiisse tradit.

b Vadatio priscis denuntiatio Judicii. Vadimonium sponsio seu promissio præstituta die in Judicio comparendi dicebatur.

c Fulgol. l. 1. c. 6.

Quotquot innocentes pereunt, solatium certum ab Isaiæ vaticinio habent: Hos vero, inquit, qui judicaverunt te, ego judicabo *a*. a If. c. 49. v. 25.

§. 3. Septimi testes: Franciscus Britanniæ Dux, cum mortuo patre, fratrem Germanum *b* in Anglia educatum inde reducem accepisset, in vincula conjecit, & læsæ majestatis falso accusatum in carcere necari jussit. b Ægidium aliqui nominant, Insons juvenis jam neci dandus impietatem fratris accusabat, cui non satis fuisset regnum sibi debitum occupasse, sed insuper vitam inquissime auferre. Quando igitur, ait, nihil humanæ opis sperandum, ad divinam me verto, & Franciscum fratrem ad Dei Tribunal postulo, intra annum de parricidio hoc responsurum. Nec ista sine viribus vox missa est. Franciscus Princeps hydrope laborare cœpit, & intra spatium annale mortuus, divinam utique censuram sensit *c*. c Æneas Sylv. histor. Europeæ c. 43. fine capitis.

Octavi testes: Engolismensis Comes Nantinus (Gregorio Turonensi teste) homo vafer & variabilis nequitiæ Heraclium prius Burdegalensem presbyterum, dein Episcopum sibi adversarium statuit, eumque diversis injuriis affecit. Inimicitia crescente ausus est etiam villas & prædia invadere, quæ Maracharius ejus avunculus testamento templis & sacerdotibus transcripserat. Neque

defuit fucus & color huic flagitio comendo. Ajebat namque illius hæreditaria bona non deberi ei Ecclesiæ, cujus Clerici testamentarium interfecissent. Mantelum satis speciosum. Sed Heraclius deprehensa injustitia Comitem anathemate percellens à piorum societate seclusit. Comes novam vafritiem induens, convenientibus apud Sanctonas sacerdotibus se submisit, pollicitus omnia quæ vi abstulisset, reddere. Modo iterum particeps fiat sacrorum. Factus est. At ille quasdam domos reddidit, sed prius expilatas, & omnibus facultatibus viduatas. Quapropter illum Episcopus iterum a sacris amovit, nec multo post obiit. Nantinus denuo ad Ecclesiæ communionem sibi viam aperuit, sed argenteis & aureis manibus. Post paucos menses ardentissima febri correptus clamat: *Heu, heu, ab Heraclio Antistite exuror, ab illo crucior, ab illo ad Judicium vocor: Agnosco facinus, recordor injuriarum quibus eum oneravi* a. Dum hæc clamat, febrili flamma æstuans, infélicem animam ad subeundum Judicium effudit *b*.

a Sunt verba Greg. Turonensis.

b Idem l. 5. hist. Franc. c. 35.

Justitia divina non solum purgatissimas habet aures, & oculos lynceos, sed tota est oculea, imo auris & oculus tota est. Nemo illi peccat impune.

Noni testes: Rudolphus Austriæ prin-

princeps in equitem auratum fatales insidias molitus est. Eum denique comprehensum, tortum, ad extremum sacco inclusum in profluentem jussit abjici. Eques jam in culeum conjectus, antequam clauderetur, spectantem è fenestra Ducem conspicatus, alta voce proclamavit: Dux Rudolphe, ad tremendum Christi Tribunal te voco, ut rationem reddas, cur immerentem me morte tam indigna perimas. Dixit, & caput culeo abdicit spargendus in flumen. Dux provocationem illam cachinno excipiens: Bene est, inquit, I præ, sequar. Ita periculi omnis securus, innocentis necem oblivione hilari sepeliit. Sed antequam rediret annus, febricula Princeps tentari cœpit. Hic memoria tristior auditæ appellationis subiit, & vadatum se agnoscens: Amici, ait, mors instat; vocor, nec tergiversari licet, in jus eundum est. Quod dixit, evenit. Etenim paullo post è vivis sublatus est *a*.

a E Chronicis Britannicis, hausit Petrus Matthæus Sequanus J.U.D. In lectione de Judicio vero & necessario officio in ferendis sententiis.

Cunctabunda nonnunquam videri potest Vindicta divina, laneis lentisque passibus incedit, sed tarditatem supplicii gravitate compensat *.

4. Decimi testes: Sidonius Apollinaris Arvernensis Episcopus, tam divinis quam humanis litteris (ut

* *Gott kompt leisz und langsamb, kompt aber wol.*

a Gennad. de script. Eccles. c. 92.

Gennadius *a* loquitur) ad integrum imbutus, nec minori sanctitate. Sed invidiam nulla delinit virtus, imo eam magis exasperat & acuit. Ita Sidonius duos sacerdotes sibi infensissimos expertus est. Hi virum integerrimum omni sacro magistratu per vim exuentes, tenuissimo victu suppeditato hoc illi unum reliquerunt, *vivere*. Sidonius summæ injuriæ patientissimus non foro certare, sed omne jus suum Tribunali divino institit transcribere. Judicem profecto nec surdum, nec cœcum, sed nec tardum habuit. Cum enim improborum sacerdotum alter minaretur, luce postera Sidonium à se templo extrahendum, è vivis ipse abreptus est ad judicem. Surrexerat quidem ante diluculum impius sacerdos, & in Sidonium iras coxerat: sed antequam in publicum se daret, ad naturæ requisita iit puero cereum præferente. O miserum! Nam dum alvum exonerat, spiritum exhalat. Interim puer foris expectat diutissime. Jamque sceleris socius nuntiari jusserat; Veniret modo, nunc opportunum esse, quod pridie statuissent, exequi. Puer dominum moniturus, jam exanimem invenit. En geminum Arrium

Sidonius Deo pro se vindicante potestatem pristinam recepit. verum post aliquantum temporis correptus

reptus morbo in templum deferri voluit, ubi lugenti & interroganti populo, quemnam similem sperare possent, sublato pastore optimo, respondit: En frater meus Aprunculus vivit, & hic pastoris munus occupabit. Delirium hoc putabant, non vaticinium, quia non intelligebant. Defuncto Siconio alter sacerdos nil repentina morte socii motus, jamque gaudio triumphans tiaram sibi vi rapere conabatur, egregius pastor ovium, ut ajunt, lupus. Et vero gloriari etiam ausus est homo flagitiosus, nunc demum liquere Sidonio se justiorem fuisse, divinum namque Judicium pro se stare, pontificale pedum à Deo sibi deferendum. Hem cæcitatem humanæ mentis! Nec languide Præsul futurus egit; Profecto in rem suam vigilavit. Nam proximo post Sidonii obitum dominico die epulum lautissimum instruxit, primoribus civium omnibus invitatis. Jam convivæ accubuerant, jam disposita per mensam stabant fercula, jam sermo cœperat, jam potus poscebatur. Ante omnes designato Præsuli pincerna vinum dominicum porrexit. Sed videte quanta inter os & offam, inter calicem & labra intervenire possint. Dum miserrimus hic Antistes poculum manu tenet, antequam illud admoveret ori, en mors irruit, & citat

ad Judicium. Nam ille jam jam bibiturus ſubito cohorruit, expalluit, & elapſo de manu calice exſpiravit, ad dicendam cum Sidonio cauſſam abreptus ad Judicium. Nam omnia prout evenerunt, pridie objecta ſunt pincernæ per ſomnium, quod Gregorius Turonenſis pluribus percenſet *a*.

a Greg. Turon. l. 2. hiſt. Franc. c. 23. Baron. Anno 486. poſt illum Henricus Spondanus, eodem anno.

En alterum non tantum Arrium, ſed & illius ſocium Simonem Magum, qui precibus Sidonii & vi divina, ex aura ſuperbiæ & ſpei vaniſſimæ præceps dejectus, antequam in alto ſederet Epiſcopus, in tumulo jacebat mortuus, in orco ardebat damnatus. Judicii divini ſceptrum nemo effugit.

Undecimi teſtes: Anaſtaſius Imperator, qui totum pene orientem crudelitatis ignibus exuſſerat, oraculo edoctus eſt, ſibi etiam igne pereundum. Adverſus hoc mortis genus plurima paraverat, ſed fruſtra. Nam & portentoſis inſomniis terrebatur. Inter hæc vir quidam terribilis ſecundum quietem ei viſus eſt, qui librum manu præferens dixit: *Ecce ob perverſitatem fidei tuæ, annos quatuordecim deleo vitæ tuæ.* Demum anno quingenteſimo decimo octavo, die nona Julii cælum iratiſſimum crebro tonitru & fulgure ita perterreſecit Anaſtaſium, ut cænaculum cænaculo mutaret, imo infra lecticas

cticas correperet. Sed oculum omnia cernentem non effugit. Nam fulmine ictus interiit *a*. Eodem prorsus die Elias Hierosolymorum Archiepiscopus, & Flavianus Antiochiæ Patriarcha ab Anastasio, religionis caussa in exilium pulsi, cum imperatoris obitum divinitus cognovissent, eum sibi mutuo significarunt his verbis: Anastasius hodie mortuus est: eamus igitur & nos, ut cum illo judicemur. Elapso biduo mortui ambo ad destinatum Judicium pervenerunt *b*.

a Imperavit an. 27. mens. 3. dies 29.

b Joan. Moschus de utroque c. 35. de Elia

Justis viris impune non resistitur.

Dissimulat aliquantulum Deus & connivet; tandem improvisus judex intorquet fulmen.

Duodecimi testes: Anno millesimo tertio decimus in Paderbornensi Ecclesia Episcopus Menwercus cœnobii Corbejensis disciplinam prope intermortuam restaurare instituit. Adfuit igitur reformator, initium facturus in corrigendis moribus. Sed acriter ei restitit Walo Abbas, disciplinam arctiorem neutiquam admissurus. Caussa ad Imperatorem delatâ id denique confectum est, ut Abbas officio sit motus. Quapropter Episcopus instituti sui tenax ad laudabiliorem vitæ rationem introducendam denuo se accingit, quod à re divina in templo facienda placuit ordiri. Sed ejus

Surius tom. ult. die 5. Decemb. in vita S. Sabæ.

cœno-

cœnobii monachus Boso nomine, loci sacrista, vestes sacras negavit. & ab ara projecit quæ Antistes attulerat; Iterum iterumque monitus contumaciam perseveravit. Episcopus injuria tam grandi motus monachum illum humana jura calcantem, ad Judicium divinum postulans: Reddes, inquit, altissimo facti rationem. Hæc monachus non quidquam pensi habens, irrisit episcopum. Sed certe fallax non fuit Præsulis vadatio, nam eadem hora qua Præsul è vivis abiit, Boso monachus dum ei barba raderetur, sub tonsoris manu subita morte concidit *a*.

Deus etiam judicat, cum nemo accusat *.

§. 5. Decimi tertii testes: Benno Misnensis Præsul, qui annis quadraginta Pontificio suo præfuit ea vigilantia, & vitæ sanctimonia, ut mirandis operibus & supra hominis conditionem editis nobilitatus sit. Ceteris & istud adnumerandum. Marchio Misnensis Otho ad rem avidior, impio ausu & per nefas in Ecclesiæ Misnensis facultates irruit. Benno vigilantissimus pastor id minime dissimulandum ratus Marchionem miti verborum humanitate monuit, affirmavitque hominem recte

a Krantzius l. 4. Metropolis c. 4. medio. Gotschalcus serm. 16. littera I. parte æstivali.

* *Germanorum vetus verbum est, Gott richt wann nimand spricht.*

recte facturum, si ea quæ Misnensis essent Ecclesiæ, non coactus restitueret, sin minus, esse Judicem justissimum, ab eo jus petendum, qui omnium injurias non solum habeat perspectissimas, sed eas etiam exactissime vindicaturus sit opportuno tempore. Ad hujus igitur Tribunal, inquit, si aliud auxilii non suppetat, hæc controversia transferenda est. Marchio, homo furiosus, hanc dicendi libertatem quamvis sinceram & humanam non ferens, Bennoni colaphum incussit. At Benno vir sanctissimus sublimi spiritu afflatus: Et hanc, inquit, injuriam, hoc eodem tempore sequentis anni Deus ulciscetur. Id Marchio ut vaticinium vanissimum proterve irridens: Quis te, ait, Episcope, archigrammateum * in cælo constituit? Num Jovi à secretis es consiliis? Ita res in jocum abiisse visa. Non multo post beatus Benno ægrotare cœpit. Ante obitum Ecclesiæ suæ Canonicos ad eam charitatem, quam Christus docuisset exercendam cohortatus inter preces sanctissime finiit. Anno millesimo centesimo sexto.

* Zum Cantzler.

Marchio, cum tempus annuum & designatus à Bennone dies rediisset: En, inquit, adest dies quem Episcopus Benno, nescio quam periculosum minabatur. Decessit ille †, & cum eo vaticinium illius: Non est quod

† Er ist hin.

quod quidquam metuamus. Vix verba finiit, & ſubito conſternatus præſentium opem implorat. Sed mors mandata exequens, ingemiſcentem, & multa luctantem abripit ad Judicium, quod ei Benno prædixerat a.

Cum aliquibus forſan Judicibus jocari ſubinde liceat: Judex divinus impatiens joci, & perquam ſerius *, ad minimum unguiculum, ad noviſſimum quadrantem ſervat juſtitiam.

Decimi quarti teſtes: Comes Hannoniæ, ut indubitata fide percepimus (inquit Cameracenſis proëpiſcopus) in animo habebat, & id ſtrenue moliebatur, ut Valencenis Canonicos, qui Religioſis legibus vivebant, è templo divi Joannis expelleret, & eorum loco alios legibus iis ſolutos reponeret. Idcirco ejus loci Abbas, cum ſuam ſuorumque cauſam, & quidem violenter agi cerneret, nec tamen carum ſe virium putaret eſſe ut vim vi poſſet repellere, ſubſidium petiit è cælo. Quando igitur, ajebat, vi res agitur, & lenti nimium moliminis foret, ad Regis aut Cæſaris, aut Pontificis tribunal provocare, ad divinum provoco, & ad illud Hannoniæ Comiti dicam ſcribo: Ibi nos oportet judicari. Non ſine pondere volarunt verba. Imminente die Judicio conſtituta, cœpit

a Matthæus Rhaderus Volumine II. Bavariæ Sanctæ e litteris Pontificiis, mihi 185.

* *Er laſz mit ihm nicht ſchertzen.*

cœpit ægrotare Abbas, & videri palam tendere ad Tribunal, quo provocaverat. Eam ob caussam tam precibus quam aliis quibus poterat sanctis actionibus sese disposuit, ad causam in supremo tribunali rectius perorandam. Sub idem omnino tempus & Comes in morbum delapsus meminisse cœpit, diem sibi ab Abbate dictam, quo ante summum Judicem uterque quæstioni appareret. Quare mutatis consiliis, ne vadimonium obire cogeretur, se causa cedere significavit. a Thom. Cantiprat. lib. 2. c. 35. n. 3.

Sapuit Comes non cum Phrygibus, quia sapuit mature. Maluitque lite cadere, quam litigare injuste *a*.

Decimi quinti testes: In Hibernia Patritius Ochelius Majonensis Episcopus, & Conatius Ornarius è divi Francisci familia vir religiosus, quamvis sanguine ducali natus, in carcerem unà sunt abrepti, ubi extra omnem solem, quindecim dies egerunt. Productos Prorex minis aggressus extrema supplicia intentare, blanditias etiam & pollicitationes amplissimas miscere: illi constantissime agere, & Angliæ reginam esse caput Ecclesiæ negare. In bilem actus Prorex ocreas butyro, sale, oleo & pulvere tormentario impleri, Episcopi pedibus induci, ita pedes bullienti aqua immergi jussit.

jussit. Detractis ocreis ossa carne nudata cernebantur. Sed necdum Antistes sententiam mutavit. Additum ergo novum supplicium, & brachia cum digitis inter duo saxo sunt comminuta. Sed eadem quæ ante Præsulis fuit constantia. Itaque capitalis sententia, jam in Episcopum, quam in ejus socium fertur. Ducuntur. Ubi ad patibulum perventum est. Antistes collo laqueum laxe indutus; rogavit tantillum sibi supremi temporis non negaretur quo diceret ad populum. Concessum. Dixit ad dimidiæ horæ spatium, & ea verborum vi; ut nec adversarii quidem à lacrimis temperarent. Denique ad Proregem versus: Tu quidem, inquit, ô Prorex, hoc corpus misere torsisti, & injurias mihi multas intulisti, quarum hic ultionem non posco, sed te jam, cælo teste, ad divinæ majestatis Tribunal cito, ut illic facti rationem reddas.

His supra modum exacerbatus Prorex, & altum animo vulnus sentiens, ut dolori exæquaret verba, sic respondit: I nunc, hominum perversissime, I quam citatissimo gradu ad inferos: Tuam ego provocationem nec flocci facio; tu ad tartarum abi. Ita Præsul cum socio vitam laqueo finivit.

Prorex ad urbem Limiricensem profectus est. Hic die quodam cum baro-

barone obambulans cum ad locum, ubi duo illi fuerant sulpensi, pervenisset, baronem intuitus: En, inquit, hominem illum perfidum, qui ad Dei Tribunal me provocare ausus est, cum animus illius jam ardeat in tartaro, corpus in hac infelici arbore putrescat. Paullo post Prorex oppressus est morbo, qui vitam ei abstulit die decimo quarto, ab eo quo citatus est, ad Christi tribunal *a*.

Est subinde captivus qui omnes carceris januas perfringit, ad ultimam succumbit, qui omnia tribunalia vel auro vel potentia perrumpant. Tandem hærent in ultimo, tanto gravius puniendi, quanto antea securius elapsi. Tribunal cæleste, nec auri montes corrumpere, nec ulla unquam poterit perrumpere potentia. Ipsas Deus judicat justitias *b*.

§.6. Decimi sexti testes: Magister Ordinis Teutonicorum (nomini parcitur) inter juvenem qui mercaturam exercebat, & mulierem dubiæ pudicitiæ connubium jungere nitiebatur. Repudiabat hoc juvenis, quod ejus conjugii suasor feminam illam minime odisset. Hoc alter indigne ferre, & in hominem insontem graviter, sed occulte stomachari; ut autem iram suam velut victima placaret, miserum illum furti, sed conficti criminis insimulatum, & judicio publico

a Florimundus Ræmundus Regis Galliarum Consiliarius l. de ortu hæreseon c. 20. n 6. seu fine.

b Ps. 9. v. 5.

blico damnatum, in patibulum abripi jussit. Nihil preces, nihil evicerunt lacrimæ. Ergo innocens reus nil magis in expedito habuit quam ad omnis innocentiæ asylum tutissimum recurrere. Ergo dum ducitur ad supplicium, animosa voce succlamat: Injuste condemnatus sum. Appello igitur ad vitæ ac mortis arbitrum supremum: illi post decimam tertiam diem reddat rationem, qui me contra omnem æquitatem condemnavit. Deus: quàm celeres & attentæ sunt aures tuæ in pauperum & afflictorum preces? Non sprevit Deus, neque despexit deprecationem pauperis *a*.

Vere oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum *b*. Siracides in grande solatium prædicens: Deprecatio pauperis, inquit, ex ore usque ad aures Dei perveniet, & judicium festinato adveniet illi *c*. Advenit sane & quidem festinato. Juvenis quidem suspendio vitam finivit; evocatio illius ad Tribunal Christi contempta & irrisa est. Sed die decimo tertio Magister Teutonicus, ægritudine subita correptus: Me miserum, inquit, en morior: Nam mihi hodie comparendum est coram omniscio Judice. Quo dicto obmutuit. Eodem die, ut suum ipse vaticinium firmaret, è vita excessit.

a Ps. 21. v. 25.
b Ps. 33.
c Eccl. c. 21. v. 6.

Id Rigæ in Livonia contigisse Anno Christia-

Christiano millesimo quadringentesimo septimo, narrat Albertus Krantzius *a*. Illa ipsa mulier quæ innocentis necem machinata est, ab alio mercatore, de vero furto accusata, judicio quod formidabat non expectato, vestibus mutatis & in Clericum attonsa in Prussiam evasit.

a Krantzius l. 13. Vādaliæ c. 2. post initiū.

Huic certe mulieri poterat illud occini, quod Machabæus adolescens inter fratres minimus natu, Antiocho regi in os objecit: Tu autem noli frustra extolli vanis spebus: nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inspicientis Judicium effugisti *b*.

b 2 Machab. c. 7. v. 35.

Decimi septimi testes: Lambertus Schafnaburgensis, egregius, ut illa tempora tulerunt, scriptor, memorat. Anno millesimo quinquagesimo nono, Burchardum Episcopum Halberstadiensem iniquam diu litem cum Abbate Herveldensi fovisse, super decimis Saxoniæ, quas Episcopus monachis ereptum, sibi vindicatum ibat, sed manu magis quam jure.

Abbas rem sæpius in judicium deduxit, sed surdis Tribunalibus narrabat fabulam: nec politicæ, nec sacræ leges vim adversam perrumpere valebant. Ita nec ratio, nec spes erat valenti adversario resistendi. Idcirco hic idem abbas paucis ante mortem diebus Comitem Palatinum

Fridericum ad se vocat, & extrema hæc mandata ferre Antistiti rogat: *Se quidem lite imparem, lege meliorem cedere; atque etiam de vita jam decedere: Sed Deum Judicem futurum, ad quem appellaret, huic vires ad tuendam æquitatem non defuturas. Pararent igitur se ambo, ut causam intra paucos dies dicerent ad illud Tribunal, ubi gratia & potentia spretis, sola imperaret Justitia. Illum ibi victurum, non qui plus posset, sed cujus causa æquior esset.* Sic Abbas obiit; nec eventus fefellit. Pauculi dies ab obitu abbatis præterierunt, cum Antistes jam equum conscensurus, subito velut fulmine ictus corruit. Delatus ad cubiculum, decimas Herveldensi cœnobio quam primum reddi, & omnem in posterum super ea re litem præscindi jussit. Cumque Magdeburgensis & Hildesheimensis Episcopi ad eum reviserent, grandi ejulatu fatebatur: *Vocari se, prout abbas prædixisset, imo jam abripi se ad divinum Tribunal, ibi judicandum.* In his vocibus desiit. Uto Archipresbyter, quo potissimum impulsore in eam sententiam Antistes exarserat, horum malorum primus incentor, eodem anno morte subitaria sine sacris omnibus extinctus, vel à Diabolo (ut vulgatior ferebat fama) suffocatus est *a*.

a Lambert. Schafnaburgensis in suis Annalibus cum Abb. Urspergensi & Rheginone Argentorati editus, pag. 466. Baron. tom. II. Anno 1059. n. 81. & 82.

Horrendum est, ô Deus, inter ejuscemodi virgas & plagas ad Tribunal

nal duci * ! Divina hæc judicia expavescens Jobus: Ecce Deus, inquit, excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere? Operatus es iniquitatem *a*.

a Job, c. 36. v. 22. & 23.

Decimi octavi testes: Anno millesimo centesimo quinquagesimo quarto, Friderico Ænobarbo Imper. Antistes Moguntinus *b* fuit, vir pius, tranquillus suarum rerum: & ideo Romæ accusatus, ut ineptus atque inutilis muneri quod gerebat. Accessit Arnoldus, qui ab Henrico missus fertur ad purgandum. Homo nequam contrarium prorsus fecit. Nam igni oleum addidit, & quosdam Purpuratorum Patrum corrupit, atque in se vertit. Eo ventum est, ut Cardinales duo Moguntiam missi, de causa quæsiverint, Henricum damnarint, & abdicarint, Arnoldum illum subrogarint. Henricus patienter id ferens, hactenus duntaxat questus est, ut diceret: *Injuste judicastis. Appello igitur ad Dominum Jesum, æquissimum Judicem, ibi me responsurum exhibebo: Venite; sequimini.* Illi joco eludentes: *Cum præcesseris*, inquiunt, *nos sequemur.* Nec verbis eventus defuit. Nam ille post annum fere & dimidium fato con-

b Alii, Wormatiésis.

* *Wann man einen also mit dem Creutz holt.*

concessit. Rumore ad aures Cardinalium delato, de Henrici morte, illi iterum illudentes: Ecce, præcessit, inquiunt, nos sequemur. Secuti sunt profecto, & uno die uterque subito decesserunt, &, quod ajunt miserabili mortis genere *a*.

Quam provide nos Judex noster, monuit: Nolite judicare secundum faciem: sed justum Judicium judicate *b*. Nunc omnibus vitiis aptari larva potest, uti omnibus vasculis operculum inveniri. Nihil tam absurdum, quod non pingi & defendi possit: omnes contumeliæ suos habent prætextus, omnis injustitia suum reperit mantelum, nihil tam inexcusabile quod non specioso nomine possit velari. Sed has larvas & hæc velamina supremus Judex detrahet. Itaque quod Paulus monuit, nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo *c*.

a Alter digitos suos prærosisse, alter Camarina mersus dicitur. Conradus in Chron. Moguntino. Lipsius l. 2. Monit. politicorum, c. 11.

b Joan. c. 7. v. 24.

c 1. Cor. c. 4. v. 5.

§. 7. Decimi noni testes: Leodii cœnobium S. Jacobi nobilis adolescens ingressus est religionis caussa. Quod ubi cognatus ipsius Leodiensis Præpositus inaudiit, ægerrime tulit. Mox igitur abbati Manlianum imperium deferri jubet: Consobrinum reddat, aut vim expectet. Recusat Abbas nolentem & invitum extru-

extrudere. Ergo Præpositus satellitium cogit, monasterium vi aperit, juvenem rapit, & religiosis vestibus detractis, eum profanis induit. Abbas adscitis in patrocinium primoribus civitatis, ad Episcopum se confert, injurias exponit, & vim suo monasterio illatam, idque præsente Præposito.

Episcopus has querelas ægre admittere, in Præpositi partem non dissimulanter vergere, & Abbatem durius objurgare. Abbas promoti consilii mox submissis humi genibus, & ad Præpositum versus clementi voce: contra tuas injurias, inquit, ô Præposite, æquum Judicem in terra obtinere non possum: cælum igitur peto, summum Judicem interpello, ut intra quadraginta dies uterque nostrum coram eo compareat, sententiam pro meritis auditurus. At Præsul cum suis liberaliter cachinnatus priscam hominis simplicitatem irrisit, dimisitque non sine scommate.

Expectate pauxillulum; Altissimus enim est patiens redditor *a*. Die abhinc quadragesimo, abbas ante meridiem circiter horam nonam mortuus est. Eo tempore Præpositus balneo domestico usus lavabat. Cumque audiret æra campana insolitum concrepare, quæsiit: Quid hoc isto tempore? Cui famulus: Ajunt abbatem

a Eccl. c. 5. v. 4.

ad S. Jacobi modo defunctum eſſe. Præpoſitus continuo memor quadrageſimi diei ab abbate dicti, expaveſcens & attonitus: Mox foras inquit, foras; habeo quod agam: heu comparendum eſt mihi hodie coram Judice ſupremo. Cumque properaret thermis egredi, inter adſtantium manus collapſus diro cum ejulatu abiit è vita ad indictum utrique Judicium: ubi cauſſarum ſtrepitus ceſſant, ubi nullus cachinnorum locus, ubi Juriſperitorum codices obmuteſcunt, ubi nec preces, nec aurum, nec favor liberant *a*. Quam porro ſententiam Abbas, quam Præpoſitus abſtulerit, nunc ſcire nefas. Die noviſſimo quo reviviſcent omnium ſæculorum mortui, ſciemus omnes.

a Thomas Cantiprat. l. 2. de miraculis ſui ævi. c. 35. toto.

Deus per Jobum olim minatus: Quis enim, inquit, reſiſtere poteſt vultui meo? Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis *b*? Vere Deus non condemnabit fruſtra, nec Omnipotens ſubvertet Judicium *c*. Qui non accipit perſonas Principum, nec cognovit tyrannum, cum diſceptaret contra pauperem: opus enim manuum ejus ſunt univerſi.

b Job. c. 41. v. 1. & 3.

c idem c. 34. v. 12. & 19.

Viceſimi teſtes: Otho I. Imperator Romanus, quod Petrus Damianus cum cura narrat, à filio Guilielmo Præſule Moguntino; ob matrimonium

monium cum Adelaide contractum liberius reprehensus, filium in vincula dedit. Guilielmus filius Othonem patrem ad prætorium Christi in jus vocans: Die sancto Pentecostes, inquit, ante Dominum Jesum Judicem nostrum uterque comparebimus, & de capite causam dicemus. Uter nostrum æquitatis lineam transgressus sit, divinum pandet judicium. Igitur Nonis Maji, ipso Pentecostes festo die, Otho in Saxonia morbo subito correptus hominem exuit, & indictum vacimonium obivit, cum paullo ante filius etiam Guilielmus vivere desiisset *a*.

Vereor hic, Lector, ne tot testium caterva, & ut dixeram sonora nube, & oculos & aures tuas fatigem. Sed cum venia tua liceat omnium recentissimum subjungere; & ad alia transibimus. Ergo

Vicesimi primi testes: Anno millesimo sexcentesimo sexto, Miles Germanus natura non infacetus, cum signo dato ad excubias vocaretur, commilitonibus subridens dixit: Redeunt ad nos excubiæ, rediret utinam & nuntius pecuniæ. Excepta vox est, & ad ducem relata, qui prætore rerum capitalium * accersito ju-

Q 5 bet

a Petrus Damianus tomo 1. l. 2. epist. 15. mihi pag. 113. At vero Cæsar Baron. tom. 10. An. 973. Damianum refellit, negatque illud Othonis connubium male contractum, & à filio patrem anathemate percussum. Ego inter duos Cardinales arbitrum agere non possum. A parte tamen Baronii stare malim. Hæc monere debui, ne quid damni pateretur Veritas.

* *Profosz, seu, Quæsitore.*

bet in hominem, qui voces seditiosas sparsisset, serio animadverti. Mox in vincula miser trahitur, & torquetur; denique capite damnatur. Miles optime sibi conscius audita mortis sententia nonnihil cohorruit. Ubi animum recepit terrifico clamore ducem inclamans; eique jam præsenti: Post tres, inquit hebdomades, hac ipsa noctis hora rationem Deo reddes de meo sanguine. At Dux subridens: Tu, inquit, hac oracula formidolosis cane: vaticinationes istæ militem non terrent. Sed abi jam, seditiosum caput in malam crucem. Ita nec die quidem expectato, media nocte, hora duodecima ducitur, & infelici arbori suspenditur. Mane in terrorem ceteris spectandus exponitur transfixis præcordiis, cum hoc titulo: *Seditiosus miles*. Dux nonnihil tacite consternatus tam audaci provocatione ad Dei tribunal. Ejus tamen sensim oblivisci cœpit. Verum indicto temporis spatio jamjam elapsuro, cum hora noctis duodecima ad excubias visendas exiret, è ponte navali decidit & submersus est *a*. Uter horum securior ad Christi Judicis Tribunal steterit, tu mi Lector, paullo attentius tecum expende. Hæc quanquam mira, fidem tamen merentur à tradentibus.

a Dominus Guilielm. Ferdinandus ab Efferen, qui Ferdinando II. Imp. à consiliis &c. in Manuali Polit. de ratione status seu Idolo Principum l. 5. part. 3. mihi pag. 382.

Sed hic manum amoveo è tabula, & calamum plura daturum chartæ sub-

substringo. Sat testimoniorum ac testium optimorum, quos integra fide produxi. Nullius, aut ferreæ frontis sit, qui tot tamque diversos cum recentes, tum priscos scriptores vanitatis omnes arguere non vereatur. Ergo discite justitiam moniti. Et heu quam disparia sunt humana & divina judicia! O quoties Deus (ne dubitemus) hominem eum absolvit, quem omnes homines damnant; & quoties damnat, quem omnes absolvunt? Judicia Dei abyssus multa *a*, abyssus impenetrabilis. a Ps. 35.v.7.

CAPUT IV.

Quare arcanum hoc Judicium omni vita metuendum;

seu,

Cur assidue, summoque studio adnitendum, ut vitæ ratio bene reddatur.

§. I. NOvissima cujusvis hominis tempora, quibus ad Judicium à morte invitari solet, spiritus divinus per Ecclesiastem amœnissima poësi hunc in modum depinxit. Ita orditur:

Memento creatoris tui, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent: Ultimi dies hominis vere tempus afflictionis, cum frenis dolor irruit soli-

ſolitis, cum lectus pro carcere, mors pro apparitore, Judicium pro Æternitatis janua eſt. Pergit Eccleſiaſtes:

Antequam tenebreſcat Sol, & Lumen & Luna, & Stella: & revertantur nubes poſt pluviam. Eo tempore, Intellectus qui in homine ſol eſt, obnubilatur: Lumen actionum memoria hebeſcit, Voluntas veluti Luna inconſtantiſſima laborat, geminæ frontis ſtellæ oculi caligant & lippiunt. Vaporum è ſtomacho aſcendentium nubes augentur, hinc deſtillationum, gravedinis, ac catharrorum perpetuæ pluviæ. Sed pergit dicere:

Quando commovebuntur cuſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi. Domus iſtius cuſtodes ſunt, ſenſus exteriores & coſtæ, illi deficiunt, hæ viribus exhauriuntur & fatiſcunt: Viri fortiſſimi crura, pedes ac genua vacillant, & ferre onus ſolitum recuſant:

Otioſæ erunt molentes in minuto numero. Dentes nulli aut rari, cibum paullo duriorem commolere non poterunt amplius. Ita molendinum iſtud aut feriabitur & vacabit, aut languidiſſime movebitur. Senium fere edentulum eſt.

Et tenebreſcent videntes per foramina. Oculi qui aliquando per orbiculatos ſuos cancellos, veluti per feneſtras aut foramina aliis inſidiabantur, aut inſidias ſibi poſitas ſpeculabantur, nunc minutim & per nebulam videbunt,

bunt, & vix obvios in platea discernent, cum nervi optici, aut indurabuntur, aut humorum congestu, & spirituum defectu impedientur. His oculorum damnis peritissime jacturam dentium præmisit. Nam ubi dentes pauci ac debiles, ibi cibus male manditur, & quasi crudus in stomachum dimittitur. Hinc humorum copia & multiplex malum. At sequitur.

Et claudunt ostia in platea, in humilitate vocis molentis. Labra oris ostia majorem partem clausa, nec loqui multum, nec clamare sinent. Facies tota veluti platea, rugis & sulcis exarabitur. Os panis molendinum remisso erit sonitu, quem alias dentes edere solebant.

Et consurgent ad vocem volucris. Qui ad illud afflictionis tempus deveniunt, somnum non capiunt nisi brevem, parcum ac levem, adeoque non profundum, ut vel passerculi, vel alterius aviculæ garritu excitentur. Ita plerumque male dormiunt, ob crebram insomniam, quæ eos non tantum ad galli gallinacei cantum, sed ad quemcunque strepitum vigilare jubet. Addit.

Et obsurdescent omnes filiæ carminis. Aures quæ musica solebant oblectari, vocum discrimina ægre percipient. Sic octogenarius senex Bercellai ad regem Davidem; Nunquid vigent

sensus

sensus mei, ait, ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibus aut potus? vel audire possum ultra vocem cantorum atque cantatricum *a*? Sed progreditur Ecclesiastes:

a 2. Reg. c. 19. v. 35.

Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via. Alta conscendere metuunt senes, propter capitis vertiginem, & poplitum imbecillitatem. Imo & in plano ambulare formidant, necubi cadant aut impingant, ideo lento timidoque gradu incedunt. Sed prioribus addenda sunt & ista:

Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparis. Caput præmaturis canis spargetur, quemadmodum amygdalus flore præpropero albescit. Pedes an tibiæ ob humorum affluentiam inflabuntur, & intumescent, ut speciem marinæ ventriosæ locustæ referant. Ita exhausto corpore & ossibus extantibus mera erit mortis imago, vivum cadaver. Et dissipabitur, inquit, capparis. Omnis appetentia tam Veneris quam cibi, quæ fere capparis condimento excitari solet, abolebitur. Sed ulterius:

Antequam rumpitur funiculus argenteus, & recurrat vita aurea. Memento, quod jam supra monuerat, Creatoris tui, antequam argenteus funiculus, seu contextus in dorsi spina * quam alba sive argentea medulla implet,

* *Ruckgradt: Pater noster.*

implet, diſſolvatur. In hac oſſea catena, ut Levino Lemnio medico placet, ſunt triginta quatuor vertebræ, ſeu ſpondyli, & octo nodi vel juncturæ. Hæc concatenatio in morte rumpitur. Vita aurea eſt cuticula ſeu involucrum cerebri, quod meninx dicitur, non diſſimile vittis aureis* quibus mulieres olim comas involvebant. Ergo ad Judicium te para, priuſquam ſubtile hoc cerebri conditorium retrahatur aut corrugetur, quod mortis ſignum eſt, ſicut ea quæ ſequuntur:

Et conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam a. Ætas fracta aut morbida veſicam corporis, hydriam ad fontem renum ſic afficit, ut ea vel lapillis & calculis, aut excernendi difficultate corrumpatur. Rota denique caput hominis ſuper ventrem ſeu ſtomachum velut ciſternam ſitum imminente morte primum labaſcit & nutat (uti oculi omnium primo moriuntur) totumque corpus in præceps rapit; velut fracto vehiculi axe, totum corruit vehiculum; ita capite jacente, corpus univerſum jacet.

a Eccl. c. 12. v. 1. & ſeqq.

Chriſtus Dominus cum extremi ac publici Judicii ſigna prædixiſſet, addidit: Cum videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt in januis *b*. Idem omnino de præviis arcani Judi-

b Matt. c. 24. v. 33.

* *Guldene Haarhauben.*

Judicii signis dicendum: Cum videritis, ista quæ modo diximus, indicia, scitote qui prope est Judex. Tunc ibit homo in domum Æternitatis suæ, & revertetur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redibit ad Deum qui dedit illum *a*.

a Eccl. ib. v. 5. & 7.

Ergo cum videritis solis & stellarum tenebras, cum sensus exteriores, & omnia humani corporis firmamenta labi cœperint & deficere, scitote quia Judex in januis est. Parate igitur justitiam ante Judicium. Hanc autem justitiam male parat, qui eam non parat assidue. Hoc ergo capite, tres causas assignabimus, cur homo judicandus ad Judicium istud omni vita se debeat prima summaque cura præparare. Hoc autem triplex documentum ejus generis est, ut si quis paullo accuratius id considerarit, nec tamen emendarit mores ac vitam, pecus aut saxum potius, quam homo videri possit.

§. 2. Prima igitur causa, cur omni vita metuendum sit Judicium illud, & præparatio illi quam accuratissima præmittenda est, *Judicis sententia nobis incertissima.* Verissime dixit Ecclesiastes: Omnia in futurum servantur incerta *b*.

b Eccl. c. 9. v. 2.

Fuit in aula Mauritii Cæsaris nobilissima femina, quæ omnibus studiis id unum laborabat, ut aliquam judiciariæ hujus sententiæ certitudinem

nem præſcire poſſet. Huic Gregorius Pontifex reſcribens: Rem difficilem petis,& inutilem. Arcani Judicii ſententia nobis nunc plane abſcondita; ſciemus cum moriemur. Quam autem ſententiam is ſperet, qui vitam ſuam tot improbis actionibus fœdat, qui Deum ac divina non magno æſtimat: unde illi non difficile ſit judicare, ſe ſuaque Deo Judici non placere. Aliter bonæ mentis homo cogitans: Neſcio, ait, utrum omnes actiones meæ Deo placeant. Hoc ſcio, longe aliter Deum quam homines judicare: Longe alia libræ cæleſti pondera eſſe, quam noſtris bilancibus. Atque iſtud pertimeſcens Jobus: Verebar, inquit, omnia opera mea, ſciens quod non parceres delinquenti [a]. a Job. c. 9. v. 28.

Bernardus Clarævallis Abbas, vir longe religioſiſſimus ingentem nihilominus erratorum ſuorum catalogum texens: Idcirco, inquit, tædet me vivere: Vivere erubeſco; quia parum proficio: Mori timeo, quia non ſum paratus [b]. Nihil tale verendum erat animæ Pauli, cui ab aſpectu & amplexu dilecti unus tantummodo paries obſiſtebat, videlicet lex peccati, quam inveniebat in membris ſuis. Hoc ſane interjecto pariete non longe peregrinabatur à Domino, unde & optabat clamans: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? b Bern. de interiore domo c. 35. medio, mihi pag. 1072.

R ſciens

sciens se mortis compendio continuo ad vitam perventurum. Verum quis similis Paulo, qui non consentiat interdum concupiscentiæ ad obediendum peccato? Noverit proinde is qui peccato consenserit, & alterum se opposuisse parietem, ipsum utique pravum illicitumque consensum, nec potest gloriari qui hujusmodi est, quia stet sibi post parietem sponsus, quando jam parietes intersunt, non paries. Multo minus si consensus venerit ad effectum, cum tertius quoque jam paries sponsi arceat impediatque accessum, actus videlicet ipse peccati. Quid si & consuetudo forte peccatum in usum, aut usus etiam in contemptum perduxerit; sicut scriptum est: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit *a*. Nonne si ita exieris, ante à rugientibus præparatis ad escam poteris devorari, quam pervenire ad sponsum, non uno siquidem jam, sed tanta à te parietum numerositate interclusum *b*?

a Prov. c. 18. v. 2.

b Bern. in Cant. serm. 56. post med. mihi pag. 743.

Quis ergo Judicium non valde metuat, si non solum non proficiat, sed in dies pene deterior fiat? Et revera si alio nomine Judicium hoc expavescendum non sit, unica hæc cogitatio moribundum non leviter fatiget: En migro in orbem alium in quo nunquam fui, viam ignotam eo, quam nunquam exploravi, ad Judicem

tendo,

tendo, quem languidissime amavi, quem sæpissime non timui, quem nunquam vidi, nisi velatum: quid dicam aut quid respondebo ei? &c. Hæc tam seria jam à nobis non curari, in causa est animus noster vagus, mobilis, vecors, solutus, & qui rarissime patiatur se uni rei, præsertim sacræ, alligari. Ita turbamur erga plurima, cum porro unum sit necessarium. Accedunt voluptatum illicia, sæculi insolentia, rerum fluxarum blandimenta. Ita homo cum sibi bene est, judicat nil esse caussæ cur seipsum turbet: ità res aleæ incertæ committitur *: ita itur & peritur. Aut ubi non amplius seria ludo vertuntur a, sed ludus seriis; cum jam sacerdos adest ægrotum oleo sacro uncturus, Eucharistiam porrecturus, ad ultimam luctam hortaturus, cum imago crucifixi, & cereus mortualis jam in oculis, cum preces circumstantium fletibus mixtæ audiuntur, longe aliter quam olim moribundus sentit. Ecclesia vero ejuscemodi preces ac ceremonias eo tempore idcirco adhibet, ut significet hominem illum in tantis esse periculis & angustiis, ut omnium cælitum patrocinia sint imploranda, ut æqui & iniqui sint invocandi †, ad molliendum mature Judicem. Verè tunc dixe-

a Horat. de arte poët. 4. pag. initio.

* *Man wagts.*

† *Freund und Feind anruffen.*

dixerit moribundus; Circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me. Funes inferni circumdederunt me: præveneruut me laquei mortis *a*. Foris gladius, intus pavor, nusquam solatium.

a 2. Reg. c. 22. v. 5. & 6.

In superioribus commemoratum est è fide dignis auctoribus de felici & infelici quorundam obitu. In ea re libris credendum. Non omittendum quod ipsi & auribus & oculis hausimus.

Ante annos viginti quinque vir religiosus ac eruditus tam ægra fuit valetudine, ut quamvis extra lectum esse, ac colloquentibus assidere potuerit, è morbi tamen indole verbisque medicorum facile conjectarit sibi moriendum. Certe paullatim adrepentem sensit mortem. Hic nonnihil tristis & anxius subinde altum ingemiscebat. Cumque dicerentur quæ illi putabantur solatio fore: Verum est, ajebat ille, solantur hæc & erigunt quæ dicitis, & memini cum ego ipse optarem, præ cæteris esse vicinus morti, & pene gestiebam mori, neque jam adeo recuso istud quantumvis angustum ostiolum subire, sed sententiam audire irrevocabilem, hoc terret. Hic iterum dicta quæ in rem videbantur. At ille denuo conceptissimis verbis: *Sed, inquit, horrendum est, coram Deo apparere.*

Longe verissimum est quod dixit:

Hic

Hic ipse, quem dixi, insignem vitæ clausulam apposuit. Nam, quod vix ulli concessum, sanissima ratione ad ultimum usque halitum sibi constans: Jam nihil, ajebat, cerno amplius, jam nil amplius audio. Ultima quæ protulit verba hæc erant: Sit nomen Domini benedictum, ex hoc, nunc & usque in sæculum.

Est ergo primum, quod omni vita quam diligentissime considerandum, incerta Judicis sententia. Divini oraculi vox est: Sunt justi atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta *a*. Ergo, quod Siracides monet, de propitiato peccato, ne simus sine metu, neque adjiciamus peccatum super peccatum *b*.

a Eccl. c. 9. v. 1.

b Eccl. c. 5. v. 5.

§. 3. Altera causa cur accuratissima per omnem vitam præparatio præmittenda sit ante Judicium, est, *Omnium promeritorum finis, quem mors imponit.* Dum vivimus, velut in mercatu sumus, emere, vendere, lucrari licet: cum tempus est Judicii, finis est omnis lucri *. Omni tempore priori poteras, mi homo, qualibet hora, qualibet parte horæ, quovis momento plurimum promereri ac

* *Der Marckt ist auß: Dult und Meß seynd fürüber.*

ac lucrari, omnibus vitæ diebus poteras tua tibi promerita in immensum augere, vel amando Deum, vel alias actiones pias sanctasque exercendo; hæc vitæ ratio, hic noster mercatus est.

Cum Judex vocat; age, convolve merces, convasa quod habes *, & in Jus adi. Cælum obtines? Non illic merendi, sed mercedem accipiendi locus est. Obtingit tartarum? hic neque merces, neque meritum est: sed nec ullum ibi debitum dissolvitur. Ante mortem poteras pro noxis satisfacere quovis gemitu, quavis oratiuncula, vel cogitatione bona, frustillo panis, vel obolo in egenos sparso. Post mortem nil horum amplius licet *a*; antea licebat.

a Damnatis.

Atque hoc revera non capimus, alioqui longe aliter acturi. Quia vero hæc aut non prævidemus, aut prævisa cordi non habemus, ideo fumos colligimus, terram corradimus, lutum amplectimur, honores, divitias, voluptates avidissime sectamur, idque in nostram perniciem. Quid hæc, ô furiosi, proderunt in Judicio? imo quam multipliciter oberunt? Quid crepundia & nugæ in Tribunali tam serio juvent? Nihilominus aliter agere, nemo nobis, & nec

* *Leg ein, leg ein, du must für Gericht.*

nec Angelus quidem perſuaſerit. Ezechiel monet, ſed fere ſurdos: Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit. Argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini *a*. a Eze. c. 7. v. 19.

Solent aurifices & feminæ quæ fila ducunt aurea *, minimas etiam particulas, auri ramenta & lamellas vix oculis conſpicuas religione ſedula colligere. Hic omnis parſimonia non leviter lucroſa eſt. En adeo gnave ſapimus in lucellis tam minutulis, vicinum Judicium, perenne lucrum, immortale gaudium tranſimus cæci. Ita culicem colamus, & glutimus camelum. Optime dixit beatus Hieronymus: Omnes ſumus in minimis cauti, in maximis negligentes, quia ubi vera vita ſit ignoramus. Ideo tam grandi miſeratione nos Chriſtus commonet: Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis *b*. b Luc. c. 19. v. 42.

Sed etſi hæc videantur, non tamen creduntur. Qui autem hæc vident, capiunt, credunt; ita ſecum ipſi ratiocinantur: Dum vivo, poſſum quolibet quadrante horæ, quolibet puncto plurimum promereri ac lucrari. Brevi

* *Goldſpinnerne.*

omnis promerendi ac lucrandi occasio mihi præſcindetur. Ergo nunc res meas agam, dum licet, nunc gemam, nunc pectus tundam; nunc ad omnes horæ particulas tanquam ad aurea fila, vel auri ramenta vigilantiſſime attendam; nihil mihi temporis præteribit ſine vectigali: omnes vel minutiſſimas illius partes in cenſum meum redigam. Veniet nox vitæ meæ, cum nihil amplius labo-
a Joan. rare potero *a*. Ergo jam, quodcunque
c. 9. facere poterit manus mea, inſtanter
v. 4. b Eccl. operabor *b*. Nunc tempus faciendi
c. 9. Domine *c*. Paullo poſt dicetur mihi:
v. 10. c Pſ. Clauſa eſt janua *d*. Nam poſt ulti-
118. mum in morte halitum, nec unicum
v. 126. quidem dabitur momentum per om-
d Matt. nem Æternitatem, quo aliquid pro-
c. 25. v. 10. mereri liceat.

Idcirco Paulus: Adhortamini, ait, voſmetipſos per ſingulos dies, donec
e Hebr. Hodie * cognominatur *e*, dum vita
c. 3. v. 13. durat. Quod hodie fieri poteſt, ne differamus in craſtinum. Revera, quod priſci dicebant:

Jactura vitæ maxima eſt, dilatio.

Credibile eſt multa millia hominum ad inferos præcipitari, qui cælum conſcendiſſent, niſi pœnitentiam diſtuliſſent. Quod Gregorius confirmans: Regni janua, inquit, lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœni-

* *Weil Gott Tag gibt.*

pœnitentibus aperitur. Nequaquam tunc veniam invenit, qui modo veniæ tempus perdidit *a*. Per Isaiam Deus temporis opportunitatem explicans: In tempore placito, inquit, exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui *b*. Uteris hoc die? teipsum servas. Negligis hunc diem? Teipsum & omnia perdis. Clama, plora, obtestare, pulsa: Non audieris: jam clausa est janua. Hoc tibi Deus centies, sexcenties prædixit: Tunc invocabunt me, & non exaudiam *c*.

a Greg. hom. 12. in Euang.

b Is. c. 49. v. 8.

c Prov. c. 1. v. 28.

Grande igitur in mora periculum est. Cujus Augustinus submonens: Vide, inquit, quid emas, quando emas, quanti emas. Emis enim regnum cælorum, & non est emendi tempus, nisi in hac vita *d*. Quocirca, quære Dominum dum inveniri potest *e*. Quære hodie, neque tam serium salutis negotium in crastinum differ. Hodie si vocem Domin. audieris, noli obdurare cor tuum *f*. Jactura vitæ maxima est, dilatio. Hodie para te ad Judicium, fortasse cras stabis ante Judicem. Quocirca *Celerem promeritorum finem* secundo loco ponimus, seu documentum, seu caussam, cur omnis humana vita debeat esse præparatio ad Judicium.

d Aug. in Ps. 102. circa med. mihi p. 475.

e Is. c. 55. v. 6.

f Psal. 94. v. 8.

§. 4. Caussa tertia est *Æternitatis in morte clara cognitio.* Cum mors præ foribus insidiatur, jam in oculis est Æternitas, non aliter ac si moribun-

dus ad immensum stet oceanum, quem oculis obire non possit. Hic longe alias de Æternitate cogitationes haurit ægrotus quàm hauserat sanus, atque unà intelligit, qua ratione ab unico illo ultimoque momento pendeat totius Æternitatis immensitas. O momentum, quod molem tantam sustines!

Balaam vates asina vehens devenit ad angustias duarum maceriarum, habuitque ante se stantem Angelum evaginato gladio *a*. Homo moribundus inter angustias temporis finiendi, & Æternitatis incipiendæ deprehensus, nec effugere, nec digredi, nec deflectere uspiam potest. Pone illum mors est, reum suum ut carnifex ligans Judici offerendum. Ante ipsum Æternitatis ostium paullatim panditur; edito extremo spiritu per illud transeundum est. Ad latus unum hæret angelus cum omnibus quas exercuit bonis actionibus. Ad alterum (ita rem cogitatione depingimus) adest diabolus cum omnibus quas commisit noxis. Infra hominem hiant fauces Tartari; supra hominem Judex imminet cum Judiciali ferula. Conclusus es, ô homo, conclusus es undique: si Judicem iratum habeas, periisti. Quid mirum hic pectus æstuare, tremere, palpitare, & frigida etiam membra sudare.

a Num. c. 22. v. 24.

O Chri-

O Christiani, hanc horulam mortis & Judicii in animo quam altissime insculpamus. Quid enim horum fieri negare possumus? Fides docet, natura testatur, experientia quotidiana & oculis & auribus id ingerit, neminem nasci non moriturum. *Statutum est hominibus semel mori.* mori tantum? *& post hoc Judicium* a. Judicium quod hactenus demonstratum est prorsus arcanum, & Æternitatis vel luctuosæ vel beatæ principium.

a Hebr. c. 9. v. 27.

Anno Christiano sexcentesimo quarto, duo juvenes Ecbertus & Edilunus *b* magnæ indolis è nobili stirpe Anglorum (quod Beda narrat) in Scotia cœnobium *c* habitarunt. Socii eorum omnes vel mortalitate sublati, vel alio dispersi sunt. Demum & hos duos eadem lues corripuit. Horum alter Ecbertus se moriturum veritus, quodam mane valetudinario * egressus, loco sibi commodo resedit.

b Ecb. & Edelun.

c Quod Scotorum lingua Rathmelfigi dicitur.

Hic secum ipse Judicium instituit, tam judicis quam rei persona functus. En, ajebat, jam me tangit ordo; ad Judicem vocor; quid responsurus sum de peccatis meis innumeris? Cumque vitæ prioris maculas tristi memoria sedulo inspexisset, multis cum lacrimis deprecari Deum institit, ne prius à morte ad Tribunal abriperetur, quam omnes

* *Krancken Stuben.*

omnes vitæ noxas pœnitentia eluisset. Adjecit & votum: In Britanniam solum patrium nunquam redire velle, legibus rituque peregrini vivere, quavis hebdomade diem noctemque totam omni cibo abstinere, quolibet die præter consuetas preces, Psalmos omnes recitare.

Hoc voto nuncupato, lacrimisque absterfis in valetudinarium rediens sodalem reperit dormientem. Ne illum expergefaceret, & ipse quieti se tradidit. Paullo post Edilunus ultro expergefactus vultu in socium obverso: O Ecberte, ait, ô quid fecisti? Sperabam equidem nos una pariter ad beatam Æternitatem transituros. Veruntamen scito, tui te voti futurum compotem. Viderat enim secundum quietem Edilunus, quid alter à Deo petiisset, & nocte proxima defunctus est.

Ecbertus superato morbo convaluit, & ad nonagesimum ætatis annum pervixit. Sed ad futurum, quod semper metuebat, Judicium incredibili studio se quotidie paravit. Erat in eo, ut Beda loquitur, exemplum vivendi, assiduitas docendi, auctoritas corripiendi, pietas largiendi admirabilis. Quo vivendi modo Scotorum genti plurimum emolumenti attulit. Et quamvis omnes in eo virtutes elucerent, singulariter tamen in illo studium humilitatis

man-

mansuetudinis, simplicitatis ac continentiæ viguit.

Has ille sibi comites ad Christi Tribunal junxit. Nec tacendum, quam parcè ac severiter seipsum vir iste habuerit. Siquidem ter in anno quadraginta diebus jejunium rigidissimum servavit. Tempore quidem majoris verni jejunii nil unquam cocti gustavit, nec enim ullo die aliud quam modici panis aliquid & lactis, idque ad dimensum & semel tantum de die admisit. Hoc omnis mensæ paratus, hoc vini & omnium ferculorum epitome fuit.

Hac vitæ ratione quadraginta dies ante Natalem Domini, & alios quadraginta ante Pascha, demum alios quadraginta post Pentecosten transegit. Hac vitæ austeritate ad annum ætatis nonagesimum pervenit. Anno Christiano septingentesimo vicesimo nono è vita migravit *a*. De hoc viro verissime dici poterit: Noctes atque dies, horis omnibus, summo studio, toto animo ad Judicium se comparavit.

Hoc idem ô Christiani, omnibus opibus ac viribus, totoque pectore agamus, ad Judicium nos comparemus, & quod facere statuimus illud hoc die, hac hora ordiamur. Tempus breve est; Tribunal imminet, Dominus prope est *b*.

a Beda l. 3. Hist. gentis Anglorum c. 27.

b Phil. c. 4. v. 5.

CAPUT

CAPUT V.

Quantam sanctißimis viris formidinem injecerit arcanum hoc Judicium;

seu,

Quanti trepidarint in reddenda ratione.

JOannes Damascenus elegantem narrationem ingressus: Rex Magnus, inquit, aureo curru, regio satellitio stipatus iter fecerat. Hunc viri duo religiosi veste lacera, macie confecti, ora pallidi fortuito transibant. Constabat autem regi hæc esse maceratæ carnis & assiduæ in divinis obsequiis intentionis indicia. Quamprimum igitur eos vidit, curru desiliens & humo affusus, supplici gestu eos veneratus est; dein consurgens illos complexus amicissime salutavit. Ægre id tulerunt regis proceres, demissionem regia majestate indignam interpretati. Cum autem nemo esset, qui ob id increpare regem auderet, regis fratrem instigarunt, moneret suum germanum, ne diadema & sceptrum contumeliosa submissione ad mendicorum pedes deprimeret. Paruit frater, & regem intempestivæ abjectionis monuit. Rex ei responsum breve ac obscurum dedit.

Atqui moris fuerat illic locorum,

ut

ut ſi quem morte mulctaturus rex eſſet, ad ipſius ædes præconem cum tuba mitteret, ut è mœſtiſſimo tubæ clangore morti deſtinatus diſceret, ſibi moriendum eſſe. Idcirco *Tubam mortis* appellarunt. Rex ergo, ſub veſperam miſit, qui ad fratris domum tuba caneret, ferretque mortis nuntium.

Ubi regis frater feralem tubam audiit, de vita jam actum eſſe cenſuit. Ita proximam noctem inſomnis inter familiæ luctus exegit. Sequenti mane cum conjuge, liberis & familia omni atratus venit, ad regii Palatii fores, auditurus, quam capite dependeret ſententiam. Jam omnium oculi natabant lacrimis, nec aliud quam gladius & mors expectabatur.

Rex fratrem ad ſe accerſitum ſic allocutus. Itane, inquit, extimeſcis iram fratris, cum quo tibi ſanguis & genus idem eſt? Itane feralis tuba te mactat nullius facinoris conſcium? Cur quæſo mihi vitio vertebas, quod eos qui mihi occurſu ſuo Judicis adventum denuntiabant, ſubmiſſius ſalutaverim? præſertim cum egomet mihi plurimorum criminum ſim conſcius, quibus meum Judicem læſi. Hanc tubam formidemus, quæ mortem indicit ſempiternam. Hæc nolui, ut inſtruerem te, non ut occiderem. Ita eruditum abs ſe dimiſit.

Gentis

Gentis humanæ Judex Dominus Jeſus ante adventum ſuum ſæpiſſime tibicinem cum tuba præmittit, qui Judicem propinquum nuntiet. Letalis morbus, quid aliud quam præco ac tubicen eſt, adventui Judicis nuntiando? Hunc autem ſanctiſſimi quique viri adeo extimuerunt, ut pæne notam ſanctimoniæ ſuæ inurerent, quaſi gravius aliquid ſibi conſcirent. Quinam autem hi fuerint qui arcanum Judicium ita formidarunt, & quam ob cauſſam Judex ſuis etiam amicis adventu ſuo trepidationem injiciat, nunc exequemur.

§. 1. Judicia Dei longe occultiſſima conſiderans Auguſtinus: *Nunc autem, inquit, & mala æquo animo ferre diſcimus, quæ patiuntur & boni, & bona non magni pendere, quæ adipiſcuntur & mali. Ac per hoc etiam in his rebus, in quibus non apparet divina Juſtitia, ſalutaris eſt divina doctrina.*

Neſcimus enim quo judicio Dei bonus ille ſit pauper, malus ille ſit dives: iſte gaudeat, quem pro ſuis perditis moribus, cruciari debuiſſe mœroribus arbitramur; contriſtetur ille, quem vita laudabilis gaudere debuiſſe perſuadet.

Exeat de Judicio non ſolum inultus, verum etiam damnatus innocens, aut iniquitate Judicis preſſus,

aut

aut falsis obrutus testimoniis, è contrario scelestus adversarius ejus non solum impunitus, verum etiam vindicatus insultet. Impius optime valeat, pius languore tabescat. Latrocinentur sanissimi juvenes, qui autem nec verbo quemquam lædere potuerunt, diversa morborum atrocitate affligantur. Infantes utiles rebus humanis immatura morte rapiantur, & qui videntur nec nasci debuisse, diutissimè insuper vivant. Plenus criminibus sublimetur honoribus; & hominem sine querela tenebræ ignobilitatis abscondant. Et cetera hujusmodi quis colligat, quis enumeret? Quia vero etiam malis mala eveniunt, & bonis bona perveniunt, magis inscrutabilia fiunt Judicia Dei, & investigabiles viæ illius *a*.

a Aug. tom. 5. l. 20. de Civitate c. 2. initio statim

Cum autem ea, quæ in hoc orbe fiunt, adeo nec scrutari, nec penetrare possimus, quanto minus ea quæ in orbe altero aguntur penetrabimus. Hic omnis humanus oculus caligat; hic tenebræ merissimæ. Hoc unum scimus, justissima esse Dei judicia, quamvis occultissima: Judicia divina abyssus omnium profundissima. Hinc non raro probatissimæ vitæ homines, quanto viciniores eunt Tribunali ac Judicio divino, tanto formidinis pleniores vehementius sibi retinent.

Hilarion notiſſimæ ſanctimoniæ vir, poſtquam ſeptuaginta pene annis in eremo ſerviiſſet Deo, incredibili vitæ continentia & aſperitate, demum jam octogenarius Mortis ac Judicii feralem, tubam audiit. Cumque ſenio tractus & quotidianis iiſque aſperrimis jejuniis exhauſtus jaceret, modicus calor in corpore tepeſcebat, nec præter ſenſum quidquam vivi hominis ſupererat, & tamen apertis oculis loquebatur: *Egredere, quid times? Egredere anima mea quid dubitas; Septuaginta prope annis ſerviiſti Christo, & mortem times?* In hæc verba, inquit Hieronymus exhalavit ſpiritum *a*.

a Hier. in vita Hilarionis apud Roſweid. mihi p. 85.

Arſenius qui ſinu ſemper ſtrophium gerebat, ad ſiccandas juges lacrimas, cum annum ageret centeſimum viceſimum, jam vicinus morti, jam indicta Judicii hora, poſt vitam tam rigide quam ſancte actam, in fatali lectulo flere cœpit. Mirati hoc ſocii quærebant: Quid fles, Pater, nunquid & tu times? His ille reſpondit: In veritate timeo: & iſte timor qui nunc mecum eſt, ſemper in me fuit; ex quo factus ſum monachus. Cum autem illum Pœmen jam exhalaſſe cerneret: Beatus es Arſeni, ajebat, quia te tantum in hoc ſæculo planxiſti. Qui enim hic ſe non planxerit, illic in perpetuum lugebit *b*.

b Ruffinus n. 163. Pelag. libello 15. n. 9.

Hiero-

Hieronymus illud pœnitentiæ vivacissimum exemplar, nihilominus futuri Judicii metuens: Ego, inquit, cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus oppetior cum tremore, reddere novissimum quadrantem *a*.

Si tales castissimæ solitudinis Angeli judicialem Christi tubam sic exhorrent; quid nobis fiet, qui mediis mundi tumultibus inter vitia volutamur? prioribus & hos addo.

a Hier. tom. I. epist. 5. ad Florent. initio, mihi pag. 58.

Agathon, quod de illo Ruffinus Aquilejensis refert, cum sub vitæ finem, jam animam traheret, & sensim velut cereus extingueretur, per triduum totum oculos apertos tenuit, nec commovit: Cumque eum, qui assistebant, tangerent & interrogarent: Ubi nunc es Pater? Ille hæc ipsissima verba respondit: *In conspectu Judicii Dei sto.* Illi rursum interrogantes: Nunquid, ajunt, & tu times? Quibus ille dixit: Quantum potui, voluntati divinæ obsequi, & Dei leges servare studui; sed homo sum, & unde scio mea opera Deo placuisse; Cui fratres iterum: Non confidis, Pater, apud Deum te esse in gratia? Quibus Agathon: Nihil confido, inquit, donec ad Deum venero, & audiero sententiam in me ferendam. Aliud est enim Judicium Dei, aliud hominum *b*.

b Ruffin. Aquil. n. 161. & Pelagius libell. 11. n. 2.

Nihil verius: Et iſtud nemini non terrorem divini Tribunalis admoveat; quia revera longe aliter Deus judicat quam homines. Hanc etiam ob cauſſam Auguſtinus: Væ mihi miſero, inquit, cum venerit dies Judicii, & aperti fuerint libri conſcientiarum, cum dicetur de me. Ecce homo, & opera ejus. Ecce nihil reſpondere potero, ſed demiſſo capite præ confuſione coram te ſtabo trepidus & confuſus. Heu me miſerum, quid dicam *a*?

a Aug. l. Medit. c. 39. med.

Dominicus amplæ familiæ parens cujus oculi velut gemini fonticuli uberrimis lacrimis fluere ſolebant, jam migraturus ad Chriſti Tribunal, ut hoc ſuum iter congruo viatoris paratu inſtitueret, in cinere jacebat, & labra tacitus movebat, ad preces; quid vero precaretur, non audiebatur; ſimul tamen etiam ita ſudabat, ut abſtergendus fuerit. Cumque circumſtantes clara voce conſuetum illud dicerent: ſubvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, ſuſpicientes animam ejus, offerentes eam in conſpectu Altiſſimi, Dominicus ad ſuum Judicem non tractus, ſed properans placidiſſime animam exhalavit *b*. In defuncti corpore reperta ferrea catena, ut vere dici potuerit ſuccinctus lumbos, & ad profectionem expeditus in Orbem alium migravit.

b Surius tom. 4. die 4. Auguſti in Vita S. Dominici l. 5. c. 2.

§. 2 En

§. 2. En etiam amici Dei, & quidem primæ admissionis, licet ad Judicem votis omnibus festinent, non tamen hoc ignotum iter sine sudore conficiunt. Ob adventum amantissimi Judicis exultant, nihilominus ob naturæ solitum pavorem sudant. Judici se sistere non omni caret formidine: Aliter homines, ajebat Agathon, aliter Deus judicat.

Bernardus illustre speculum sanctimoniæ de seipso fassus: Paveo gehennam, inquit, paveo Judicis vultum ipsis quoque tremendum Angelicis potestatibus. Contremisco ab ira potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempestate valida, à voce Archangeli, & à verbo aspero. Contremisco à dentibus bestiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad escam: horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem, & sulfur, spiritum procellarum. Horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrimarum, ut præveniam fletibus fletum *a*?

Si Bernardus, si alii Deo conjunctissimi, vultum tamen Judicis horrent, quis sensus erit homini flagitiis cooperto?

a Bern. serm. 16. in Cantica, circa med. mihi p. 604.

Elcearius vir ex asse probus sanctusque, vitæ integerrimæ, prædixit mihi

conjugi Dalphinæ, quam virgo virginem ſervaverat, non diu ſe amplius in vivis moraturum. Pariſiis morbum incidit, qui eum velut regius præco Judicii monuit, & ad judicem tranſmiſit. Elcearius quamprimum omnes à parvulo puero commiſſas noxas multis cum lacrimis repetiit; illudque Sacramenti ſæpius in morte iteravit; rem divinam ad lectulum quotidie fieri curavit: Inter has religioſæ mortis meditationes, id quod ſemper celaverat, aperuit. Nam divinitus, ut videbatur, inductus caſtitatis cum Dalphina conjuge ſervatæ indicium fecit, dixitque ad amicos nihil horum expectantes: *Salus obvenit homini malo per mulierem bonam; quam ſicut Virginem accepi, ita ſinceram & illibatam in vivis relinquo.*

De hinc nihil ulterius cum mortalibus fabulatus, inter graviſſimos eoſque continuos dolores animum ad reddendam Judici rationem compoſuit. Singulari ſolatio erat continua Domini Jeſu cruciatuum recordatio. Ideo Chriſti patientis hiſtoriam ad lectulum ſibi aſſidue prælegi curavit. E ſacris carminibus Hebræi Pſaltæ memoriter multa, illud inprimis identidem repetiit: Dominus opem ferat illi ſuper lectulum doloris ejus: universum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus [a].

a Pſ. 4. v. 4.

Eu-

Euchariſtia percepta, cum ad luctam ultimam ſacro ceromate *a.* inungeretur; illudque veteri ritu diceretur: *Per crucem & paſſionem tuam, libera eum Domine.* Idem ipſe tertium repetiit: *Per crucem & paſſionem tuam libera me Domine.* Addidit magno ſpiritu: *Hæc eſt ſola ſpes mea, in hac emori certum eſt.*

a Ceroma, oleum quo ſolebant luctatores perungi.

At vero jam in ultimis conſtitutus, jam arcano Tribunali proximus, vultu terrifico pavoris & horroris indicia dedit manifeſta, perinde ſi perquam difficilis & horendus ſibi labor objiceretur. Perſtitit aliquantiſper hoc oris habitu formidinis pleno: Repente exclamavit: *Magna vis eſt cacodæmonum, ſed eam mors Domini Jeſu, & virtus ex adverſa longe valentior fregit & obtrivit.* Hic aliquantulum conticuit: paullo poſt iterum: *Jam vici*, ait. Poſtremo addidit: *Me totum æquitatis divinæ Judicio ſubmitto.* Dixit & è vita diſceſſit *b.*

b Anno 1323. die 27. Septē. cum annum ageret 28.

Memorabile illud non ſilendum. Aderat morienti homo nobilis, at libidine infamis. Hic inſpecta viri ſancti ſub mortem horribili lucta, tanquam ſi in imagine arcani Judicii actionem vidiſſet, ſummum repente ſenſit dolorem, ob vitæ prioris impuritatem. Nec differenda ratus ſanctiora conſilia, ſacerdotem qui moribundo adfuit, mox à funere abduxit, & magna vi lacrima-

crimarum, quicquid peccatum sibi meminerat, expiavit *a*.

Consuluit sibi hic homo mature rationum tabulas inspiciendo. Nam quod Petrus monet, si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt? Itaque & hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei, commendent animas suas in benefactis *b*.

§. 3. Elias abbas annis septuaginta desertissimam solitudinem habitavit, Cibus illius fuit exiguus panis cum pauculis olivis; nonnunquam totas hebdomades jejunio traduxit. Is namque juveni mos fuit, ut tota hebdomade semel duntaxat comederet: Senex in singulos dies ultra tres uncias panis & tres olivas nil sumpsit. Domus illius spelunca fuit horroris plena. Ea porro miraculorum gratia pollebat, ut innumeris valetudinem restituerit: Ætatem ad annum centesimum decimum perducens membris omnibus tremebat. Hic sanctissimus vir Deoque conjunctissimus nihilominus dicere solebat iis qui ad ipsum ventitabant: Tria sunt quæ timeo; Primum est, Animæ è corpore discessio; alterum, inevitabilis necessitas comparendi coram Deo; tertium est sententia, quam in me dicturus est Judex *c*.

Non vane timuit Elias. Nam etsi quis vivat ritu Joannis Baptistæ, & quotidie

a Ita Surius tom. 5. dicto die Septem.

b 1 Pet. c. 4. v. 18. & 19.

c Ruffinus Aquil. c. 12. Pelagius libello 3. n. 4. Palladius c. 51.

quotidie mortuos ad vitam revocet, ignorat tamen quam à Judice sententiam sit auditurus. Longe alia sunt hominum, alia Dei judicia. Cum omnem anteactam vitam à primo rationis usu, ad ultimum obitus momentum velut in tabella depictam videbimus, de nobis ipsi aliter, quam nunc, judicabimus. De judice nemo nocens absolvetur.

Simeon Salus sapientissime Christi caussa fatuus, à nemine non stultissimus habebatur: altam ipsius sapientiam Deus miraculis demum detexit. Unicus mortalium Joannes Diaconus latentis sanctimoniæ fuit conscius. Hunc Simeon sub vitæ finem allocutus: Mi optime Joannes, inquit, neminem mortalium unquam sperne: Sunt etiam inter rusticos & mendicos, qui Deo sint charissimi. Ante omnia curam gere animæ tuæ vigilantissimam, cælum non obtingit dormientibus; labore ac sudore multo ad illud eluctandum est. Cave ne in mundi hujus pelago facias naufragium; inferorum belluæ cacodæmones non otiantur. Deus scit in quanto metu, in quantis sim angustiis, dum animus ex hoc carcere productus mitem, ut spero, sententiam à Judice accipiat. Hic revera meus malus est dies. Quapropter, mi frater, & fili mi Joannes, oro & obtestor te, in pau-

peres misericors & liberalis esto pro viribus. Nam die mortis & Judicii misericordia plus ceteris virtutibus valebit. Illud è psalmis nosti. Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus *a*. Illud etiam singulariter attende, ne unquam altare sacrum accedas, dum inimicitias aut odium adversus aliquem geris. Quare age, ambulemus dum tempus est, & animas nostras judici commendemus in benefactis. Post tres dies decretum Æternitatis audiam. Elapso triduo, ut dixerat, ad Christum judicem & muneratorem migravit *b*.

a Psal. 40. v. 1.

Liceat hic Dominicum illud usurpare: Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet *c*? Si in tantis angustiis sunt amici judicis, quid fiet hostibus?

b Surius tom. 4. die 1. Julii.

c Luc. c. 23. v. 31.

Joannes Taulerus vir laboriosæ virtutis theologus & ecclesiastes religiosissimus, qui tam insignes in submissione animi progressus fecit, ut nihil, nec post suum quidem obitum suo nomine in lucem dari voluerit: Si tamen aliis videretur utilius aliquid ad formandos mores à se dictum scriptumve, id solius *Magistri* nomine edi permiserit. Hic ipse gravi ac diuturna invaletudine, multisque doloribus exhaustus, jam proximus ibat divino Tribunali. Cum ecce

ecce moribundus ſubito geſtus horribiles ac pavendos edere, impatienter luctari, fremere, velle fugere nec poſſe, huc illuc manus jactare, oculos fœdum intorquere aſpectu eſſe formidabili. Hæc res univerſos, quotquot aderant, non parum ſollicitos habuit. Nec ad ſe rediit dum vitam clauderet. Adfuit inter ceteros ad hoc ſpectaculi Taulero familiarior quiſpiam, qui amici morte tam horribili territus, alio migrare inſtituit. Tertio itineris die, poſt cœnam ſumptam nocte media evigilans vocem exilem audiit, ſed neminem vidit; ita terrore mutus jacuit, ſed attentiſſime vigilavit. Cui vox: ne metue; ego ſum amicus tuus ante triduum mortuus *a*. Alter terroris plenus, hoc unum tamen interrogare auſus: Quo nunc loco eſſet, morte tam terribili defunctus? Huic vox iterum: Ita Judex in me clementiſſimus fieri decrevit, ut ad beatitudinem tanto expeditius tranſirem, quanto in morte difficilius pugnarem. Et revera in eas me anguſtias cacodæmones adduxerunt, tam ſubtilibus ac prævalidis fallaciis impugnarunt, ut mihi viderer deſperationi eſſe proximus. Et niſi mors imminens intercluſiſſet vocem, eos edidiſſem clamores, qui ſummos angores facile teſtari potuiſſent. Tu noli jam

a Magiſter ſcilicet.

jam plura quærere: nec plura mihi fas dicere. His dictis in auras abiit *a*.

a Tom. singulari operum Tauleri circa initium mihi p. 39.

§. 4. Hic quæstio sit: Cur benignissimus Deus tibi tam familiares, tantis tamen pavoribus permittat concuti? Si judicem omni vita coluerunt ut amicum, cur in vitæ fine metuunt, ut hostem? Beatus Gregorius ad istud dubii respondens: Plerumque, ait, de culpis minimis pavore egredientes justorum animas purgat *b*. Ita proborum animus ipse sæpe mortis pavore à levioribus contagiis emaculatur. Deinde, ut idem sacer scriptor ratiocinatur, quanto quis sanctius vivit, tanto cautius expendit, quam districtus adveniat æternus Judex; ita suum ipse terminum quotidie prospicit, & ante severitatem tantæ justitiæ, quas rationes vitæ sit positurus, attendit. Etsi cuncta prava opera, quæ intelligere potuit, devitavit; venturus tamen coram districto judice, illa magis quæ in semetipso non intelligit, pertimescit. Quis enim considerare valeat, quanta mala per momenta temporum ipsis inconstantibus cogitationum motibus perpetramus? Facile est enim opera perversa vitare, sed nimis difficile est ab illicita cogitatione cor abstergere. Et tamen scriptum est: Væ vobis qui cogitatis inutile. Sæpe ergo electis, etiam nolentibus

b Greg. l. 4. dial. c. 46.

lentibus in cogitatione surripitur, quod in se quidem solerter inspiciunt, & ante Dei oculos quanti sit reatus attendunt. Et cum de his omnibus semper judicia districta pertimescant, tunc tamen hæc vehementer metuunt, cum ad solvendum humanæ conditionis debitum venientes, districto judici appropinquare se cernunt. Et fit tanto timor acrior, quanto retributio æterna est vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc transvolat de phantasmate cogitationis, quia subductis è medio omnibus, se & illum tantummodo considerant cui appropinquant. Crescit pavor vicina retributione justitiæ, & urgente solutione carnis, quanto magis districtum judicium jam jamque quasi tangitur, tanto vehementius formidatur. Etsi ea, quæ sciunt, unquam se prætermisisse meminerunt, formidant tamen illa quæ nesciunt *a*.

Nec vero miri quidquam est, Hilarionem, Arsenium, Agathonem, Augustinum, Dominicum, Bernardum, Simeonem Salum, aliosque complures metu judicii divini tactos. Sanctissimus Rex David quam anxie deprecatus: Non intres, inquit, in judicium cum servo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens *b*. Quid ergo facient tabulæ, ait Gregorius, si tremunt columnæ?

a Idem l. 24. dial. c. 7. post med. mihi p. 822.

b Psal. 142. v. 2.

columnæ? Aut quomodo virgulta immobilia ſtabant, ſi hujus pavoris turbine etiam cedri quatiuntur *a*? Paulus ipſe cum dixiſſet: nihil mihi conſcius ſum, caute ſubjunxit, ſed non in hoc juſtificatus ſum, qui autem judicat me, Dominus eſt *b*. Jacobus Domini diſcipulus: In multis, inquit, offendimus omnes *c*. Joannes Domini oculus: Si dixerimus, ait, quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt *d*.

a Greg. dicto loco.
b 1 Cor. c. 4. v. 4.
c Jac. c. 3. v. 2.
d 1 Joh. c. 1. v. 8.

§. 5. Pariſiis in cœnobio Sancti Franciſci Aſſiſiatis religioſus tiro, in letali morbo ad extrema deductus eſt. Cumque jam lucta mortis inſtaret, æger horrendum exclamans: Me miſerum, inquit, quanto ſatius fuiſſet nunquam naſci, quam ita mori. Paullo poſt: Libram obſecro, inquit, fideliter tracta. Mox & illud adjunxit, appone aliquid de Domini Jeſu tormentis & cruciatibus. Somnia hæc videbantur aut ægrotantis deliria. Non multo poſt vociferatus eſt: Nunc bene habet. Mirabantur qui aderant innocentis juvenis tantam in morte trepidationem. Atque ubi ad ſe nonnihil rediit, quærebant, quid hæ voces ſibi vellent? Quibus ille: Vidi, ait, quam exactas Deus rationes poſceret, de occultis etiam cogitationibus, de otioſis etiam verbis, deque minutiſ-

ſimis

ſimis quibuſque noxis. Ad libellam omnia examinantur accuratiſſime, ideo me infelicem ac miſerum proclamavi, & libripendis fidem appellavi. Cumque cernerem promerita mea peccatis longe pauciora eſſe, & libram mihi minime favere, inſtiti rogare, ut de Chriſti patientis promeritis aliquid apponeretur, quo pondus in cauſſam meam vergeret. Hoc impetrato animum reſumpſi, & bono loco rem eſſe pronuntiavi. His dictis de vita deceſſit *a*.

Omnes viæ Domini Veritas & Miſericordia, Benignitas & Juſtitia. Ergo rectiſſime Auguſtinus cum pſalte regio vociferatur: Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine *b*. Nemo, inquit, ad impunitatem ſibi blandiatur de miſericordia Dei, quia eſt judicium. Et nemo in melius commutatus exhorreat judicium Dei, quia præcedit miſericordia Dei.

a Chro. S. Franciſci parte 3. l. 4. c. 36. mihi p. 431.

b Pſal. 100. v. 1.

Homines quando judicant, aliquando victi miſericordia faciunt contra juſtitiam; aliquando volentes rigidum tenere judicium, perdunt miſericordiam. Deus autem nec in bonitate miſericordiæ perdit judicii ſeveritatem, nec in judicando cum ſeveritate amittit miſericordiæ bonitatem. Ecce ſi temporibus diſtinguamus hæc duo miſericordiam & judicium: forte enim

non ſine cauſſa hoc ordine poſita ſunt, ut non diceret Judicium & miſericordiam, ſed miſericordiam & judicium. Si ergo per tempora diſtinguamus hæc duo, forte inveniemus modo tempus eſſe miſericordiæ, futurum autem tempus judicii. Paulus dixit; Ego jam immolor, & tempus reſolutionis meæ proximum eſt. Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi. Hoc tempore miſericordiæ. Audi de judicio; ſupereſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus Judex. Non dixit donat, ſed reddet. Quando donabat, miſericors erat; quando reddet, Judex erit: quia miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine.

Ergo, fratres, quoniam habemus tempus miſericordiæ, non nobis blandiamur, non nos dimittamus, non dicamus, ſemper parcit Deus: Ecce feci heri, & pepercit Deus: facio & hodie, & parcit Deus: faciam & cras, quia parcit Deus. Attendis ad miſericordiam, & non times judicium. Si vis cantare miſericordiam, & judicium intellige, quia ideo parcit ut corrigaris, non ut in malignitate permaneas. Noli tibi theſaurizare iram in die iræ, & revelationis juſti judicii Dei.

His à ſe dictis clauſulam apponens Auguſtinus; Nunquid ideo, inquit,

quit, judicium Dei tantummodo formidandum eſt, & non amandum; Formidandum malis propter pœnam; amandum bonis propter coronam *a*.

a Aug. tom. 8. in Pſ. 100. initio expoſitionis. mihi p. 408.

CAPUT VI.

Quæ præparatio remota ad ſubeundum hoc Judicium ſit neceſſaria;
ſeu,
Quonam modo ſe omnes parent ad reddendam rationem.

ISaaci filius Jacob cum annis quatuordecim Labano ſocero ſuo ſerviiſſet, demum à Deo monitus: Dimitte me, inquit, juſtum eſt ut aliquando provideam domui meæ *b*. Prudenter & noſtrum cuivis in documentum. Dicat pro ſe quiſque dum ſanus eſt: Juſtum eſt, ut aliquando provideam etiam domui meæ, ut ea cogitem quæ ad me pertinent, ut circumſpiciam quid ex orbe hoc efferre liceat, ut me præparem ad reddendam rationem, ad ſubeundum judicium. Heu, tot annis ſervivi mundo, & quidem ſine bona gratia *; tamdiu vanitatum & vitiorum, tamdiu corporis mei mancipium fui. Juſtum igitur, juſtiſſimum eſt, ut aliquando provideam mihi, & domui meæ. Alioqui idem ego Epitaphium habebo

b Gen. c. 30. v. 25. & 30.

* *Mit ſchlechtem Danck.*

cum Similio sene, qui curiæ curis sepultus, suo potius Imperatori quam sibi vixerat, hanc demum epigraphem suo tumulo jussit apponi: *Hic jacet Similius, vetulus septennis.* Nam ex omnibus vitæ annis vix septem decerpsit, quos animi curæ impenderet. O inanem me vitæ melioris! Nam si omne vivendi spatium, quod curis sanctioribus dedi, computetur, vix illud demum sepulchro meo inscribi poterit. Hic jacet trimulus aut bimulus senex. † Ergo justum est omnino, ut tandem mihi, & Deo vivam, atque sic domui meæ provideam. Quid autem ad providam domus interioris curam pertineat, hoc atque sequenti capite dicendum. Jam quidem: Quæ præparatio remota judicio arcano sit præmittenda, explicabimus.

§. 1. Dilationem & procrastinationem, jacturam vitæ maximam esse, jam supra demonstratum est. Idque Augustinus confirmans: Adeo omnes, inquit, circa corporis salutem procurandam occupantur, ut locus non sit attendendi serio ad salutem animæ. Magis enim attendit infirmus, quomodo possit à morte liberari, quam det operam, ut illa sit bona *a*. Decipit eos spes dilationis, dum se diutius victuros putant, & perditos mores aliquando in melius mutatu-

a Aug. serm. 4. ad fratres in eremo.

† *Ein dreyjariger Greisz.*

taturos. Contra quos dicitur: Ne tardes converti ad Deum, neque differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te *a*. Et causam jungens Augustinus: Quomodo agit, pœnitentiam, inquit, in extremis vitæ finibus constitutus? Quomodo pœnitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest *b*? Et ideo pœnitentia quæ ab infirmo petitur, infirma est. Pœnitentia quæ à moriente tantum petitur, timeo ne & ipsa moriatur. Et ideo, dilectissimi, quicunque invenire vult misericordiam Dei, sanus agat pœnitentiam in hoc seculo, ut sanus esset valeat in futuro *c*. Mansuetus Dominus longanimis Dominus, misericors Dominus: sed & justus Dominus, & verax Dominus. Largiter tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. Malus fuisti heri, hodie bonus esto, semper expectas, & de misericordia Dei tibi plurimum polliceris: quasi ille qui tibi per patientiam promisit indulgentiam, promiserit tibi etiam longiorem vitam. Unde scis quid pariat crastinus dies? Nam in quo Propheta legis, quia promisit Deus correcto indulgentiam non legis, quia promisit tibi Deus longam vitam *d*.

a Eccl. c. 5. v. 8. & 9.

b Aug. tom. 4. lib. Euang. quæst. q. 11.

c Idem August. tom. 10. serm. 57. de tempore. fine. mihi p. 108.

d Idem tom. 9. tract. 33. in Joan. circa finem mihi p. 108.

De altera vita idem Augustinus:

Erit ibi pœnitentia, inquit, ſed infructuoſa; erit ibi pœnitentia, ſed dolorem habens, medicinam non habens. Nunc eſt fructuoſa pœnitentia, quando correctio libera. Pœniteat te ad vocem ſcripturæ. Nam ad vocem præſentis judicis ſine cauſa pœnitebit te. Tunc ille ſententiam dicturus eſt, & non erit quod reprehendas, quando ſententiam dicturus eſt. Non enim tacuit ante ſententiam *a*. Ergo opus eſt ut convertaris, ne differendo ſubito moriaris, & omnino nihil inveniatur, quod in præſenti habeas, & in futuro poſſideas *b*.

a Idem Auguſt. tom. 10. ſer. 109. de Tempore, ante medium mihi p. 298.

b Idem ſerm. 220. fine omnino.

Eſt autem præparatio duplex arcano judicio præmittenda: Illam remotiorem vocemus, propinquiorem iſtam. De remotiore hic agimus; ea porro in his conſiſtit.

§. 2. Principio juſſa Chriſti ſedulo conſideranda: Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, & vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: Ut cum venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei *c*.

c Luc. c. 12. v. 35. & 36.

I. *Lumbos* jubet eſſe præcinctos. In Judæa non minus viri quam mulieres, nec minus ſervi quam Domini talaribus & oblongis veſtibus utebantur, hinc opus aliquod aut iter facturi veſtem attractam cingulo ſtrin-

ſtringebant, ne impedirentur: unde inceſſus liberior erat, & lumborum cinctus addebat robur. Hoc igitur Rex noſter imperat: Omni abjecto impedimento, ſtrenue incumbite operi, omnibus horæ partibus paratiſſimi ad iter faciendum ex orbe hoc in alium. Hic ſane vivendi genus non laxum, negligens, diſſolutum, ſed caſtum, continens, operoſum imperatur, quod pravas cupiditates divinæ legis vinculo ſtringat. Scite ac vere dixit Ambroſius: Vita juſti mortis eſt imitatio *a*. Quiſquis vult ſancte vivere, neceſſe eſt ſibi aſſidue moriatur.

a Amb. de bono mortis c. 3.

II. *Lucernæ* ardentes in manibus veſtris. Fax aut cereus è manu nunquam deponendus eſt. Non ſatis eſt fluentem veſtem ſuccingere; oportet & ardentem facem tenere. Fax iſta fides eſt, quæ tunc accenſa eſt, cum illud luminis præbet, unde quiſque ſciat quos mores, quas actiones, quo etiam fine Dominus à ſe requirat; quo animo tractanda proſpera, quo adverſa toleranda, quo amoris affectu Deus, quo cæteræ res creatæ ſint proſequendæ. Amandi Conditoris veriſſimus modus eſt, illum præ omnibus, & ſuper omnia, & ſine modo amare. Cave lucernam geras, & non accendas: fidem habeas, & eam non exerceas: cave plus amoris rebus con-

ditis, quam ipsi Conditori impendas, plus hominem quam Deum diligas, magis aurum & gloriæ auram, quam Dei gratiam perquiras. Fœtet hæc lucerna; excute illam.

III. *Expectantes Dominum.* Vos, inquit Christus, servis strenuis, atque fidelibus quam simillimos esse cupio. Qui, cum incertum sit, qua hora Dominus è convivio nuptiali redeat, horis omnibus summa cum diligentia & patientia expectant, ut Domino pulsanti, extemplò & citra ullam moram aperiant. Ignavus servus candelabrum cum lumine in mensa reponit, se vero ad quietem componit, & securus dormit. Cum vero Dominus fores ferit, ipse rhonchos trahit; vix demum expergefactus somnolentiam detergit, & extinctum interim lumen incendit. In malam rem hi servi, qui sibi potius & ignaviæ suæ, quam Domino suo serviunt. Servus impiger & in re Domini sollicitus vigilat, expectat, facem parat, cumque vel sibilum Domini audit, mox procurrit, & lumen defert. Ita Christianus verus, nunquam securus mortis, Domini sui adventum horis omnibus operitur, in id unum intentissimus venienti Domino congruis obsequiis occurrere, ut etiamsi subito venerit, ei tamen promptum alacremque beneque conscium se sistat.

Hanc

Hanc induſtrii ſervi vigilantiam Gregorius exponens: Ad nuptias, inquit, Dominus abiit, quia reſurgens à mortuis, & aſcendens in cœlum, ſupernam ſibi Angelorum multitudinem novus homo copulavit. Qui tunc revertitur, cum nobis jam per judicium manifeſtatur. Venit quippe Dominus, cum ad judicium properat; pulſat vero cum jam per ægritudinis moleſtias eſſe mortem vicinam deſignat *a*. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum amore ſuſcipimus. Aperire enim judici pulſanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum, quem contempſiſſe ſe meminit, judicem formidat. Qui autem de ſua ſpe & operatione ſecurus eſt, pulſanti confeſtim aperit, quia lætus judicem ſuſtinet. Et cum tempus propinquæ mortis advenerit, de gloria retributionis hilareſcit *b*. Atque hoc præparationis remotæ pars prima eſt.

a En quam clare arcanum, ſingulare hoc judicium deſcribat.

b Greg. tom. 3. hom. 13. in Euang. initio mihi pag. 30.

§. 3. Pars altera: ſingulis annis in ſeipſum ſerio deſcendere. Et in hanc rem, ſi ullo modo fieri poſſit, pauculos ſibi dies ſumere, eoſque cogitando, legendo, meditando, precando tranſigere *. Evoluto anno quivis ſic cogitet: Totus annus meus eſt, meoque bono mihi conceditur. Heu quantum vel uno anno ne-

* *Mit Ernſt in ſich ſelbs gehen.*

gligitur, quantum aut male omittitur, aut pejus committitur, quantum peccatur; quot per annum beneficia a Deo accipimus, quot delicta reddimus: Ego igitur nunc ad calculos sedebo, dum licet, & rationes familiares componam, † conscientiæ tabulas * inspiciam, cum Deo creditore meo calculum ponam. Ut autem hos dies sanctioribus curis destinatos quam optime consumam, actiones variabo: Legam, enotabo: scribam, precabor, gemam, meditabor; meditanda sumam Dei beneficia, Christi cruciatus, hominum novissima, mortem, judicium, inferos, cœlum. Interim etiam subsecivis horulis ad annuam exhomologesin me disponam †.

Hæc quovis anno semel facere, rationi prorsus convenientissimum. Amasis Rex Ægypti voluit sibi subditos quotannis rationem reddere suis Præfectis, idque de vita, opificio, arte, domo; si qui lautius quam ferret census, vixissent, veluti fures puniebantur.

Serpens singulis annis veteres ponit exuvias, senectam exit, & novam sibi reconcinnat pellem. Nunquid minus

† *Will mein Hauszrechnung machen.*

* *Regißter und Schuldbuch besehen, mit Gott abrechnen.*

† *Zur Jährlichen Generalbeicht richten.*

minus sapiemus serpente? Non raro pessimum callum obducimus, ut leviter ac temere delinquamus, nec damna delicti sentiamus. Excutienda est cutis hæc crassissima, destringendæ sunt exuviæ colubrinæ. Nam & accipiter ejus rei monstrat imaginem, quod Jobus affirmans: Nunquid, ait, per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum *a*? Hæc illi sapientia, concessa est à Deo, qua singulis annis veteres plumas excutit, ut induat novas. Quod Gregorius insigniter edisserens: Quid est, inquit, accipitrem in Austro plumescere, nisi quod unusquisque tactus flatu sancti Spiritus concalescit, & usum vetustæ conversationis abjiciens, novi hominis formam sumit?

a Job. c. 39. v. 29.

Quod Paulus admonet dicens: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum *b*. Vetustam pennam projicere est inveterata studia dolosæ actionis amittere; & novam pennam sumere est mitem ac simplicem bene vivendo sensum tenere. Alas autem ad Austrum expandere est per adventum sancti Spiritus nostras confitendo cogitationes aperire, ut jam non libeat defendendo nos tegere, sed accusando publicare. Qui enim vetera fatendo non detegit, novæ vitæ opera minime producit; qui nescit

b Col. c. 3 v. 9. & 10.

ſcit lugere quod gravat, non valet proferre quod ſublevat. Ipſa namque compunctionis vis poros cordis aperit, & plumas virtutum fundit: cumque ſe ſtudioſe mens de pigra vetuſtate redarguit, alacri novitate juveneſcit *a*.

a Greg. l. 31. moral. c. 18. medio.

Deinde cur annuam hanc curam negemus animo, cum ſæpe majorem impendamus corpori? Quantis ſubinde ſumptibus, qua ſollicitudine ſepulchrum noſtri cadaveris involucrum ſtruimus? ſingulari ſtudio ſeliguntur marmora, conducuntur latomi, aut opus ex ære caldario fuſile dictatur: accedunt picturæ cum Epitaphiis; omnia ſolertiſſime curantur, ut cinis decore jaceat. Iſta non damno, ſed curam ampliorem pro animo requiro.

Jobus non male providus futuri: In nidulo, inquit, meo moriar *b*. In domo ſua, in alto & munitiore urbis loco cogitaverat Job mori. Sed altius myſterium hic latet, quod eruit Hieronymus hoc ſenſu. Cum Jobus etiamnum feliciſſimus ageret, mortis tamen nunquam oblitus nidum ſibi ſtruxerat quotidiana meditatione. Nam ſicuti aviculæ nidulos ſibi ædificant frequenti ramulorum aut glebularum congeſtu: Ita Jobus quotidie prævidit mortem, quotidie ſecum agitavit judicium, eaque ratione velut ſedula hirundo glebas com-

b Job c. 29. v. 18.

comportavit ad ſtruendum nidulum, in quo defungeretur. Nos Jobi exemplo nidulum nobis eligamus mutare, in quo moriamur, eumque in loco alto aut tuto ſtatuamus.

Hebræus vates Abdias præcipitium cavendum monens: Si exaltatus, fueris, inquit, ut aquila, & ſi inter ſidera poſueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus *a*. Itane Abdia, nec in altiſſimo quidem loco, nec etiam inter ſidera ſecuritas? Quocirca potius tutum quam altum locum eligamus. Tutiorem autem nuſpiam reperiemus, quam in divino, ſed cruento vertice Chriſti Domini, inter ſertum ſpineum.

a Abdias v. 4.

Hic vera ſecuritas, hic tutiſſimum aſylum, huc nulla prædatrix avis ab orco acceſſerit, hinc nemo, niſi volens, præcipitabitur. Hic ſenticoſus nidulus longe ſecuriſſimus. Huc homo moriturus confugiat, ſed confugiat mature. Hoc ajo: Non eſt majus ſolatium, nec certius auxilium morituro, quam è Chriſti patientis cruciatibus ac morte.

Optime dixit Ambroſius: Omnia habemus in Chriſto, & omnia nobis eſt Chriſtus. Si vulnus curare deſideras; medicus eſt. Si febribus æſtuas; fons eſt. Si gravaris iniquitate; juſtitia eſt. Si auxilio indiges; virtus eſt. Si mortem times, vita eſt. Si cœlum deſideras;

ras; via eſt. Si tenebras fugis; lux eſt. Si cibum quæris; alimentum eſt *a*. Sic de Chriſto Ambroſius Auguſtini præceptor; nec aliter Auguſtinus Ambroſii diſcipulus: Copioſa, inquit, redemptio data eſt nobis in vulneribus Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri. Magna multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, & perfectio virtutum. Cum me pulſat aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Chriſti. Cum me premit caro mea, recordatione vulnerum Domini mei reſurgo. Cum diabolus mihi parat inſidias, fugio ad viſcera miſericordiæ Domini mei, & recedit à me. Si ardor libidinis moveat membra mea, recordatione vulnerum Domini noſtri extinguitur. In omnibus adverſitatibus non inveni tam efficax remedium, quam vulnera Chriſti. In illis dormio ſecurus, & requieſco intrepidus. Nihil ad mortem tam amarum, quod morte Chriſti non ſanetur. Tota ſpes mea eſt in morte Domini mei. Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio *b*.

a Ambr. tom. 5. l. 3. de Virginib. ante finem mihi p. 571.

b Aug. tom. 9. In Manuali, c. 21. fine, & c. 22. initio, & 23. mihi p. 388.

En, obſecro, quem nobis præceptor & diſcipulus nidulum monſtrent, ubi tutiſſima ſit ſecuritas ab omni hoſte. Mors & vulnera Chriſti ſummum ſolatium, certiſſimum auxilium ſunt homini ad judicium ducendo. Certam hîc medicinam

inve-

inveniet ægrotus, si eam quærere non omiserit sanus. Sed pergimus.

§. 4. Pars tertia præparationis remotæ consilium, seu potius præceptum Domini est jubentis: *Et ego vobis dico: Facite vobis amicos* a. Hic quædam accuratius notanda: Illud potissimum, amicos qui in arctis rebus opitulentur, jubemur parare. Ad morientium lectulos quotidie videre est, quinam amicorum in auxilium opportuni sint. Nam etsi moribundum centeni Cæsares, ducenti reges, trecenti medici circumstent, amicissimi omnes & faventissimi, vitam tamen moribundo prorogare non possunt, ad tribunal defendere judicandum non permittuntur. Cum res serio agetur, nec sospitales hi, * nec opiferi esse poterunt; vanum, nullum ab his auxilium est. Amici ergo alii quærendi sunt, amici judicis, quos ipsemet destinavit auxiliatores. In terra præcipue sunt pauperes; in cælo mater judicis, beati Angeli, cæterique cœlites. Qua ratione pauperum amicitia sit ineunda, jam supra demonstratum est b. Res clara. Esto misericors & liberalis in pauperes, eosque amicos habebis etiam nolentes, etiam invitos.

a Luc. c. 16. v. 9.

b Supra c. 6. §. ult.

Non est alius modus pecuniæ in alium orbem tuto transmittendæ quam

* *Seynd wol keyne Nothelffer.*

quam per manus pauperum. Da egenis, & quod dedisti cum fenore amplissimo recipies. Tobias filium erudiens: Ex substantia tua fac eleemosynam, inquit, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude *a*.

a Job c. 4. v. 7. & 9.

Ergo, inquit Augustinus, exercete misericordiam: non est aliud vinculum charitatis, non est aliud vehiculum quo perducamur in hac vita ad illam patriam *b*. Eleemosyna, Chrysostomo teste, vel ipsi cælo imperat: Nam huic, inquit, portæ cæli aperiuntur, & veluti regina intrante, nullus janitorum, nullus custodum qui portis assistunt, audet dicere; quæ es tu *c*?

b Aug. tom. 8. in Ps. 102. mihi p. 476.

c Chry. hom. 32. in ep. ad Hebr.

Notum est illud Hieronymi: Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter opera Charitatis exercuit. Habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri. Liberalis in egenos chirographa parat, & codices in arcano judicio contra cacodæmonis codices & chirographa proferendos. Qui dat eleemosynam, præmium bonum sibi thesaurizat in diem necessitatis. Eleemosyna liberat

liberat à morte : Eleemoſyna non patitur animam ire in tenebras *a*.

Quo autem modo beatorum Cælitum patrocinia ſint ambienda, in Triſmegiſto explicate docui, libro ſecundo, capite ſexto, paragrapho ſecundo. Eo, mi Lector, quæſo te non pigeat redire. Hic verbo rem abſolvo.

a Tobiæ dicto loco.

Cum judicis mater, æterna Virgo, cum innumeri claſſium diverſarum Angeli, cum Domini Jeſu diſcipuli, cum omnes homines beati ea judici Chriſto amicitia ſint juncti qua excidere non poſſunt, par eſt eos quotidie certis obſequiis ambire ac prenſare, iis præſertim diebus qui ipſis feſti ac ſacri ſunt, & eo præcipue tempore, quo divinum epulum accumbentes, Chriſtum intra viſcera recipimus. Et quæſo, num ego male ratiocinor hoc modo? ſunt tot centena millia, tot milliones Angelorum, qui Chriſto judici meo, gratia & amicitia longe conjunctiores ſunt, quam ulli optimates principum cubiculis præpoſiti *.

Hos omnes merito reges ac Cæſares dixero, qui illi dominantium Domino ſubſerviunt, quorum vel unicus apud ſupremum Orbis imperatorem plus valet gratia, quam omnium noſtrorum regum amici intimi, gratioſiſſi-

* *Als kein Camerherr ſeinen Fürſten.*

tiosissimi, apud suum quisque regem favore polleat. Illos igitur tot Angelos, apud judicem tam gratiosos, tam potentes, tam humanæ genti benevolos quotidianis obsequiis, tam precibus, quam aliis quibuscunque piis actionibus mihi demereri & amicos reddere conabor: idque eo fine, ut cum ego in arcto hæsero, interque vitam & mortem fluctuavero, illi pro me judici fiant supplices, * & mitem mihi sententiam exorent. Et quomodo possum non plurimum spei ac fiduciæ in his talibus, ac tantis totque numero patronis & deprecatoribus collocare? Neque dubitandum est, quin ii sese pro meæ salutis periculo faciles præbituri sint deprecatores, si quidem ego, ut dixi, cultu quotidiano eos mihi demeruero, & Domini jussu amicos fecero.

Ex te jam Lector, quæro: nunquid hæc mea ratiocinatio proba est? Si audes, damna. Quod si probas; & tu eam sequere. Revera non gratis aut frustra coluntur cælites; non est vana ejusmodi prensatio; hoc genus ambitus laudabilissimum est; hæc Domini jussa sunt, *Facite vobis amicos*. Hoc autem tanto rectius fecerimus, quanto constantius. Obsequia quotidiana divis cælitibus

* *Damit sie dem Richter ein Fuszfall thun.*

litibus impensa in irritum cadere non possunt.

§. 2. Quod ego de angelis supremi judicis ministris, idem & potiore jure de ipsa judicis Matre dixero. Hæc est illa veri Salomonis potens mater, cui filius Rex utique tantum deferet honoris, quantum Salomon matri suæ detulit, cui dixit: Pete mater mea: Neque enim fas est, ut avertam faciem tuam *a*. Hæc mater misericordiæ non destituet clientem, qui sese quotidianis obsequiis ipsi sedulo commendarit. Ideo beatus Ephrem precari solitus est: O Virgo misericors, adsis mihi semper: & in supremo vitæ momento animam meam tuis patrociniis defende, ac dæmonum aspectus ab ea procul repelle. Anselmi precatio erat. Pie Domine, parce servo matris tuæ: Pia Domina posce veniam servo filii tui; qui me injicio inter duas tam immensas pietates, non incidam inter duas tam potentes severitates.

a 3Reg. c. 2. 23.

Hanc talem deprecationem à matre Domini opportunissime peti Bernardus, docens: Ceterum, ait, quicquid illud est, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, ut eodem alveo ad largitorem gratiæ gratia redeat, quo influxit. Neque enim impotens erat Deus sine hoc aquæductu infundere gratiam pro-

ut vellet, sed tibi vehiculum voluit providere. Forte enim manus tuæ aut sanguine plenæ, aut infestæ muneribus, quod non eas ab omni munere excussisti. Ideoque modicum istud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, si non vis sustinere repulsam *a*.

a Bern. in Nativitate Mariæ, de aquæductu, sine sermonis, p. 277.

Suasi alias, quod repeto, & usque repetam, & inculcare non desinam, singulis horis, præcipue horæ principio mentem ad Deum erigendam. In eam rem consultissimum est certa id precatiuncula facere *b*. seu Dominicam orationem, seu Angeli salutationem, seu brevem aliam orationem pronuntiando. Illud in matre Domini salutanda ardentius dicendum: *Nunc, & in hora mortis nostræ.* Par est omnino, & plane convenientissimum, ut horis omnibus ultimam Judicii horam prospiciamus. Nec putem ego eum hominem perire posse, qui tot horis suum Judicem cum sensu fuerit deprecatus. Nihil hic nimii laboris censendum; res summi momenti est, cui summa merito impendenda sit vigilantia.

b Vide Trismegistum meum, l. 2. c. 3. para. 2. Ubi hæc uberius traduntur.

Theologorum omnium vox est cum Aquinate Theologo, cujus hæc verba sunt: Homo in gratia constitutus ad hoc ut usque ad finem vitæ

suæ

suæ in bono perseveret, speciali divino auxilio, contra tentationum impulsus illum protegente indiget: multis enim datur gratia, quibus non datur perseverare in gratia *a*. Atqui hanc singularem perseverandi gratiam, nullis virtutum actionibus emereri * possumus. Donum est, non debitum, & plane gratuitum donum, quod assiduis deprecationibus à Deo flagitandum. Explico. Princeps viro nobili castrum donat, ea tamen lege, si fidum obsequium perseveret. At ille gravius in Principem delinquens, non tantum castri, sed & capitis amittendi periculum adit. Eadem ratio est omnium qui gravius delinquunt in Deum: in gratia erant, promissione cælum tenebant, sed quia promissorem offenderunt, jam & gratiam & cælum perdiderunt. quod si Princeps ille viro nobili eam faceret gratiam, qua non posset unquam excidere gratia, hæc certe gratiarum omnium summa & excellentissima foret gratia, vix uni è multis millibus concedenda: Ita Deus, vix paucissimis hanc summam perseverandi gratiam transcripsit; alios omnes

a S. Th. 1. 2. q. 109. art. 10. in conclus.

V 2 vult

* *Scilicet de condigno, ut loquuntur scholæ, sed tantum de congruo: hoc est, potest Deus illam gratiam post omnia nostra promerita juste negare & dicere:*
Bin dir nichts schuldig.

vult inter ſpem & metum ad Tribunal progredi. Hinc nemo eſt qui non cum Jobo dicere cogatur: Etiamſi habuero quippiam juſtum, non reſpondebo, ſed meum judicem deprecabor *a*.

a Job. c. 9. v. 15.

Quando igitur Deus ſupremam illam perſeverantiam nemini promittit, neque nos eam ullius virtutum officiis etſi maximis, etſi creberrime repetitis promereri poſſumus, digniſſimum prorſus eſt, ut eandem hanc gratiam horis omnibus, infimis precibus flagitemus. Et in eam rem cælum terramque conteſtemur *, omneſque cælites in obſecrationis ſocietatem vocemus. Sic armatæ preces non erunt irritæ.

b Luc. c. 3. v. 4.

Quare parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus *b*. Prope eſt jam Dominus: Præ foribus ſtat judex. Beatus homo qui ſemper eſt pavidus: qui vero mentis eſt duræ, corruet in malum *c*. Nemo dicat cum ignavo villico; Fodere non valeo, mendicare erubeſco. Verte & canta: Fodere valeo, mendicare non erubeſco. Conſcientiam tuam ſubi, & illic fode; cælum adi, & ibi mendica. Matrem Judicis tibi concilia. tot ſanctos Angelos tibi amicos para, omnes cælites in auxilium voca. Et quid trepidas? ipſum adi judicem, & cum eo cauſſam tuam fidentiſſime

c Prov. c. 28. v. 14.

* *Hinder Gott und vor Gott bitten.*

tissime tracta. Nunc supplica, nunc exorabilis est, nunc tibi eum facili negotio propitiaveris. Da panis frustum, & eme cælum; nunc lacrymas tuas pro nobilissimis gemmis, preces tuas pro thure selectissimo, jejunia tua pro instructissimo convivio acceptat. Præsens tempus sementis est, Æternitas futura messis.

CAPUT VII.

Qua præparatio propinqua huc requiratur;
seu,
Quid faciendum instante tempore rationis reddendæ.

Longe aliter sensit Thomas Apostolus cum de redivivo, sed absente Christo loquerentur discipuli, & cum ipse præsentem ante se stantem suismet oculis est intuitus. Priusquam Christum coram cerneret, núllus ei testis sat locuples est visus: quicquid viri feminæque noti ac ignoti dicerent, supra fidem censuit dictum: quicquid aliorum aures & oculi testarentur, ipse unus omnibus suum illud, *Non credam*, constanter opposuit. At vero cum Dominum Jesum à morte reducem suis ipse manibus contrectavit, jam alios velut oculos, linguam & animum alium induens: O Dominus meus, & Deus

meus, exclamavit; undequaque se victum confessus est Thomas.

Ita prorsus de morte ac judicio longe aliter judicat homo sanus, atque cum mors jam oculis est, & judex propinquare cernitur. Sanus spernebat monita, aut certe non sequebatur. Multa voculis illis, *Non credo*, eludebat; quædam opinione solum terribilia censebat: ita sui securus & cæli negligens pergebat.

Cum vero judicialem cernit ferulam, * cum tribunali se proximum ire animadvertit, heu quam pavidus ac pusillanimis est, quam solatiorum omnium inanis? Beati qui prius ista credunt quam experiantur.

Tria sunt quæ admirandam Dei potentiam ingerunt, à paucis tamen observari solita. Primum est, neminem hominum lineamentis vultus omnibus, totoque oris habitu esse alteri similem, quod Plinius observatè asserens: In facie, inquit, vultuque nostro nullas duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere, quod ars nulla in paucis numero præstet affectando *a*.

a Plin. lib. 7. nat. hist. c. 1. fine.

Alterum est; quemadmodum nullius hominis vultus, sic etiam nullius conscientia alterius conscientiæ

* *Den Stab so der Richter brechen wirdt.*

tiæ similis est. Lex naturæ & summa rerum capita in omnibus eadem sunt, in occultis tamen & abditis, quæ conscientiæ inhærent, grandis diversitas est.

Tertium; tot hominum millia quovis die, imo vel quavis hora moriuntur, nullus tamen eodem penitus moriendi modo quo alter: quod ii affirmant qui frequentissime adsunt morientibus. Addere licet quartum. Nullus mortalium eandem omnino cum altero sententiam audit, nec enim ullius præmium vel supplicium, alterius præmio vel supplicio æqualissimum esse censendum, cum omnium promerita sint adeo diversa. De omnibus tamen jam judicatis & etiamnum judicandis, illud Tobiæ pronuntiandum: Justus es, Domine, & omnia judicia tua justa sunt: & omnes viæ tuæ misericordia, & veritas & judicium *a*. Nam, quod Salomon ait, pondus & statera judicia Domini *b*. Ad subeundum hoc judicium quæ remotior requiratur præparatio, capite priori dictum, hoc porro dicendum, quam vocemus præparationem propinquam. Et quamvis hac de re Æternitatis Prodromus *c* documenta quædam suggerat, ea tamen confirmatius hoc loco tradenda.

a Tob. c. 4. v. 2.

b Prov. c. 16. v. 11.

c Prodromus Æternit. c. 3. parag. 1.

§. 1. Primum præparationis propinquæ caput est, *Nec Testamentum*

nec aliud quidquam horum differre, aut rejicere in ultimos dies. Tunc primum velle Teſtamentum componere, cum ſolus conſcientiæ liber volvendus, cum in labris hæret anima, ſerum nimis eſt. Tabellæ teſtamentariæ ſaniſſimum exigunt judicium, ne quid in juſtitiam aut miſericordiam peccetur, ne pauperum ſubrepat oblivio, ne bene meriti teſtatoris facultatibus excludantur. Quantum injuriarum & litigiorum ſæpius caveri potuiſſet, ſi confecta hæc maturius fuiſſent. Hæc negotia tempore tam nubilo & angoris pleno tractari non poſſunt abſque erroribus.

Qui ſanus vincere ſe nequit, ut occupationes tantiſper ſemoveat, quomodo jam æger ſeſe adiget, ut in morbo hæc recte curet, cum alia ſint tam multa quæ occupent & premant.

Ezechias regum optimus, cum ab Iſaia mœſtum illud audiiſſet: Præcipe domui tuæ; morieris enim tu, &
a 4Reg. c. 20. v. 1. non vives *a*. Hoc ſubitum fulmen ita ſenſit, ut vati tergum obvertens, non teſtamentum, ſed vitam & ſanitatem cogitaverit. Ergo, quod facis, fac citius *b*.

b Joan. c. 13. v. 27. Alterum eſt: *Quicquid moribundus ipſe poteſt facere, non aliis mandet poſt mortem faciendum.* Si quid curatum velis, ipſe cura. Qui in rebus propriis ſocors eſt, quomodo ſperet alios in alienis tam fore induſtrios? Deus æquiſſime

ſime permittit, ut quod quiſque negligit, tametſi proximus ſibi ſit, illud cognati vel amici oſcitanter aut penitus non exequantur. Tobias, quicquid potuit, ipſemet curavit, paucula quæ ipſe nequiit exequi, filio commendans: Cum, inquit, acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli: & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus *a*. a Tob. c. 4. v. 3.

His confectis cura omnis ad animum transferenda. Hoc unicum moribundi negotium ſit, cum Deo agere; cum judice cauſam ſuam tractare. Diabolus omnibus modis ſatagit, ut hominem moribundum ſpinis coronet, ſicut prætoriani milites Chriſtum crucifigendum: diaboli ſpinæ, ſunt curæ ſuperfluæ, his animum ægroti lacerat. Quid, obſecro, ad te, mi æger, quid hic aut illic fiat, quid iſte aut ille moliatur: Tu tua, & teipſum cura. Quid homines turbas? Homines & humana mitte, cum Deo age; ad aſſem perveniſti *.

Auguſtinum dictitare ſolitum refert Poſſidius: Iter ad tribunal à nemine ſuſcipiendum ſine digna pœnitentia. Quod & ipſe Auguſtinus exemplo docuit. Nam ſeptem Pœnitentiæ pſalmos grandiori charactere ſcriptos & proximo parieti fixos aſſidue legit, non ſine jugi lacrimarum

* *Es ſtehet dir jetzt der letzte halb Batz.*

fluxu. Decem diebus ante obitum præcepit, ne quis ad se ingrederetur, nisi medicus, aut is qui cibum ferret. Sic tempus omne precibus & lacrimis dedit.

Joannes Anachoreta triduo ante mortem cum nullo mortalium, sed cum Deo solo colloqui voluit, idcirco neminem penitus ad se admisit. Repertus est mortuus, sed flexis genibus & oranti quam simillimus *a*. Igitur omissis omnibus, teipsum cura, & para ad judicium.

a Ruffinus Aquil. c. 1. fine.

§. 2 Tertium est, *Ecclesiæ Sacramentis ad extremum iter se instruere.* Sacra Confessio, si fieri possit, omnis anteactæ vitæ noxas expiet, iis saltem quæ conscientiam magis mordent, detectis, aut certe à priore ultima instituatur. Hic morem illum denuo commendamus, qui annua generali Confessione omnes conscientiæ sordes eluit, atque sub unum veluti aspectum omnes & noxas, & noxarum Confessiones collocat. Exhomologesin & pœnitentiam sequatur Eucharistia, quæ viaticum cæleste præbet ad illam profectionem ultimam.

Elias, quod Regum fasti testantur, in umbra subter junipero dormivit. Hunc Angelus secundum expergefaciens: Surge, ajebat, comede, grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta

ginta diebus & quadraginta nocti-
bus, usque ad montem Dei Horeb *a*. a 3.
Idem hic monendus est æger: Age, Reg.
comede: grandis enim tibi restat via, c. 19.
usque ad Tribunal Christi, usque ad v. 7.
mortem Dei super cælum cæli ad & 8.
orientem *b*. Ergo comede, & in istius b Ps.
cibi fortitudine ambula. 67.
Eucharistiæ jungatur unctio extre- v. 34.
ma. Jacobus Apostolus ubi adventus
Dominici & judicis ante januam as-
sistentis monuisset, addit: Infirma-
tur quis in vobis? Inducat presbyte-
ros Ecclesiæ, & orent super eum, un-
gentes eum oleo in nomine Domini,
& oratio fidei salvabit infirmum, &
allevabit eum Dominus: & si in pec-
catis sit, remittentur ei *c*. c Luc.
Hæc igitur Sacramenta sibi ægro- c. 5.
tus ipse petat impertiri. Hic velle co- v. 14.
gi, pene nolentis est. & 15.

Quartum, *Exiguum quod restat tempus sanctissimis quibusque actionibus occupare.* In eam rem ægrotus à vanis omnibus sese avellat, & id unum in mente habeat: Ad judicium, heus ad judicium, ad judicium. Hoc igitur cura quod judicii est futuri. Dum aliquis in corpore spiritus tepescit, tam satisfaciendi, quam promerendi tempus est. Ab homine autem moribundo longas precationes, aut voluntarias pœnas exigere serum est. Hic jam suspiriis, gemitibus, precatiunculis, quas vocant jaculatoriis agen-

agendum. His pleni ſunt Davidis hymni. Qualia ſunt illa: In te Domine ſperavi, non confundar in æternum *a*. Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Rurſum poſt tenebras ſpero lucem *b*. Credo videre bona Domini in terra viventium *c*. Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei *d*? In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum, redemiſti me Domine Deus veritatis *e*. Plura notavimus in Æternitatis Prodromo *f*. Sed hæc omnia jam prius oportet eſſe cogitata & uſu facilia reddita.

a Pſ. 30. v. 1.
b Job. c. 13. 15. Idem 17. v. 12.
c Pſ. 26. v. 13.
d Pſ. 41. v. 2.
e Pſ. 40. v. 16.
f Prodrom. cap. 3. parag. 32. 42. & 33.

Addo: etiamſi moribundus nil amplius videatur poſſe agere, poteſt tamen etiamnum ſtipem largiri, ſaltem aliena manu; poteſt amare Deum, quo nihil melius & hujus amoris actus quam plurimos exercere *g*; poteſt placando judici ſuo, totos mundos optimis deſideriis plenos offerre. Quod ut omnes faciant, valde hortor & obteſtor. Pambo è priſcis anachoretis vir religioſiſſimus jam moriturus dixit: Ab eo tempore quo locum hunc deſertum immigravi, nullus mihi dies abiit, quo non aliquid operis manu fecerim. Nunc ad Deum abeo tanquam nondum religioſus eſſe cœperim *h*.

g Quinam hi ſint, vide horolog. meum Hora diei VIII.

h Pall. c. 10.

Voluiſſet utique Pambo, ſi Deo placuiſſet, novam ordiri vitam, eo ardore,

ardore, eaque ſubmiſſione animi, ſicut Alphabetarius puer litteras noſſe incipit, & colligere. Sic Pambo tam promeritis quam deſideriis ſanctiſſimis plenus deceſſit.

§. 3. Quintum: *Omnem ſuam voluntatem quam integerrime ad Divinam conformare.* Nihil moribundo ſalubrius, nihil ad hoc iter feliciſſime conficiendum expeditius, quam perfectiſſima ſuimet oblatio in voluntatem Dei, idque in rebus omnibus. Quapropter ita ſeſe comparet moribundus, ut vix aliud emittat ore, quam illud Jobi: Sicut Domino placuit, ita factum eſt; ita fiat. Sit nomenDomini benedictum in æternum. Domine Jeſu, & vivere, & mori paratus ſum, prout vis ſic fiat.

Iſtud non poteſt non quam maxime placere judici Chriſto, ſi monitus & citatus ad ſuum tribunal, tam promptè judicis arbitrio ſeſe ſubmittat dicatque: En adſum, præſto ſum; qua hora, quo puncto horæ venire me voluerit judex, libentiſſime veniam. Aut expectare, aut ſtatim ire in æquo mihi eſt. Quod juſſerit judex, & prout juſſerit, hoc faciam.

Hæc verba moribundi aurum & gemmæ ſunt ad conciliandum judicem mirè potentes. Sic homo vitam, rem omnium chariſſimam, Conditori offert. Atque hoc etiam obligamur facere. Nam ſicuti danda eſt vita,

ta, & per cruciatus etiam effundenda, cum ea poſcitur in Religionis ac Fidei teſtimonium; ſic eadem deſerenda eſt, cum illam mors naturalis poſtulat in teſtimonium obedientiæ. Ut autem id tanto promptius fiat, ſerio cogitandum: Ipſe etiam judex, & judicis mater, & intimi amici hunc mortis ictum exceperunt, quid nos miſelli, mortem centies, ſexcenties commeriti tergiverſemur? Quo tempore quivis hominum ſiſtendus ſit tribunali, judex omnium optime novit. Noſtrum eſt quamprimum comparere, ſi judex ſolum annuat, & nutu vocet.

Annis ſuperioribus quidam Principum ab Oratoribus Cæſareis juſſus eſt bonis omnibus, & toto ducatu ſuo cedere. Ille adeo nihil moratus tam prompte quam generoſe hoc unum reſpondit: libentiſſime; & polliceor me in poteſtate Cæſaris futurum, cui mea omnia ſubjecta ſunt.

Virile dictum, ſuperi! Quid nos homunculi ad judicem vocati rectius dicamus, quam hoc ipſum: Libentiſſime; en adſumus.

Nos ipſos obſecro quotidiana meditatione ſic formemus, ut juſſi vita cedere & adeſſe quæſtioni, pro ſe quiſque nil cunctatus dicat: En, adſum. In ſupremi judicis poteſtate ſum, cui vitam meam meaque omnia

acce-

acceptum fero; libentissime igitur his omnibus cedo.

Hoc Christianum sapit; sic plurimum propitiatur judex, si vocatus ad Tribunal se reum agnoscat, & omni abjecta mora nutum judicis sequatur.

Hermes Trismegistus in Asclepio suo diviné dixit: Voluntas Dei ipsa summa est perfectio; utpote cum voluisse & perfecisse, uno eodemque temporis puncto compleat. Simplici mente & anima divinitatem colere, ejusque facta venerari; agere etiam Dei voluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima, hæc est nulla animi importuna curiositate violata philosophia *a*.

Catharina Genuensis vitæ integerrimæ virgo in fundamentum omnis sanctimoniæ mordicus illud unum tenuit: Fiat voluntas tua. Hoc idem moribundus assidue ingeminet: Divine judex, Domine Jesu, fiat voluntas tua, fiat, fiat, fiat.

Hoc documentum, mi Lector, identidem ingero, nec sine caussa. Hoc meum Horologium, hoc Prodromus, hoc totum Heliotropium docet. Ne vero istud fastidio sit, idem sed aliis atque aliis rationibus & argumentis suadeo.

Hoc laboro; præceptionem longe utilissimam, scilicet humanæ voluntatis cum divina conformationem, omnium

a Trismeg. apud Madaur. mihi pag. 176. & 178. quem supra laudavimus.

omnium pectoribus, si fieri possit, insculpere. Hac una re, nec ad vitam sancte instituendam, nec ad mortem pie obeundam quidquam utilius scio, id alioqui certe fidelibus monitis instillaturus. Hoc unum (ad Dei voluntatem se conformare) cum vitæ tum morti ingens, incredibile, summum fert præsidium.

§. 4. Atque hæc quinque capita expeditum sternunt iter ad supremum judicem. Quod vel suo etiam exemplo firmat Arnoldus Presbyter & Canonicus Reichersperggensis Ecclesiæ. Cœpit is ante Christi natalem lenta, sed pene continua febri æstuare, & palam fatiscere ad tumulum. Interrogatus sæpius ut valeret, serena fronte & hilari facie respondit: Bene, divino munere; fractas quidem vires, sed dolores nullos sentio. Cibum, quem omnem morbus fastidierat, raro admisit. Mores quos sospes & incolumis exhibuerat, eosdem & ægrotus repræsentavit, nunquam non mitis, placidus, & inconcussæ patientiæ. Iis qui lectulum cingebant obitum suum enixe commendavit, & velut præscius sui funeris, ipso die lustratæ Virginis Deiparæ sepeliri voluit. Nec aliter quam destinaverat, evenit.

Itaque post matutinas preces, antequam diluxerat, repente territus apertis ac hiantibus oculis adstantes vidit

vidit diabolos. Hic ille horrere, tremere, angi, sudare & inclamare suos his vocibus: En domus hæc plena est dæmonibus. Non cernitis inferorum monstra? Ad has voces Christi in cruce pendentis imago ei porrecta, hanc ille osculis & complexu veneratus, velut clypeum objecit larvis Avernalibus. Nec desiit Crucifixum Dominum unà cum præsentibus in auxilium vocare. Qui circumsteterant, tremebant, orabant, & pæne animam cum illo agebant. Non enim solum moribundi lucta, sed & locus ipse nescio quid horroris injecerat. Ægrotus insuper jam ante orantes adhortatus; Orationem Dominicam, ajebat, assidue repetite. Huic symbolum adjungite, Credo in Deum, Credo in unum Deum. Hac una re nihil efficacius adversus dæmones. Sed & matrem Domini ejusque fidum patrocinium imploremus. Factum. Mox iterum æger: Ubi sunt plures, inquit, multis enim nunc opus est precatoribus. Singulariter Virginem beatissimam, Domini matrem invocans, ejus divino nomine satiari non poterat. Ita semianimis, & velut medius inter vivos ac mortuos, inter angelos & diabolos, hinc accusantes, inde defendentes luctatus est. Ideo subinde has voces misit: Accusate modo, accusate modo; ego etiam meipsum accusavi. Fiduciam

ciam revera omnem in domino & matre domini collocarat, ſolo Deo nixus. Nihilominus terribiles cacodæmonum formæ non ceſſabant repugnantem infeſtare. Et quamvis vox fracta jam & debilis eſſet, collectis tamen viribus eam intendens, non ſine clamore cacodæmonem repulit, & Abi, ait, Tu fur, abi, abi.

Jamque appetebat dies, cum ille Virginis Matris tutelam identidem implorans, diceret: Hæc mihi veniam apud judicem vel verbulo poterit exorare. Sic nocte ſuperata lætior, & pie ſubridens, dexteram protendit, & velut præceptoris officio functurus, pſalmum incepit: Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus *a*.

a Pſ. 121.5.

Mox vultu ad circumſtantes verſo, & digito in Crucifixum intento: En, inquit, hæc ſalus noſtra, hic noſtræ libertatis vindex & parens eſt. Mox addens: O, inquit, Obedientia! Paullo poſt: O quantam, ait, & quam inexplicabilem cerno gloriam! Vana ſunt, nulla ſunt quæcunque huic tempori ſubjiciuntur: leve ac momentaneum hoc tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus in nobis operatur. Deinde tanquam reſpirans poſt difficilem pugnam: Maria Virgo, ait, veniam mihi apud judicem impetravit. Mora non longa interpoſita caput erigens, totumque corpus

corpus, quantum licuit per vires, allevans, & utramque manum largiter protendens, surgere nitebatur, tanquam ab aliquo ad abitum invitatus. Sed exhaustis jam viribus, inanes erant hi conatus. Ideo sequi se cupere testatus voce: Non possum, inquit, surgere & abire, mox in lectum recidens conticuit; nec multo post animam transmisit ad Judicem, anno Christiano millesimo centesimo sexagesimo sexto, ipsis Calendis Februarii.

Dum ægrotabat, ad decumbentis lectulum Euangelia prælegebantur, aut psalmi quos ipse præiens voce incipiebat, ceteris ad ejus nutum respondentibus. Ita non amisimus, inquit scriptor, hunc bonæ memoriæ presbyterum, sed præmisimus. Ituri sumus & nos suo quisque ordine, & principes hujus mundi nec nobis parcet, vim omnem sub cujusque obitum exerturus. Quod & presbyter ille monuit, attenderemus, hostes ab inferis ad nostrum etiam excessum adfuturos *a*. Et ne miremur: Dominus enim de seipso dixit: Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam *b*. Quod confirmans Lucas: Et consummata, inquit, omni tentatione diabolus recessit ab eo usque ad tempus *c*. Utique extremo tempore sub obitum in cruce non defuturus.

a Chronicon Reichersperгense. ad an. 1166. recens editũ à Christoph. Gewolde Jurisconsᵒ. Monachii. anno 1611. pag. 219. & seq.

b Joan. c. 14. v. 30.

c Luc. 4. v. 13.

§. 5. In hunc igitur diem vigiliis

opus est & excubiis assiduissimis. Cum Ezechias Rex nuntium belli nonfaustum accepisset, scidit vestimenta sua, & opertus sacco ingressus est domum Domini, appellavitque diem illum tribulationis & increpationis *a*. Dies qui ad Tribunal divinum nos vocat, vere tribulationis & increpationis dies est, quo etiam optimus quisque suas sibi tot negligentias & vitæ maculas objectari audiet. Dies iste non vestes tantum, sed & facultates omnes diripit, & injicit saccum, quo tumulus est subeundus, dum suum animus obit vadimonium.

a 4. Reg. c. 19. 1. & seqq.

Christus Dominus cum extremi ac publici judicii signa prædixisset: His, inquit, fieri incipientibus, respicite & levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra *b*. Quo vero respiciendum? Bernardus montem Golgothæum loquente digito monstrat. Hic tres in crucem affixos, & triplex morientium discrimen est cernere. Primum in latrone obstinato, qui è cruce lignea in flammeam, à morte in mortem migravit, è trabe in ignem præcipitatus. Alterum in latrone resipiscente, qui dolores crucis patientia sibi reddidit saluberrimos, qui crucem paradiso, mortem vita, tartarum sibi debitum cælo mutavit, felicissimus mercator. Tertium in Christo moriente,

b Luc. c. 21. v. 28.

riente, qui perdita omnia restituit moriendo, qui ideo pandit brachia, ut in amplexus invitet omnem humanam gentem. In hæc brachia, in hos amplexus sese immittat homo moribundus, & propitium speret judicem, si tam benignum quæsiverit servatorem.

Quando igitur mortis dolores ingruunt, cum æra vespertina jubent occludi urbem *, cum domuitio imperatur, tunc maxime opus patientia & constantia, ne à tormento moribundus transeat ad tormentum. Hic, mi ægrote, angustias tuas flecte ad consilium, in rationem verte necessitatem *. Patientur tolera te vinci, & ad judicem abduci: hæc omnium sors est; hic nemo eximius. Dic ipse tecum, dic & aliis: Captivus Christi sum; è vinculis educar brevi, & sistar judici. Sequar libenter, & sine mora, quocunque meus me judex vocaverit. Hæc omnia quæ patior, & his longa graviora commerui: sed ope divina superabo & hoc momentum. In explicata Christi crucifixi brachia me immitto, in aperta Christi vulnera me immergo, hic ab

 omni

** Cum æra pulsantur clausilia, Wann man die Sperr vnd Hofz auszlenttet, ut in Bavaria moris est.*

** Lieber mach ausz der noth ein tugendt.*

omni hoste tutissimus latebo, dum divina in me ira deferveat.

Ita, mi Christiane, ita nos sentire, ita loqui convenit. Et quo altius hæc tibi hæreant infixa, oculos attolle ad tres illas in monte Golgothæo cruces: Prima dat spectandam obstinationem & impatientiam, certas ad Inferos scalas. Secunda patientiam, & vel seram resipiscentiam tradit, simulque fidem ad fiduciam in Christum ingerit. Vox moribundi latronis est: Memento mei, Domine, cum veneris in regnum tuum.

Tertia patientiam absolutissimam, obedientiam perfectissimam & omnigenas virtutes tam verbis quam exemplis efficacissime docet. Hic Paradisi Dominus prodigium factus est orbi; summa patientia summæ innocentiæ conjuncta. Hic ipsissimus noster judex est: Cœlum & Tartarum in manus ejus sunt. Ad hunc eminus vociferatur David, Quia
a Ps. 61. v. 32. tu reddes unicuique juxta opera sua a.

Damnatur quis, & à conspectu Dei rejicitur? Hic Jobus judicem excusans, & omnem ab eo culpam removens: Vere, inquit, Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet judicium b. Hic judex æquissimus non frustra mittit in tartarum, nec gratis recipit in cælum. Vis esse beatus? Cave, ne sis male vestitus.

b Job. c. 34. v. 12.

Decre-

Decretum regium nosti: Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores *a*. Quid hominis erat? Conviva nuptialis indecore vestitus. Tantine hoc flagitii sit? Supplicii gravitas hic loquitur. Quæsiverat Rex: Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Hem rigidum ac severum judicium, quod quæstione prima elinguem efficit reum.

a Matt. c. 22. v. 13.

Cum Petrus in mari seminudus piscaretur, ubi Dominum in littore vocantem audiit, mox vestem induens, Tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare *b*. Quid hoc Petre? vestes natantem, aut etjam vado transeuntem non juvant, sed prægravant & impediunt. Mysterium hic latet, & imago nostri è vita transitus. Petrus non quà iret, sed ad quem iret considerabat; à summis hominibus nudum videri nimis indecorum est. Idcirco Petrus maluit paulo difficilius quam indecentius ad Dominum pervenire. En imaginem cum vitæ, tum mortis nostræ. In portu stat Christus; in cœlo nos expectat ad se venturos. Hinc vocamur & invitamur quotidie. Enimvero coram tanto Rege nudum apparere, heu nimis fœdum est: excipiemur benevole, si tamen, inquit Paulus, vestiti non nudi inveniamur *c*.

b Joan. c. 21. v. 7.

c 2. Cor. c. 5. v. 3.

Ergo jam sæpius vocati & invitati vestiamus nos, dum tempus est. Noëmi prudens mulier, Ruth nurum suam instituens: Induere, inquit, cultioribus vestimentis *a*. Vestis omnium cultissima est Charitas. Quis priscorum Patrum hanc unam virtutum non disertissimus laudat? Ex omnibus unum huc sisto. Augustinus tam succincte quam nervose: Quamcunque, ait, paginam interrogaveris, hoc tibi respondebit. Quod tenes, tene: Charitatem tene; finis præcepti est Charitas *b*.

a Ruth. c. 3. v. 3.

b Aug. in Ps. 102. fine explicationis

Non est venustius, non est pretiosius indumentum Charitate. Hæc omnem nuditatem, hæc multitudinem operit peccatorum *c*. Bona vestis, Eleemosyna bona, Jejunium, Oratio vestis optima. Sed has omnes habet, qui Charitatem habet. Quisquis es, ama tuum judicem, & propter illum etiam tuum inimicum ama, & caussam tuam jam vicisti, nec est quod Tribunal ullum formides. Ama Deum, & fac quod vis.

c 1. Petr. c. 4. v. 8.

Quod si hac tunica te succinxeris, nihil metue, liberoque jactu in salsum mortis mare teipsum præcipita; non submergeris. Porriget dextram & liberabit te, qui creavit te.

CA-

CAPUT VIII.

Arcani, peculiaris Judicii Hypotyposis; seu, Reddendæ Rationis exemplar.

§. I. BIrgitta Suedica, ſanctiſſima vidua in Palæſtinam iter ſuſceperat una cum filio ſuo Carolo. Filius in via mortem obiit Neapoli. Mater Birgitta Hieroſolyma pervenit, ubi aſſiduis precibus arcanam cum Chriſto familiaritatem iniit. Et uti benigniſſimus Deus ſe à ſuis, liberalitate vinci non ſinit, ita viduam hanc ſingularibus beneficiis affecit, quandoquidem illa in omnibus hoc egit unice, ut Chriſto quam maxime placeret. Quia vero hæc vidua Servatori, ejuſque Matri devotiſſima erat filii ſui jam mortui ſtatum quam maximè deſiderabat noſſe; Quapropter ei vigilanti ac precanti objecta eſt ſpecies *a.* inter has voces.

a Nota Lector, hanc judicii formam ad captum potius vivorũ quam ad uſum & conſuetudinem mortuorum inſtitutam. Quid & in aliis Deus ſubinde facit.

Licebit tibi, Birgitta, divinæ bonitatis munere videre jam & audire, quid circa filium tuum in arcano judicio ſit conſtitutum. Et quamvis illud puncto temporis peractum ſit, per intervalla tamen certaſque periodos tota rei ſeries tibi proponetur, ut eam tanto rectius animo & cogitatione comprehendas.

Hic Brigitta sibi visa est videre Dominum Jesum pro tribunali sedentem innumerabili Angelorum exercitu stipatum. Ad hujus judicis latus astabat Mater virgo æterna peragendo judicio intenta. Ante judicem Caroli defuncti anima erat timoris ac pavoris plena, sententiam decretoriam expectans. Dextrum animæ latus claudebat tutelaris Angelus, lævum accusator diabolus, nec ille tamen nec iste animam tangebat. Initium dicendi faciens accusator: Æquissime judex, ajebat; injuriam queror; hæc anima fuerat mea. Ideoque corpore soluta in meum regnum trahenda erat. Sed mater tua, eam mihi præripiens tutela sua defensam judicio stitit. Huic accusationi mater judicis respondens: Originis tuæ, spiritus maligne, memineris. Elegantiæ miraculum creavit te optimus Deus, Sed nequitia tua omnem tibi vetustatem abstulit. Liberum tibi erat conditori te submittere: sed rebellis esse maluisti; eris æternum, & cœlo proscriptus. Quid justum sit, intelligis, sed detestaris. Hanc autem animam deferre judici meum potius erat, quam tuum. Etenim hic homo dum vixit, me uti matrem filius, amavit, illud sæpius expendens, quanto me Deus honore sit dignatus. Hinc tantus in ejus pectore in me amor exarsit, ut

para-

paratus fuerit, potius æternis ignibus torqueri, quam committere, ut aliquid honori meo sua culpa demeretur. Hoc in me animo diem suum obiit. Num igitur iniquum fuit, in meam illum tutelam asseruisse?

Hic accusator: Non nego, ajebat, homo iste matrem sui judicis magis, quam seipsum amavit: sed aliæ ipsius actiones inspiciantur, & nemo illum negaverit meum esse. Quocirca tuam, judex, appello justitiam. Et en acta hominis istius, in tabulas relata, en peccatorum catalogum ingentem! En molem & acervum infinitarum cogitationum malarum, è quibus si solum obscœnæ aut superbæ puniantur, meus erit; Decalogi præceptum sextum *a* non nesciit, sed illud millies iterumque millies transgressus est. Tacebo cetera. Nec ille horum quidquam negare potest: convictus est, convictissimus; testes produco mille, propriam ipsius conscientiam.

a Non mœchaberis.

Hic Angelus: Quamprimum, inquit, mater ipsius observavit filiolum in vitia flecti cereum esse, prolixis precibus, innumeris lacrymis, & variis misericordiæ operibus eam illi gratiam à Deo impetravit, ut etiamnum puer timere Deum cœperit, & lapsus, illico ad pœnitentiæ asylum properarit, ingemuerit, doluerit, emendationis propositum innovarit. Contrà diabolus plurima

obji-

objicere, Angelus objecta diluere ac dicere. Hæc, & hæc, & ista, & illa deliquit, fateor, sed delicta expiavit, nunquam non bonæ voluntatis fuit, & quod ipsum caussæ jam plurimum patrocinatur, eo demum Carolus se redegit, ut unicam vivendi caussam statuerit, *Dei voluntatem exequi, divina voluntati voluntarie se conformando* a.

a Sunt verba formalia.

Auditis partibus judex accusatorem jubens facessere, sententiam pronuntiavit istam: *Meus hic servus æternum vivat.*

Ubi hæc Caroli mater audiit & vidit, gaudiis perfusa: O æterna veritas, inquit, ô Domine Jesu, ô Judex æquissime, tu sanctas cogitationes mentibus infundis: tu nostras preces & lacrimas tua gratia, & æterno præmio remuneraris. Tibi laus, honor, & gloria, tibi gratiarum actio à rebus creatis omnibus. Tu mi amantissime Deus, mihi meipsa longe charior es: tibi vivere, tibi mori unice desidero.

Hic Angelus loco judicis respondens: Scias, inquit, hæc tibi monstrata, non tuo duntaxat bono ac solatio, sed ut Dei amici omnes norint, quantarum virium sit bonæ voluntatis perseverantia, quæ labores, lacrymas, preces, eleemosynas ad supremum usque halitum perducit ac perpetuat. Scias etiam in hunc militem filium tuum sententiam tam

mitem non fuiſſe pronuntiandam, niſi puero tam bonæ ac promptæ fuiſſet voluntatis, qua Deum & Dei amicos amare, & nævos ſuos emendare ſtuduit *a*. Qui venturum timet judicem, benignum ſentiet præſentem.

a Revelat. S. Birgittæ l. 7. c. 13. mihi pa. 132. Ubi fuſa narratio, quam contraximus.

§. 2. Quis autem judicii tam exacti memor in vetitum ruat, eadem fortaſſis hora trahendus ad Judicem, qui jam olim minatus: Scrutabor, ait, Hieruſalem in lucernis *b*. His verbis Bernardus meritiſſimo acclamat: Quid in Babylone tutum, ſi Hieruſalem manet ſcrutinium *c*?

b Soph. c. 1. v. 17.

c Bern. ſerm. 55.

Quis autem hunc judicem effugiet? Potentiſſimus eſt: Quis enim decipiet? Sapientiſſimus eſt: Quis illum muneribus corrumpet? Opulentiſſimus eſt. Quis eum auctoritate trahet? Integerrimus eſt. Quis ipſum facundia flectet? Æquiſſimus eſt. Quis ab eo cauſam ad aliud tribunal transferet? Supremus, ſummus eſt, univerſorum judicum Judex. Quis ergo non timebit te, ô Rex gentium *d*.

d Hier. c. 10. v. 7.

Rectiſſimè monens Baſilius: Si quando, inquit, ſenſeris te ab appetitu ad peccandum pertrahi, velim cogites horribile illud & intolerabile Chriſti Tribunal, in quo præſidebit Judex in alto & excelſo throno *e*.

e Baſil. in Pſ. 33.

Paulus ipſe velut divini judicii formidans; Nihil, inquit, mihi conſcius

ſum

ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me Dominus eſt *a*. Abſit ut me juſtum pronuntiem, poteſt enim in me delictorum aliquid latere, quod ignorem. Nam delicta quis intelligit *b*? Tanta eſt humani cordis profunditas, ut hominem ipſum non pauca quæ in ipſo ſunt, lateant. Hinc ſeipſum nec perfecte noſſe, nec integre judicare poteſt. Pravum eſt cor hominis & inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes: qui do unicuique juxta viam ſuam, & juxta fructum adinventionum ſuarum *c*. Vere, ſpirituum ponderator eſt Dominus *d*. Noſtro de nobis indicio minime credendum. Qui judicat nos Dominus eſt, Judex ad uſque noviſſimum quadrantem exactiſſimus; ad cujus examen vita noſtra ducitur, ſub quo & virtutes noſtræ trepidant. Nos enim omnes manifeſtari oportet ante Tribunal ipſius, ubi velut perlucidum vitrum ſtabimus, non ſolum divinæ luci, ſed & oculis noſtris pervii. Non ſecundum *allegata & probata* judicabimur, ut paſſim fit in judiciis, ſed ſecundum infinitam judicis ſcientiam, qua cogitatiunculas vel latentiſſimas rimatur & numerat.

a 1. Cor. c. 4. v. 4.

b Pſ. 18. v. 13.

c Hier. c. 17. v. 9.

d Prov. c. 16. v. 2.

Hinc ille hominum etiam ſanctiſſimorum de futuro judicio metus, quem Gregorius expendens: Mens juſto-

justorum, inquit, sollicita semper venturo examini intendit. Omne enim quod agunt, metuunt, dum caute considerant ante quantum judicem stabunt. Scriptum est: Astra non sunt munda in conspectu ejus. Quia apud eum districte judicati, ipsi quoque maculas inquinationis habent, qui per munditiam sanctitatis lucent *a*.

Rex David ne pueriliter supremum judicem timere videatur, timoris sui caussam exponens: Domine probasti me, inquit, & cognovisti me, tu cognovisti cessionem meam, & resurrectionem meam. Intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam & funiculum meum investigasti. Et omnes vias meas prævidisti. Ecce Domine tu cognovisti omnia *b*. Non me solum, sed omnia mea, etiam minima, vel ipsam quoque sessionem ac resurrectionem meam observas, ubi, quomodo, qua de caussa, quo fine sedeam vel surgam. Neque tantum exteriora hæc tibi sunt apertissima, sed ipsas etiam secretissimas cogitationes meas omnes de longe intellexisti; multo antea quam cogitare incipiam, tu jam nosti, quid cogitaturus sim; hæc tibi ab omni Æternitate sunt perspectissima. Hinc omnes semitas meas & progressus meos tam corporis quam animi motus, consilia, deliberationes, proposita, perturbationes, recon-

a Greg. tom. 2. l. 8. mor. c. 2. mihi pag. 486.

b Ps. 138. v. 1. &. seqq.

reconditissimos ac intimos sensus meos, sed & funiculum meum, metam & finem meum ante omnia tempora investigasti, quo anno, quo die, quo hora, morte obiturus sim prævidisti. Ecce tu cognovisti omnia, ideo judicium tuum undequaque exactissimum formido: Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit *a*? Publicanum dicere (Deus propitius esto mihi peccatori) nil mire est: sed sapientissimum regem Deoque charissimum precari (ne in furore tuo arguas me ✱) hoc grande mirum est.

a Psal. 129. v. 3.

Altum ingemiscens Jobus: Contra folium, inquit, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, stipulam siccam persequeris *b*. Quid est homo? In paradiso fuit arbor, in tentatione folium, jam stipula est post lapsum. Nihilominus Judex supremus dignum ducit super hujuscemodi aperire oculos suos & adducere eum secum judicium *c*.

b Job. c. 13. v. 25.

c Job. c. 14. v. 3.

§. 3. Sic autem in judicium adducit, ut nullam ætatis, sexus, ordinis, dignitatis rationem habeat; senes, juvenes, viros, mulieres, pauperes, divites, summos, infimos eadem examinis censura stringat. Non enim subtrahet personam cujusque Deus,

✱ *O HErr so lang du zürnest, fuhre mich nicht in das geheim Examinierstublein.*

Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam, quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio: quoniam judicium durissimum in his qui præsunt, fiet *a*.

Quod Sapientia evulgat orbi, hoc Moses jam olim proclamans: Dominus Deus vester, inquit, ipse est Deus Deorum, & Dominus Dominantium, Deus magnus, & potens, & terribilis, & qui personam non accipit, nec munera *b*. Sicut panni negotiator eadem ulna & holosericum & sabanum * metitur, ita Deus servum & Dominum ad idem trahit judicium: Baronibus, Comitibus, Principibus, Ducibus, Regibus, Imperatoribus non molliorem se præbet, quam rusticorum aut mendicorum infimis, eadem scilicet ulna, pannum villosum, linum crudum, & pannum aureum metitur.

a Sap. c. 6. v. 9. & 8.

b Deut. c. 10. v. 17.

Rem insolitam & multis retro seculis inauditam narrat Cluniacensis Abbas Petrus de Matiscono Comite. Hic multa flagitiose patravit, & divini judicii oblitus, nec Deum verebatur, nec homines, seipso in dies deterior. Nec spes emendationis

 allu-

* *Sammet und Zwilch, Lodentuch und Güldensstuck, miszt man mit einer Elen ausz.*

allucebat ulla. Minatur quidem æterna sapientia: Horrende & cito apparebit vobis *a*. Minatur Paulus: Horrendum esse incidere in manus Dei viventis *b*. Minatur ipse Christus: Nisi pœnitentiam habueritis; omnes similiter peribitis *c*. Sed minis hi tales non terrentur. Vim ergo sentiant & supplicia, qui monitis ac minis nolunt corrigi. Ita in hunc Comitem ab ira numinis animadversum est.

a Sap. c. 6. v. 6.
b Hebr. c. 10. v. 31.
c Luc. c. 13. v. 3. & 5.

Cum enim solenni die Matisconæ in suo palatio consedisset, hominibus diversi ordinis adstantibus; repente ignotus eques audacissime ingressus, ad ipsum pervenit, quem etiam ad secretius colloquium evocans, sequi se non rogavit, sed imperavit. Comes occulta vi tractus surrexit, & volens nolens ad domus ostium secutus est. Hic equum jam paratum jussus ascendere, non potuit non parere Vix equi habenas comprehendit, & continuo in aërem una cum altero equite abreptus est. Hic Comes vociferari & ejulatu miserabili totam urbem ad invisum spectaculum excire. Concursum est undique. Plurimi notissimum Comitem equo per auras avehi, dum oculorum acies sequi potuit, attoniti spectarunt. Clamabat quidem Comes: Succurrite, cives, succurrite. Sed jam frustra hæc *d*. Sat diu exspectavit judex; voluit demum moras omnes abrumpi.

d Petr. Cluniacensis l. 2. Mirac. c. 2.

abrumpi. O miserum, ter miserum, quem talis equus abripuit ad Tribunal. Hic nemo non dixerit: Horrendum esse incidere in manus Dei viventis. Nec Comitum galeas, nec Præsulum tiaras, nec Pontificum mitras hic judex respicit.

Non absimile quid bonæ fidei scriptor commemorans: Vir nobilis, inquit, Gualterus de Mere unus aliquis è Caroli V. Cæsaris aulico famulitio, ad partes Boreales Islandiam versus navigans, ex adverso navim magno impetu ferri, & in puppi tetrum monstrum, æthiopem nigerrimum pro navarcho considere vidit. Gualteri nauta pro more acclamans, quid mercium vectarent, quove tenderent, quæsivit. Cui Navarchus ater respondit: Archiepiscopum vehimus (nomini parcitur) & ad montem Heclam tendimus. Mons est assiduis incendiis, perinde ut Æthna, terribilis. Hoc ubi Gualterus audiit, totus contremuit, & vitæ rationes secum subducere orsus, quamprimum Leidam appulit, in religiosam divi Francisci familiam se dicavit, ut rerum humanarum cura solutus Deo liberius operaretur. magistrum sui tirocinii habuit Guilielmum Delphensem, qui hæc domi meæ, inquit scriptor, multis honestissimis viris præsentibus exacte narravit *a*.

a Timanus Brendenbachius l. 8. sacrar. collat. c. 12.

Quemadmodum Comes equo, ita hic Archiepiſcopus navigio ad ſubeundum judicium abreptus eſt O nimium infelices! Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt. Et addens Jobus non ſunt tenebræ, inquit, & non eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem. Novit enim opera eorum, & idcirco inducet noctem & conterentur, ſubito morientur, & in media nocte turbabuntur. Opus hominis reddet ei, & juxta vias ſingulorum reſtituet eis *a*.

a Job. c. 34. v. 20. & ſeq.

Non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum *b*. Nimirum telam craſſam & ſubtilem, ruſticam & Coam eadem ulna metitur Deus: Jus idem regibus, mendicis, Imperatoribus reddit.

b Rom. c 2. v. 11.

Refert beatus Gregorius ad inſulam Liparim virum ſolitarium magnæ virtutis & nominis, uni ex iis, qui illuc appuliſſent dixiſſe: Scitis, quia rex Theodoricus mortuus eſt; Huic illi protinus reſponderunt. Abſit: Certe cum abiremus, in vivis etiamnum erat, nec ejuſcemodi ſermonis quidquam ad nos perlatum. Quibus ille: Ut dixi, jam mortuus eſt. Nam die heſterno hora nona inter Joannem Pontificem & Symmachum Patritium diſcinctus & excalceatus, vinctis poſt tergum manibus

rapta-

raptatus, & in vicinam hanc Vulcani ollam præcipitatus est. His illi auditis, cum cura diem in tabulas retulerunt. Jamque in Italiam reversi, eo prorsus die Theodoricum esse mortuum compererunt, quem vir ille solitarius significarat. Nec vanum hoc visum fuit. Etenim Theodoricus Joannem Pontificem in carcere necavit, Symmachum Patritium ferro trucidavit. Non injuria ab iisdem in ignem mitti visus est, in quos tam iniquus judex sæviit *a*. Sed invenit superiorem se judicem, qui nunc quidem, uti Job loquitur: per caliginem judicat *b*: Sed mane Judicium suum dabit in lucem *c*.

a Greg. l. 4. Dial. c. 30.
b Job. c. 22. v. 13.
c Soph. c. 3. v. 5.

CAPUT IX.

Arcani Iudicii memoriam jugiter instaurandam;
seu,
Reddendæ rationis nunquam obliviscendum esse.

§. I. AUrem pervellat assidue tremenda eaque ultima judicis sententia, quæ aut in ignem æternum mittet, aut æternæ vitæ transcribet. Nihil dici, sed nec cogitari quidquam horribilius potest, quam tonitru illud & fulmen nimis quam metuendum; Recede à me maledicte in

in ignem æternum. Vox ferrea, vox adamantina, vox justissimi furoris plena.

Ajunt in Scythia & Mœoticis regionibus *a*, tonitrua tam ingenti fragore fieri, ut quandoque hominem exanimient pavore. Nisi animus humanus immortalis esset, divinæ vocis tonitru jugularetur. Princeps Apostolorum Petrus Ananiam & Saphiram conjugem terræ allisit paucis vocibus fulminatos *b*: Obstupescens id Gregorius: Petrus, inquit, utrique conjugi vitam abstulit arguendo, qui Tabithæ vitam reddidit orando *c*. Senensis virgo Catharina, quod temporis aliquid non optime collocasset, arcana castigatione à beato Paulo sic reprehensa dicitur, ut maluisset coram orbe universo pudefieri, quam judicio tam acerbo coargui *d*.

Narrat vir Religiosus è divi Dominici familia Raphaël de Columba *e*, Philippum II. Hispaniarum Regem, cum rei divinæ interesset, duos è suis magnatibus sibi vicinos familiarius inter se fabulantes audiisse, & dissimulasse: Redeuntem vero in conclave, illos ipsos atroci vultu notasse ac dixisse: Vos duo in conspectum meum non amplius venite. Ita illos hæ solæ voces perturbarunt, ut alter mœrore sensim contabuerit, alter stupido & atto-

a Hodie Tartaria dicitur.

b Act. c. 5. initio.

c Act. c. 9. v. 36. & seq.

d In vita Catha. c. 24.

e Fer. 2. Dominicæ 1. in Quadrag.

attonito similis in omnem vitam manserit.

Itane vero vox humana hominem non summi flagitii sibi conscium sic fulminet; quis pavor, dolor, terror incutietur reo, cum non Rex Hispaniarum, sed rex cæli, ac terræ terrificum illud pronuntiabit: Recede maledicte, ne amplius in conspectum meum te da, in ignes æternos abi.

Tantum potuit vox Petri, vox Pauli, tantum vox regis Philippi; quantum poterit vox judicis Christi? Geminæ voces (Ego sum) Christi judicandi tot militum centurias in olivario clivo prostraverunt: quid facient Christo judicaturi? Si tam terribilis fuit vox agni, quantum terrebit vox leonis? Leo rugiet, quis non timebit *a*.? Dominus de excelso rugiet, & de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum *b*. E veterum monumentis & ipsa experientia compertum est, leonem nonnunquam velut dormientem, aut mortuum jacere, dum in area vel campo insidias simulato somno struit, dum aviculæ complures congregentur. Subito insidiator iste horrendum rugit, quo quidem rugitu sic exterret aviculas, ut velut captæ hæreant. Hic accurrens Leo quicquid minoris ejuscemodi prædæ reperit, injectis unguinibus præfocat.

a Amos c. 3. v. 8.

b Hier. c. 25. v. 30.

Dormit aliquanto temporis, aut potius dormire se simulat Leo de tribu Juda. Cavete aviculæ, attendite homines, repente hic Leo rugiet, & vos cadetis. Intelligite hæc qui obliviscimini Deum; ne quando rapiat; & non sit qui eripiat *a*.

a Psal. 49. v. 22.

§. 2. Intellexit hæc Jobus, & Deum nequaquam oblitus est. Nam jugi memoria hoc sibi Judicium ante oculos statuens: Quis mihi, ait, hoc tribuat ut in Inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus: & constituas mihi tempus in quo recorderis mei *b*. Malo ad inferos descendere, quam irati judicis vultum sustinere. Quantus igitur morbus, quantum hoc malum cui pro medicina & refrigerio sit infernus ipse? Magna sunt enim judicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua *c*.

b Job. c. 14. v. 13.

c Sap. c. 17. v. 1.

Narrat Climacus in quodam Asiæ cœnobio discipulum commissum viro religioso, homini miti prorsus ac placido. Observavit discipulus se à sene nonnihil honorari, nec ullis molestiis laboribus exerceri, quod aliquibus periculosum fuisse non nesciit, cumque etiam sua sponte avidus esset multa patiendi, hoc prudenter excogitavit; veniam à Sene petiit alio migrandi. Non negata est. Commendatitiis à magistro litteris acceptis in quoddam Ponti cœnobium

bium profectus est. Prima nocte, quam illic egit, somnium ei tale oblatum. Erant qui ab ipso rationes exigerent, è quibus demum intellexit se centum auri libras debere. Experrectus, & quid secundum quietem vidisset, apud animum suum revolvens: Antioche (ajebat ipse sibi) grandi ære alieno sumus oppressi; multa nomina restant expungenda. Ita triennium in eo cœnobio permansit officii sui sedulus, omnibus obtemperans, modestiæ ac submissionis cultor eximius, & quamvis à plerisque omnibus, ut homo ignotus ac peregrinus contemneretur, injuriis etiam afficeretur, hæc tamen ille omnia constanti patientia concoxit. Exacto triennio per quietem denuo vidit hominem, qui rationum tabulas monstravit, & in iis decem libras auri deletas. Expergefactus secum ipse dixit, non totum æs alienum, sed decem tantummodo libras dissolvisti ecquando reliquum tolles? Antioche majori labore ac conatu est opus. Ardentius est agendum, & patiendum. Ab eo tempore amentem ac fatuum se simulare cœpit, nec tamen quidquam officii sui omisit. Hinc factum ut quicquid molesti & insulsi laboris esset toto cœnobio, in unum Antiochum devolveretur: omnium sensus erat, hæc homine bardo

non indigna *. Sed nihil nimis difficile Antiocho visum est. Ita tredecim annos industria incredibili exegit. Rursus autem in somnis exactores illos vidit, qui omnia nomina centum librarum expuncta ostenderunt. Quod ille in suum usum sic traxit, ut quotiescunque graviori labore, aut novis injuriis exagitaretur: ipse sibi diceret: Antioche, memento debiti *a*.

a Climac. grad. 4. de Obed. mihi pag. 81.

Ad hunc plane modum quotidie seipsum quisque commonefaciat: Heus Paule, aut Andrea, aut Petre &c. † Memento judicii: grandis debitor es, & quidem confessi nominis; centum millia talentorum debes, rationes brevi exigentur: Incertissimum est quo anno, quo die, qua hora actionum tuarum omnium rationem à te accepturus sit judex. Ergo, memento judicii, memento.

Thallelæus Cilix, quod notatu dignissimum, annis sexaginta, quos in divinis servitiis egit, assidue flevit, nec unquam visus est, quin lacrimarum fonticuli ex ipsius oculis defluerent. Ut autem ejus rei caussam redderet, illud semper in ore habuit: Tempus hoc nobis ad pœnitentiam indultum est, & rationes valde

* *Es thuts dem Lappen wol.*
† *Hansz, Veit, Georg, Lundwig, Albrecht, Michel, &c.*

valde severas postulabit judex, si illud neglexerimus *a*.

Hoc sciamus, quod Moses animis fideliter instillans: Dei perfecta sunt opera, inquit, *& omnes viæ ejus judicia.* Deus fidelis, & absque ulla iniquitate, justus & rectus *b*. Quocunque vertas oculos, æquissimam Dei libram conspicies.

Quicquid Deus operatur, ad rectissimi judicii normam operatur. Siquidem omnia ad exactissimam libellam jam ab æterno ponderavit. Quod Salomon pronuntians: Pondus inquit, & statera, judicia Domini *c*, nec capillo vel unico exerrantia. Quia Deus judicii Dominus *d*. Omnes viæ ejus judicia. Ut horum nos ulla unquam teneat oblivio, nos ipsos identidem extimulemus hoc brevi monito: Memento judicii. Deum autem id maxime velle, ut futuri judicii semper memores vivamus, paragrapho sequenti ostendemus.

§. 3. In sacris voluminibus post librum Judicum subjunguntur libri Regum *e*. Non errabimus si istud etiam in mysterium assignemus: Judicium attente ac serio consideratum Christianos eo evehit, ut morte obita, & judicio superato reges efficiantur cæli. Ergo quisque es, memento judicii.

Sunt qui observent tam in exordio biblio-

a Joan. Mosch. in prato spirit. c. 59. mihi pag. 371.

b Deut. c. 32. v. 4.

c Prov. c. 16. v. 11.

d Isaiæ c. 30. v. 18.

e Quatuor capiticibus Ruth mediis.

bibliorum, quam epilogo ac fine, mentionem injici de judicio, veluti de re summi momenti à qua initium sumere, & in quam desinere debeant divini codices Liber Geneseos sic orditur: In principio creavit
* Deus. a Gen. c. 1. v. 1. *Elohim* * cælum & terram *a*. Hebræa vox ista qua Moses usus, non Deum Creatorem tantum, sed judicem, inspectorem, vindicem designat. Ut sciant homines eundem esse Conditorem Mundi & Judicem universorum, qui sicut mundum creavit, ita & judicabit: Ut sciant etiam ab eo universa in lance justissima esse disposita. Porro sacrorum voluminum finem Apocalypseos liber in hæc verba consignat: Etiam venio cito.
b Apoc. c. 22. v. 20. Amen. Veni Domine Jesu *b*. Hic clarissime humanæ gentis arbiter & judex adventum suum judiciarium prædicit: Et vero etiam à secura conscientia invitatur ut veniat. Veniet & non tardabit. Memento judicii.

In psalmis vates regius creberrimam facit mentionem divini judicii. Ejusdem in psalmo primo & penultimo monet: Non resurgent impii in judicio *c*. Dixerat psaltes initio
c Psal. 1. v. 6. sacri carminis, Justos non abire in consilio impiorum; sed subnectit, Impios non resurgere in judicio justorum. Hoc sensu, longe aliud fore judicium justi & aliud impii.

Sic

Sic etiam sub finem psalmorum, Gladii ancipites, inquit, in manibus eorum, ut faciant in eis judicium conscriptum *a*, judicium decretum, fixum, firmum, jam olim scriptum, & velut columnæ incisum, ut nequeat immutari. Ergo memento judicii.

a Psal. 149. v. 6. & 9.

Narrant Alexandrum magnum Diogeni Cynico adstantem quæsivisse ab eo: Dic sodes, Philosophe, num me times? Cui Diogenes: Es ne bonus, inquit, an malus? Bonus respondit. Quis, igitur, inquit philosophus, timet bonum *b*? Hic iterum responderi potuisset philosopho: Malus homo bonum regem timere potest & debet. Id è sacris voluminibus Christiani norunt. Paulus in suis epistolis: Vis, inquit, non timere potestatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa. Si autem malum feceris, time. Non enim sine caussa gladium portat *c*. Qui nihil mali facinoris patrat, quod oculis deprehendi possit, securus est à judice homine, non item à judice Deo, qui non solum oculis patentia, sed mentis abstrusissima quæque judicat. Hinc vociferatur David: Ab occultis meis munda me *d*. Latent nonnunquam in homine cupiditates & affectus pravi, sed occultissimi, quos ille sibi periculosos non censet, Deo aliud judicante.

b Laërtius l. 6. c. 2.

c Rom. c. 13. v. 3.

d Psal. 18. v. 13.

Cum pictor imaginem à se factum pro-

proponit ſpectandam, vulgi judicium non metuit, ſed artificum, & hominum in talibus cenſendis peritorum: Ita ſanctiſſimi quique humanis judiciis non terrentur; oculum Dei cenſorium formidant, qui ſæpe quod hominibus bonum, juſtum, ſanctum videtur damnant ut malum. Videt quis acervum farinæ candidum, quem purum & ab omni furfure purgatum judicat, ſed cum ad cribrum farinarium farina examinatur, tres facile vel quatuor pugilli furfuris excutiuntur: ita plurima prorſus humanis judiciis approbantur ut recta & ſancta, quæ ubi judicii divini cribrum ſubtiliſſimum examinaverit, miſtura furfuris detegetur.

Eſt aurum quod obryzum, quod purum putum cenſeas, ſed explorandum trade aurifici, qui ubi ad coticulam illud examinaverit, miſtum & impurum, aut falſum & adulterinum pronuntiabit. Quod actionibus humanis dignitatem auri attribuimus, quæ Chriſti judicis coticula ut plumbum damnabit.

4. Filius Davidis Regis, Salomon, Eccleſiaſten ſcripto agens idem hoc ipſiſſimum myſterium luculente docet, & concionatores inſtruit, qua ratione dicendi principium & finem à Dei judicio, ſeu rerum noviſſimis petant. Eam ob cauſſam ſic ille exorſus eſt:

sus est: Vanitas vanitatum & omnia vanitas *a*. Nihil hic stabile, suis quæque spatiis transcurrunt & transvolant. Cum homo multis sese annis varie fatigaverit, cum destruxerit, ædificaverit, in negotiis multiplicibus desudaverit, ipsam etiam mortem subierit: quid restat? Judicium. Ad hunc demum scopulum navis nostra impingit. Idem vero Ecclesiastes libro suo hunc apponit epilogum: Et cuncta quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum sit *b*. Quid, oro, Ecclesiastes his verbis omnino ultimis monet; nisi hoc ipsum: Memento judicii.

a Eccl. c. 1. v. 1. & 2.

b Eccl. c. 12. & ult. v. ult.

Nec alia ethicæ divinæ scriptor volumen suum clausula insignivit, quam hac: Laudent eam in portis opera ejus *c*. Sunt verba plane ultima scriptoris sacri, quibus ille humanas actiones ablegat ad Judicium. Nam judicia olim ad portas exercebantur. Et quoties Jobus judiciariam hanc campanam pulsavit? Quam articulate monuit: Fugite à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium *d*. Ergo memento judicii.

c Prov. c. 31. verba omnino ultima.

d Job. c. 19. v. 29.

Christus ipse jam morti proximus in amplissimo Hebræorum Pontificum senatu etsi vinctus, etsi judicandus, etsi crucifigendus, judicii tamen memoriam refricans, & ipsum judi-

judicem velut digito commonstrans: Dico vobis, inquit, amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli *a*. Jam in crucem sublatus judicii tamen formam repræsentavit, cum latronum alteri paradisum eo ipso die habitandum pollicitus, alterum ultro in abyssum ruere volentem non revocavit, quo quidem occulto tunc judicio, & oves ad dextram, & hædos ad sinistram statuendos oculis subjecit. Cum superata jam morte redivivus cælum repeteret Salvator, discipulis eum, dum licuit, prosequentibus fixa oculorum acie, en duo è cælo candidati ephebi, piam turbam alloquentes: Viri Gallilæi, ajunt, quid statis aspicientes in cælum. Hic Jesus qui assumptus est à vobis in cælum, *sic veniet*, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum b. *Sic veniet*, cum eodem corpore & animo, cum eadem majestate ac gloria spectabilis, cum iisdem vulnerum notis, eodem gemino comitatu hominum & Angelorum, supra hunc eundem Olivarum montem descendet, vobis gaudio ac solatio, aliis terrori & supplicio. Sic veniet. Ergo venturum cogita, & judicii memento.

a Matt. c. 26. v. 64.

b Act. c. 1. v. 11.

Hoc nobis omnes è tumulis defuncti occinunt, quivis mortuorum clamat:

mat: Memor esto judicii mei, sic enim erit & tuum *a*. Cujusnam? Tuum, Cæsar; tuum, Princeps; tuum Carole, tuum Philippe, tuum Marce; tuum homo qui vivis.

a Eccl. c. 38. v. 23.

Refert Clemens Romanus B. Petrum dictitasse: Quis peccare poterit, si semper ante oculos suos Dei judicium ponat? Gregorius Nazianzenus ad Eleusium judicem multa sibi familiaritate conjunctum scribens: In summa, inquit, ô judex futurum scito, ut judiceris, & minus peccabis *b*.

b Greg. Naz. epist. 74.

§. 5. Moris est in hominum religiosorum domibus, ut antequam noctu post cenam ad quietem se recipiant, examen conscientiæ præmittant, si eorum forte aliquem ea nocte ex improviso mori contingeret, rationes ille cum Deo compositas haberet. Ad istud autem quotidianum conscientiæ examen æreo campano signum datur, ut omnes eocem tempore horæ partem in eo faciendo collocent *c*. Fuit ut post cenam ante somnum daretur ex more signum ad Examen conscientiæ, & eodem omnino temporis puncto è religiosa familia unus moreretur, quod domesticorum aliquis singulariter observans: Huic Patri, ajebat, pulsatum est ad examen. Vere sic fuit. Nam eo ipso tempore ad Christi Tribunal ductus, & judicatus.

c In Societate Jesu bis istud fit de die ante prandium, & ante somnũ.

tus ſententiam audiit æternum non mutandam.

Revera quod in morte fit judicium, plus quam mors ipſa formidandum eſt. Sed nos illud ideo plerumque non formidamus, & etiam obliviſcimur, quia remotum credimus. Hanc cauſſam dilucidiſſime aſſignans Eccleſiaſtes: Etenim ait, quia non profertur cito contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala *a*. Nimirum quæ valde diſtant, ab oculis parva judicantur, etiamſi ſint maxima: ſic ſtellas oculi minutos eſſe orbiculos affirmarent, niſi Aſtronomia ſtellarum etiam minimas decies octies terrarum globo majores eſſe demonſtraret. Ita Tribunal Chriſti, velut remotum acie obtuſa cernimus & in diem ſecuri vivimus. Veruntamen ſcitote, quia prope eſt, in januis eſt *b*. Veniens veniet dies tuus, & non tardabit. Dies hodierna parcit? craſtina fortaſſis te abripiet, & tuo te judici ſiſtet. Nunquam non paratus eſto.

a Eccl. c. 8. v. 11

b Matt. c. 24. v. 33.

Ad Ægidium beati Franciſci ſocium duo purpurati Patres reviſerunt. Sermo inter eos, ut fieri amat, varius fuit. Ad colloquii finem, duo illi Præſules pro ſe quiſque impenſius rogarunt: Mi frater Ægidi, Deo nos tuis precibus commenda Quibus ille extemplo, uti erat vir feſtivæ liberta-

bertatis: Vos ô mei domini, precibus meis non indigetis. Illi insolentiam dicti mirabantur, & caussam etiam rogabant: His Ægidius: Vos, inquit, vitam pinguibus sacerdotiis & inter varias voluptates agitis, & cælum vobis nihilominus ut certum promittitis; ego inter miserias continuas formido Inferos: Non parcit judex, qui judicat etiam justitias. Sauciavit animos hoc dictum salubri vulnere, & aquam oculis excivit *a*. Memento igitur judicii quod Principes, Reges, Imperatores citat, & inter reos collocat.

Referunt rerum Anglicarum scriptores. Guilielmum Angliæ Regem misero fati genere obiisse. Hic quidem Catholicus princeps, sed in præsules ac sacerdotes parum æquus Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum jam triennio exulem inique afflixerat. Nec defuit ultrix è cælo manus. Nam rex cælestis iræ signis ac prodigiis crebrioribus de judicio vicino monitus, dum in venatu est, sagitta in cervum emissa læsus occubuit. Hunc beatus Hugo Cluniacensis Abbas ad Tribunal Christi Domini triduo ante accusatum, judicatum, condemnatum vidit. Et vero etiam ejus rei certiorem fecit Anselmum, jussitque bono esse animo, judicem brevi pronuntiaturum, utra pars caussa niteretur meliori *b*.

a Chron. S. Francisci part. 2. l. 7. c. 20. mihi pag. 273.

b Edinerus in Anselmo l. 2. Malmesburiens. & alii, è quibus Baronius tom. 12. ad An. 1100.

Ergo quicquid agas, memento judicii.

Inter monitores Chrysostomus etiam Lethargum nostrum excitans: Si dormientes nos, inquit, dies ille deprehenderit, mors simul excipiet immortalis *a*. Non minus monitorem agens Augustinus: Quamvis, inquit insana gaudia non sint gaudia, jactantia divitiarum, tumor honorum, vorago popinarum, immunditia fornicationum &c. aufert omnia ista una febricula, & adhuc viventibus totam falsam beatitudinem subtrahit, remanet inanis & saucia conscientia, Dominum sensura judicem, quem noluit habere custodem; & inventura asperum Dominum, quem dulcem Patrem quærere & amare contempsit. Tu autem, quia veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur quæris, etiam hic eam, inter amarissimas vitæ hujus molestias, suavem jucundamque gustabis, si ejus, qui eam promisit, præcepta dilexeris. Cito enim senties dulciores esse justitiæ fructus, quam iniquitatis, & verius atque jucundius gaudere hominem de bona conscientia inter molestias, quam de mala inter delitias *b*. Porro conscientiam malam, nihil magis terret, quam imminens judicium. Memento judicii

a Chrysost. tom. 2. in c. 13. ad Rom. hom. 25. mihi pag. 224.

b Aug. tom. 4. l. de catech. rudib. c. 16. mihi pag. 592.

Ejusdem memoriam Gregorius instillans,

ſtillans, & homines probos in exemplum ſtatuens: Contemplantur, inquit, quam diſtrictus judex veniat, qui dum vi immenſæ magnitudinis cordium ſecreta illuminat, omnes ante oculos culpas reducit. Perpendunt, qui poſt confuſionem cruciatus maneat, cum & reatus animum immortaliter morientem, & indeſinenter deficientem carnem gehenna conſumat *a*. Ubi mors ſine morte, defectus ſine defectu, finis ſine fine, quando ibi mors immortalis, defectus indeficiens, & finis eſt infinitus.

a Greg lib. 8. mor. c. 13. poſt init. pag. 489. Idem l. 4. Dial. c. 45.

Jam olim minatur Deus: Cum arripuerit judicium manus mea, reddam ultionem hoſtibus meis *b*. O Domine, quam tui te hoſtes non norunt! quam malitioſe potentiam tuam ignorant! ſed cognoſcetur Dominus judicia faciens *c*.

b Deut. c. 32. v. 41.

c Pſal. 95. v. 17.

Docet nos quotidie Tutelaris Angelus inferorum præcipitia cavere, iter ad cælum intendere, irati judicis vultum timere. Hæc multis inania ſunt monita; nec illi à præcipitiis recedunt, nec iter ad cælum erigunt, nec judicem venturum metuunt: Non monitores Angelos audire, non Angelorum Dominum, noſſe volunt. Pergite inſani: Cognoſcetur Dominus judicia faciens: Nimirum quod Salomon prædixit: Viri mali non cogitant judicium; qui autem

tem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia *a*. Qui sollicitus cum Deo suo ambulat, quotidie voces illas ingeminat: Dicam Deo, noli me condemnare. Jam dicam, hodie dicam, hac ipsa hora dicam; idque millies iterumque millies repetam: Noli me condemnare *b*. O judex æquissime. Et nunquid, eodem Jobo teste, qui non amat judicium, sanari potest *c*? Tu ergo tuum ama judicem, & memento judicii. Magna peccati pœna est, futuri judicii memoriam perdidisse.

a Prov c. 28. v. 5.

b Job. c. 10. v. 2.

c Idem c. 34. v. 17.

CAPUT X.

EPILOGUS

Dictorum utroque libro.

HActenus ego tecum, mi optime Lector, Tribunal Christi contemplatus sum eo ipso anno *d*. quo Germania bellis maxime arsit. Undique litui & tubæ infremuerunt. Quid nisi bella, & opiniones bellorum, quod Christus monuit *e*. audivimus? sed opiniones magnam partem incertas, dubias, falsas. At fuerint certissimæ omnes, cur tantopere fortunis nostris & corpori metuimus? Moriendum est. Scindatur aut rumpatur pellis; tundatur ferreis Anaxarchus malleis, suam nec in mortario libertatem perdet; Theodorus humi,

d Anno 1631.

e Matt. c. 24. v. 6. Marc. c. 13. v. 7. Luc c. 21. v. 9.

humi, an ſublime putreſcat, Theodori nihil intereſt *a*. Sed inquies, nimirum tunc fortes ſumus, cum extra teli actum agimus: Tu ſi inter hoſtes ſis, aliter ſentias.

a Anaxarchi & Theodori dicta nota cenſeo.

Ego, mi Lector, ita vivere conatus ſum hactenus, ut nemini metuendus, nemini hoſtis, neminem vel minimum turbarem aut etiam læderem. Hoſtiliter in me agunt alii? Ego meis me chartis involvo, nec aliud ſcutum, quam *Patientiæ* objicio. Hoc ipſo anno tam bellicoſo ac turbulento, ego cum Archimede in meo pulvere circinando volutatus, Tribunal Chriſti, quod ante annos ſedecim dictione propoſui, nunc litteris conſigno, & ſcripto in orbem evulgo. Atque una omnes, per Domini Jeſu amorem obſecro, non ita curemus corpus, ut animam negligamus. Res terræ & temporis in minimis habendæ ſunt: Vivamus Æternitati. Quid pupas & crepundia ſectamur, quid fortunas & aurum ſtruimus? Tribunal cogitandum, parandus illi animus, cælum indagandum eſt. Quæſo, nimium pueri ſimus, & in ſolam perniciem noſtram ſeduli. Studioſius animum ornemus, quam corpus; ſupremi Tribunalis potius, quam cruenti Martis incurſiones formidemus. Bellorum turbinem his annis multi declinarunt: Tribunal judicis ſupremi effugiet nemo.

nemo, jam noſtrum omnibus propinquum jam ad fores, jam proximum eſt. Hæc hactenus lingua & calamo fidelis; puto, monitor ingreſſi. Sed dictis apponamus clauſulam.

§. I. Anno Chriſtiano milleſimo quingenteſimo quinquageſimo nono populabatur peſtis Geldriam. Eo tempore Arnoldus Hubertus nauta, ſed, contra quam ſolet hoc hominum genus, optimæ vitæ, nocte quadam moneri divinitus ſibi videbatur, uxorem ergo excitans: Surge, inquit, ego vocor. Mox ante lucem ad templum una properant, & dum fores reſerantur, inter preces expectant. Admiſſi templo in preces ruunt. Sacramentis animum Arnoldus expiat. Ubi domum rediit, animo linqui cœpit, & à ſenſibus alienari. Triduum ita jacuit, ut dubium fuerit, vivis an mortuis annumerandus eſſet. Demum ad ſe rediens: Ubi, ajebat, fui, quæ & qualia Vidi? Ab hoc tempore detinebatur affixus lecto, ſemeſtri ſpatio æger. Homines opulentos ac nobiles, ut ad ſe reviſerent vix admittebat, ridentes aut inania loquentes circa lectum non ferebat. Illud identidem uſurpans: *Nunc tempus nugandi non eſt.* Ab hominibus plebeis & ſimplicibus adiri ſe non vetabat, quo eos facilius Dei timore imbueret. Nam & iſtud ſæpius ingeminabat. *Ubi fui,*

qua

quæ & qualia cognovi? Nunc revera non est nugandi tempus. Minutum illud est, sed mirum toto, quo decubuit semestri, ungues ægroti non succrevisse. Exactis sex mensibus morte placidissima, velut obdormiens defunctus est. Hæc mihi, ait scriptor, Jurisconsultus vir doctissimus ac integerrimus Arnoldi cognatus optima fide retulit, quæ ipse spectavit & audiit *a*.

a Tilmannus Bredenb. Theol. lib. 8. coll. sacror. c. 14. & ult.

Oraculum credamus monitum illud saluberrimum, *Nunc tempus nugandi non est.* Ipso mortis momento rationem reddituri sumus de totius vitæ cogitatis, dictis ac factis, & jam dum vivimus; nugemur?

Augustinus non alia re potentius intra recti limites se coërcitum asseverans: Nec revocabat me, inquit, à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis, & futuri judicii tui, qui per varias quidem opiniones, nunquam tamen recessit de pectore meo *b*. Idcirco idem unumquemque nostrum monens & vellicans: Discute, inquit, conscientiam tuam, ascende tribunal mentis tuæ; noli tibi parcere, examina te, loquatur tibi medulla cordis tui, vide utrum audeas innocentiam profiteri. Ergo jam bene vive. Cras, inquis, bene vivam. Indulgentiam tibi Deus promisit, crastinum diem tibi nemo promisit. Si male vixisti, bene vive jam hodie. Stulte, hac nocte aufere-

b Aug. lib. 6. Confess. c. 6. initio.

tur à te anima tua. Non dico, quæ præparasti, cujus erunt: sed secundum quod vixisti ubi eris? Corrige ergo te *a*.

a Idem tom. 8. in ps. 101. medio mihi p. 466.

Dulcis & rectus Dominus. Amas quod dulcis est, time quod rectus est, Tanquam mansuetus dixit, *Tacui:* sed tanquam justus, numquid semper tacebo? Misericors & miserator Dominus. Ita plane. Adhuc adde, longanimis, adhuc adde, & multum misericors: sed time quod est in novissimo & verax. Quos enim modo sustinet peccantes, judicaturus est contemnentes. Largitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. Malus fuisti heri? hodie bonus esto: hodiernum diem in malitia peregisti? vel cras mutare. Semper expectas & de misericordia Dei tibi plurimum pollice-ris: quasi ille qui tibi per patientiam promisit indulgentiam, promiserit tibi etiam prolixiorem vitam. Unde scis quid pariat crastinus dies? Quando veniat ultimus dies nescis *b*.

b Aug tom. 9. tract. 33. in Joan. fine. mihi p. 108. & seq.

Vox Dei est ad te: Delevi quod commisisti: securus de præterito, cave de futuro; observa quod præcepi, ut invenias quod promisi. Revera tempus nugandi non est. Interim nugamur sæpissime, & vitam exigimus inter crepundia. Judicium impen-

impendens toties occentari nobis audimus, & nihilominus telam quam orsi sumus, perseverantia improba perteximus.

§.2. Memoria est, ævo superiore in Zelandiæ urbe † Zythopæium * mortuum & in sandapila domi suæ collocatum esse. Dum funus cogitatur & exequiæ, defunctus revivifcere, in feretro se movere, vicinum asserem pulsare cœpit. Filii qui tum soli eo loco aderant, inexpectato sonitu exterriti, matrem inclamant, & patrem in loculo pulsare vociferantur. Mater pueriles animos vano terrore decipi rata, aliquamdiu nec loco se movit. Cumque pueri non desisterent eadem clamare, accessit demum, & ipsa clausum cadaver, & auditis pulsibus sandapilam aperuit. Et en defunctus erigit sese redivivus. Accursus hominum frequens ac varius: Omnium interrogatio fuerat; Ubi fuisset interea temporis, aut quid vidisset? Ille hoc unicum respondit: *Si dixero vobis, non credetis.* Nec ipse ullis deinceps popularibus oblectamentis se dedere sustinuit. Jam non esse nugandi tempus moriendo didicit, & ideo risum & voluptatem inter hostes numeravit. Quod de Lazaro Christi amico in

† *Urbis nomen Thertolen.*
* *Einen Bierbreu.*

in vitam revocato ferunt, eum omni vita reliqua nunquam amplius risisse.

Hanc gaudiorum temperantiam Ecclesiasticus regius exemplo suo approbans: Risum, inquit, reputavi errorem, & gaudio dixi quid frustra deciperis *a*? Cor sapientum, ubi tristitia est, & cor stultorum, ubi lætitia *b*. In rem optime beatus Gregorius: A paradisi gaudiis, inquit, per oblectamenta discessimus, ad hæc per lamenta revocamur. Unde necesse est, ut semper pavidi semperque suspecti, ponamus ante oculos cordis, hinc culpas operis, illinc judicium extremæ districtionis. Pensemus, quam districtus judex veniat, qui judicium minatur & latet: terrores peccatoribus intentat, & tamen adhuc sustinet: & idcirco citius venire differt, ut minus inveniat quod condemnet. Puniamus ergo fletibus culpas, & præveniamus faciem ejus in confessione. Voluptatum nos fallacia nulla decipiat, nulla vana lætitia seducat. In proximo namque est Judex, qui dixit: Væ vobis, qui ridetis nunc; quia lugebitis, & flebitis. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupabit *c*.

a Eccl. c. 2. v. 2.
b Idem c. 7. v. 5.
c Greg. hom. 10. in Euang.

Hæc considerans Anselmus & altum suspirans: O angustia! inquit. Hinc erunt accusantia peccata, inde terrens justitia, subtus patens inferni

ni horridum chaos, desuper iratus Judex, intus urens conscientia, foris imminens gladius, undequaque terrens sententia. Si justus vix salvabitur, & ego peccator, sic depressus & constrictus, in quam partem me vertam? Ubi latebo? Ubi apparebo? Latere erit impossibile; apparere intolerabile. Quid dormitas anima tepida, & digna evomi? Qui non expergiscitur, qui non tremit ad tantum tonitru; non dormit, sed mortuus est *a*.

a Anselm. in meditat.

§. 3. Ad mitigandum tremendi hujus judicii metum saluberrime Christus monuit: *Facite vobis amicos b.* Hoc ipsius judicis consilium est utique profuturum omnibus, qui ei obsequio fideli paruerint. Quod sequenti narratione confirmamus.

Refert Bonav. in Pharetra l. 3. c. 49.
b Luc. c. 16. v. 9.

Fuit Romæ vir primarius, delitiarum & auri dives, minus virtutum. Nomen ei Andreas. Vitam hic egit solutiorem; animam oneri, corpus voluptati habuit, nec intutum censuit spatiosam & amœnam ad æternitatem viam insistere. Ita parum in eo religionis, vanitatis plurimum fuit. Nec tamen cœlum aut cælites odisse voluit Illud in eo singulare: Beato martyre Cæsario devotissimus extitit, cujus & templum accessu crebro ac donis frequentavit. Amicum sibi vel ignarus conciliavit. Interea mortem quam horrebat & fugiebat,

giebat, delitiis, ut fit, atque voluptatibus advocabat. Moritur; nec tamen ſine omni pœnitentis animi ſigno. Cadaver flentium & plangentium amicorum triſti obſequio ambiebatur, patrioque more veſtiebatur ad tumulum. Dum igitur funus in feretro expectat, dum ſolitis excubiis circa ipſum vigilatur, nocte jam adulta capulus moveri, mortuus caput è ſandapila extollere; in omnem partem circumſpicere, & redditam ſibi vitam oſtendere; quotquot aderant terreri, plerique fugere, prudentiores propius accedere, cadaveroſum hominem diligenter inſpicere, alloqui demum & ſciſcitari cæperunt, veréne viveret, num à mortuis rediret, an vero (quod magis ſuſpicabantur) ob productius animi deliquium pro mortuo habitus intuentium oculos fefelliſſet, & latentem vitam retinuiſſet. At ille ab imo ſuſpirans: Vere, inquit, è vivis exceſſi: jamque inter ſupplicia æſtuarem, niſi judicis inſignior amicus, mihi ſingularis patronus extitiſſet, martyr Cæſarius. Hic certatim omnes avidiſſime quærere inſtituerunt: Ubi fuiſſet, quid vidiſſet, quid inter mortuos audiiſſet, quomodo ad vivos rediiſſet? Acervatis ille quæſtionibus ita reſpondit: Ejectus è corpore ad terribile ac nimis pavendum Chriſti Tribunal rapiebar.

piebar. Hunc judicem multa Angelorum millia ſtipabant. Ego conſcientiæ vulneribus deformis reus & ſupplex, nec liberiorem quidem oculum audebam tollere, ſupremam judicis ſententiam auditurus, inexplicabili pavore quatiebar. Adſtabant judicis miniſtri dæmones, prædæ inhiantes, ad omnem nutum attentiſſimi. Mihi credite, non dici, non ſcribi, ſed nec ſatis cogitari poteſt, illius horulæ pavor, calamitas, horror, angor & diſcruans trepidatio, non centum linguis divini Tribunalis æquitatem exactiſſimam deſcripſero. Dum igitur paveo & decretum ultimum exſpecto, Cæſarius martyr Matre judicis, & Apoſtolorum collegio favente, ante Chriſtum Dominum procumbens, ſuorumque vulnerum illuſtria ſtigmata commonſtrans: Judex clementiſſime, ajebat, hæc ego vulnera pro honore tui nominis excepi, hos oculos ego, has manus, hoc pectus, hoc omne corpus pro te impendi, tormentis plura objecturus membra, ſi plura mihi fuiſſent corpora. Nunc veniam precor huic reo & ſupplici, qui meis ſe patrociniis totum commiſit.

Quod Cæſarius martyr, hoc & Mater Dei ceterique cælites rogarunt. Annuit benignus Judex: deprecatoribus tam copioſis; & ſententia in

in aliud tempus dilata, me veniæ ac vitæ securum ad corpus redire jussit: En adsum vestro bono, ut certiore jam fide & ardentioribus studiis divino vos Tribunali præparetis. Videte, ut cum Deo solliciti ambuletis; Proxime januam expectat Judex, cui ratio reddenda est de omnibus etiam cogitationibus. Dixit & in feretro se componens è vita denuo discessit *a*.

Quapropter, ô Christiani, Judicis ipsius monitu: Facite vobis amicos; obsequiis patronos conciliate, judicem muneribus, quibus affici solet, delinite, toto animo, ac omni studio in salutis curam incumbite, hoc unum omnibus negotiis anteponite. In proximo stat Judex; jam jam aderit; parate vos, & in excubiis state? hodierna vel crastina poscetur ratio.

a In Vita S. Annonis Archiep. Colonien. l. 1. c. 35. apud Surium t. 6. die 4. Dec.

§. 4. Rationes porro faciles ac expeditas facit; severum Dei judicium supra modum mitigat, si judicandus neminem dum viveret, judicarit.

Quod alibi testatissima fide narramus, hic paullo explicatius in memoriam reducimus. Vixerat olim inter cœnobitas homo veste quidem religiosus, sed animo profanus, tanto negligentior, quanto sui amantior. Deductus ad vitæ metam, in foribus adesse mortem senserat, nec tamen ad tam invisi hospitis adventum ægrimoniæ aut pavoris quidquam

quam præ se ferebat: Sereno ac hilari vultu operiebatur ultimos mortis insultus. Hæc nimia sui securitas, ut videbatur, religiosam familiam omnem sollicitudine non levi perculit. Nemo non male metuebat homini, ne vitam, quam inter torporem exegisset, eodem clauderet epilogo, & ita suo sisteretur judici plane imparatus ad reddendam rationem. Igitur familiæ præses id esse sui muneris ratus hominem impendentis judicii libere monere: Oro te, frater, inquit, vicinum vitæ finem & Tribunal Christi cogita; reddenda ratio de dictis, factis, imo & cogitatis omnibus, audienda est sententia in omne sæculum immutabilis, momentum hoc excipit Æternitas.

Fortasse vitam egimus solutiorem, & dies optimos male consumpsimus? Nunc igitur pœnitentia & lacrimis contractas noxas eluamus. Modicum diei superest; resipiscamus, dum licet, & quam possumus, contentissime ad cœlum ambulemus, ne nox æterna nos comprehendat. Et esto, videatur quis sibi vixisse integerrime, quia tamen ab humanis divina judicia sunt longe diversissima, idcirco cum metu & tremore quod sæpius præcipitur, nostram salutem operemur *a*, idque tanto ardentius, quanto contractius est vitæ spatium.

a Phil. c. 2. v. 12.

Festinemus ingredi in illam requiem *a*. Cacodæmones nunquam minus feriantur, quam cum ad finem decurrit vita, hic omnes explicant conatus, ut à cœlesti tramite nos avertant. Quare obsecro, mi optime frater, ad judicium tam propinquum, quanta potes sollicitudine te para. A supremo halitu salus æterna pendet.

a Heb. c. 4. v. 11.

Audiit hæc patienti silentio moribundus; debili demum voce: Fui, ait, mi Pater, fui non nego, religionis negligens, & cessator in plurimis; disciplinam severiorem minime amavi. Doleo, & veniam peto. Ne tamen admirandam Dei clementiam in me celem: En paullo ante duo venustissimi vultus juvenes hic adfuerunt, qui omnium meorum delictorum syngrapham monstrantes quæsierunt: num faterer hæc esse mea?

Fateor, ajebam, & deprecor. Sed unicum scio subsidium, quod in supremo Tribunali caussæ meæ faveat: Ex quo familiam hanc ingressus divinis servitiis me addixi, quantùm meminisse licet, neminem unquam judicavi, nec ullius injuriæ recordari volui. In ceteris fatentem habetis reum. Sed obsecro propugnent pro me verba Domini Jesu, qui dixit: *Nolite judicare, & non judicabimini: Nolite condemnare, &*

re, & non condemnabimini: Dimittite & dimittemini a.

His auditis illi juvenes noxarum mearum syngrapham lacerarunt. Hinc ego non immerito lætus, ac hilaris & fiduciæ plenissimus, ad Christum judicem proficiscor. Expuncta sunt tot nomina *. Ad arcanum illud Tribunal mecum defero chirographum judicis & promissum: *Nolite judicare & non judicabimini.* Utique conventa pacta non rescindet ipsa veritas †. Promissis Domini fido. Hæc ubi moribundus dixit, Domino, inquit Anastasius, in pace spiritum reddidit, magnaque adstantibus ædificationis utilitatisque causa & auctor extitit *b*.

Per Deum obtestor, videte, quanti momenti sit ad emerendos summi judicis favores, neminem judicare, partes judicis in mortalium nullum sibi sumere. Æterna veritatis pollicitatio est: Non judicabitur, qui non judicat; non condemnabitur, qui non condemnat. Vis pro judice largitorem, & patrem cernere? Non judica, non condemna. Nobilissimum est sacrificium & Deo præ omni hecatombe gratissimum, *Neminem unquam studio turbare aut lædere.*

a Luc. c. 6. v. 27.

b Anastas. Sinaita Episc. Antioch. in Oratione de S. Synaxi, quam Achilles Statius Lusitan. in Latin. è Græco à se translatum obtulit Greg. XIII. Pontif. Max. Anno 1579. Baron. t. 8. Anno 599. n. 10. Amussis meal. 2. c. 7. §. 3.

* *Die Schulden seynd bezahlt.*

† *Wird seine Wort nit umbstossen, und essen zu Wasser werden.*

Cujus rei ſpecimen ſub mortem Pericles Athenienſium imperator expreſſit. Cum enim ad moribundi lectulum diverſas victorias ab eo partas enumerarent amici, voces eorum Pericles excipiens: Vana, inquit, commemoratis. Hoc autem conſcientiam ad hilaritatem traducit, quod nemo civium meorum unquam mea opera veſtem atram induerit *.

Factum bonum, & Chriſtiano digniſſimum. Hoc iras noſtri judicis componit: Ex deſtinato nullum unquam dolore confundere †. Nimirum in quo judicio judicaverimus, judicabimur, & in qua menſura menſi fuerimus, remetietur nobis a. Nos ipſos igitur judicemus.

a Matt. c. 7. v. 2.

§. 5. Hoc age, mi Chriſtiane, & vide ut in teipſum quamplurimum poſſis; tibi impera, te vince, te judica. Quicquid obſervaveris in te, quod à judice venturo reprehendi poſſit, aut puniri, tuipſe jam punias & reprehendas. Quemadmodum nullus capillus ſine umbra eſt, ita nullus peccati nævulus ſine pœna. Quicquid noxarum eſt, inultum aut impunitum non tranſit ſupremus Judex. Suas etiam animadverſiones habent & mulctas labeculæ vel minimæ.

* *Hab mein Lebenlang kein aintzigen Menſchen in Klagmantel bracht.*

† *Niemandt belaidiget haben, iſt ein ſtarcker Advocat vor Gericht.*

nimæ. Nam aut homine puniente, aut Deo judicante plectuntur. Nil mali fit impune. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, inquit Paulus, non utique judicaremur *a* a 1 Cor. c. 12. v. 31.

Mauritius Imperator, cum secundum quietem sibi videretur ad judicem raptari, & ab eo interrogari: Ubi vis te puniam? hic, an in futuro sæculo? Mox ille supplex: O amator hominum, exclamat, Hic potius, hic puniar, quam in sæculo futuro. Prolatum continuo decretum: Mauritius & Constantina conjux cum liberis tradantur Phocæ militi. Factum. Cumque jam Mauritius suos quinque filios & conjugem in oculis suis jugulari cerneret, ad singulorum supplicia proclamavit: Justus es, Domine & rectum judicium tuum. Et ipse demum jam sexies in suis mortuus, cervices ferro præbuit, postquam divini judicii æquitatem jam sæpius adorasset *b*. b Eutrop. l. 17. rerum Roman. Zonras, tom. 1 , Annal. in Mauritio. Nicephor. l. 18. c. 40. Alii

Dijudicavit seipsum hic Imperator, ne judicaretur. Ita præveniendus est Judex, qui tanto mitius in nos pronuntiabit, quanto in seipsum quisque strictius animadverterit.

Illud singularissime observandum, Par esse omnino, ut in omni afflictione ac calamitate regium illud assidue usurpemus: Justus es Domine, & rectum judicium tuum *c*. Quicquid ex alto in nos statuat Deus, ju- c Psal. 119. v. 137.

dicium & justitia Dei agnoscenda, & laudibus extollenda. Amissa est pecunia, ereptæ sunt opes? Justus es Domine. Fama obtrectationibus imminuta, honor negatus, nota turpitudinis est inusta? Justus es Domine. Domus est incensa, agri grandine jugulati, vineæ verberatæ ac contusæ? Justus es Domine. Parentes, liberi, amicorum, aut patronorum optimi sunt extincti? Justus es Domine. Paupertas vellicat, morbus infestat, curæ ac sollicitudines exagitant, luctus & mœror fodicant, simultates & inimicitiæ conturbant? Justus es Domine. Undique adversa ingruunt, consilii & auxilii vix quidquam est, solatium omne subtrahitur? Justus es Domine; rectum, rectissimum est judicium tuum. Hæc, & centies plura & acerbiora commeruimus.

Ita omnino, ita divini judicii Majestas & Æquitas est adoranda. Potentissimus regum Assuerus, cum Estherem ad se ingressam cerneret, extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens osculata est summitatem virgæ ejus *a*.

a Esth. c. 5. v. 2.

Discamus hos aulæ mores. Judicum supremus judex, suam quandoque virgam contra nos extendit; adversus nos tangit, clade ferit, mœrore stringit. Nos nisi agrestes, inurbani,

bani, & moribus plane incultis ſumus *, oſculabimur regis ſupremi virgam, & ejus juſtiſſimis, quantumvis occultis judiciis, patientiſſime nos ſubmittemus, illud identidem ingeminando: Juſtus es Domine; rectum & ſine omni fallacia, & errore tuum eſt judicium.

§. 6. Præveniamus ergo judicem, & ad reddendam rationem nos comparemus: Omnes nos manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum *a*. Tunc ergo, inquit Auguſtinus, non ſilebit, ſed apparebit. Ideo dictum eſt: Deus manifeſte veniet, Deus noſter, & non ſilebit *b*. Modo autem dicit illud Lector de codice, & contemnitur: Dicit illud de ore ſuo tractator, aut diſputator Epiſcopus, & irridetur. Nunquid ſic irrideri habet, quando ab ipſo judice potentiſſimo dicitur? Unuſquiſque recipiet quod fecit, ſive bonum, ſive malum. Tunc ducturi ſunt homines ſera & infructuoſa pœnitentia: O ſi poſſemus iterum vivere, & quod contempſimus, audire & facere! Videtis quia pœnitebit eos: ſed iſta pœnitentia cruciabilis, non ſanabilis. Vis habere utilem pœnitentiam? Modo habe. Si enim modo habueris, corrigêris. Ergo

a 2 Cor. c. 5. 10.

b Pſ. 49. v. 4.

* Wann wir nit grobe Baurn ſeynd.

opus eſt, ut convertaris, ne differendo ſubito moriaris, & omnino nihil inveniatur quod in præſentibus habeas, & in futuro poſſideas *a*.

a Aug. tom. 10. ſerm. 220. c. 8 mihi p. 371.

Petrus Damianus rem ſibi perſpectiſſimam narrat, quæ nemini non formidabile reddat divinum judicium. Scripſerat is, quem dixi, epiſtolam ad Landulphum Mediolanenſem Clericum, in ea, fide optima hæc commemorans:

Arduinus, inquit, genere clarus famoſæ prudentiæ, divitiis opulentus, certa mihi devotione ſpoponderat, ſe decennio ſaltem exacto, ſi citius non poſſit, in divi Vincentii cœnobio reliquum vitæ in divinis ſervitiis traducturum. Poſt evolutum decennium, quod dictæ pactionis terminus fuit, hominem ego non monere ſolum, ſed exactor aſſiduus urgere cœpi; ſtaret promiſſis, fidem ſuam liberaret, & ad futurum ſeſe judicium diſponeret. At ille miti verborum dulcedine ſpem ſui magnam facere, cunctari tamen & cedere, remque tam ſeriam amica tergiverſatione in aliud tempus differre. Morbus & mors non diſtulere. Habuit autem Arduinus in ea cunctatione faventem ſibi monaſterii præſidem, quæ ſuæ familiæ conſultius judicabat, tam inſignem benefactorem non ſubito rebus omnibus ſpoliari, quo diu-

tius largiri posset. Interea morbus Arduinum corripit: decumbit, officium hominis Christiani facit, Confessionis mysterium obit, egenis multa tribuit, omnia, ut videbatur, ad felicem obitum rite componit. Cingebant ægrotantis lectulum affines & cognati. Votum omnium erat, Arduini longior vita. Hos ille humaniter coercens: Quæso vos, inquit, si me amatis, non mihi prolixiorem vitam, sed beatum exitum à Deo postulate. Mors annuit, & migrare non recusantem ad judicium transmisit.

Quis obsecro hunc virum non dixisset ad reddendam rationem paratissimum à vita discessisse? Heu quam longe sunt alia Dei, & alia hominum judicia!

Aliquanto tempore post obitum suum, hic ipse Arduinus Abbati ad sanctum Vincentium in quiete visus est, à satellitibus ad Tribunal abripi judicandus. Hic Abbas velut transeuntem interrogans: Heus Arduine, inquit, fige pedem & dic, quo loco res tuæ sunt? Num admissus es ad gloriam & gaudia? Huic voce flebili Arduinus: Cur, ait de gloria quæris? qui jugibus pœnis afficior, & nec ad momentum quidem permittor respirare?

Subjungit hic Damianus: Ubi sollerter attendendum, inquit, quam

recta sit linea divinæ justitiæ, imo quam artifex apud Deum mensura vindictæ *. Ille dum viveret sanctiorem vitam & promittebat, & differebat *a*.

a Petr. Damiani tom. 1. lib. 5. Epist. 15. initio. mihi p. 227.

O dilationem ad honesta semper noxiam! Nunquam non obfuit emendatiores mores distulisse. O quanti cunctando, & procrastinando ad Inferos descenderunt, qui ad cœlum evolassent, si recte cogitata differre noluissent. Anhelas cœlum? dilationes amputa: fac hodie, fac jam, quod sancte statuis faciendum: Tribunal hodie præmeditare, cras forsan judicandus. Inter moras Beatitudo elabitur.

§. 7. Augustinus in dilationes tam noxias voce ac calamo frequenter & acriter pugnans: Vocat Deus undique ad correctionem, inquit, vocat undique ad pœnitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis. Quod tibi parcit, putas, quia places ei? Hæc fecisti, inquit, & tacui. Non mihi placent peccata,

* *Wann Gott die Zech macht, so macht er ein geraden Strich. Summa Summarum, so vil bist du schuldich.*

cata, sed longanimitate quæro recte facta. Si punirem peccatores, non invenirem confessores. Ergo te Deus longanimitate sua parcendo ad pœnitentiam adducit. Tu autem quotidie dicis, finitur hodiernus dies, & sic ero & crastino die, & tertio die, non enim cras erit ultimus. Et subito venit ira illius. Fratres, non tardetis converti ad Dominum: Sunt enim qui præparant conversionem & differunt, & fit in illis vox corvina, cras, cras. Corvus de arca missus, non est reversus. Non quærit Deus dilationem in voce corvina, sed confessionem in gemitu columbino. Missa columba reversa est. Quamdiu cras, cras? Observa ultimum cras, quia ignoras quod sit ultimum cras. Sufficiat quod vixisti usque ad hodiernum peccator. Audisti. Sæpe soles audire; audisti & hodie, quàm quotidie audis, tam quotidie non corrigeris. Tu enim secundum duritiem cordis tui, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua *a*. Non sic tibi videatur Deus misericors, ut non videatur & justus. Sic misericors & longanimis est, ut sit & verax. Nonne experieris justum, quem contempsisti benignum *b*?

a Rom. c. 2. v. 5.
b Aug. tom. 8. in ps. 102. post med. mihi p. 477.

Revera

Revera, quod capitis initio monuimus, Nugandi tempus jam non eſt. Paullo poſt ad Tribunal Chriſti ſtabimus Æternitatis rei. Felix qui loqui poterit ex præparato. Bernardus plane fidelis monitor, judiciarii turbinis incurſum ac ſcopulum velut digito monſtrans: Veniet, inquit, veniet dies judicii: ubi plus valebunt pura corda, quam aſtuta verba, plus conſcientia bona, quam marſupia plena: quandoquidem judex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis. Quid faciet de injuſtis judiciis, qui ipſas quoque juſtitias judicabit *a*. Nec procul eſt hic judex: Et tibi, mi Lector, & mihi proximus eſt. Gregorius diſerte; Venit Dominus, inquit, cum ad judicium properat; pulſat vero, cum per ægritudinis moleſtias mortem vicinam eſſe deſignat *b*. Ergo quicunque vivitis, hodierna forſan aut craſtina vel à morbo vel à morte proſternendi, ſcitote, quia prope eſt in januis *c*: jam laneo pede incerpit judex; furtim, ut ipſemet præmonuit, ſe foribus admovebit, jam aderit. Nugandi tempus jam non eſt.

a Bern. epiſt. 1. mihi pag. 1412.

b Greg. hom. 13. in Euang.

c Matt. c. 24. v. 33.

Pelagius, græcus interpres narrat à religioſo ſene viſum aliquem paullo liberius ridentem. Hunc ſenex vultu ſevero, & voce grandi velut in piaculo deprehenſum corri-

corripiens: Coram cæli & terræ Domino, inquit, rationem totius vitæ nostræ reddituri sumus, & tu rides *a*? Quanto rectius nos dixerimus: Brevi coram supremo judice comparendum erit, deque omnibus vitæ annis ratio reddenda, & tu helluaris, & tu furaris, & tu scortaris impie? Propinquum tibi judicem non vides, non audis? At ille profecto te videt & audit, non loquentem solum & agentem, sed & cogitantem.

a Pelagius libel. 3. n. 23.

Et ut scias, hic ipse judex est, qui potestatem habet, & animam & corpus perdere in gehennam *b*. Vis, inquit Paulus, non timere potestatem? bonum fac. Si autem malum feceris, time: non enim sine caussa portat gladium *c*. Gladius judicii in manu Christi est.

b Matt. c. 10. v. 28.
c Rom. c. 13. v. 3. & seq.

Timete & fugite, dum libet, à facie gladii. Beatus Fulgentius optime ratiocinatur: Si sanguinarius Herodes timuit infantiam in fœno cubantis, quanto magis timere debemus omnipotentiam judicantis *d*. Ergo quod Hebræus psaltes ac Hussæus Princeps contentissime clamant ac monent: Nolite inique agere, nolite exaltare cornu, nolite loqui adversus Deum iniquitatem *e*. Fugite à facie gladii, quoniam

d Fulgentius serm. 5. de Epiphania sub initium.
e Iniquitatem loquitur, qui peccat & iniqua committis.

niam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse judicium *a*. *Quoniam Deus Judex est* b.

a Ps. 74. v. 5. & 6.
b Job. c. 19. v. 29.

F I N I S.

Omnia ad majorem Dei, Deiparæ, & omnium SS. Angelorum honorem, & gloriam.

